

Finanšu ministrija

DARBASPĒKA IZMAKSU ESOŠĀS SITUĀCIJAS NOVĒRTĒJUMS UN PRIEKŠLIKUMI TĀLĀKAI RĪCĪBAI

Kopsavilkums

Materiāls ir izstrādāts kā pamats nodokļu politikas uzstādījumiem, kas tiks ietverti valsts nodokļu politikas pamatnostādņēs 2024. – 2027. gadam¹, un sniedz plašu, datu analizē balstītu ieskatu attiecībā uz darbaspēka izmaksām Latvijā un to ietekmējošajiem faktoriem.

Vairāku gadu garumā viena no valdības galvenajām prioritātēm nodokļu jomā ir bijusi darbaspēka nodokļu sloga mazināšana. Augsts darbaspēka nodokļu slogs var kavēt efektīvu darba tirgus darbību. Tādējādi tas var būt šķērslis ekonomiskās aktivitātes un nodarbinātības palielināšanai.

Izvērtējuma izstrādē ir ņemti vērā **Nodokļu politikas pilnveidošanas koordinēšanas grupas**² sanāsmēs izteiktie viedokļi un priekšlikumi.

Izvērtējumā tiek analizēti tādi būtiski rādītāji kā darba algas struktūra, darbaspēka nodokļu slogs, vidējais atalgojuma līmenis. Papildus tiek aplūkoti arī citi darbaspēka un nodarbinātības ietekmējošie rādītāji kā iedzīvotāju ekonomiskā aktivitāte, produktivitāte, brīvās darbavietas, u.c. Minētā analīze ietver arī vairāku šo rādītāju **salīdzinājumu Baltijas valstīs, Polijā un vidēji ES**.

Izvērtējuma pielikumā ir **pievienota plaša statistikas sadaļa**, kas ļauj uzskatāmāk iepazīties ar minēto datu analīzi, gūstot padziļinātu ieskatu iepriekš minētajās tēmās.

Veiktā analīze parāda šī brīža situāciju ar darbaspēka izmaksām Latvijā reģionālās konkurētspējas kontekstā, kā arī sniedz priekšstatu par iespējām veicināt eksportspējīgo uzņēmumu konkurētspēju un investīciju veicinošas vides attīstīšanu, samazinot darbaspēka nodokļu slogu un veicinot iedzīvotāju iesaisti darba tirgū.

Eksportspējīgo uzņēmumu izmaksu konkurētspējas saglabāšana strauji augoša darbaspēka atalgojuma apstākļos 2025. gadā un turpmāk būs būtiska sabalansētas ekonomiskās izaugsmes un ilgtspējīgu budžeta ienākumu nodrošināšanai. Vienlaicīgi jānodrošina rīcībā esošo ienākumu palielināšana darba ņēmējiem un pirktspējas atgriešanās, īpaši darba ņēmējiem ar zemiem ienākumiem un nabadzības riskam pakļauto personu skaita mazināšanās.

Ņemot vērā analīzes rezultātus, tiek piedāvāti priekšlikumi darba spēka izmaksu jomā, sabalansējot risinājumus kopīgi izvirzīto mērķu sasniegšanai. Līdz šim apspriestie un sociālo un sadarbības partneru **izvirzītie kopīgie mērķi**:

1. Darbaspēka izmaksu konkurētspējas nodrošināšana Baltijas reģionā;
2. Darbaspēka nodokļu un iedzīvotāju ienākuma nodokļa piemērošanas sistēmas vienkāršošana;
3. Kopējā nodarbināto skaita palielināšana (mērķgrupas);
4. Darbaspēka pieejamības palielināšana caur mobilitātes veicināšanu;
5. Rīcībā esošo ienākumu palielināšana (nevienlīdzības mazināšana);
6. Ilgtspējas nodrošināšana.

¹ Valsts nodokļu politikas pamatnostādnes 2024. – 2027. gadam plānots izstrādāt līdz 2024. gada 31. maijam.

² Valdības koalīciju veidojošo partiju – "Jaunā Vienotība", "Progresīvie" un "Zaļo un Zemnieku savienība" – izveidota koleģiāla, koordinējoša, konsultatīvā platforma nodokļu politikas jautājumos ar mērķi koordinēt sadarbības partneru prioritātes nodokļu politikas plānošanai turpmākajiem gadiem. Darba grupas sēdēs tiek pieaicināti valdības sociālie un sadarbības partneri.

Saturs

Politikas mērķi.....	4
Esošās situācijas apraksts un apsveramie risinājumi	5
1. Iedzīvotāju ekonomiskā aktivitāte un nodarbinātība	5
2. Produktivitāte un atalgojums	13
3. Darbaspēka izmaksu analīze Baltijas reģionā un Polijā.....	20
4. Budžeta ieņēmumi no darbaspēka nodokļiem	33
5. Piemērotie atvieglojumi iedzīvotāju ienākuma nodoklim	36
6. Veselības rādītāji un sociālā apdrošināšana darbaspēka izmaksu kontekstā	43
7. Nevienlīdzības un nabadzības rādītāji	50
Secinājumi.....	53
Iespējamie attīstības scenāriji un priekšlikumi	57
Ekonomikas ministrijas piedāvātie kompensējošie pasākumi	99
Pielikums – Statistika	105

Politikas mērķi

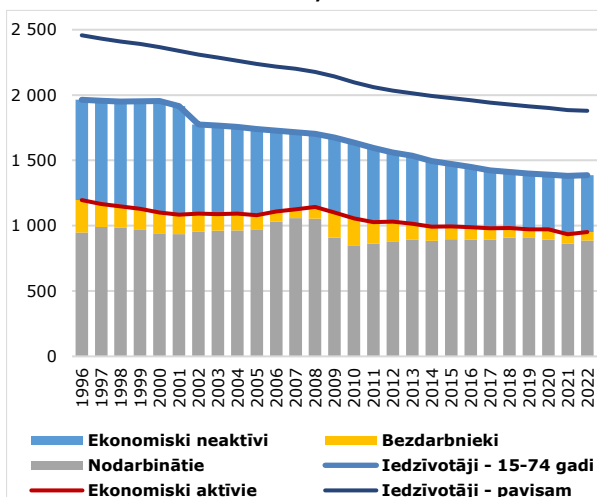
	Bāzes vērtība			Sasniedzamā vērtība ar politikas mainu 2025. – 2027. gadā
1. Rīcībā esošo ienākumu palielināšana darba ņēmējiem un pirktspējas atgriešanās , īpaši darba ņēmējiem ar zemiem ienākumiem	2022.g. euro gadā	Rīcībā izmantojamais ienākums*	Bruto darba ienākumi**	Sasniedzamā vērtība tiks definēta, atkarībā no kopīgā izvēlēta rīcības scenārija, atsevišķa analīze par ietekmi uz decilēm pieejama pielikuma 13. punktā
	Decile 1	4 338	4 920	
	Decile 2	5 781	6 384	
	Decile 3	7 313	7 908	
	Decile 4	8 777	9 720	
	Decile 5	10 258	11 808	
	Decile 6	11 949	14 088	
	Decile 7	14 053	16 800	
	Decile 8	16 722	20 592	
	Decile 9	21 353	27 996	
* Rīcībā esošais ienākums uz vienu ekvivalento patērētāju – ienākumi no algota darba un kapitāla, pensijas un citi valsts pabalsti naudā un natūrā, kā arī transferti no ārvalstīm, pēc nodokļu nomaksas. Avots: Eurostat EU-SILC aptauja. ** Bruto darba ienākumi ietver vienam algotā darbā strādājošam visus aprēķinātos bruto ienākumus (t.sk., prēmijas, piemaksas, slimības nauda u.c.), no kuriem jāietur iedzīvotāju ienākuma nodoklis. Datu avots: CSP. Deciles (katrā ir 10% no visiem darba ņēmējiem) ir šo desmit grupu augstākās ienākumu vērtības. Minimālā alga 2022.g. 500 euro mēnesī -> 6 000 euro gadā, bruto (decile 2).				
2. Eksportspējīgo uzņēmumu izmaksu konkurētspējas saglabāšana strauji augoša darbaspēka atalgojuma apstākļos (īpatsvara palielināšana pasaules importā)				
2.1. preču un pakalpojumu eksports % no IKP	64% (2023.g.)			70%
2.2. Latvijas preču eksporta īpatsvars pasaules preču importā	0,094% (2022.g.)			=
2.3. Latvijas pakalpojumu eksporta īpatsvars pasaules pakalpojumu importā	0,084% (2022.g.)			=
3. Darbaspēka iesaistes palielināšana darba tirgū				
3.1. nodarbināto skaits darba tirgū	884 000 (2023.g.)			900 000
3.2. līdzdalības līmenis darba tirgū (% , 15-74 gadu iedzīvotājiem)	68,6% (2023.g.) no iedzīvotājiem			69% no iedzīvotājiem
3.3. darbaspēka rezerve	65 000-74 000 (2023.g.)			Vismaz 15 000 papildus nodarbinātie
4. Nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvara mazināšana	22,5% (2021.g.) 418 000 personas			NAP 2030. gada mērķis <16 %

Esošās situācijas apraksts un apsveramie risinājumi

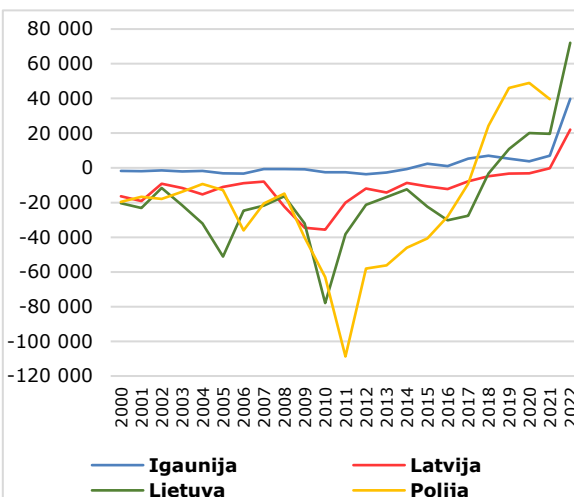
1. Iedzīvotāju ekonomiskā aktivitāte un nodarbinātība

2022. gadā Latvijā ekonomiski aktīvi bija 951,3 tūkstoši, kas ir nedaudz vairāk nekā divas trešdaļas jeb 68,6% no visiem iedzīvotājiem 15–74 gadu vecumā. **Darbspējas vecuma iedzīvotāju skaits arvien samazinās**, stabilu nodarbinātību līdz šim nodrošinājis līdzdalības līmeņa pieaugums. Kaimiņvalstīs pēdējos gados nodarbinātību veicināja arī pozitīva migrācijas dinamika, 2022. gadā arī Latvijā ukraiņu bēgļu uzņemšana dod pozitīvu bilanci. **Darba tirgu arvien vairāk ietekmēs darbaspēka novecošanās.** Iedzīvotāju, tajā skaitā darbaspējas vecuma iedzīvotāju skaita kritums Latvijā ir straujāks nekā Igaunijā un Lietuvā. Kopējais iedzīvotāju skaits Latvijā 2022. gadā, salīdzinot ar 1998. gadu, samazinājies **par 21,4%**, Lietuvā – par 19,7%, bet Igaunijā – tikai par 3,9%. Darbspējas vecuma (15-74 gadi) iedzīvotāju skaits attiecīgi samazinājies par 29,0% Latvijā, 18,6% Lietuvā un 6,5% Igaunijā, bet tautsaimniecībā nodarbināto iedzīvotāju skaits Latvijā un Lietuvā samazinājies attiecīgi par 8,5% un 2,5%, bet Igaunijā pieaudzis par 16,9%.

Iedzīvotāju skaits Latvijā pēc ekonomiskās aktivitātes, tūkstoši

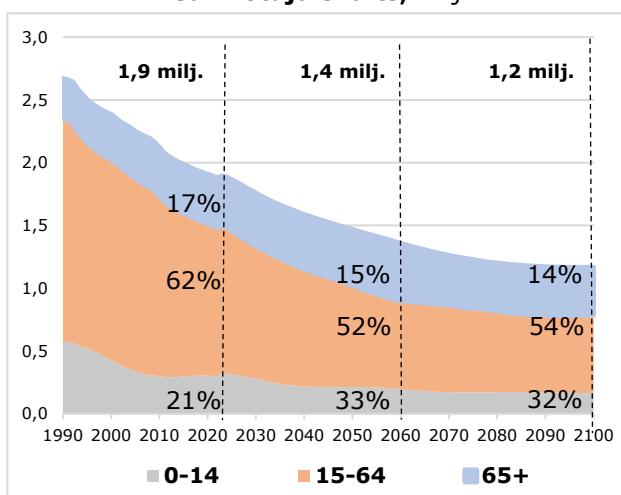

Neto migrācija Baltijā un Polijā, iedzīvotāji

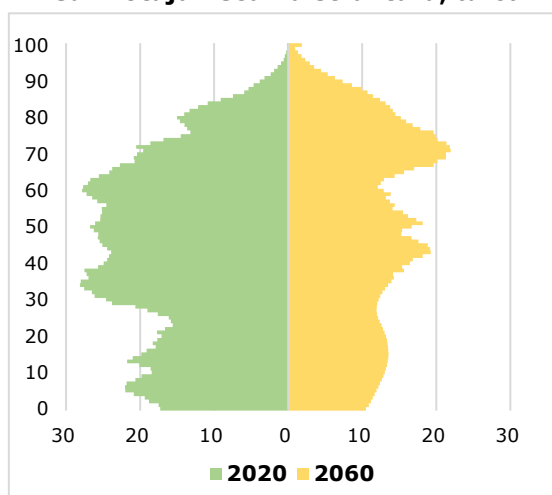

Datu avots: Latvijas, Lietuvas, Igaunijas statistikas pārvaldes, Eurostat.

Iedzīvotāju skaits, milj.

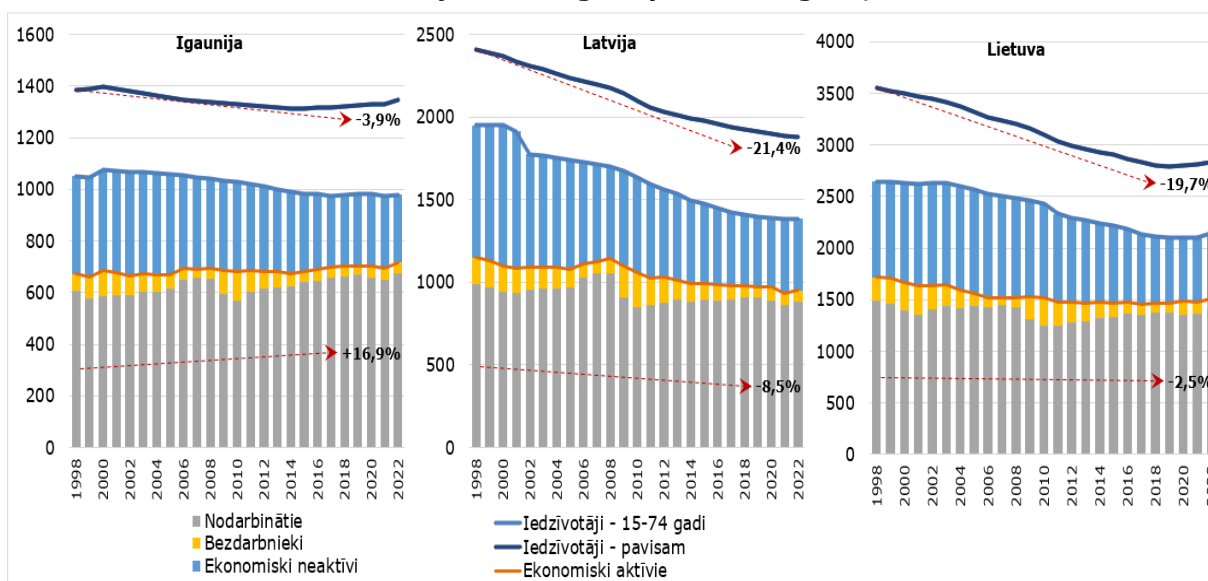

Iedzīvotāju vecuma struktūra, tūkst.

Datu avots: CSP, EuroPop2023.

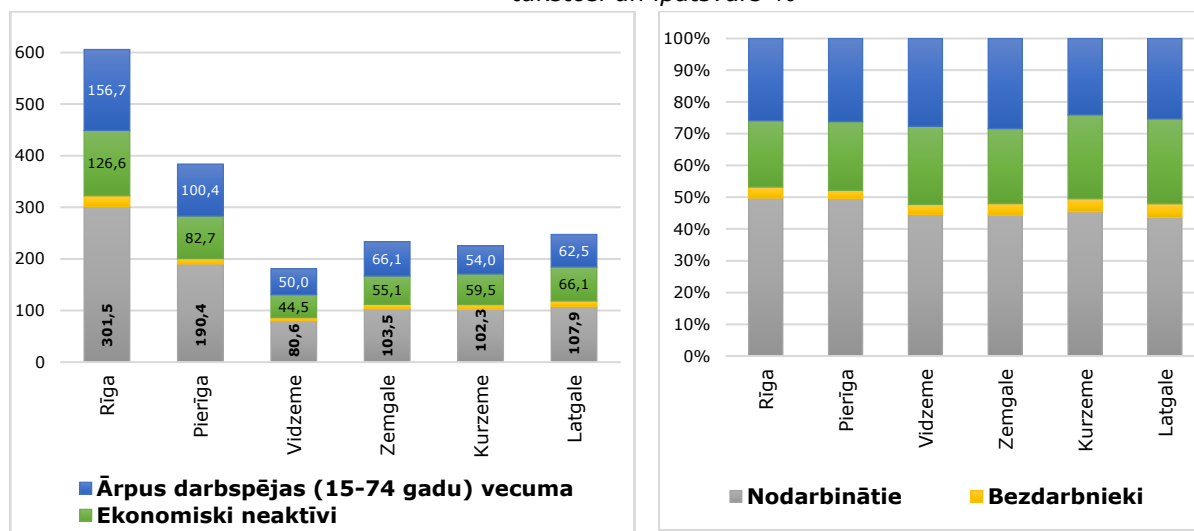
Iedzīvotāju skaits, pēc ekonomiskās aktivitātes, tūkstoši un izmaiņas 2022. gads pret 1998. gadu, %

Datu avots: Latvijas, Lietuvas, Igaunijas statistikas pārvaldes.

2. Iedzīvotāju skaits pēc ekonomiskās aktivitātes³ un pēc teritoriālā dalījuma rāda, ka 2022. gadā vislielākais ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits bija Rīgas reģionā – tur dzīvoja 322,5 tūkstoši jeb **33,9% ekonomiski aktīvo Latvijas iedzīvotāju**⁴. Skatoties reģionālā griezumā, viszemākā iedzīvotāju līdzdalība darba tirgū ir Latgales un Kurzemes reģionos, kur ekonomiskās aktivitātes līmenis ir tikai attiecīgi 64,2% un 65,2%, kamēr Rīgā darba tirgū kā nodarbinātie vai bezdarbnieki ir iesaistīti 71,8% un Pierīgā – 70,8% no visiem darbspējas vecuma 15-74 gadu vecajiem iedzīvotājiem. Latvijas reģionos ārpus Rīgas arī ir būtiski augstāks bezdarba līmenis, īpaši Latgalē.

Iedzīvotāju skaits, pēc ekonomiskās aktivitātes Latvijas reģionos 2022. gadā, tūkstoši un īpatsvars %

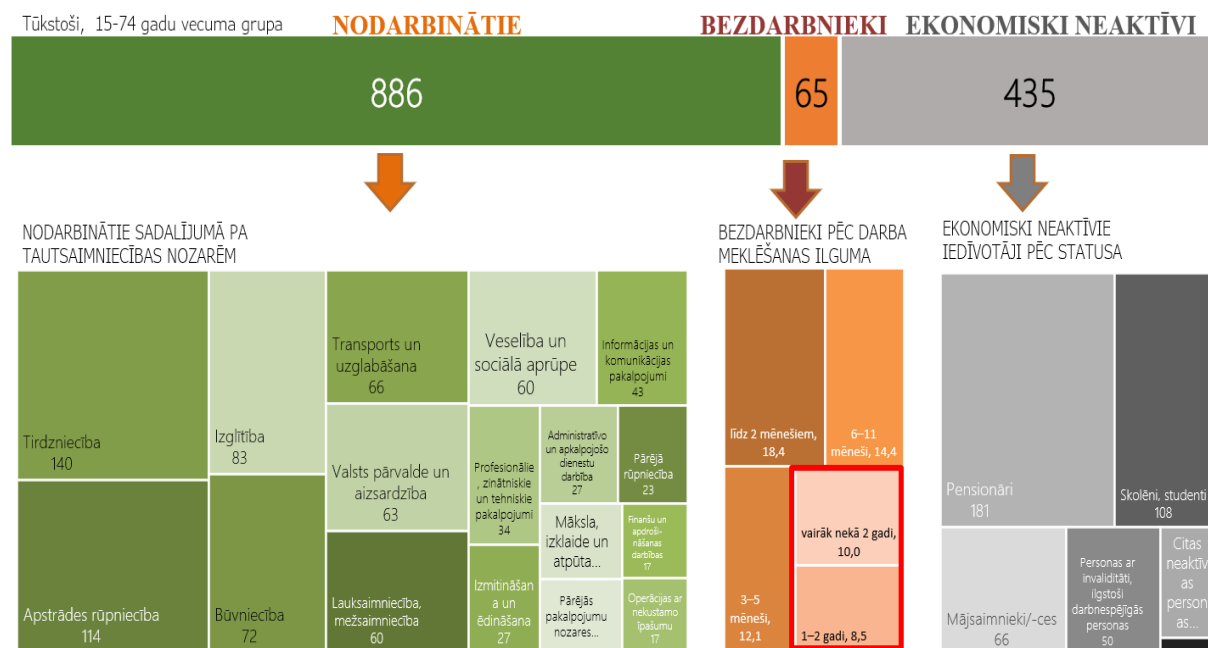
Datu avots: CSP dati.

3. Neskatoties uz iedzīvotāju skaita un nodarbināto skaita kritumu un lejupvērstajām prognozēm, darba tirgū **joprojām ir rezerve** un **tie ir bezdarbnieki un ekonomiski neaktīvie iedzīvotāji**. Ieskaitot darba tirgū lielāku to iedzīvotāju daļu, kas ir ekonomiski

³ Iedzīvotājus pēc ekonomiskās aktivitātes statusa iedala divās grupās: **ekonomiski aktīvajos** (nodarbinātie un bezdarbnieki) un **ekonomiski neaktīvajos** (skolēni, studenti, nestrādājošie pensionāri u.c.). Lielākā daļa no visiem iedzīvotājiem ir ekonomiski aktīvi.

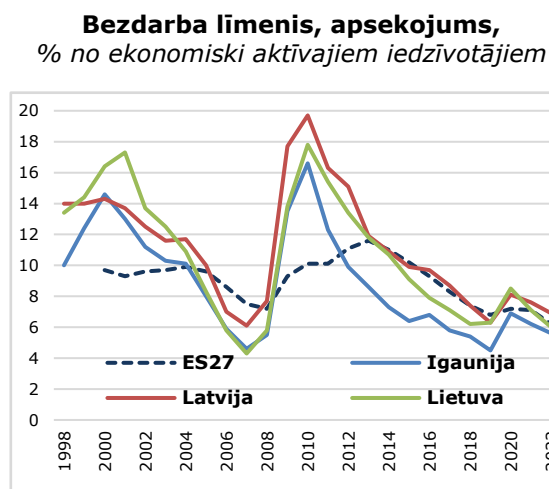
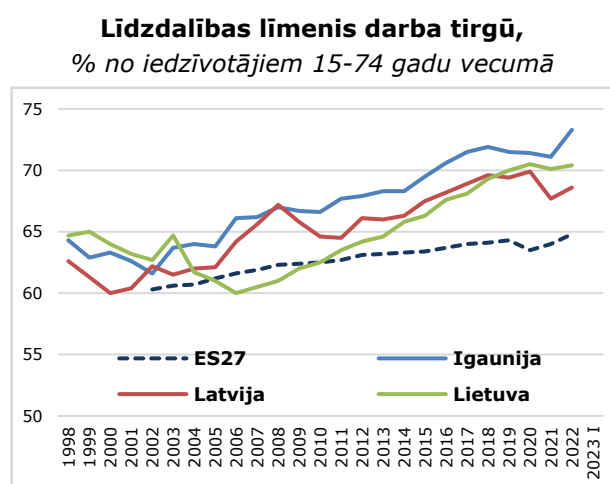
⁴ CSP apskats "Darbspēka apsekojuma galvenie rādītāji 2022. gadā", pieejams: [Darbspēka apsekojuma dati](#)

neaktīvi slimības, veselības stāvokļa vai personisku iemeslu dēļ, kā samazinot ilgstošo bezdarbnieku skaitu, **nodarbināto skaits var palielināties vēl par aptuveni 65 tūkstošiem**. 2022. gadā Baltijas valstu vidū Latvijā bija viszemākais nodarbinātības līmenis, taču tas ir augstāks nekā vidēji ES. Darbaspēka resursu avots ir iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes tālāks pieaugums.

Datu avots: CSP Darbaspēka apsekojuma dati, 2022.

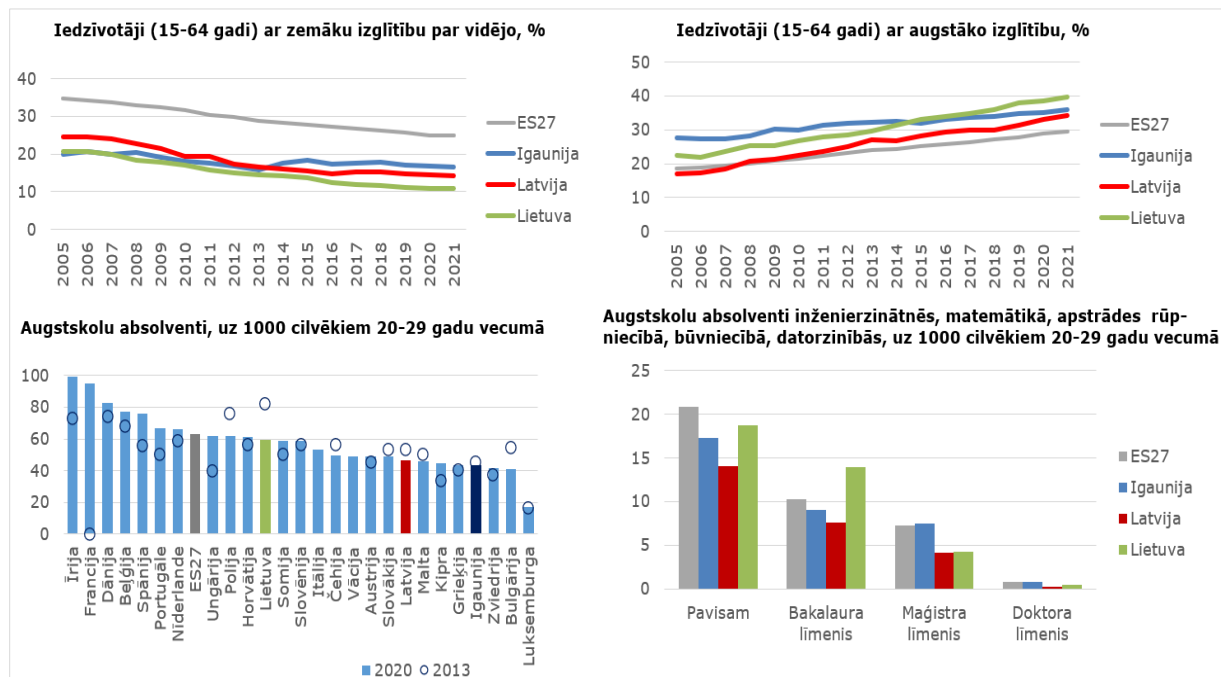
- Nodarbinātības līmenis** visās Baltijas valstīs kopš 2013. gada bija apsteidzis ES vidējos rādītājus, bet visaugstākais nodarbinātības līmenis starp Baltijas valstīm 2022. gadā bija **Igaunijā (69,2%)**. Lietuvā nodarbināti bija 66,2%, bet **Latvijā – 63,9% iedzīvotāju**⁵.
- Bezdarba līmenis līdz 2022. gadam Latvijā bijis būtiski augstāks nekā Igaunijā, un pārsniedz arī Lietuvas līmeni. Pretstatā pārējām Baltijas valstīm kopš pandēmijas sākuma kritusies līdzdalība darba tirgū, un pašlaik šis rādītājs ir zemākais Baltijā. **Salīdzinot ekonomiskās aktivitātes līmeni pēc iegūtā izglītības līmeņa, vērojama sakarība – jo augstāks izglītības līmenis, jo augstāks aktivitātes līmenis.** 2022. gadā **visaugstākais ekonomiskās aktivitātes līmenis (83,0%) bija iedzīvotājiem ar augstāko izglītību**, bet viszemākais – ar pamatzglītību vai zemāku izglītības līmeni (35,5%).

Datu avots: Eurostat.

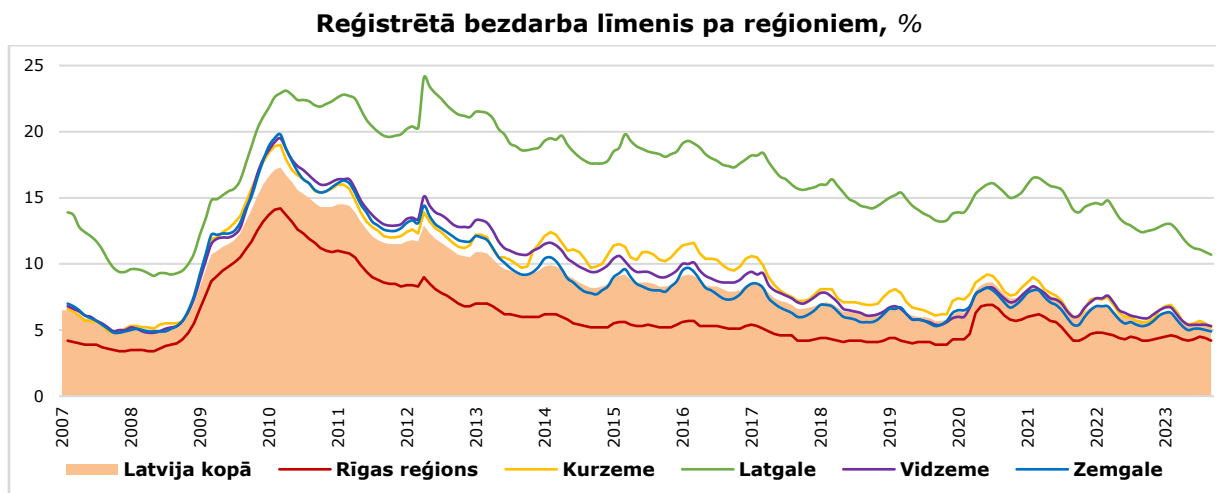
⁵ CSP apskats "Darbaspēka apsekojuma galvenie rādītāji 2022. gadā", pieejams: [Darbaspēka apsekojuma dati](#)

6. **Cilvēkkapitāls – izglītība.** Kopējais izglītības līmenis Latvijā salīdzinoši augsts, bet augstskolu beidzēju skaits **eksaktajās zinātnēs mazāks nekā kaimiņvalstīs**. Bakalaura līmenī būtiski atpaliekam no Lietuvas rādītāja, bet maģistra līmenī atpaliekam būtiski no Igaunijas rādītāja.

Datu avots: Eurostat.

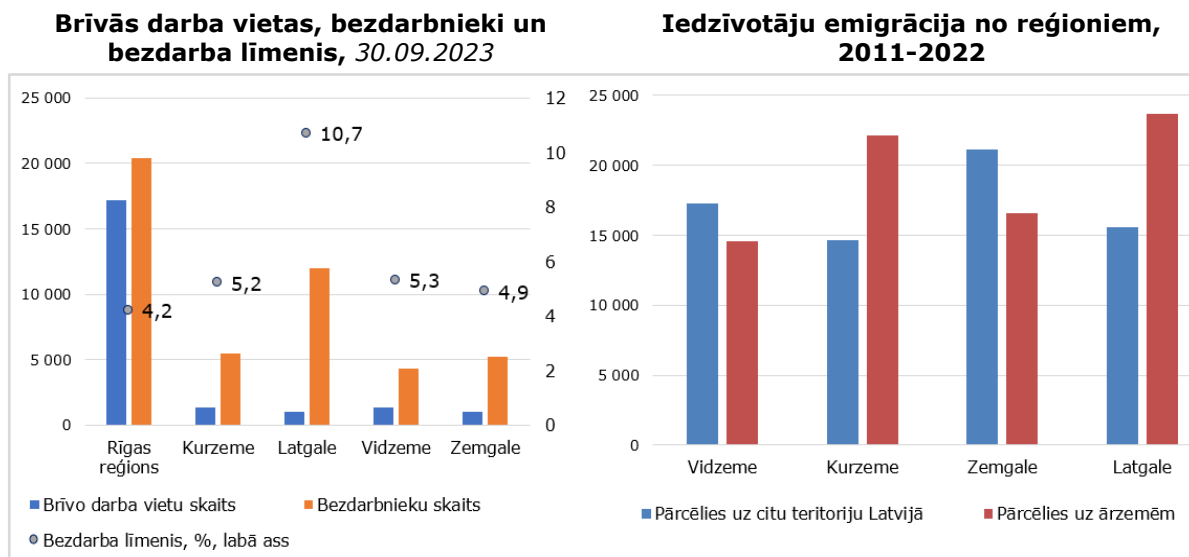
7. 2024. gadā spēkā stājušies **grozījumi likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli"**, kas **paredz vairākus pasākumus, lai veicinātu ilgtspējīgu cilvēkkapitāla attīstību** Latvijā un darba devēja iespējas motivēt darbiniekus, t.sk. no algas nodokļa turpmāk tiks **atbrīvota darba devēja apmaksātā mācību maksa darbiniekam par augstākās izglītības iegūšanu**, ja studijas saistītas ar prasmju iegūšanu, kas ir nepieciešama darba devējam.
8. 2020. gadā Covid-19 pandēmijas un dažādu ierobežojumu rezultātā bezdarbnieku skaits sāka pieaugt, taču, sākot ar 2021. gadu, bezdarbnieku skaits atkal sāka samazināties un 2022. gadā bija **65,2 tūkstoši**. Laikā līdz 2019. gadam bezdarba līmenis ik gadu samazinājās. 2019. gadā tas bija 6,3%, 2020. gadā tas pieauga līdz 8,1%, bet ar 2021. gadu sāka samazināties, un **2022. gadā bija 6,9%**⁶.

Datu avots: CSP, NVA.

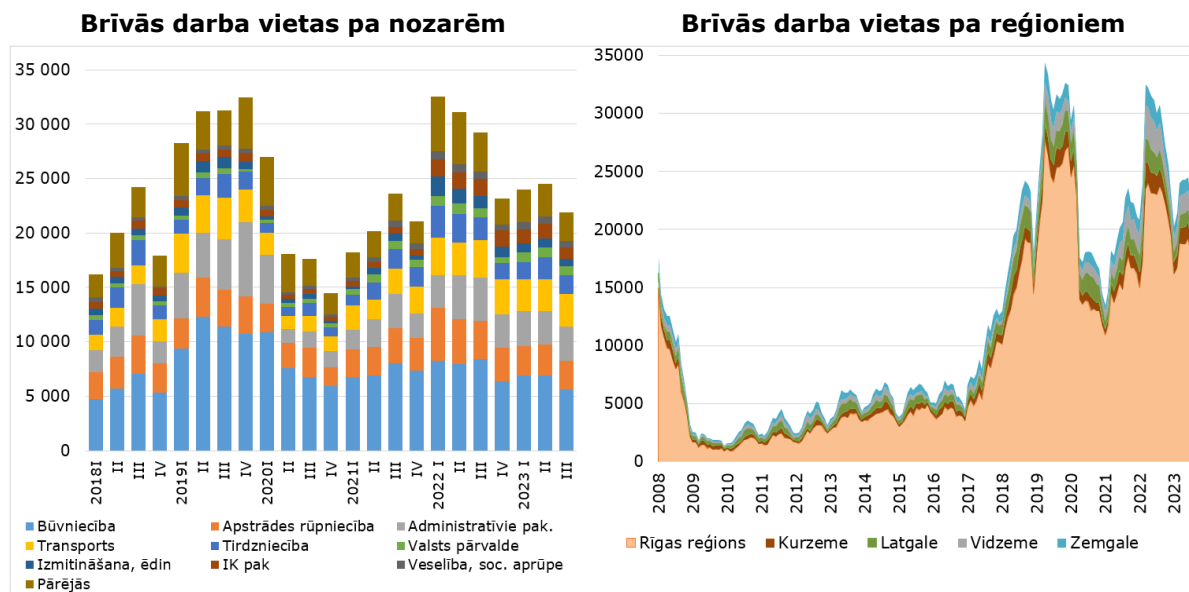
⁶ CSP apskats "Darbaspēka apsekojuma galvenie rādītāji 2022. gadā", pieejams: [Darbaspēka apsekojuma dati](#)

9. Pēc teritoriālā dalījuma **viszemākais bezdarba līmenis 2022. gadā bija Pierīgas reģionā, bet visaugstākais – Latgales reģionā**. Arī brīvās darba vietas, galvenokārt atrodas Rīgas reģionā⁷, **bezdarbnieki – Latgalē**. Turklāt **iedzīvotāju emigrācijas rezultāta no viena Latvijas reģiona uz citu visvairāk pārcēlušies no Zemgales, bet no Latgales pārcēlušies uz ārzemēm**.

Datu avots: CSP, NVA.

10. **Pašlaik vairums brīvo darba vietu ir Rīgā, bet liela daļa bezdarbnieku atrodas reģionos, īpaši Latgalē**, un viņu līdzdalību darba tirgū kavē gan transporta infrastruktūra, gan pieejamu mājokļu trūkums Rīgā un reģionā. **Nozaru griezumā būtiska daļa brīvo darba vietu ir būvniecībā un apstrādes rūpniecībā**. Arī administratīvo pakalpojumu un transporta nozarēs ir daudz brīvu darbavietu. Salīdzinoši maz brīvu darbavietu ir veselības, sociālās aprūpes jomā un izmitināšanas un ēdināšanas nozarē.

Datu avots: NVA.

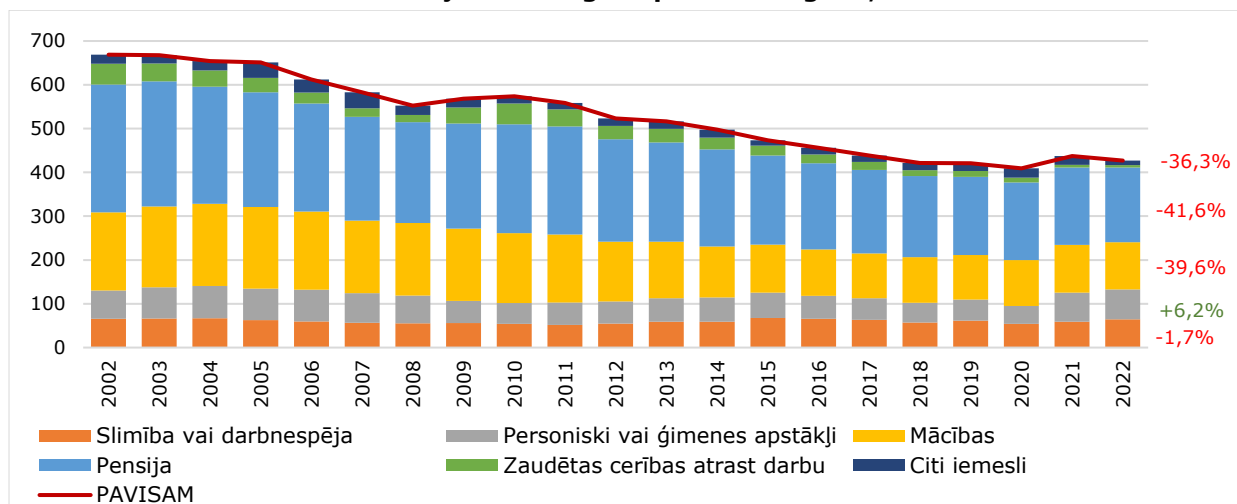
11. **Ekonomiski neaktīvie iedzīvotāji** ir sabiedrības daļa, kas dažādu iemeslu dēļ (pensionēšanās, mācības vai studijas, personiski vai ģimenes apstākļi, ilgstoša slimība, invaliditāte u.c.) neiesaistās darba tirgū. 2022. gadā ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju īpatsvars iedzīvotāju **skaitā bija 31,4%** – tas ir par 0,9 procentpunktiem zemāks nekā

⁷ CSP Brīvās darbavietas pa reģioniem vidēji gadā, pieejams: [CSP dati](#)

2021.gadā, un par 3,8 procentpunktiem zemāks nekā vidēji ES (ES vidēji 2022. gadā 35,2%)⁸.

12. Ja kopējais darbaspējas vecuma iedzīvotāju skaits un nodarbināto skaits Latvijā pēdējās desmitgadēs ir strauji krities, iedzīvotāju skaits, kuri nav iesaistīti darba tirgū veselības stāvokļa vai ģimenes apstākļu dēļ, praktiski nav mainījies. **Kopējais ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju skaits pēdējo 20 gadu laikā samazinājies par 36,3%**, - to cilvēku skaits, kas nemeklē darbu pensijas un vai mācību dēļ ir krities attiecīgi par 41,6% un 39,6%, cilvēku skaits, kas nemeklē darbu veselības stāvokļa dēļ samazinājies tikai par 1,7%, bet to cilvēku skaits, kas nemeklē darbu personisku iemeslu vai ģimenes stāvokļa dēļ pat palielinājies.

Ekonomiski neaktīvie iedzīvotāji pēc darba nemeklēšanas iemesliem, tūkstoši, un izmaiņas 2022. gads pret 2002. gadu, %

Datu avots: CSP.

Ekonomiski neaktīvie iedzīvotāji pēc darba nemeklēšanas iemesla, tūkstoši

Gads	Slimība vai darbnespēja	Personiski vai ģimenes apstākļi	Mācības	Pensija	Zaudētas cerības atrast darbu	Citi iemesli	PAVISAM
2002	65,6	64,5	178,4	292,0	47,4	20,9	668,8
2003	66,5	71,3	184,2	285,6	40,9	19,1	667,6
2004	67,0	73,6	187,5	267,5	37,3	21,5	654,4
2005	62,6	71,7	186,5	262,2	33,0	35,4	651,4
2006	59,6	72,7	178,3	246,6	24,8	29,9	611,9
2007	56,3	67,8	165,6	237,0	19,4	37,0	583,1
2008	55,6	63,2	165,5	230,1	16,6	21,2	552,2
2009	56,1	50,3	165,4	239,8	36,6	20,1	568,3
2010	53,9	47,9	159,2	248,6	47,6	16,7	573,9
2011	51,7	50,9	155,7	246,8	39,1	14,6	558,8
2012	54,5	50,7	136,8	233,4	31,0	16,7	523,1
2013	58,9	53,9	129,2	226,5	30,8	17,2	516,5
2014	59,1	55,2	116,4	222,1	26,6	18,0	497,4
2015	67,4	58,0	109,8	203,1	22,8	12,1	473,2
2016	65,7	52,1	106,2	196,6	20,2	15,5	456,3
2017	63,1	49,7	102,3	190,8	18,1	14,4	438,4
2018	57,1	45,4	103,9	185,5	13,4	16,3	421,6
2019	61,7	47,9	101,8	178,1	13,8	17,8	421,1
2020	54,3	40,9	104,5	177,5	10,9	21,1	409,2
2021	58,7	67	108,6	176,9	6,0	19,9	437,1
2022	64,5	68,5	107,8	170,6	5,3	10,5	427,2

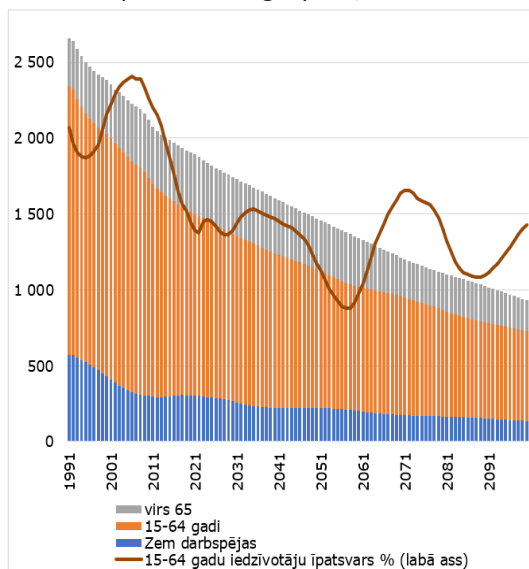
Datu avots: CSP.

13. Kopš 2015. gada **darba tirgū ienākošo jauniešu skaits ir mazāks** nekā pensijā aizejošo skaits un prognozējams, ka šāda situācija saglabāsies ilgtermiņā. **Pašlaik darba tirgū**

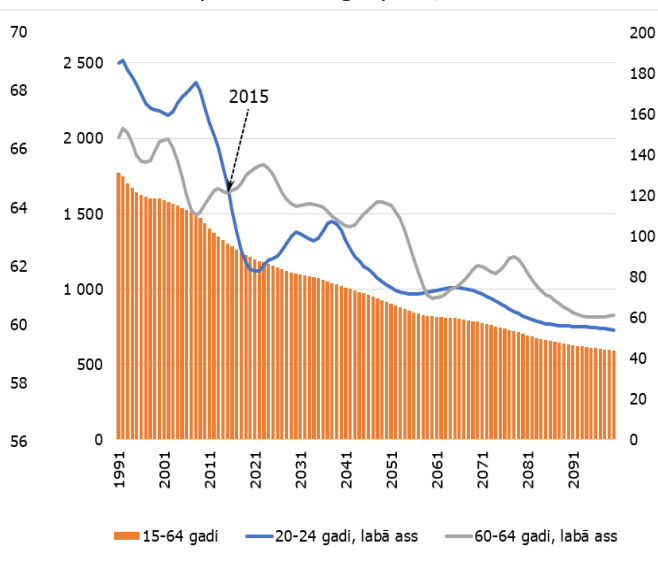
⁸ CSP apskats "Darbaspēka apsekojuma galvenie rādītāji 2022. gadā", pieejams: [Darbaspēka apsekojuma dati](#)

ienākošo 20-24 gadus veco jauniešu skaits ir samazinājies līdz 85 tūkstošiem, bet no darba tirgus pakāpeniski aizejošās 60-64 gadus veco cilvēku skaits audzis līdz 135 tūkstošiem. Tā kā jauniešu skaits darba tirgū ir nepietiekams, jaunie profesionāļi, kas ir ieguvuši gan labu izglītību, gan profesiju, ir pieprasīti darba tirgū.

**Iedzīvotāju skaits Latvijā,
pa vecuma grupām, tūkstoši**

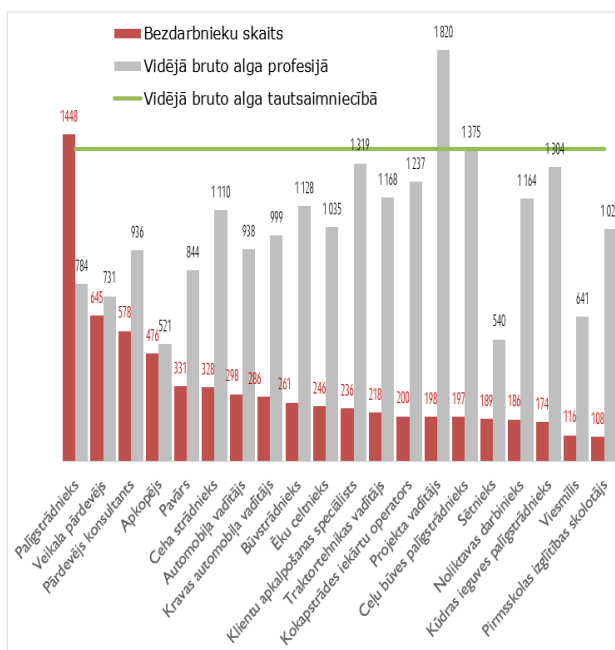
**Darbspējas vecuma iedzīvotāji,
pa vecuma grupām, tūkstoši**

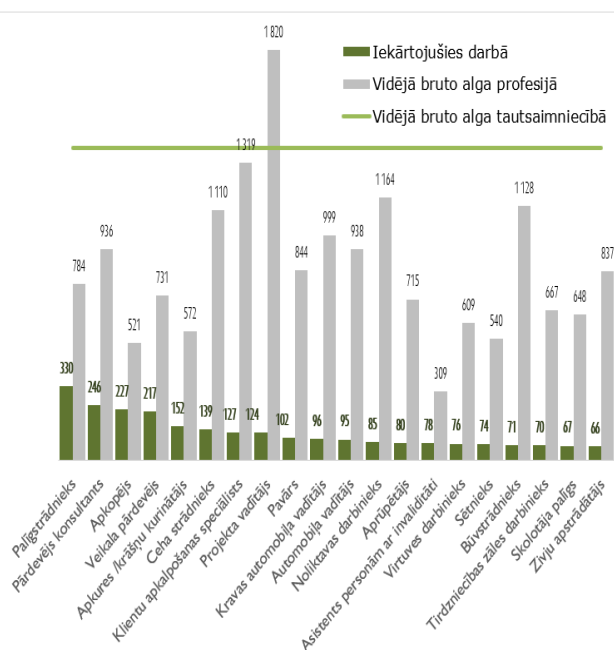
Datu avots: CSP, Europop, FM prognozes.

- 14.** Liela mainība un maza iekārtošanās darbā ir zemu atalgotās profesijās. **Liels brīvo darba vietu īpatsvars ir nozarēs un profesijās ar zemāku atalgojumu**, un tur darbā iekārtošanās rādītāji ir daudz zemāki nekā profesijās ar augstāku algu līmeni. NVA dati par pagājušā gada ceturto ceturksni rāda, ka, piemēram, palīgstrādniekiem reģistrēto bezdarbnieku skaits šajā periodā četras reizes pārsniedz darbā iekārtojušos skaitu, bet projektu vadītājiem ar augstāko atalgojumu šī attiecība starp darbu zaudējušajiem un darbu atradušajiem ir tikai 1,5.

TOP 20 profesijas pēc piešķirtā bezdarbnieka statusa*

TOP 20 profesijas, kas iekārtojušās darbā*

* 2022. gada 1. oktobris – 2022. gada 19. decembris.

Datu avots: NVA, VID, EM.

- 15.** Svarīgs faktors ekonomiskajai aktivitātei ir reģionālas mobilitātes iespējas. Bezdarbniekiem, kuri darbu ir atraduši attālāk no savas dzīvesvietas, Nodarbinātības valsts aģentūra (NVA) piedāvā iespēju darba tiesisko attiecību pirmo četru mēnešu laikā **saņemt finansiālu atbalstu** transporta vai dzīvojamās telpas īres izdevumu kompensācijai. Reģionālās mobilitātes atbalsta apmērs dzīvojamās telpas īrei ir līdz **200 euro mēnesī**, bet transporta izdevumiem – līdz **10 euro dienā**. Lai kvalificētos šiem NVA atbalstiem, nodarbinātajam jāatbilst šādiem kritērijiem:

- jābūt NVA reģistrētam bezdarbniekam, kurš ir atradis darbu vismaz 15 kilometru attālumā no dzīvesvietas, noslēdzis darba līgumu vismaz uz sešiem mēnešiem, un darba alga nepārsniedz divu minimālo mēnešalgu apmēru;
- dzīvesvietai jābūt deklarētai vismaz sešus mēnešus vai sešu mēnešu laikā mainītai vienas pašvaldības administratīvajā teritorijā, vai pirmo reizi deklarētai Latvijā;
- ja tiek pieprasīta transporta izdevumu kompensācija, darba vietai jābūt ne vairāk kā 110 kilometru attālumā no deklarētās dzīves vietas.

- 16.** 2023. gadā NVA kopumā pēc mobilitātes atbalsta vērsušās **1 893 personas**, kurām faktiski vidēji mēnesī izmaksāts **164,24 euro** liels atbalsts (*detalizētāk skatīt pielikuma 2. punktā*).

Atbalstu saņēmušo personu skaita sadalījums pēc atbalsta veida

Atbalsta veids	2022	2023
Mobilitātes veicināšana – transporta izdevumu finanšu atlīdzība	1 110	1 842
Mobilitātes veicināšana – īres izdevumu finanšu atlīdzība	34	51
KOPĀ	1 144	1 893

Datu avots: NVA.

Nodarbinātības speciālā budžeta izmaksas reģionālās mobilitātes atbalstam

	2022	2023
Izmaksātā finanšu atlīdzība kopā, euro	425 863,00	1 062 168,62
Atbalsta saņēmēju skaits vidēji mēnesī	303	539
Faktiskās vidējās izmaksas mēnesī, euro	117,32	164,24

Datu avots: NVA.

- 17.** Darba tirgus situācijas kontekstā jāvērtē arī no citām ES valstīm pakalpojumu sniegšanai nosūtīto darbinieku, ko apliecina arī šīs citas ES valsts izsniegtā A1 veidlapa, tajā skaitā trešo valstu darbinieku, ienākšana Latvijas darba tirgū un tā ietekme uz to. Valsts darba inspekcijā 2022. gadā bija reģistrēti 418 uz Latviju nosūtītie darbinieki, savukārt 2023. gadā – **1 118 darbinieki**. Par 2022. gadu zināms, ka visvairāk strādnieku nosūtīti no Polijas (35%), Vācijas (20%) un Lietuvas (16%).
- 18.** Saskaņā ar vienoto ES darbaspēka tirgu, ja persona Latvijā ir kā nomātais darbaspēks, **tad darbaspēka nodokļi maksājami Latvijā**. Latvijā pašlaik nomātā ārvalstu personāla ienākumu ir apliekams ar darbaspēka nodokļiem:
- par nodokļu ieturēšanu atbild personāla nomnieks;
 - personāla nomu identificē pēc likumā noteiktām pazīmēm;
 - personāla nomnieku identificē, arī ņemot vērā atsevišķa darījuma vai darījumu kopuma ekonomisko saturu un būtību, vērtē, kuras personas labā tiek veikts darbs.
- 19.** **Igaunijā** likumdošana paredz⁹, ka darba devējs-nerezidents (t.sk. arī personāla iznomātājs) reģistrējas nodokļu administrācijā. Lai Latvijā pastiprinātu prasības attiecībā uz minētajām personām, būtu jāievieš līdzīgu sistēmu kā Igaunijā, līdz ar to likumā *“Par nodokļiem un nodevām”* un tam pakārtotajos normatīvajos aktos varētu tik noteikta prasība darba devējiem-nerezidentiem (t.sk. darbaspēka iznomātājiem) reģistrēties Latvijas VID kā nodokļu maksātājam un reģistrēt savus darbiniekus, kuri strādā Latvijā.

⁹ Nodokļu piemērošana Igaunijā: *Taxation Act* [Taxation Act–Riigi Teataja](#)

2. Produktivitāte un atalgojums

20. **Latvijā nostrādāto stundu skaits 2022. gadā** (vidēji 1 868,8 stundas uz vienu nodarbināto) **bija augstāks nekā kaimiņvalstīs** (par 2,3% nekā Igaunijā un 1,1% nekā Lietuvā), kamēr produktivitāte ir bijusi zemāka.

Vidējais gada nostrādāto stundu skaits uz vienu nodarbināto, stundas gadā

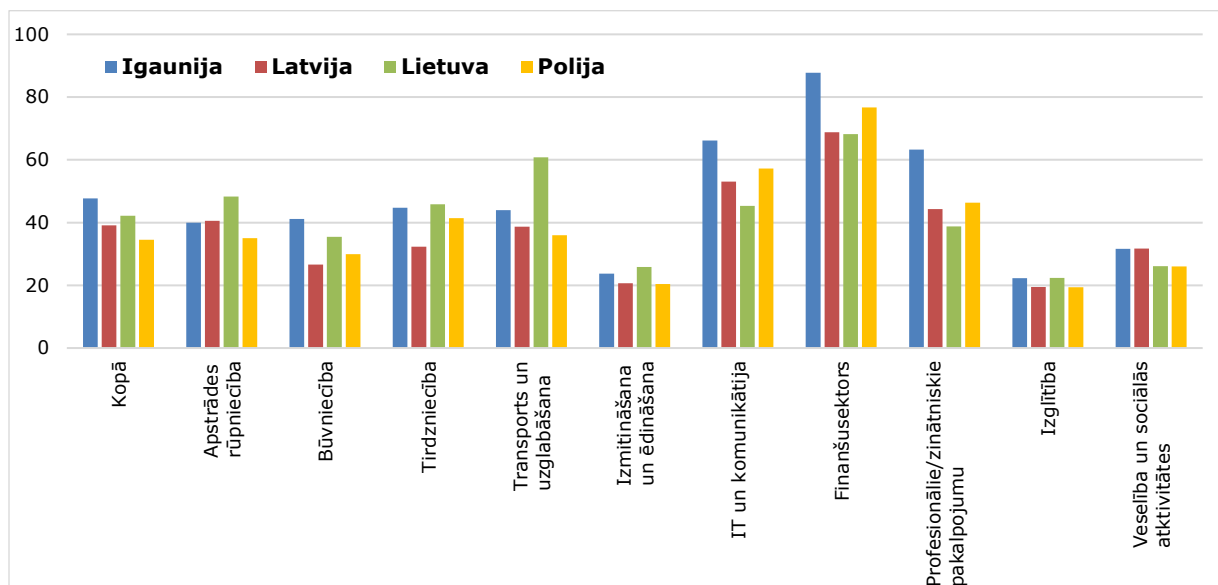
	2018	2019	2020	2021	2022
Latvija	1 899,5	1 865,0	1 803,1	1 830,9	1 868,8
Igaunija	1 792,7	1 779,3	1 719,1	1 855,6	1 859,1
Lietuva	1 884,5	1 886,0	1 806,2	1 834,6	1 839,3
Polija	2 002,2	1 996,9	1 981,3	2 047,6	2 032,9

Datu avots: AMECO.

21. Lielāka **produktivitāte**¹⁰ Baltijas valstīs un Polijā novērojama finanšu sektorā un IT un komunikācijās, bet mazāk produktīvas nozares – izglītība un izmitināšana un ēdināšana. Produktivitātes līmenis pa nozarēm pēc 2022. gada datiem **Latvijā lielākajā daļā nozaru ir zemāka nekā Baltijā**, vienīgi IKT pakalpojumos un profesionālajos pakalpojumos tas ir augstāks nekā Lietuvā, un apstrādes rūpniecībā – augstāks nekā Igaunijā.

Produktivitāte (PV/nodarbināto skaits) Baltijas valstīs un Polijā, 2022. gada dati,

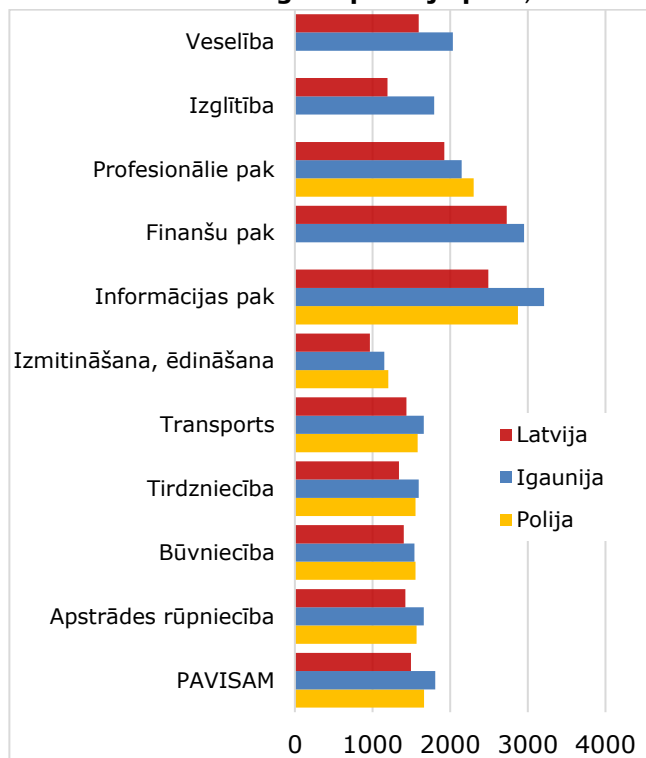
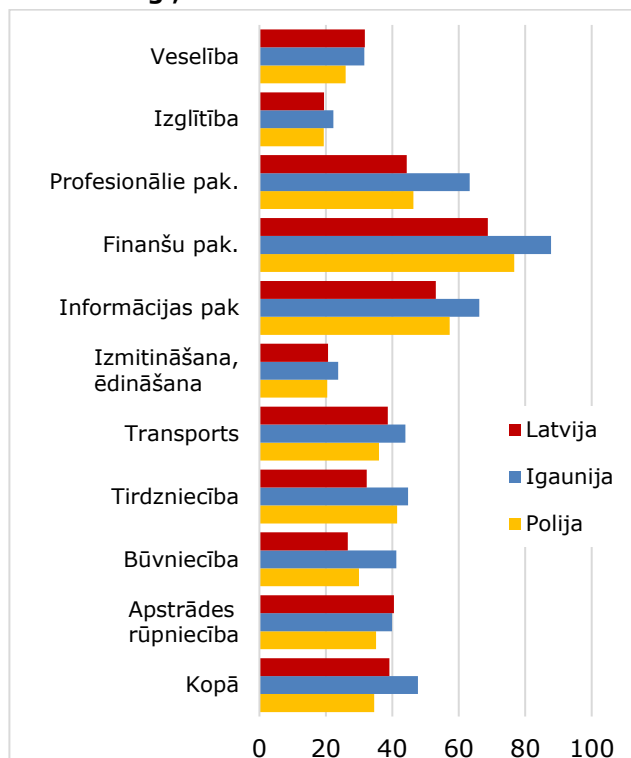
tūkst. euro uz vienu nodarbināto

Datu avots: Eurostat, FM aprēķini.

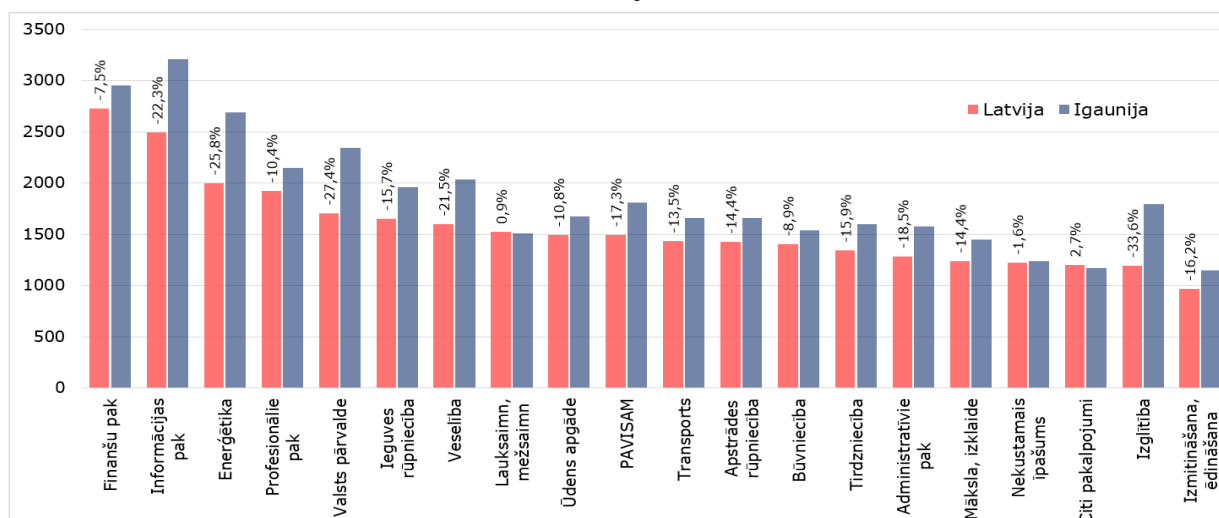
22. Kopumā **produktivitātes atpalcība (-18,1%) Latvijai no Igaunijas ir nedaudz augstāka nekā algu atpalcība (-17,3%), bet šī atšķirība ir niecīga**. Tomēr pa nozarēm ir krasi atšķirīga situācija. Ja nekustamā īpašuma nozarē, būvniecībā, finanšu pakalpojumos un profesionālajos pakalpojumos atpalcība produktivitātē ir daudz lielāka nekā atpalcība algās, tad apstrādes rūpniecībā, veselībā un izglītībā situācija ir tieši pretēja un atpalcība algās ir daudz lielāka nekā produktivitātē.

¹⁰ **Produktivitāte** – raksturo attiecību starp saražoto produktu vai sniegto pakalpojumu un resursiem, kuri šim mērķim izmantoti.

Mēneša vidējā bruto darba samaksa pa nozarēm 2023. gada pirmajā pusē, euro

Produktivitāte (PV/nodarbināto skaits) 2022.g., tūkst. euro uz vienu nodarbināto

Datu avots: Latvijas, Igaunijas un Polijas statistikas pārvaldes, Eurostat.

23. Lielākās algu līmeņa **atšķirības** Latvijai un Igaunijai ir izglītības, valsts pārvaldes, veselības, kā arī IKT un enerģētikas nozarēs. Mēneša vidējā bruto darba samaksa par pilnas slodzes darbu 2023. gada pirmajā pusē gan Latvijā, gan Igaunijā visaugstākā bija IKT, finanšu pakalpojumu un enerģētikas jomās.

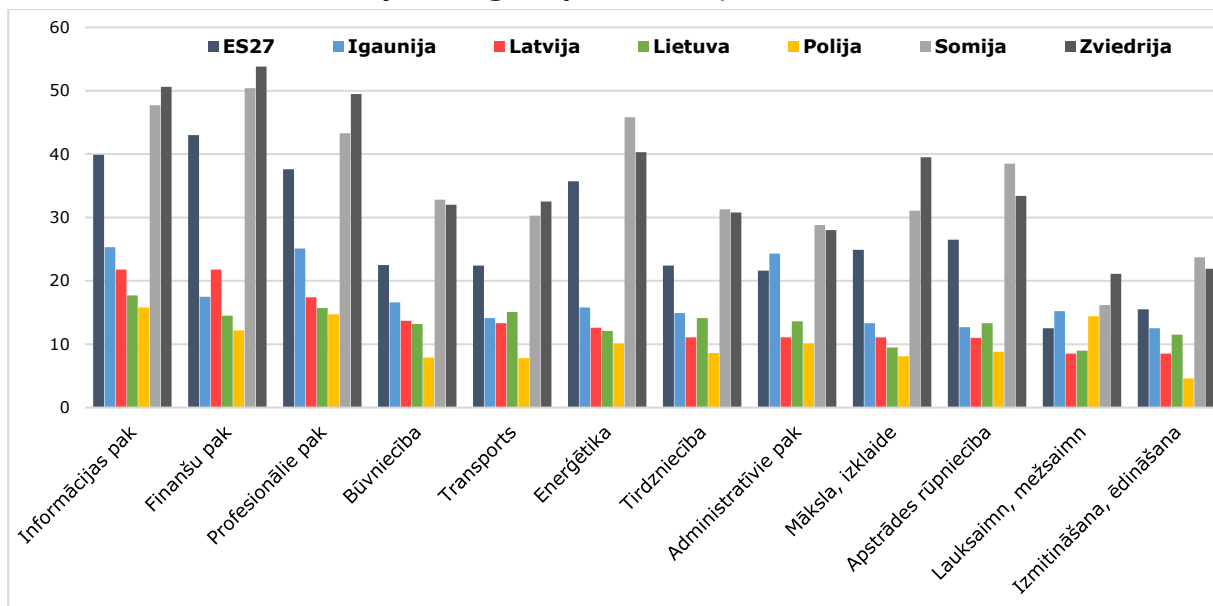
Mēneša vidējā bruto darba samaksa pa nozarēm 2023. gada pirmajā pusē, euro un atšķirība %

Datu avots: Latvijas un Igaunijas statistikas pārvaldes.

24. Kopumā darbinieku atalgojums visās nozarēs Baltijas valstīs ir būtiski zemāks nekā Eiropas Savienībā vidēji un reģiona kaimiņvalstīs Somijā un Zviedrijā. Lielākā algu līmeņa atšķirība ir tādās nozarēs kā māksla izklaide un atpūta, kur atalgojums Latvijā ir attiecīgi 3,6 un 3,2

reizes mazāks nekā Zviedrijā, bet mazākā atšķirība – 2,3 reizes - ir informācijas un komunikācijas pakalpojumu un būvniecības nozarēs.

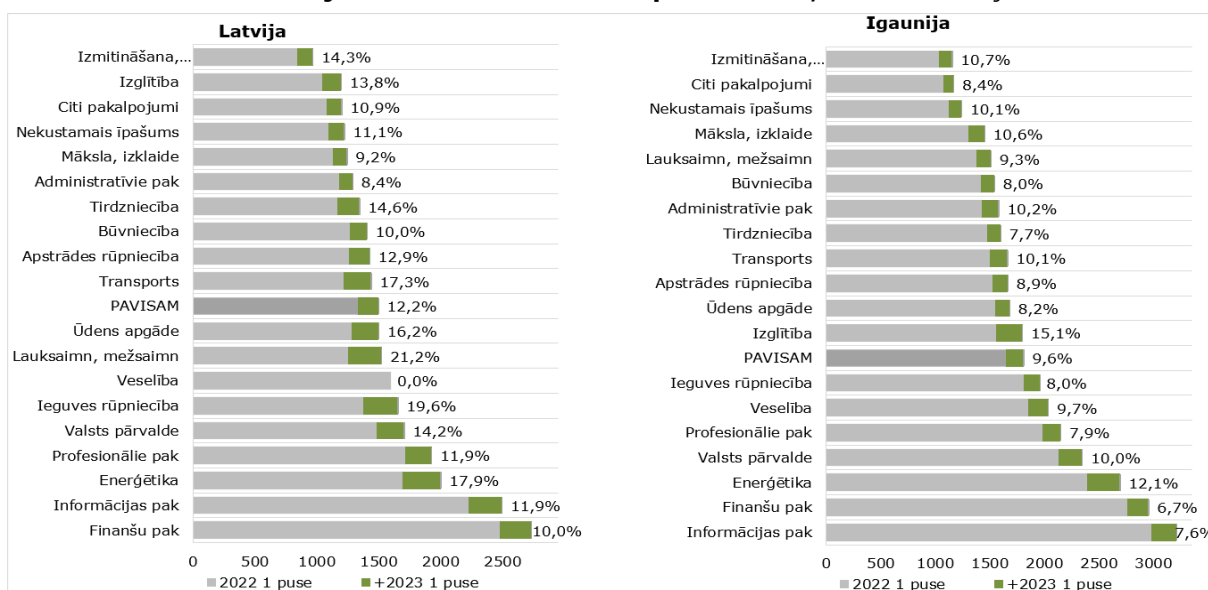
Darbinieku atalgojums (bruto darba samaksa un darba devēja sociālās apdrošināšanas izmaksas) 2022. gadā pa nozarēm, euro/stundā

Datu avots: Eurostat.

25. Igaunijā atšķirībā no Latvijas izglītība ierindojas starp augstāk apmaksātajām nozarēm. Skatoties notikušās izmaiņas šī gada pirmajā pusē, izglītības nozarei Igaunijā atalgojums ir pieaudzis par 15,1%, bet tajā pašā laikā Latvijā pieaugums bijis 13,8%. Tomēr **kopumā Latvijai ir lielāks vidējo bruto darba samaksu pieaugums nekā Igaunijai – Latvijā kopumā vidējā darba samaksa pieaugusi par 12,2%, bet Igaunijā par 9,6%**. Absolūtos skaitļos, protams, Igaunijas vidējā bruto darba samaksa saglabājas augstāka (Latvijā 2023. gada 2. ceturksnī bija 1 525 euro, bet Igaunijas 1 873 euro¹¹).

Mēneša vidējā bruto darba samaksa pa nozarēm, euro un izmaiņas %

Datu avots: Latvijas un Igaunijas statistikas pārvaldes.

¹¹ Igaunijas vidējās darba algas pieejamas: [EE statistikas pārvalde](https://statistikas.pärvalde.ee/).

- 26. Ierobežota darbaspēka pieejamības apstākļos vidējās algas pieaugums** Baltijā kopš 2010. gada bijis straujāks nekā Polijā. Latvijā un Igaunijā pieauguma tempi ir ļoti līdzīgi, vienīgi Latvijā algas pieaug no zemāka līmeņa. Kopš 2018. gada vidējās algas pieaugums Latvijā bijis nedaudz straujāks nekā Igaunijā, savukārt Lietuvas datus ir laika rindu lūzums, kad bruto ienākumos sāka ieskaitīt arī darba devēja sociālās apdrošināšanas izmaksas un analizē jāizmanto neto ienākumi. Neto ienākumu dati rāda, ka līdz 2018. gadam algu pieaugums visās Baltijas valstīs ir ļoti līdzīgs, bet pēc tam Latvijā un Lietuvā nedaudz straujāks.

Vidējās bruto darba algas izmaiņas Baltijā un Polijā, euro mēnesī

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Latvija ¹	1 004	1 076	1 143	1 277	1 373	1 535	1 650	1 757	1 863
Pieaugums		7,2%	6,2%	11,7%	7,5%	11,8%	7,5%	6,5%	6,0%
Lietuva	924	1 296 ²	1 429	1 579	1 790	2 044	2 183	-	-
Pieaugums		40,3%	10,3%	10,5%	13,4%	14,2%	6,8%	-	-
Igaunija	1 310	1 407	1 448	1 548	1 685	1 854	1 978	-	-
Pieaugums		7,4%	2,9%	6,9%	8,9%	10%	6,7%	-	-
Polija ¹	1 058	1 115	1 175	1 279	1 434	1 609	1 768	1 894	-
Pieaugums		5,4%	5,4%	8,9%	12,1%	12,2%	9,9%	7,1%	-

¹ CSP dati un no 2023.g. FM prognozes. Vidējās darba algas Polijā pārrēķinātas pēc aktuālā EUR kursa.

² **Lietuvā** 2019. gadā starp darba devējiem un Lietuvas valdību noslēgta vienošanās, ka nodokļu samazinājums tiek kompensēts ar bruto ienākuma palielinājumu visiem darba ņēmējiem par **1,289 reizēm**, kā rezultātā palielinājās darba ņēmēja ienākums, ko tas saņem pēc nodokļu nomaksas jeb "uz rokas". Piemēram, bruto algu 1 164 euro palielināja uz 1 500 euro.

Datu avots: Latvijas, Lietuvas, Igaunijas, Polijas statistikas pārvaldes¹². Prognozes no valstu budžeta plāniem, Polijai pēdējās prognozes prezentētas OECD.

Vidējie neto ieņēmumi vienuļai personai bez bērniem un pelna 100% no vidējās darba algas Baltijā un Polijā, euro mēnesī

	2018	2019	2020	2021	2022
Latvija	706	762	816	936	1 026
Pieaugums		7,9%	7,1%	14,7%	9,6%
Lietuva	1 120	1 181	1 204	1 275	1 360
Pieaugums		5,4%	1,9%	5,9%	6,7%
Igaunija	724	816	899	983	1083
Pieaugums		12,7%	10,2%	9,3%	10,2%
Polija	798	852	880	887	1 002
Pieaugums		6,8%	3,3%	0,8%	13,0%
ES-27	1 925	1 981	1 992	2 076	2 178
Pieaugums		2,9%	0,6%	4,2%	4,9%

Datu avots: Eurostat.

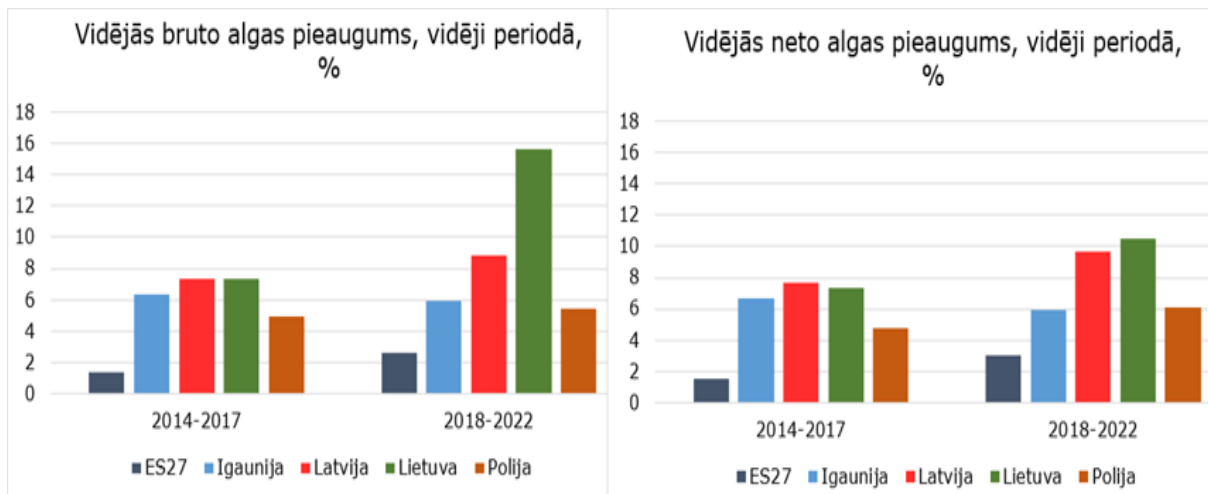
Vidējie neto ieņēmumi divu pelnītāju ģimenei ar diviem bērniem, viens pelna 100% un otrs 67% no vidējās darba algas, Baltijā un Polijā, euro mēnesī

	2018	2019	2020	2021	2022
Latvija	1 325	1 434	1 540	1 734	1 953
Pieaugums		8,2%	7,4%	12,6%	12,6%
Lietuva	1 298	1 489	1 675	1 816	2 014
Pieaugums		14,7%	12,5%	8,4%	10,9%
Igaunija	2 052	2 171	2 212	2 338	2 490
Pieaugums		5,8%	1,9%	5,7%	6,5%
Polija	1 510	1 658	1 754	1 758	1 960
Pieaugums		9,8%	5,8%	0,2%	11,5%
ES-27	3 574	3 683	3 727	3 863	4 022
Pieaugums		3,1%	1,2%	3,6%	4,1%

Datu avots: Eurostat.

¹² **Igaunijas** vidējās darba algas pieejamas: [EE statistikas pārvalde](#). **Lietuvas** vidējās darba algas pieejamas: [LT statistikas pārvalde](#). **Polijas** vidējās darba algas pieejamas: [Polijas statistikas pārvalde](#)

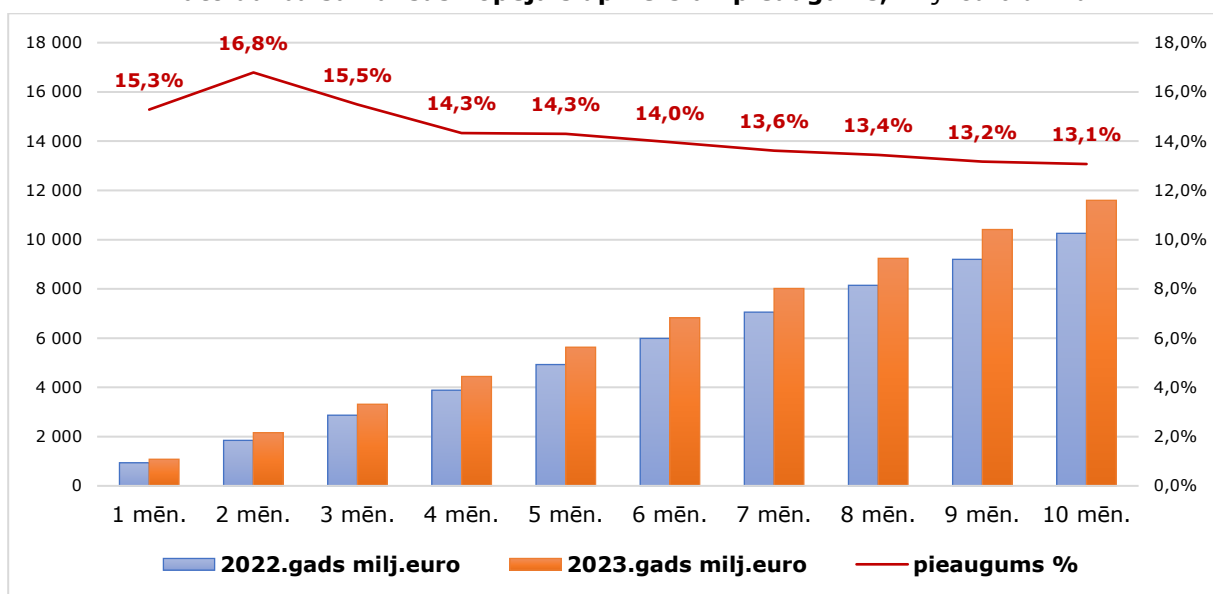
Vidējās darba algas pieaugums Baltijā, Polijā un ES-27

Datu avots: Eurostat dati.

27. 2023. gadā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, Latvijā ir būtiski pieaudzis darba samaksas fonds un bruto darba samaksas kopējais apmērs. Sevišķi straujš tas ir bijis 2023. gada sākumā, taču vienlaikus ar ekonomiskās aktivitātes sabremzēšanos 2023. gada otrajā pusē pieauguma tempiem ir tendence samazināties.

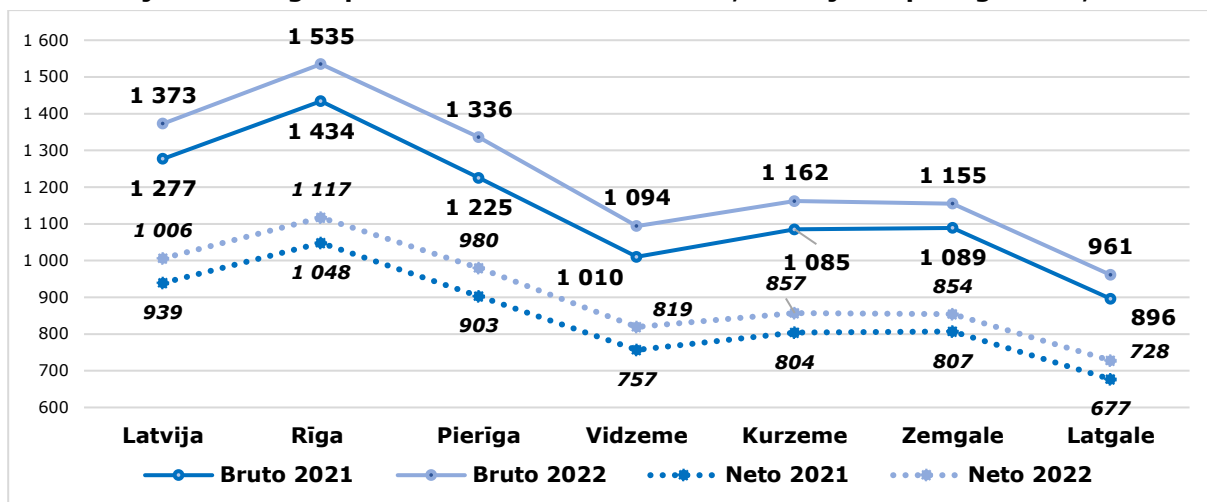
Bruto darba samaksas kopējais apmērs un pieaugums, milj. euro un %

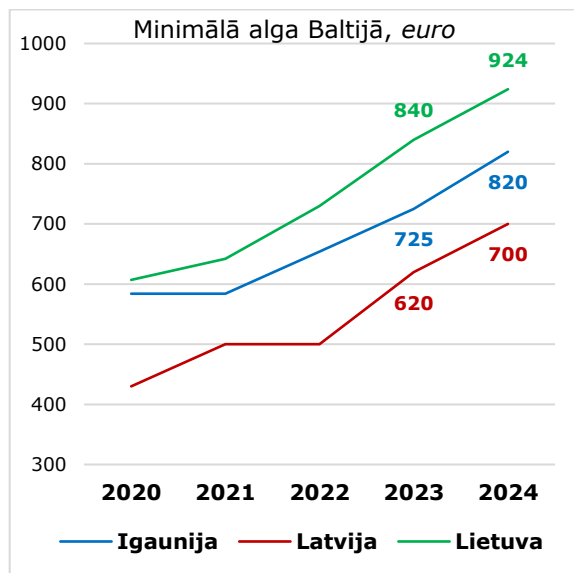
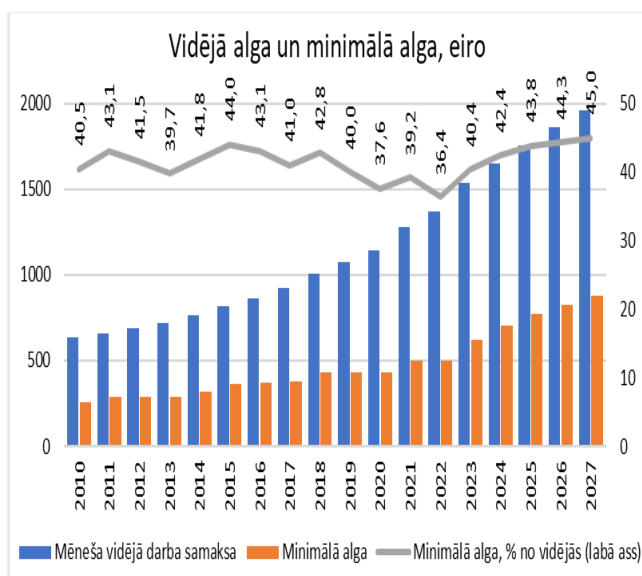
Datu avots: VID dati.

28. Lai gan **algu pieaugums šogad nedaudz straujāks reģionos ārpus Rīgas, joprojām saglabājas ievērojamas darba samaksas atšķirības starp Rīgas reģionu un pārējo Latviju**. Rīgas reģionā mēneša vidējā darba samaksa 2023. gada pirmajā pusē bija 1 644 euro – par 11,5% augstāka nekā pirms gada, kamēr Latgales reģionā tā bija tikai 1 058 euro (+14,5%), Vidzemes reģionā 1 198 euro (+14,6%), Zemgales reģionā 1 240 euro (+11,6%) un Kurzemes reģionā 1 260 euro (+12,7%).

Vidējā darba alga apmēri bruto un neto vērtības, sadalījumā pa reģioniem, euro

 Datu avots: CSP, pieejams: [Vidējās algas reģionos](#)

29. Lai gan Latvijā un Igaunijā vidējās algas pieauguma tempi ir bijuši līdzvērtīgi, bet ņemot vērā, ka Latvijā algas pieaug no zemāka līmeņa, to arī ietekmē valstī noteiktās minimālās algas apmēri. Jāatzīmē, ka **valdības noteiktas minimālās algas ir 21 ES dalībvalstī**, bet nav noteiktas 6 valstīs - Dānijā, Itālijā, Kiprā, Austrijā, Somijā un Zviedrijā, jo tās tiek regulētas darba koplīgumos. Minimālo algu apmērs starp ES dalībvalstīm būtiski atšķiras – piemēram, augstākā minimālā mēneša alga ES 2023. gadā bija Luksemburgā – 2 508 euro, kamēr zemākā minimālā alga bija Bulgārijā – 398 euro.
30. **Minimālās algas līmenis Latvijā pēdējā desmitgadē bijis 40-45% robežās no vidējās algas.** Minimālās algas pieaugumam vidējā termiņā būtu jābūt sabalansētam ar produktivitātes pieaugumu, lai nemazinātu uzņēmumu konkurētspēju un attiecīgi neradītu darba vietu samazinājuma draudus. **Minimālās algas līmenim jebkurā gadījumā nevajadzētu pārsniegt 50% no vidējās mēneša bruto darba samaksas.**

Datu avots: CSP, no 2023. gada - FM vidējās algas prognozes, no 2025. gada – priekšlikums par minimālo algu, Eurostat.

Minimālās darba algas izmaiņas Baltijā un Polijā, euro mēnesī

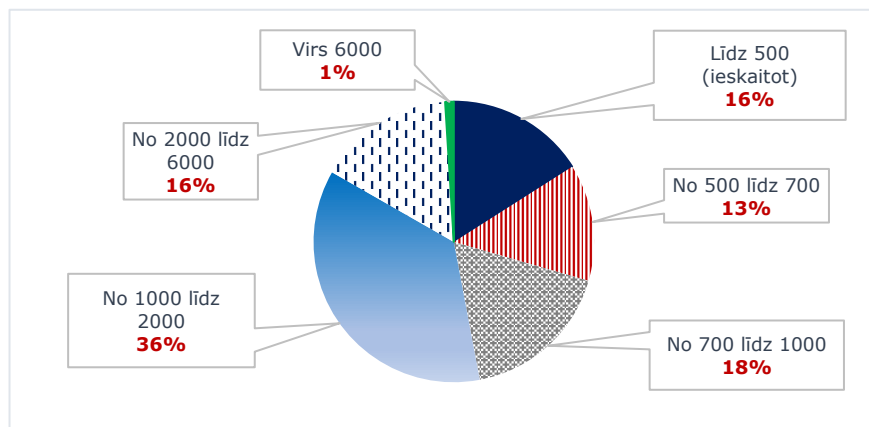
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024 ¹³
Latvija	430	430	430	500	500	620	700
Īpatsvars no valsts vidējās darba algas	42,8%	40,0%	37,6%	39,2%	36,4%	40,7%	42,7%
Lietuva	400	555	607	642	730	840	924
Īpatsvars no valsts vidējās darba algas	43,3%	42,8%	42,5%	40,7%	40,8%	-	-
Igaunija	500	540	584	584	654	725	820
Īpatsvars no valsts vidējās darba algas	38,2%	38,4%	40,3%	37,7%	38,8%	-	-
Polija*	~480,20	~529,46	~583,48	~619,46	~641,74	~811,03	~964,88
Īpatsvars no valsts vidējās darba algas	45,4%	47,5%	49,7%	48,4%	44,8%	-	-

*Vērtība, kas noteikta pēc Eurostat aprēķiniem katra gada noslēgumā pēc atbilstošā EUR kursa. 2024. gada minimālā darba alga norādīta no 01.01.2024.

Datu avots: Eurostat dati, pieejams: [Eurostat dati](#).

31. Minimālās algas paaugstināšanas aspektā jāņem vērā nevienmērīgā darba tirgus attīstība un atšķirīgais darba samaksas līmenis atsevišķos Latvijas reģionos. Minimālās algas celšana līdz, piemēram, 50% no vidējās darba algas, nemainoties valsts ekonomikas kopējai struktūrai un patērētāju pirktspējai, varētu apgrūtināt darbību uzņēmējiem Latgalē (detalizētāk skatīt pielikuma 1. punktu). Vienlaicīgi jāņem vērā pieaugošās reģionālās ienākumu atšķirības ietekme uz migrācijas procesiem un Rīgas kā ekonomikas dzinēj spēka loma Latvijas ekonomikā. Pēc teritoriālā dalījuma **viszemākais bezdarba līmenis 2022. gadā bija Pierīgas reģionā, bet visaugstākais – Latgales reģionā**. Arī brīvās darba vietas, galvenokārt atrodas Rīgas reģionā¹⁴, **bezdarbnieki – Latgalē**.
32. **Iedzīvotāju emigrācijas rezultātā** no viena Latvijas reģiona uz citu visvairāk pārcēlušies no Zemgales, bet **no Latgales pārcēlušies uz ārzemēm**. **Pašlaik vairums brīvo darba vietu ir Rīgā**, bet **liela daļa bezdarbnieku atrodas reģionos, īpaši Latgalē**, un viņu līdzdalību darba tirgū kavē gan transporta infrastruktūra, gan pieejamu mājokļu trūkums Rīgā un reģionā. **Minimālās algas turpmāks pieaugums, tuvojoties 45% no vidējās algas, kopā ar citiem pasākumiem, kas samazina darba devēja izmaksas transporta un izmitināšanas pakalpojumu un atbalsta sniegšanai darbiniekiem**, kas pārvietojas uz citu reģionu, varētu dot pienesumu darba spēka piesaistei Latvijas ietvaros, mazinot Latvijas darba spēka aizplūšanu uz citām ES valstīm.
33. Saskaņā ar CSP datiem 2022. gadā vidēji 123 143 darba ņēmēju jeb **16,0% saņēma minimālo algu vai mazāk**, kas bija par 3,4 procentpunktiem mazāk nekā gadu iepriekš, kad minimālo algu vai mazāk saņēma 19,4% darba ņēmēju. Tomēr vairums (vidēji 82,6%) no šīs grupas saņem ienākumu, kas ir mazāks par noteikto minimālo algu.

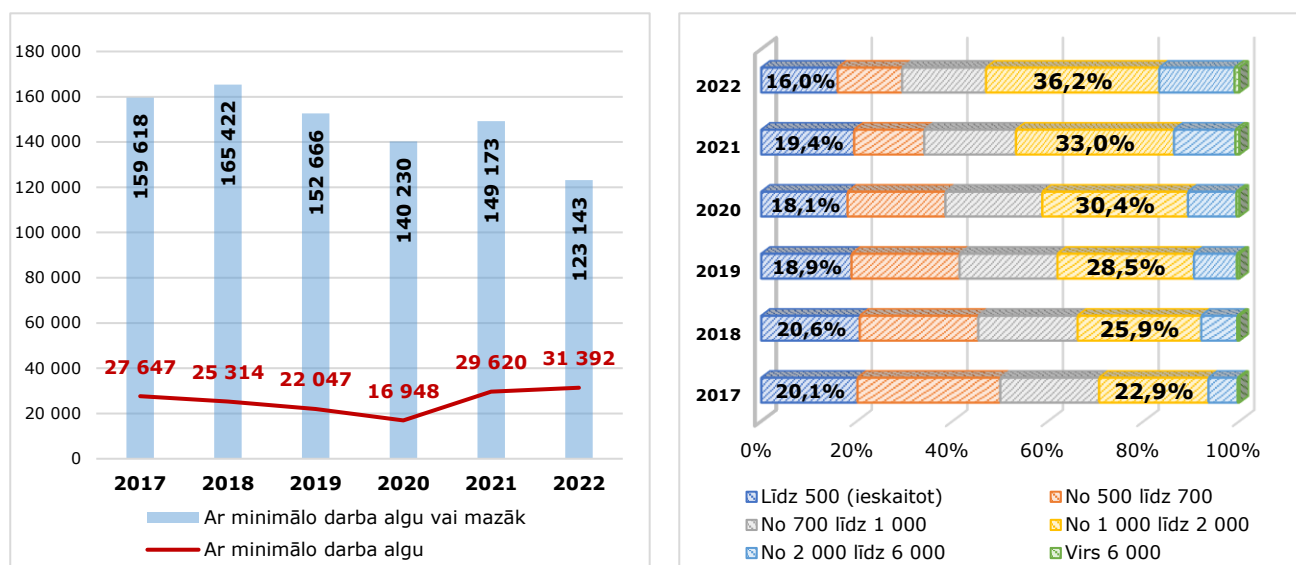
Darba ņēmēju skaita sadalījums pēc mēneša bruto darba ienākumiem 2022. gadā

¹³ Pieņemtie lēmumi par 2024. gada minimālo algu: [Lietuva](#); [Igaunija](#); [Polija](#).

¹⁴ CSP Brīvās darbvietas pa reģioniem vidēji gadā, pieejams: [CSP dati](#)

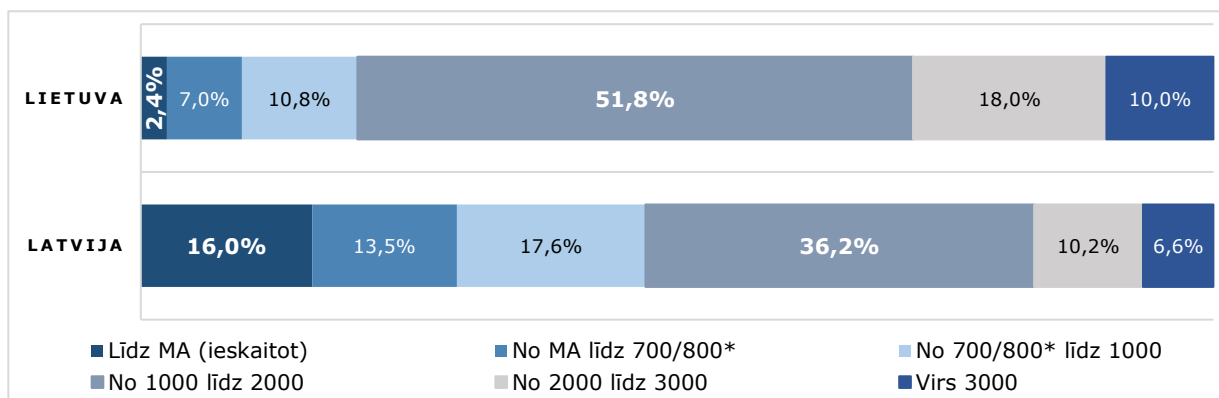
Darba ņēmēju (ar darba ienākumiem) skaita sadalījuma dinamika, pēc mēneša bruto darba ienākumiem

Datu avots: CSP dati, pieejams: [Nodarbināto atalgojuma struktūra](#) (detalizētāk skatīt pielikuma 1. punktā).

34. Latvijā nodarbināto struktūrā ~80% veido tie nodarbinātie, kas saņem atalgojumu līdz 2 000 euro mēnesī, bet lielākais īpatsvars (36,2%) ir grupai no 1 000 euro līdz 2 000 euro mēnesī. Lietuvā 2022. gadā nodarbinātie, kas saņem līdz 2 000 euro mēnesī veidoja ~72% nodarbināto struktūrā, turklāt grupai no 1 000 euro līdz 2 000 euro mēnesī īpatsvars ir būtiski lielāks – 51,8%.

Darba ņēmēju skaita sadalījums pēc mēneša bruto darba ienākumiem 2022. gadā – salīdzinājumā ar Lietuvu

* Latvijai līdz 700 euro, bet Lietuvai līdz 800 euro.

Datu avots: Latvijas un Lietuvas statistikas pārvalžu dati, pieejams: [CSP nodarbināto atalgojuma struktūra](#) un [Lietuvas dati](#).

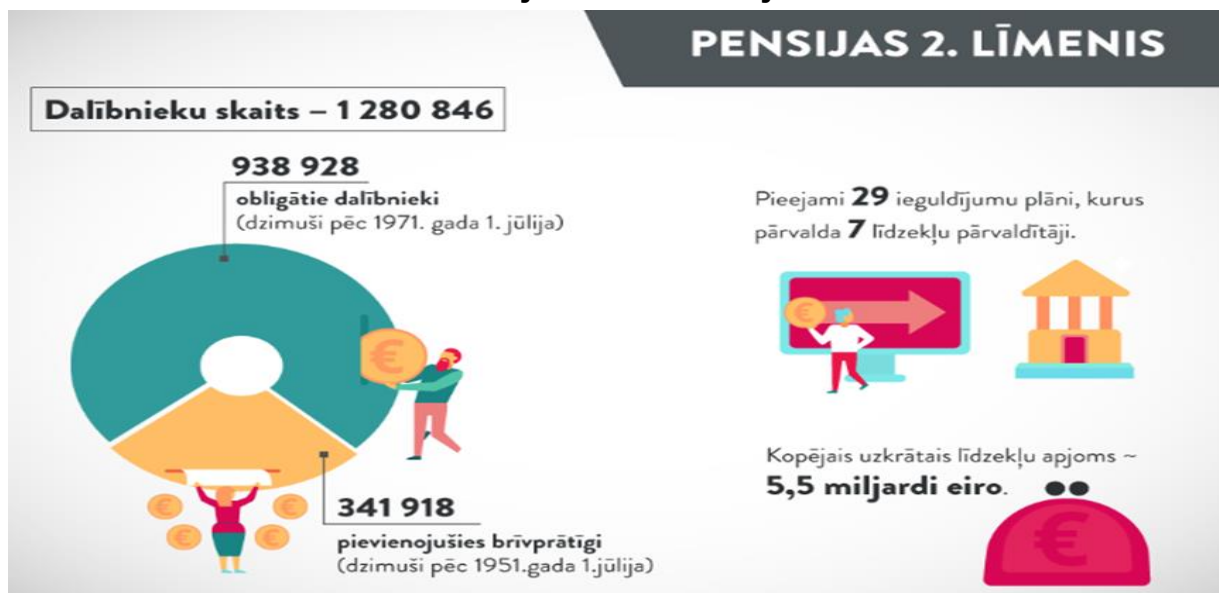
3. Darbaspēka izmaksu analīze Baltijas reģionā un Polijā

35. Darbaspēka nodokļi ietekmē gan darbaspēka pieprasījumu, gan piedāvājumu, jo tie maina darba devēja izmaksas un darba ņēmēja neto atalgojumu. Faktiskā ietekme ir atkarīga no darba tirgus piedāvājuma elastībām. **Darba devēju darbaspēka nodokļi ietekmē tādā apmērā, kādā tie tiek pārnesti uz viņa izmaksām – tie sadārdzina darbaspēka izmaksas un samazina tā produktīvas izmantošanas iespējas. Būtiska nozīme ir arī starptautiskai konkurētspējai.**
36. **Darbaspēka izmaksas tiek dalītas divās lielās grupās: bruto darba samaksā un pārējās darbaspēka izmaksās.** Novērtējot proporciju starp šīm divām, redzams, ka Latvijā jau daudzus gadus tā saglabājas praktiski nemainīga. Līdzīgi arī 2022. gadā, kad

79,4% no kopējām izmaksām veidoja bruto darba samaksa, bet 20,6% veidoja pārējās darbaspēka izmaksas¹⁵.

37. Kopš 2021. gada **II pensiju līmenis Igaunijā** ir brīvprātīgs, uz 18.12.2023.¹⁶ II pensiju līmeņa dalībnieku skaits bija 508 509 nodokļu maksātāji, kas ir **ap 73% no nodarbinātajiem**¹⁷. Saskaņā ar Lietuvas Bankas informāciju¹⁸, arī **Lietuvā** joprojām lielākā daļa darba ņēmēju (1,42 milj.) veic iemaksas II pensiju līmenī, kas ir vairāk kā **90% no visiem nodarbinātajiem**¹⁹ (*detalizētāk skatīt pielikuma 5. un 6. punktu*). Jāatzīmē, ka arī Polijā darbiniekam ir iespēja brīvprātīgi piedalīties ilgtermiņa uzkrāšanas plānos (*Employee Capital Plans (PPK)*)²⁰, ko vārētu pielīdzināt Latvijas 3. pensiju līmenim vai ilgtermiņa apdrošināšanai.
38. Igaunijā un Lietuvā iemaksas II pensiju līmenī ir **brīvprātīgas**, bet **ņemot vērā lielo personu skaitu, kas vēl joprojām veic šādas iemaksas, lai adekvāti salīdzinātu darba algu struktūru un nodokļa slogu, šie brīvprātīgie maksājumi tiek ņemti vērā algu izmaksu salīdzinājumos**.
39. Valsts fondēto pensiju shēma jeb **pensiju II līmenis Latvijā tika ieviests 2001. gada 1. jūlijā**. Ar šo brīdi daļa no ikviena veiktajām sociālās apdrošināšanas iemaksām tiek ieguldīta finanšu tirgū un uzkrāta katra pensiju II līmeņa dalībnieka personīgajā kontā. Fondēto pensiju shēmas līdzekļu pārvaldīšanu veic ieguldījumu plāna pārvaldnieks. Saskaņā ar VSAA informāciju uz 2022. gada 1. oktobri **obligātie shēmas dalībnieki veidoja 73%**, savukārt brīvprātīgi bija pievienojušies 27%.

Pensiju II līmenis Latvijā

Datu avots: VSIA "Latvijas Vēstnesis".²¹

40. Šobrīd pensiju atvietojamības līmenis Latvijā ir viens no zemākajiem ES, kam lielu uzmanību pievērš reitinga aģentūras, Starptautiskais Valūtas fonds un citas institūcijas. Ņemot vērā to, ka atvietojamības līmenis nākotnē bez iemaksām II pensiju līmenī būtu vēl zemāks, tas **negatīvi ietekmētu nabadzības rādītājus, kas radītu papildu slogu sociālajam budžetam**, kas jau ir nepietiekami finansēts. Ja Latvijā tiktu atcelts II pensiju līmenis, tas varētu negatīvi ietekmēt arī Latvijas valsts reputāciju, ES institūciju un citu starptautisko organizāciju viedokli par valsti un kaitētu gadījumos, ja nākotnē būtu nepieciešama zināma elastība veidojot fiskālo politiku.
41. **Uzkrātais kapitāls II un III pensiju līmenī** starp Baltijas valstīm visaugstākais ir Latvijā – 2022. gadā 6 370 milj. euro, kas ir par **9%** vairāk nekā Lietuvā un par **35%** vairāk nekā

¹⁵ CSP informatīvs apskats "Darbaspēka izmaksu dati par 2022. gadu", pieejami: [Darbaspēka izmaksas 2022](#)

¹⁶ [Funded pension daily statistics – Pensioniakeskus](#)

¹⁷ [TT330: LABOUR STATUS OF POPULATION AGED 15 AND OLDER BY SEX AND AGE GROUP \(QUARTERLY\). Statistical database](#)

¹⁸ [Pension funds | Bank of Lithuania \(lb.lt\)](#)

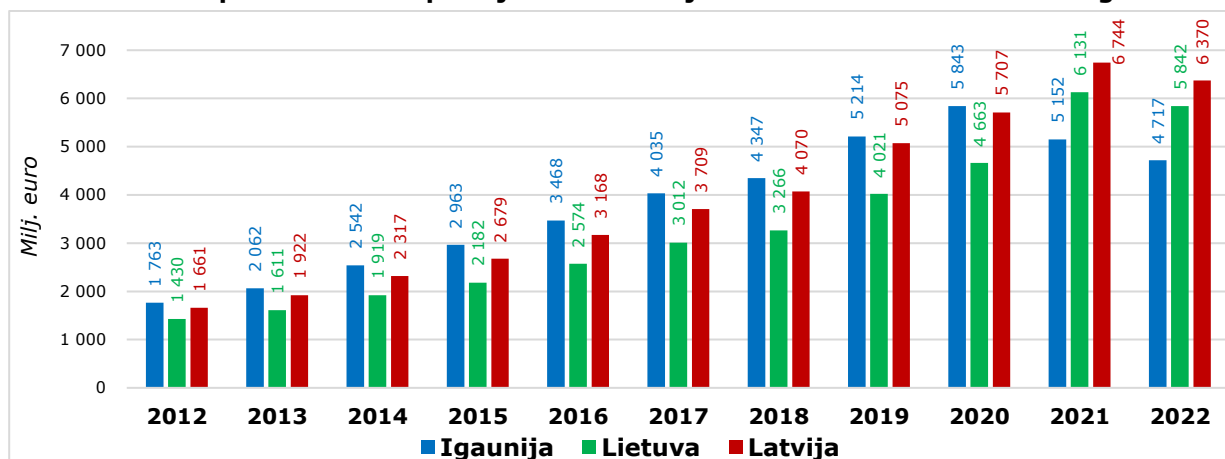
¹⁹ Lietuvas statistikas pārvaldes dati par nodarbinātajiem pieejami: [Rodiklių duomenų bazė - Oficialiosios statistikos portalas](#)

²⁰ Polijas ilgtermiņa uzkrājumu programma nodarbinātajiem (*Employee Capital Plans (PPK)*), pieejams: [Employee capital plans](#)

²¹ VSIA "Latvijas Vēstnesis" informatīvais raksts "Pensiju 2. līmeņa darbības tā dalībniekiem jāklūst saprotamāki", pieejams: [Par pensiju II līmeni](#)

Igaunijā. Reformējot II pensiju līmeni, Igaunijā 2021. gadā uzkrātais kapitāls II un III pensiju līmenī samazinājās.

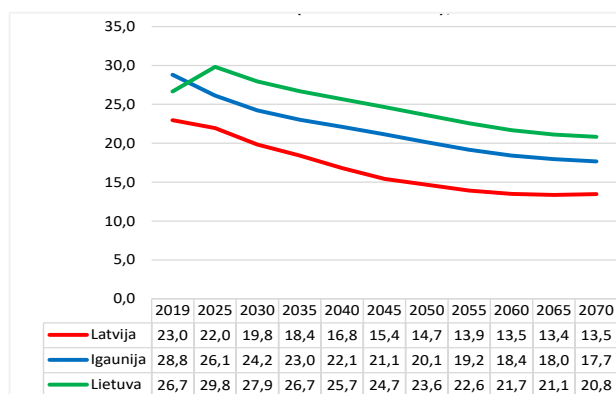
Uzkrātais kapitāls II un III pensiju līmenī Baltijas valstīs no 2012. līdz 2022. gadam

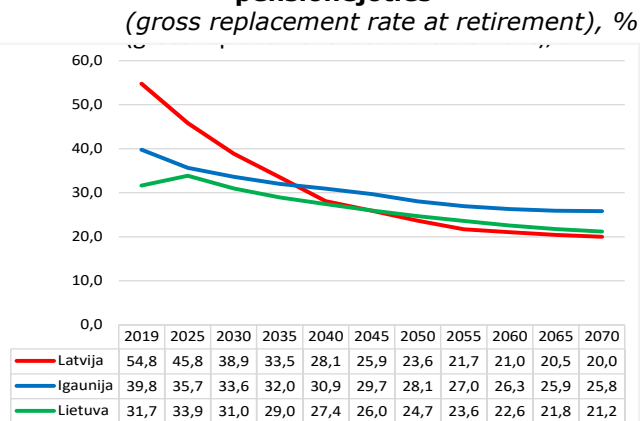
Datu avots: OECD.

- 42. Pensiju adekvātums.** Atbilstoši 2021. gada Fiskālās ilgtspējas ziņojumam (*Fiscal Sustainability Report 2021*), kas ir publicēts 2022. gada aprīlī, Latvija ir identificēta kā **valsts ar zemiem fiskālās ilgtspējas riskiem** – gan īstermiņā, gan vidējā un ilgtermiņā. Zemo fiskālās ilgtspējas risku nosaka salīdzinoši zems valsts parāda līmenis, kas ir stabils, kā arī zemi ar iedzīvotāju novecošanos saistītie publiskie izdevumi ilgtermiņā (pensijas, veselības un ilgstošās aprūpes izdevumi, izdevumi izglītībai), kas ir prognozēti pie nemainīgas politikas scenārija. **Vienlaikus**, jāatzīmē, ka atbilstoši 2021. gada Novecošanās ziņojumam (*Ageing Report 2021*) t.s. ieguvumu koeficients (*benefit ratio*²²), kas ir **vidējās pensijas un algas attiecība, Latvijā 2019. gadā bija viszemākā Baltijas valstīs**, iespējams, kaimiņvalstīs pastāvošās «bāzes» pensijas dēļ, kas palielina vidējo apmēru. Turklāt tiek prognozēta šīs attiecības samazināšanās visā Baltijā līdz 2070. gadam, ņemot vērā Eiropas Komisijas prognozes par darba samaksas pieaugumu ilgtermiņā.
- 43.** Tāpat EK prognozes par darba samaksas attīstību ilgtermiņā ietekmē ienākumu atvietošanas koeficienta (*replacement rate*²³) samazināšanos Baltijas valstīs ilgtermiņā. Latvijas straujo atvietošanas koeficienta samazināšanos ietekmē arī mērens I līmeņa pensiju pieaugums, jo sākot ar aptuveni 2036. gadu sāks pensionēties obligātās II līmeņa kohortas, kuras papildus saņems no II līmeņa, un tas attiecīgi paaugstinās ienākumu atvietošanas koeficientu pensijām.

Vidējās pensijas* un algas attiecība (benefit ratio), %

Bruto ienākumu atvietošanas koeficients pensionēties (gross replacement rate at retirement), %

* publiskās (I līmeņa) pensijas, tai skaitā vecuma, invaliditātes, apgādnieka zaudējuma u.c. valsts pensijas.

Datu avots: Novecošanās ziņojums 2021.

²² **Benefit ratio** jeb ieguvumu koeficients ir vidējās pensijas un vidējās (bruto) darba samaksas tautsaimniecībā attiecība. Izmaiņas šajā rādītājā norāda uz vidējās pensijas (publisko pensiju izdevumi dalīti ar pensionāru skaitu) attīstību attiecībā pret vidējo algu un atspoguļo pensiju sistēmas likumdošanas ietekmi – gan pamatpensijas aprēķina, gan indeksācijas ietekmi.

²³ **Replacement rate** jeb ienākumu atvietošanas koeficients tiek definēts kā to cilvēku, kas pensionējas konkrētajā gadā, pirmās (vidējās) pensijas un (vidējās) algas pirms pensionēšanās attiecība.

- 44. Darba algas struktūra katrā no Baltijas valstīm un Polijā ir atšķirīga.** Jāņem vērā, ka atšķirīgas ir ne tikai IIN likmes, bet arī aprēķinu metodes – Lietuvā, aprēķinot IIN apmēru, netiek atskaitītas darba ņēmēja sociālās apdrošināšanas iemaksas kā tas ir Latvijā, Igaunijā un daļēji arī Polijā. Darba algas aprēķinā tiek ņemti vērā arī neapliekamie minimumi, ja Baltijas valstīs piemērošanas principi ir līdzvērtīgi (neapliekamais minimums samazina ar IIN apliekamo bāzi), tad Polijā ikmēneša algas aprēķinā samazina maksājamo IIN apmēru par noteiktu ar nodokli neapliekamu summu.

Algās struktūru un darbaspēka izmaksas ietekmējošie rādītāji Baltijā un Polijā, 2023. gadā un plānotās izmaiņas Lietuvā 2024. gadā un Igaunijā 2025. gadā

	Latvija	Lietuva		Igaunija		Polija
	2023/ 2024	2023	2024	2023	2024/ 2025	2023/ 2024
Minimālā darba alga, euro mēnesī	620/700	840	924	725	820/-	811,03/ 964,88
IIN likmes, %	20/23/31	20/32 ¹		20	22	12/32
Neapliekamais minimums, euro mēnesī	500	625	747	654	700 ⁵	~ 560 ⁸
Atvieglojums par apgādībā esošu personu, euro mēnesī	250	- ²		154/254 ⁶	- ⁶	242/436/588 ⁹
Atvieglojums personām ar invaliditāti, euro mēnesī:	154/120	1 005/ 935	1 127/ 1 057	-		-
Atvieglojums politiski represētām personām un nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem, euro mēnesī	154	-		-		-
Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likme, %	34,09	21,27 – 25,53 ³		35,4/37,4 ⁷		41,92-45,12 ¹⁰
- darba devēja likme	23,59	1,77-3,03 ³		33,8		19,21-22,4
- darba ņēmēja likme	10,5	19,5		1,6		22,71
- darba ņēmēja maksājums II pensiju līmenī		3,0 ⁴		2,0		

¹ **Lietuvā** tiek plānots, bet nav oficiāli apstiprināts, ka tiks IIN otrās likmes (32%) vietā piemērotas divas jaunas papildus likmes – ienākumiem, kas pārsniedz 60 vidējās algas (2023.g. ~101 094 euro) – bet nepārsniedz 180 vidējās algas (2023.g. ~303 282 euro) +5%, bet ienākumiem virs 180 vidējām algām +7%.

² **Lietuvā** IIN atvieglojumi par bērniem ir aizstāti ar pabalstiem ģimenēm.

³ **Lietuvā** vispārējā darba devēja VSAOI likme ir 1,79%, kurā ir iekļauta **vispārējā 0,16%** likme nelaimes gadījumu darbā un arodslimību apdrošināšana, kas mainās atkarībā no uzņēmuma riska profila (detalizētāk skatīt pielikumā) un tā dalās pa kategorijām, kur zemākā likme ir 0,14%, bet augstākā 1,40%. Darba ņēmēja VSAOI likme ir 19,5% vai 22,5% **kopā ar brīvprātīgajām iemaksām II pensiju līmeni**.

⁴ **Lietuvā** par personām, kuras piedalās II pensiju līmenī, valsts papildus iemaksā pensiju uzkrājumā 1,5% apmērā no valsts vidējās bruto mēnešalgas.

⁵ **Igaunijā** no 2025. gada plānots aizstāt diferencēto neapliekamo minimumu ar fiksētu neapliekamo minimumu **700 euro** apmērā (mēnesī). Lai nodrošinātu diferencētā neapliekamā minimuma aizstāšanu ar fiksētu neapliekamo minimumu, kā arī nodrošinātu papildu nodokļu ieņēmumus valsts budžetā, jau 2024. gadā plānots atcelt IIN atvieglojumu bērniem un laulātajiem, kā arī paaugstināt PVN standartlikmi no 20% uz 22%, kā arī paaugstināt akcīzes nodokļa un izložu un azartspēļu nodokļu likmes. No 2025. gada plānots paaugstināt arī PVN samazināto likmi izmitināšanas pakalpojumiem no 9% uz 13% un PVN samazināto likmi preses izdevumiem no 5% uz 9%, kā arī paaugstināt IIN likmi no 20% uz 22% un UIN likmi no 20% uz 22%, atceļot arī samazināto 14% UIN likmi.

⁶ **Igaunijā** atvieglojumu par bērniem sāk piemērot no otrā bērna, taču **no 2024. gada** šis atvieglojums tiek atcelts.

⁷ **Igaunijā** darba ņēmēja VSAOI likme ir 1,6% vai 3,6% **kopā ar brīvprātīgajām iemaksām II pensiju līmeni**.

⁸ **Polijā** nav klasisks neapliekamais minimums – gada summa, kas nav apliekama ar nodokli Polijā ir ~6 718 euro gadā, no šīs summas nodokļa apmēru var samazināt par ~806 euro gadā, līdz ar to mēneša aprēķinā nodokļa apjomu iespējams samazināt par ~67 euro. Tiek piemēroti arī darba ņēmēja standarta atskaitījumi jeb darbinieka atskaitāmie izdevumi, kas samazina ar IIN apliekamo bāzi – vairumā gadījumu tie ir ~56 euro mēnesī.

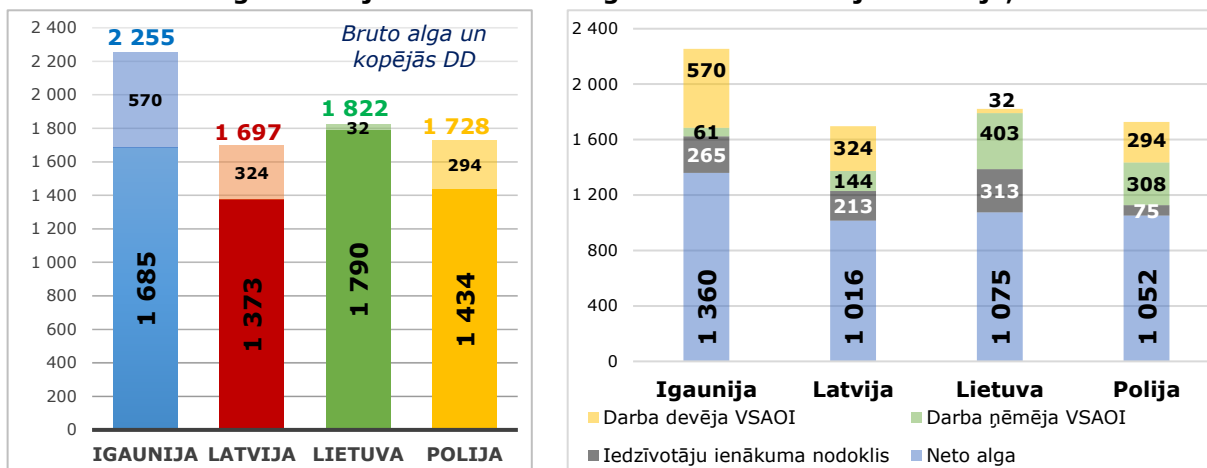
⁹ **Polijā** atvieglojumi par apgādībā esošu personu tiek piemēroti kā nodokļu kredīti (tax credits), kad iesniedzot ienākumu deklarāciju tiek samazināts nodokļa apmērs.

¹⁰ **Polijā** darba devēja sociālās apdrošināšanas likmē ir iekļauta nelaimes gadījumu apdrošināšana, kas mainās atkarībā no apdrošināto darbinieku skaita un uzņēmējdarbības nozares.

Datu avots: FM.

- 45. Vidējās bruto darba algas struktūra katrā valstī 2022. gadā (pēc 2023.g. aprēķina) parāda, ka lielākais darbaspēka nodokļu apjoms proporcionāli ir Igaunijā, bet mazākais Polijā.** Ņemot vērā, ka statistiski vidējā darba alga valstī parāda reālo vidējās algas apmēru, tajā ir iekļauti arī darba ņēmēja maksājumi II pensiju līmenī (lai neto atalgojums būtu atbilstošs prasībām, darba devējam ir jāpalielina bruto atalgojuma apmērs). Salīdzinot Baltijas valstis un Poliju, strukturāli izceļas Polijas salīdzinoši nelielais IIN apjoms un Lietuvas nelielais darba devēja VSAOI apjoms.

2022. gada vidējās bruto darba algas struktūra Baltijā un Polijā, euro*

* Visu valstu algu aprēķinā tiek ņemts vērā neapliekamais minimums, kāds ir spēkā 2023. gadā un pieņemts, ka tas ir pilna laika strādājošais bez apgādībā esošām personām.

Lietuvā un Igaunijā ņemtas vērā brīvprātīgās iemaksas pensiju II līmenī, kas ietekmē arī neto atalgojumu.

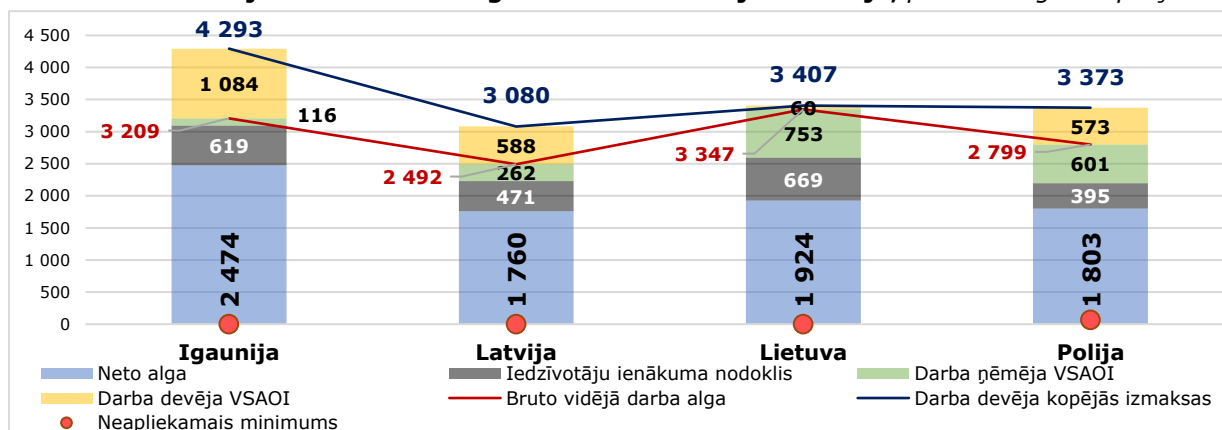
Lietuvā ņemta vērā vispārējā DD VSAOI likme 1,79% apmērā.

Polijā ņemti vērā nodokļa pamata atskaitījumi mēneša griezumā (iesniedzot gada ienākumu deklarāciju tie var mainīties), piemērots pirmais nodokļa sliekšnis, un nav iekļauta darbinieka daļa PPK. Nelaimes gadījumu apdrošināšanai ņemta vērā likme 1,67% apmērā.

Datu avots: Latvijas, Igaunijas, Lietuvas, Polijas statistikas pārvaldes, FM teorētiski aprēķini.

46. Salīdzinot bruto atalgojuma līmeņus augstākās produktivitātes IKT nozarē – būtiski atšķiras bruto vidējās algas apmēri starp valstīm. Lielākais bruto atalgojums šajā nozarē ir Lietuvā, bet lielākais neto atalgojums pēc nodokļu nomaksas "uz rokas" ir Igaunijā. Toties IIN apmērs Polijā ir būtiski zemāks kā visās Baltijas valstīs. Ja aplūko proporciju – neto atalgojuma apmērs no bruto atalgojuma apmēra – Latvijā nodarbinātais saņem 70,6% "uz rokas" no bruto summas, turpretī Lietuvā tikai 57,5%.

IKT nozares vidējās bruto darba algas struktūra Baltijā un Polijā, pēc 2023. gada aprēķina*

* Visu valstu algu aprēķinā tiek ņemts vērā neapliekamais minimums, kāds ir spēkā 2023. gadā un pieņemts, ka tas ir pilna laika strādājošais bez apgādībā esošām personām.

Lietuvā un Igaunijā ņemtas vērā brīvprātīgās iemaksas pensiju II līmenī, kas ietekmē arī neto atalgojumu.

Lietuvā ņemta vērā vispārējā DD VSAOI likme 1,79% apmērā. Polijā ņemti vērā nodokļa pamata atskaitījumi mēneša griezumā, piemēroti abi nodokļa sliekšņi. Nelaimes gadījumu apdrošināšanai ņemta vērā likme 1,67%.

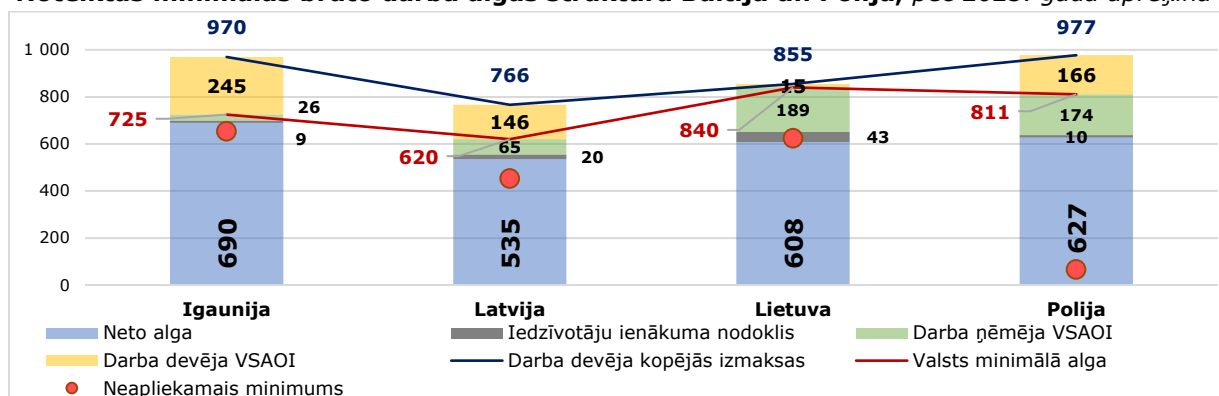
Datu avots: FM teorētiski aprēķini.

	Igaunija	Latvija	Lietuva	Polija
Neto atalgojums no bruto atalgojuma	77,1%	70,6%	57,5%	64,4%
Neto atalgojums no darba devēja izmaksām	57,6%	57,1%	56,5%	53,5%

Datu avots: FM teorētiski aprēķini.

47. Salīdzinot katrā valstī noteiktās (bruto) minimālās darba algas 2023. gadā – atšķiras gan (bruto) minimālās algas apmēri, gan neto atalgojuma summas starp valstīm. Ja aplūko proporciju – neto atalgojuma apmērs no bruto atalgojuma apmēra – Latvijā nodarbinātais saņem 86,2% "uz rokas" no bruto summas, turpretī Lietuvā tikai 72,4%.

Noteiktās minimālās bruto darba algas struktūra Baltijā un Polijā, pēc 2023. gada aprēķina*

* Visu valstu algu aprēķinā tiek ņemts vērā neapliekamais minimums, kāds ir spēkā 2023. gadā un pieņemts, ka tas ir pilna laika strādājošais bez apgādībā esošām personām.

Lietuvā un **Igaunijā** ņemtas vērā **brīvprātīgās iemaksas pensiju II līmenī**, kas ietekmē arī neto atalgojumu. **Lietuvā** ņemta vērā vispārējā DD VSAOI likme 1,79% apmērā. **Polijā** ņemti vērā nodokļa pamata atskaitījumi mēneša griezumā, piemēroti **abi** nodokļa sliekšņi. Nelaiemes gadījumu apdrošināšanai ņemta vērā likme 1,67%.

Datu avots: FM aprēķini.

	Igaunija	Latvija	Lietuva	Polija
Neto atalgojums no bruto atalgojuma	95,2%	86,2%	72,4%	77,3%
Neto atalgojums no darba devēja izmaksām	71,1%	69,8%	71,1%	64,1%

Datu avots: FM teorētiski aprēķini.

48. Salīdzinot vienādus **bruto atalgojuma līmeņus**, Lietuvā darba devēja kopējās izmaksas ir būtiski zemākās (bet arī neto ienākums ir zemākais, jo VSAOI pamatā sedz darba ņēmējs) kā pārējās Baltijas valstīs un arī Polijā, bet **lai darbinieks visās valstīs saņemtu vienādu neto atalgojuma līmeni, ar nosacījumu, ka Lietuvā un Igaunijā darbinieks ir II pensiju līmeņa dalībnieks – tomēr Lietuvā un Latvijā tas izmaksās visdārgāk**. Lietuvā darba devēja sociālās apdrošināšanas iemaksas proporcionāli ir daudz mazākas kā darba ņēmējam, arī Polijā darba devēja sociālās iemaksas proporcionāli ir nedaudz mazākas, bet Latvijā un Igaunijā tieši darba devēja daļa ir proporcionāli lielāka. Arī neapliekamā minimuma atšķirības ietekmē IIN apmēru katrā valstī.

 Darba algas struktūra Baltijā un Polijā 2023. gadā,
pēc vienāda bruto atalgojuma salīdzinājuma*

	Latvija	Lietuva	Igaunija	Polija
Bruto ienākums 1 000 euro mēnesī				
Neapliekamais minimums (aprēķina pēc formulas, PL fiksēts)	308	558	654	67
Darbspēka nodokļi kopā (VSAOI + IIN)	458	331	436	449
Darba devēja kopējās izmaksas (bruto alga + DD VSAOI)	1 236	1 018	1 338	1 205
Neto alga (bruto alga – DD VSAOI – IIN)	778	687	902	756
DS nodokļu slogs (samaksātie nodokļi / darba devēja izmaksas)	37,1%	32,6%	32,6%	30,8%
Kopējie nodokļi pret neto algu (samaksātie nodokļi / neto alga)	59,0%	48,3%	48,3%	59,5%
Bruto ienākums 2 000 euro mēnesī				
Neapliekamais minimums (aprēķina pēc formulas, PL fiksēts)	0	156	73	67
Darbspēka nodokļi kopā (VSAOI + IIN)	1 050	855	1 119	972
Darba devēja kopējās izmaksas (bruto alga + DD VSAOI)	2 472	2 036	2 676	2 410
Neto alga (bruto alga – DD VSAOI – IIN)	1 422	1 181	1 557	1 437
DS nodokļu slogs (samaksātie nodokļi / darba devēja izmaksas)	42,5%	42,0%	41,8%	33,9%
Kopējie nodokļi pret neto algu (samaksātie nodokļi / neto alga)	73,8%	72,4%	71,9%	67,6%

* Visu valstu algu aprēķinā tiek ņemts vērā neapliekamais minimums, kāds ir spēkā 2023. gadā un pieņemts, ka tas ir pilna laika strādājošais bez apgādībā esošām personām (2022.g. aptuveni 75,3% nodarbināto bija bez nepilngadīgām apgādībā esošām personām).

Igaunijā DNM_{max} ir 654 euro (pēc formulas piemēro līdz ienākumiem 2 100 euro), **Latvijā** DNM_{max} ir 500 euro (pēc formulas piemēro līdz ienākumiem 1 800 euro), **Lietuvā** DNM_{max} ir 625 euro (pēc formulas piemēro līdz ienākumiem 2 864 euro), **Polijā** mēneša aprēķinā nodokļa apjoms iespējams samazināt par 67 euro.

Lietuvā ņemta vērā vispārējā DD VSAOI likme 1,79% apmērā.

Polijā ņemti vērā nodokļa pamata atskaitījumi mēneša griezumā (iesniedzot gada ienākumu deklarāciju tie var mainīties), piemērots pirmais nodokļa sliekšnis, un nav iekļauta darbinieka daļa PPK. Nelaiemes gadījumu apdrošināšanai ņemta vērā likme 1,67% apmērā.

Datu avots: FM teorētiski aprēķini.

- 49.** Lai darbinieks pēc nodokļu nomaksas "uz rokas" saņemtu neto atalgojumu 1 000 euro mēnesī, darba devējs Latvijā, salīdzinot ar Lietuvu un Igauniju, samaksā vairāk (skat. tab. - *Lietuva I un Igaunija I*). Tomēr, kā jau minēts, Lietuvā joprojām lielākā daļa darba ņēmēju (1,42 milj.) veic brīvprātīgās iemaksas II pensiju līmenī, kas ir vairāk kā **90%** no visiem nodarbinātajiem, bet Igaunijā – 509 tūkst. darba ņēmēju, kas ir ap **73%** no visiem nodarbinātajiem. Tāpēc veikti arī aprēķini pieņemot, ka gan Lietuvā, gan Igaunijā darba ņēmēji joprojām veic brīvprātīgās iemaksas II pensiju līmenī (skat. tab. - *Lietuva II un Igaunija II*). Ja ņem vērā šo aprēķinu, tad Latvijas situācija ir salīdzināma. **Salīdzinot ar Lietuvu, darba devējs, lai darbinieks pēc nodokļu nomaksas "uz rokas" saņemtu neto atalgojumu 1 000 euro mēnesī, samaksā par 2 euro mazāk.**
- 50.** Līdzīga situācija ir tad, lai darbinieks pēc nodokļu nomaksas "uz rokas" saņemtu neto atalgojumu 2 000 euro mēnesī. Ja Latviju salīdzina ar Lietuvu un Igauniju bez brīvprātīgajām iemaksām II pensiju līmenī, darba devējs Latvijā samaksā vairāk (skat. tab. - *Lietuva I un Igaunija I*). **Tomēr, ja aprēķinos ņem vērā brīvprātīgās iemaksas II pensiju līmenī (skat. tab. - *Lietuva II un Igaunija II*), tad Latvijas darba devējs, salīdzinot ar Lietuvu, samaksā par 27 euro mazāk.**

Nodokļu aprēķins, lai darba ņēmējs pēc nodokļu nomaksas saņemtu neto atalgojumu 1 000 un 2 000 euro mēnesī, euro mēnesī

	Latvija	Lietuva I*	Lietuva II**	Igaunija I*	Igaunija II**
Neto atalgojums 1 000 euro mēnesī					
Bruto darba alga,	1 348	1 544	1 638	1 104	1 127
Darba devēja VSAOI	318	28	29	373	381
Darba ņēmēja VSAOI	142	301	369	18	41
Neapliekamais minimums	174	329	290	654	654
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	207	243	270	87	87
Samaksātie nodokļi kopā (darba devēja VSAOI, darba ņēmēja VSAOI un IIN)	666	572	668	477	508
Darba devēja kopējās izmaksas (bruto alga + darba devēja VSAOI)	1 666	1 572	1 668	1 477	1 508
Darba devēja kopējo izmaksu starpība ar Latviju		-94	+2	-189	-158
Darbspēka nodokļu slogs (samaksātie nodokļi kopā pret darba devēja kopējām izmaksām), %	40%	36%	40%	32%	34%
Neto atalgojums 2 000 euro mēnesī					
Bruto darba alga	2 843	3 306	3 478	2 541	2 593
Darba devēja VSAOI	671	59	62	859	877
Darba ņēmēja VSAOI	298	645	783	41	93
Neapliekamais minimums	0	0	0	0	0
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	544	661	696	500	500
Samaksātie nodokļi kopā (darba devēja VSAOI, darba ņēmēja VSAOI un IIN)	1 513	1 365	1 541	1 399	1 470
Darba devēja kopējās izmaksas (bruto alga + darba devēja VSAOI)	3 513	3 365	3 541	3 399	3 470
Darba devēja kopējo izmaksu starpība ar Latviju		-148	+27	-114	-43
Darbspēka nodokļu slogs (samaksātie nodokļi kopā pret darba devēja kopējām izmaksām), %	43%	41%	44%	40%	42%

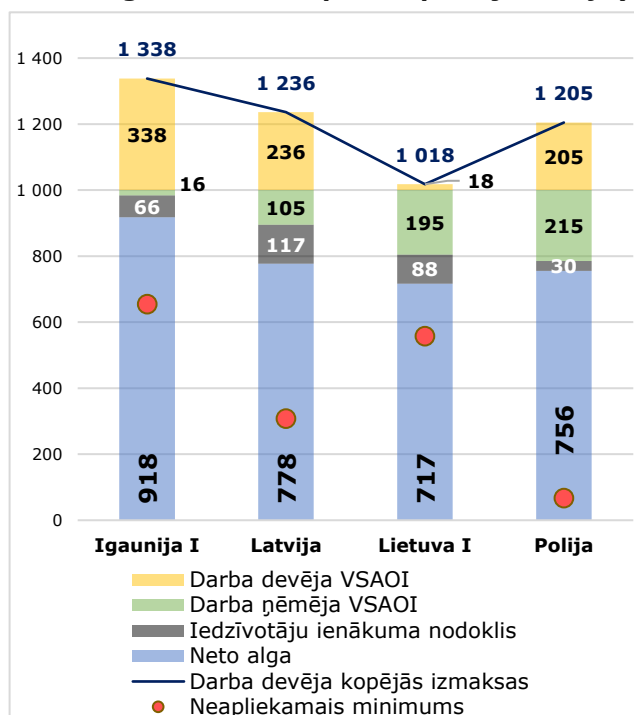
* **Lietuva I** un **Igaunija I** – bez brīvprātīgajām iemaksām II pensiju līmenī.

** **Lietuva II** - ar brīvprātīgajām iemaksām II pensiju līmenī **3% apmērā** un **Igaunija II** ar brīvprātīgajām iemaksām **2% apmērā**.

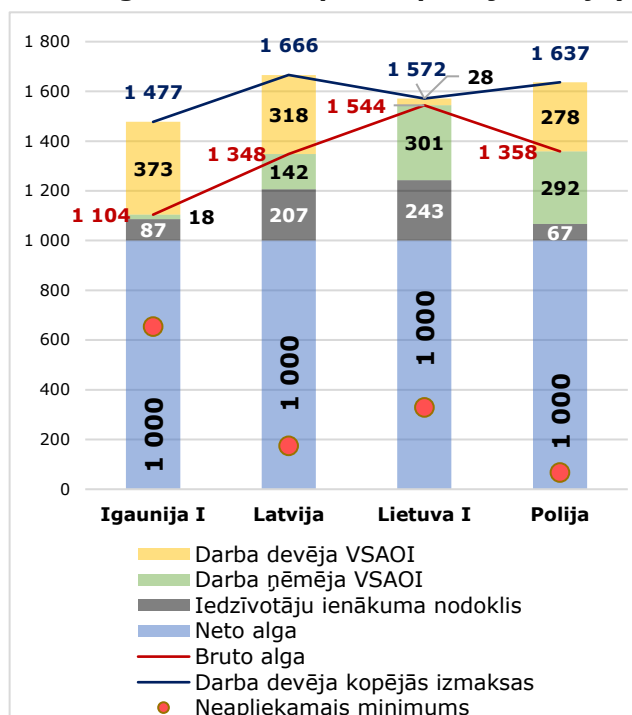
Datu avots: FM teorētiski aprēķini.

Darba algas struktūra Baltijā un Polijā, pēc vienāda bruto vai neto atalgojuma salīdzinājuma*

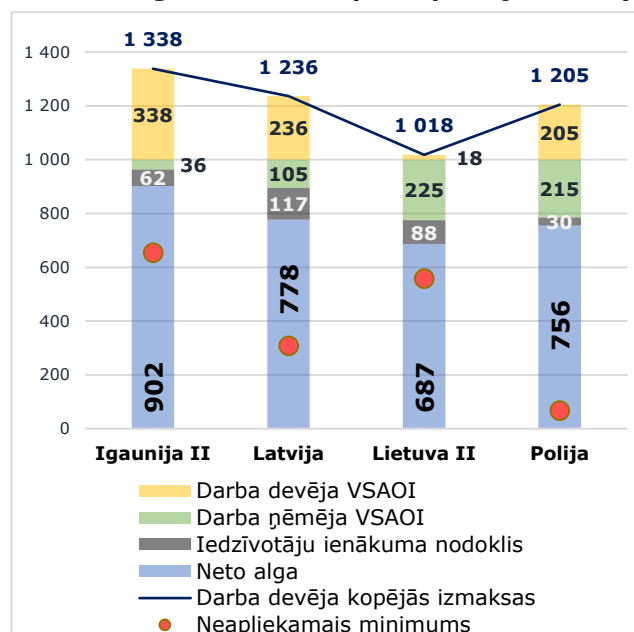
Bruto alga 1 000 euro (bez II pensiju līmeņa)

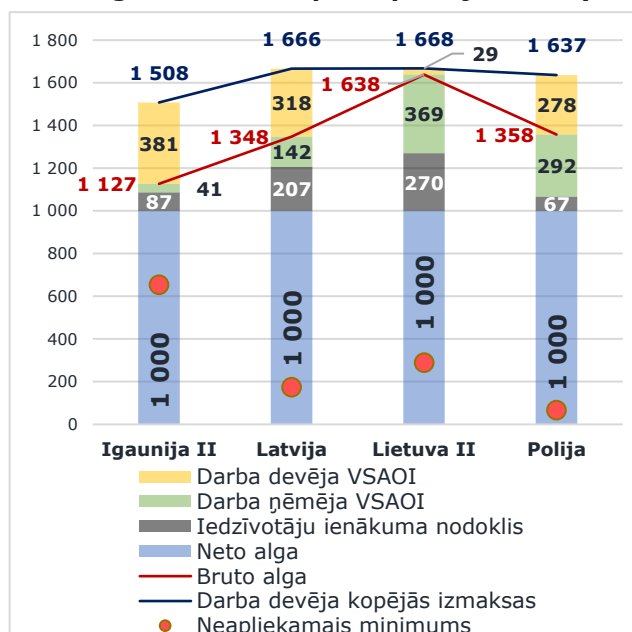
Neto alga 1 000 euro (bez II pensiju līmeņa)

Bruto alga 1 000 euro (ar II pensiju līmeni)

Neto alga 1 000 euro (ar II pensiju līmeni)

* Visu valstu algu aprēķinā tiek ņemts vērā neapliekamais minimums, kāds ir spēkā 2023. gadā un pieņemts, ka tas ir pilna laika strādājošais bez apgādībā esošām personām.

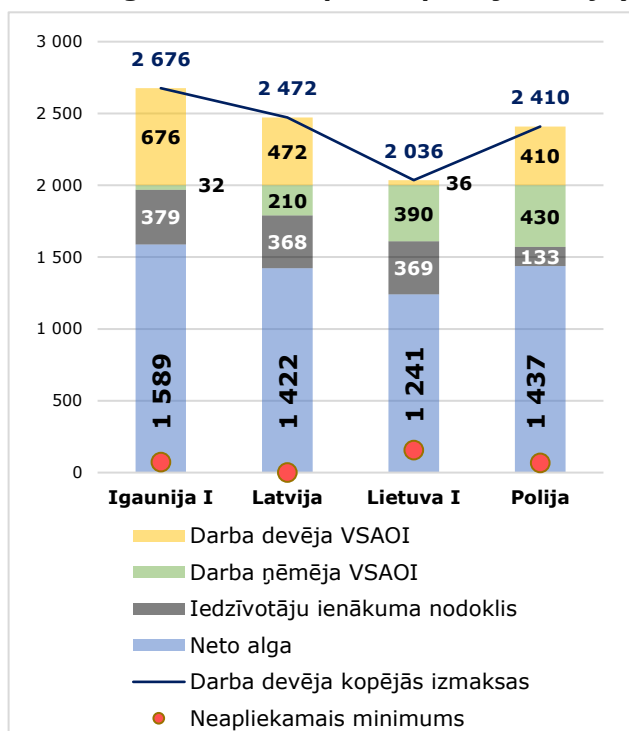
Lietuvā ņemta vērā vispārējā DD VSAOI likme 1,79% apmērā.

Polijā ņemti vērā nodokļa pamata atskaitījumi mēneša griezumā (iesniedzot gada ienākumu deklarāciju tie var mainīties), piemērots pirmais nodokļa sliekšnis, un nav iekļauta darbinieka daļa PPK. Nelaiimes gadījumu apdrošināšanai ņemta vērā likme 1,67% apmērā.

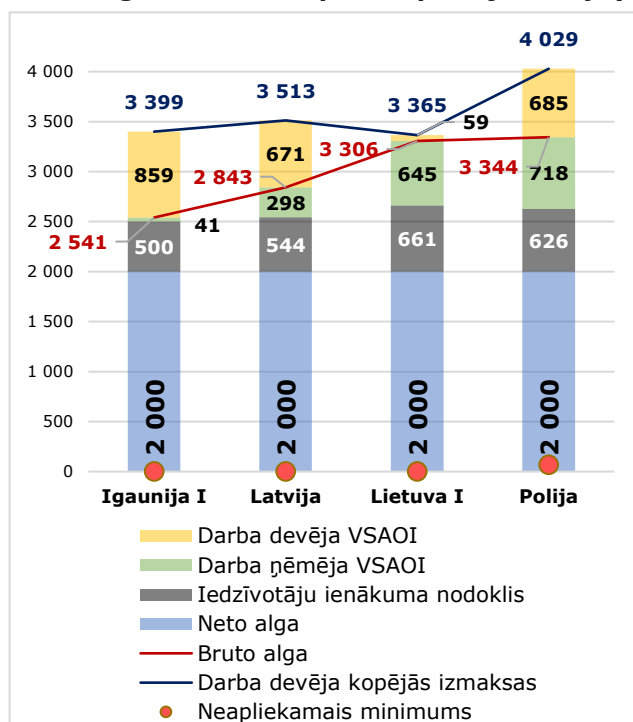
Datu avots: FM teorētiski aprēķini.

Darba algas struktūra Baltijā un Polijā, pēc vienāda bruto vai neto atalgojuma salīdzinājuma*

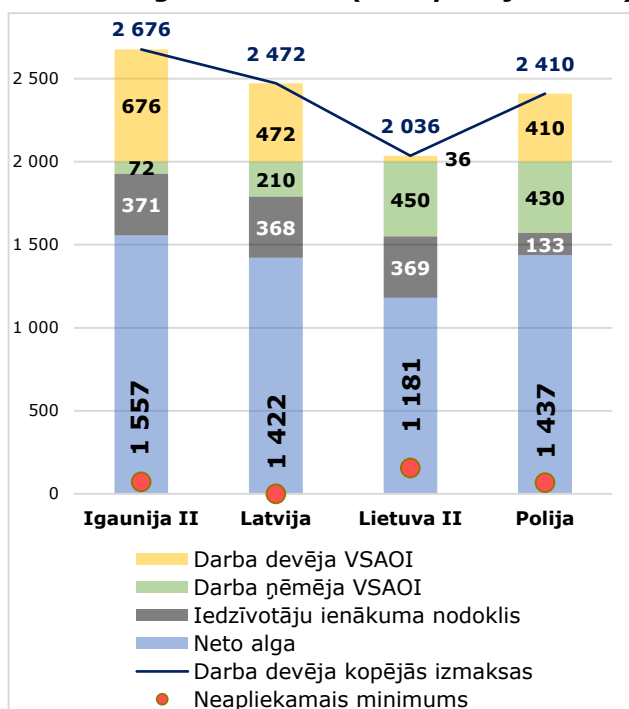
Bruto alga 2 000 euro (bez II pensiju līmeņa)

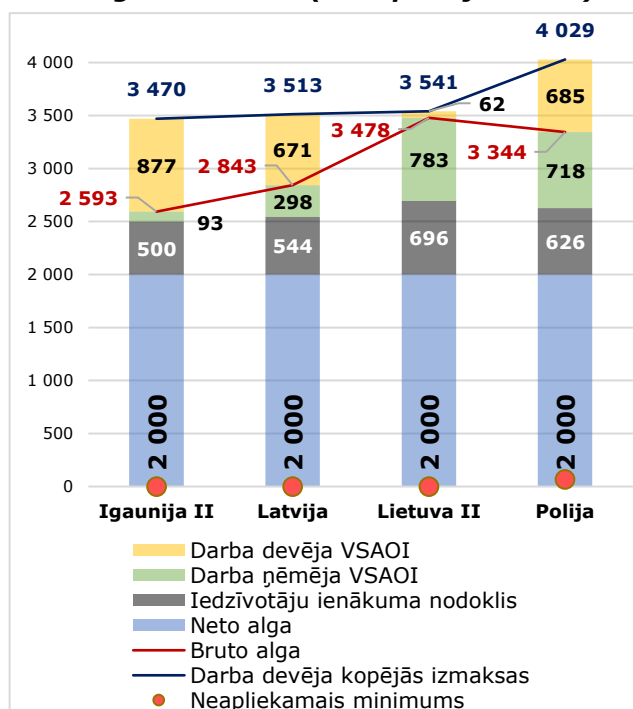
Neto alga 2 000 euro (bez II pensiju līmeņa)

Bruto alga 2 000 euro (ar II pensiju līmeni)

Neto alga 2 000 euro (ar II pensiju līmeni)

* **Visu valstu algu aprēķinā tiek ņemts vērā neapliekamais minimums, kāds ir spēkā 2023. gadā un pieņemts, ka tas ir pilna laika strādājošais bez apgādībā esošām personām.**

Lietuvā ņemta vērā vispārējā DD VSAOI likme 1,79% apmērā.

Polijā ņemti vērā nodokļa pamata atskaitījumi mēneša griezumā (iesniedzot gada ienākumu deklarāciju tie var mainīties), piemēroti **abi** nodokļa sliekšņi, un nav iekļauta darbinieka daļa PPK. Nelaimes gadījumu apdrošināšanai ņemta vērā likme 1,67% apmērā.

Datu avots: FM teorētiski aprēķini.

51. Savukārt, lai darbinieks pēc nodokļu nomaksas saņemtu neto algu 7 500 euro, darba devēja izmaksas Baltijas valstīs daudz neatšķiras. Latvijā lielam atalgojumam (bruto ienākumam virs 78 100 euro gadā jeb 6 508,33 euro mēnesī) tiek piemērots solidaritātes nodoklis 25% apmērā. Savukārt Lietuvā ienākumiem, kas pārsniedz 60 vidējās darba algas, kas 2023. gadā ir 101 094 euro gadā jeb 8 424,50 euro mēnesī tiek piemērojas otra IIN likme 32% apmērā. Igaunijai nav VSAOI griestu kā Latvijai un Lietuvai, līdz ar to arī VSAOI apmērs ir augstāks. Ja iepriekš apskatīto algu grupās Polija izcēlās ar salīdzinoši nelielu IIN apmēru, tad šajā apskatītajā piemērā redzams, ka tāpat kā Lietuvai, Polijas algai tiek piemērota otra IIN likme 32% apmērā.

Nodokļu aprēķins Baltijas valstīs, lai darba ņēmējs pēc nodokļu nomaksas saņemtu neto atalgojumu 7 500 euro mēnesī, euro mēnesī

	Latvija	Lietuva I*	Lietuva II**	Igaunija I*	Igaunija II**
Bruto darba alga	10 860	12 363	13 002	9 527	9 725
Darba devēja VSAOI	1 535	221	233	3 220	3 285
Darba ņēmēja VSAOI	683	1 918	2 352	152	350
Solidaritātes nodoklis (darba devēja maksājums)	631	-	-	-	-
Solidaritātes nodoklis (darba ņēmēja maksājums)	457	-	-	-	-
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	1 617	2 945	3 150	1 875	1 875
Samaksātie nodokļi kopā (darba devēja VSAOI, darba ņēmēja VSAOI, solidaritātes nodoklis (gan darba devēj, gan darba ņēmēja) un IIN)	5 526	5 084	5 735	5 248	5 512
Darba devēja kopējās izmaksas (bruto alga + darba devēja VSAOI)	13 026	12 584	13 235	12 748	13 0128
Darba devēja kopējo izmaksu starpība ar Latviju		-442	+208	-279	-14
Darbspēka nodokļu slogs (samaksātie nodokļi kopā pret darba devēja kopējām izmaksām), %	42%	40%	43%	41%	42%

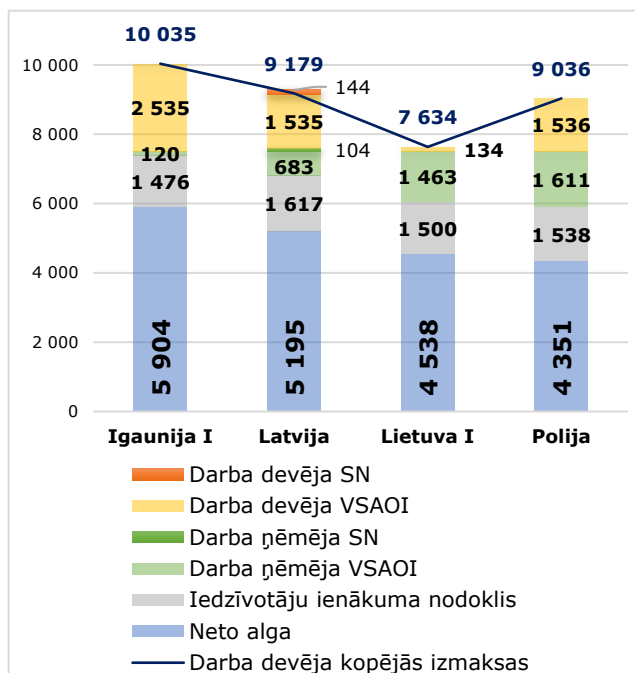
* **Lietuva I** un **Igaunija I** - bez brīvprātīgajām iemaksām II pensiju līmenī.

** **Lietuva II** - ar brīvprātīgajām iemaksām II pensiju līmenī **3% apmērā** un **Igaunija II** ar brīvprātīgajām iemaksām **2% apmērā**.

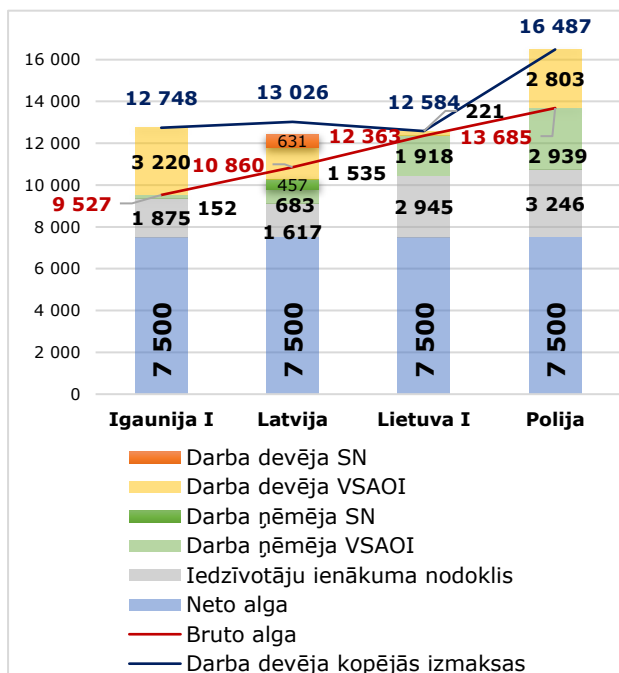
Datu avots: FM teorētiski aprēķini.

Darba algas struktūra Baltijā un Polijā, pēc vienāda bruto vai neto atalgojuma salīdzinājuma*

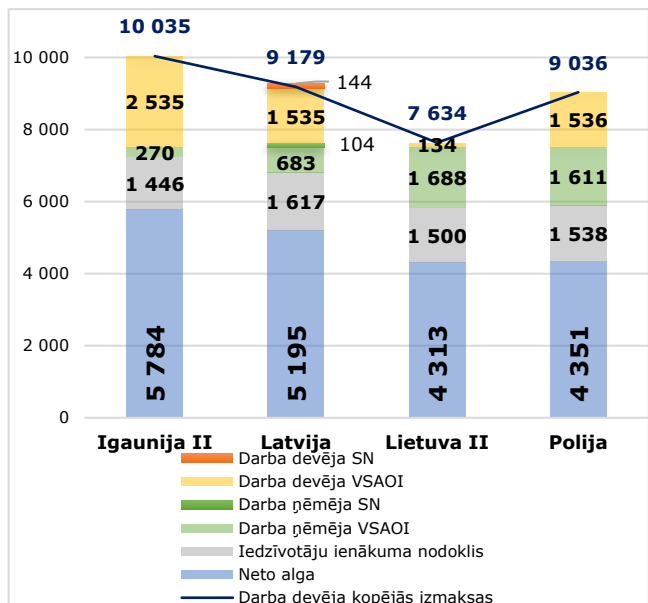
Bruto alga 7 500 euro (bez II pensiju līmeņa)

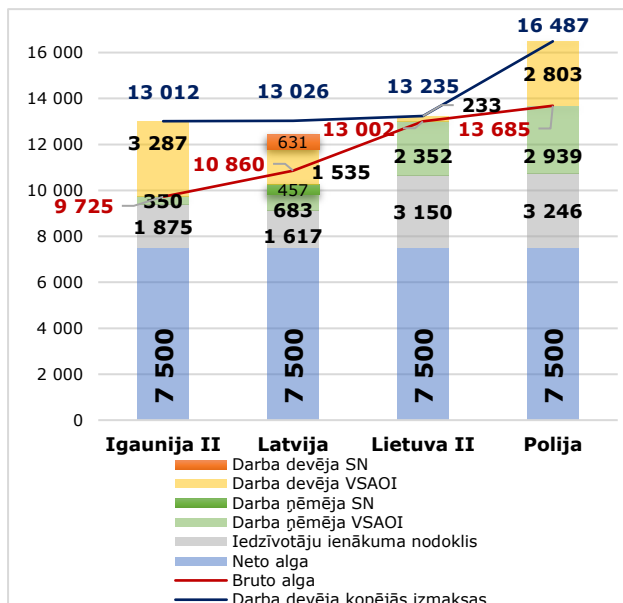
Neto alga 7 500 euro (bez II pensiju līmeņa)

Bruto alga 7 500 euro (ar II pensiju līmeni)

Neto alga 7 500 euro (ar II pensiju līmeņa)

* Visu valstu algu aprēķinā tiek ņemts vērā neapliekamais minimums, kāds ir spēkā 2023. gadā un pieņemts, ka tas ir pilna laika strādājošais bez apgādībā esošām personām.

Lietuvā ņemta vērā vispārējā DD VSAOI likme 1,79% apmērā. **Lietuvas** darba algai piemēroti abi IIN sliekšņi.

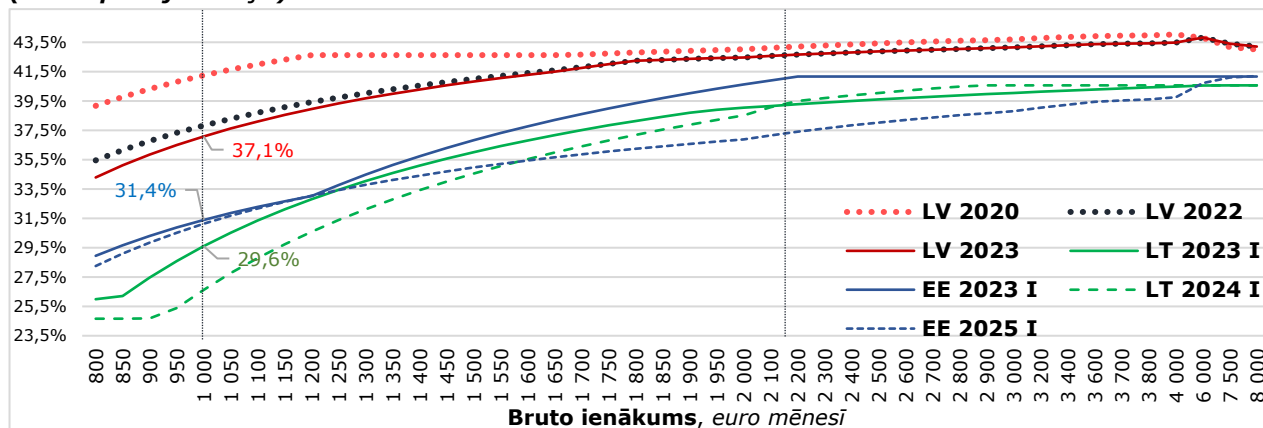
Polijā ņemti vērā nodokļa pamata atskaitījumi mēneša griezumā, piemēroti **abi** nodokļa sliekšņi, un nav iekļauta darbinieka daļa PPK. Nelaimes gadījumu apdrošināšanai ņemta vērā likme 1,67% apmērā.

Datu avots: FM teorētiski aprēķini.

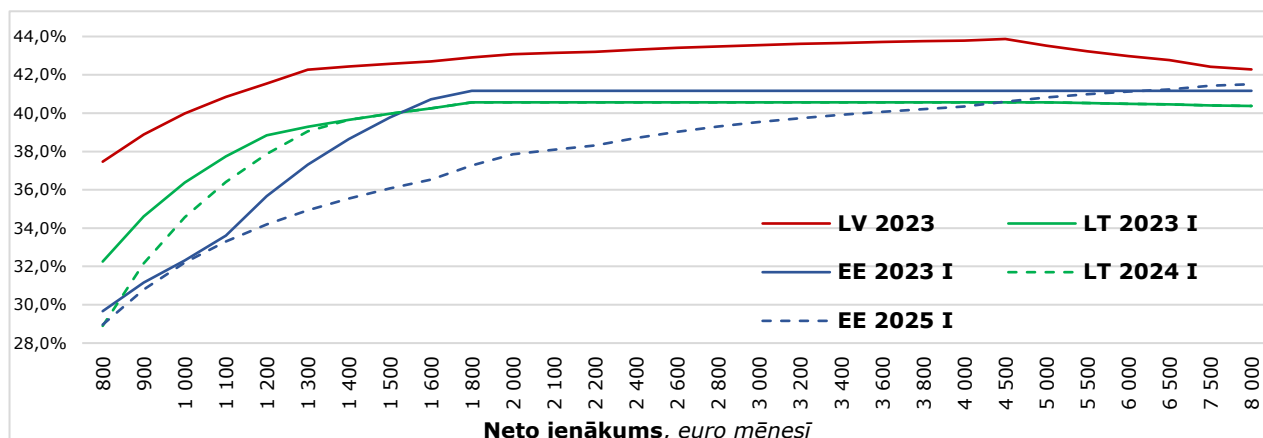
52. Samazinot darbaspēka nodokļu slogu²⁴ tiek veicināta arī uzņēmumu konkurētspēja un investīciju veicinošas vides attīstīšana. Pēdējos gados pēc mērķtiecīgas politikas veiktajām izmaiņām Latvijā darbaspēka nodokļu slogs jau 2022. gada beigās, salīdzinot ar Baltijas valstīm, **kopumā bija kļuvis konkurētspējīgāks, bet tieši bruto atalgojumam virs 2 100/2 200 euro mēnesī nodokļu slogs visās Baltijas valstīs bija līdzvērtīgs, taču joprojām būtiska atšķirība saglabājās pie zemāka atalgojuma līmeņa** (minimālā alga līdz vidējā alga tautsaimniecībā). Lai gan 2022. gada beigās tika panākta līdzvērtīga konkurētspēja atalgojumam virs 2 100/2 200 euro mēnesī, kaimiņvalstīs arī aktīvi katru gadu veic nodokļu un atvieglojumu izmaiņas un pēc kaimiņvalstu pēdējām pieņemtajām izmaiņām (skatīt plānotās izmaiņas 44. punkta tabulā), ja Latvija neveiks izmaiņas turpmākajos gados, nākotnē samazināsies konkurētspēja reģionā. Jāatzīmē, ka Lietuva nodokļu sloga rādītāja samazināšanos panākusi būtiski samazinot kopējo sociālās apdrošināšanas likmi un pārnesot sociālās iemaksas no darba devēja uz darba ņēmēju.

Darbaspēka nodokļu slogs Baltijā (bez apgādībā esošām personām), %

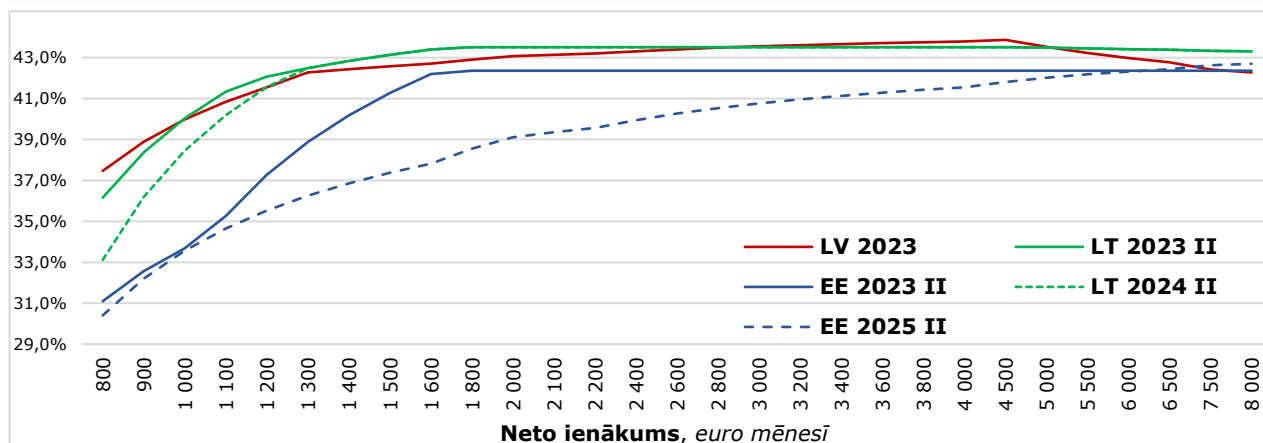
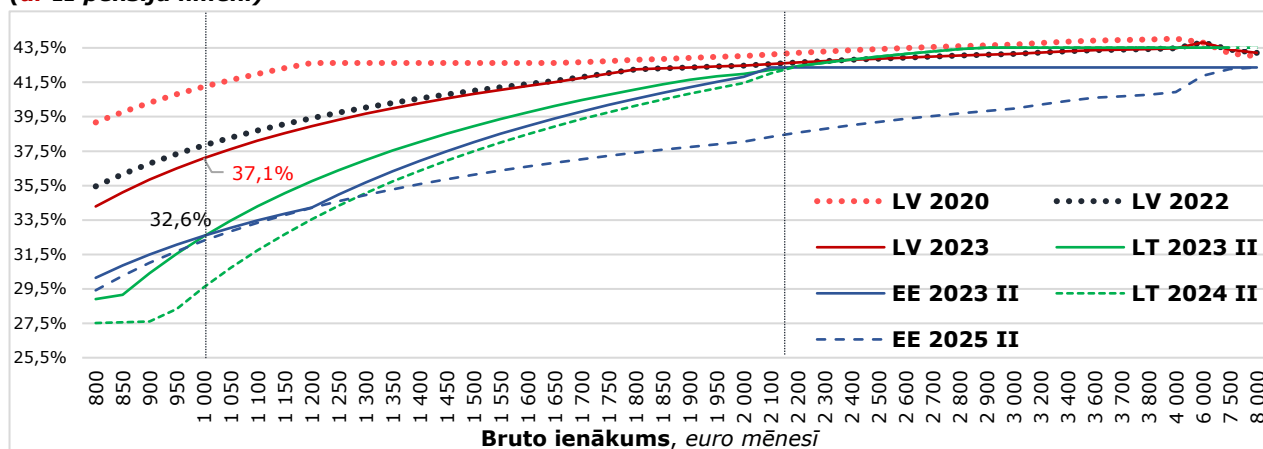
(bez II pensiju līmeņa)

²⁴ Darbaspēka nodokļu slogs jeb nodokļu ķīlis raksturo, cik daudz darbinieks izmaksā darba devējam. To aprēķina kā par darbinieku samaksātās nodokļu summas (IIN un VSAOI (gan darba devēja, gan darba ņēmēja)) attiecību pret darba devēja izmaksām (bruto darba algas un darba devēja VSAOI summas).

(ar II pensiju līmeni)

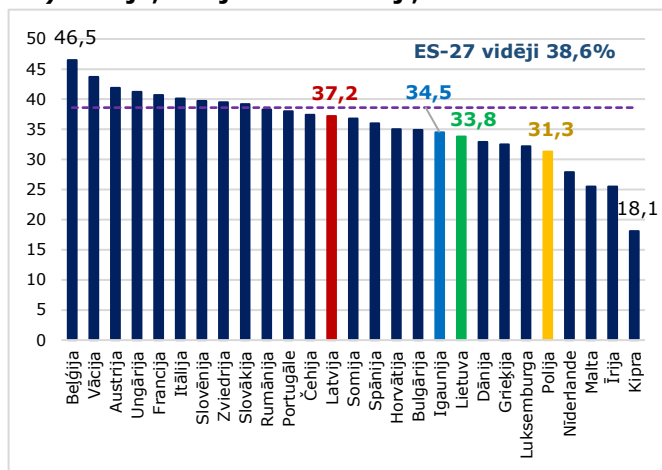
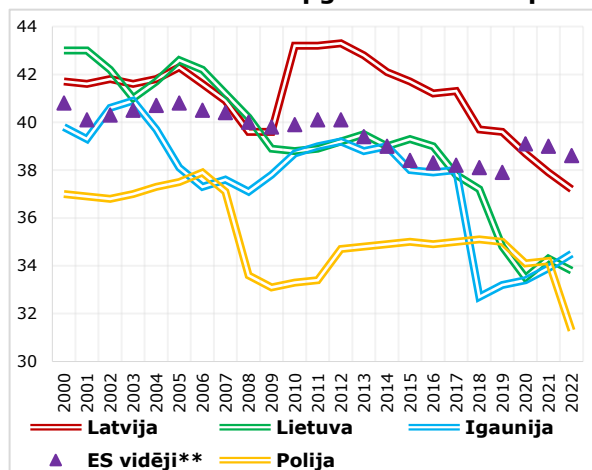

* **Lietuvai** 2024. gada prognozes, ņemot vērā, DNM paaugstināšanu līdz 747 euro mēnesī un piemērošas sliekšņu palielināšanu. IIN likmes atstātas 2023. gada apmērā. **Igaunijai** 2025. gada prognozes, ja tiek ieviests fiksētais NM 700 euro mēnesī un IIN likme palielināta uz 22%.

Datu avots: FM teorētiski aprēķini.

53. Pēc Eurostat datiem **nodokļu izmaiņu rezultātā darbaspēka nodokļa slogs strādājošajam bez apgādībā esošām personām, kas saņem 67% no vidējās darba algas Latvijā, ir samazinājies no 41,3% 2017. gadā uz 37,2% 2022. gadā.** Lai gan kopš 2020. gada Latvijā šis rādītājs ir zemāks kā ES vidējais rādītājs (2022. gadā ES-27 vidēji – 38,6%), **tas joprojām ir augstāks kā pārējās Baltijas valstīs:** Lietuvā – **33,8%** un Igaunijā – **34,5%**. Ņemot vērā Polijas būtiski zemāku IIN likmi (12%) arī kopējā nodokļa sloga rādītājs ir zemāks kā Baltijas valstīm.

Nodokļu sloga izmaiņas zemo algu grupā strādājošām (67% no vidējās darba algas, bez apgādībā esošām personām) Baltijā, Polijā un ES vidēji, %

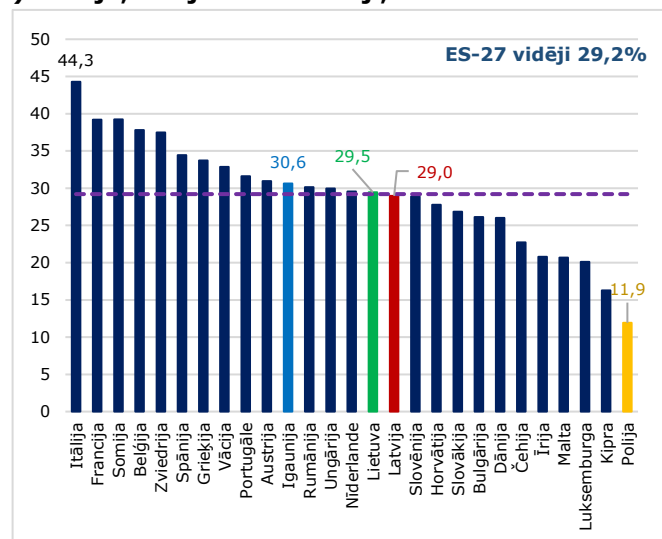
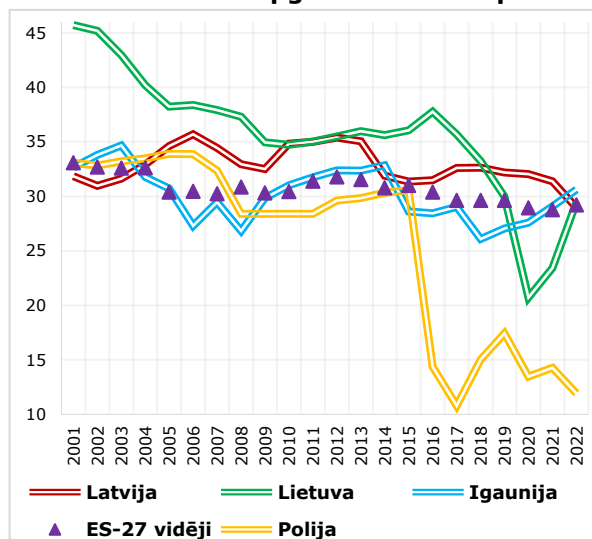

**No 2000. g. līdz 2012. g. ES-15 vidējais rādītājs. No 2013. g. līdz 2019. g. ES-28 vidējais rādītājs, no 2020. g. ES-27 vidējais rādītājs.

Datu avots: Eurostat, pieejams: [Tax wedge on labour costs](#).

54. Jāpiebilst, ka **ģimenes ar bērniem darbaspēka nodokļu sloga kontekstā Latvija ir labvēlīgākā situācijā kā kaimiņvalstis**. Tā piemēram, Latvijā pēc Eiropas Komisijas datiem 2022. gadā darbaspēka nodokļa slogs, **strādājošajam ar vidējo darba algu valstī un 2 bērniem, bija 29,0%, kas ir zem ES vidējā rādītāja – 29,2%, Lietuvā – 29,5%, bet Igaunijā – 30,6%, bet Polijā arī šis rādītājs ir ar būtiski mazāku vērtību – 11,9%**. Šeit gan jāņem vērā, ka Eiropas Komisija rēķinot darbaspēka nodokļa slogu mājsaimniecībai ar bērniem, **ņem vērā arī pienākošos pabalstus, kas palielina rīcībā paliekošos ienākumus**.

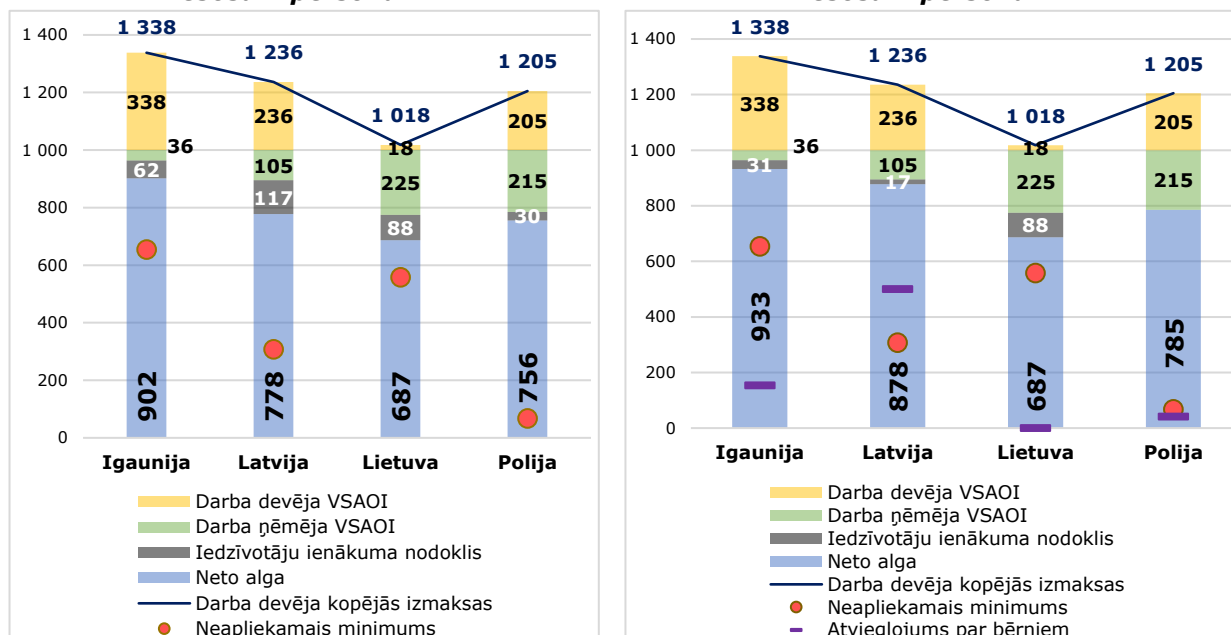
Nodokļu sloga izmaiņas zemo algu grupā strādājošām (ar vidējo darba algu, ar divām apgādībā esošām personām) Baltijā, Polijā un ES vidēji, %

Datu avots: Eiropas Komisijas datu bāze, pieejams: [Tax wedge on labour costs](#).

55. Arī darba algas struktūrā nodarbinātajiem ar bērniem ir redzamas atšķirības. Salīdzinot vienādu bruto atalgojumu lielāks ieguvums no nodokļa atvieglojuma par apgādībā esošām personām ir tieši Latvijai – **par diviem bērniem ir 100 euro neto ienākuma pieaugums**, kamēr Igaunijā un Polijā ap 30 euro. Jāatzīmē, ka Polijā nav IIN atvieglojuma par apgādībā esošu personu, bet gan **tiek piemēroti nodokļa kredīti**, kas nozīmē, ka to var izmantot **tikai** iesniedzot gada ienākumu deklarāciju.

Darba algas struktūra Baltijā un Polijā, pēc vienāda bruto atalgojuma salīdzinājuma*
Bruto alga 1 000 euro, bez apgādībā esošām personām **Bruto alga 1 000 euro, ar divām apgādībā esošām personām**

* **Visu valstu algu aprēķinā tiek ņemts vērā neapliekamais minimums kāds ir spēkā 2023. gadā un pieņemts, ka tas ir pilna laika strādājošais bez apgādībā esošām personām.**

Igaunijā AAP ir 154 euro (2023. gadā piemēro sākot no otrā bērna), **Latvijā** AAP ir 250 euro par vienu personu (par diviem bērniem tie ir 500 euro mēnesī), **Lietuvā** AAP netiek piemērots.

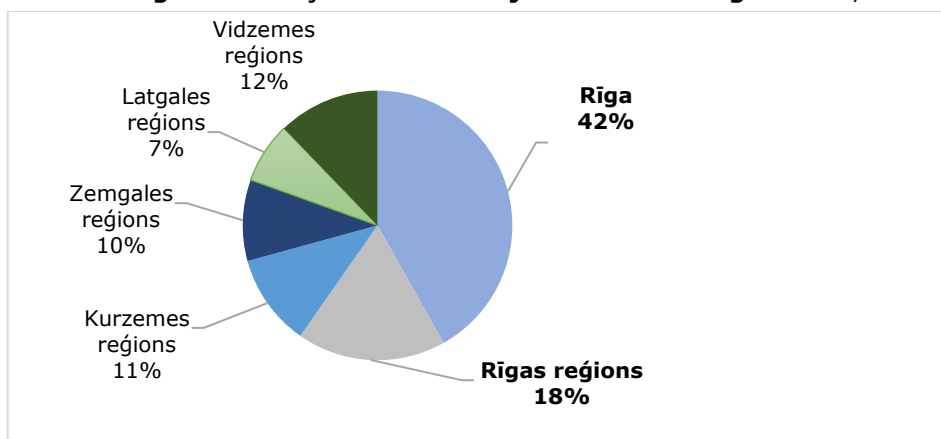
Polijā AAP tiek piemēroti kā nodokļu kredīti (tax credits), kad iesniedzot ienākumu deklarāciju tiek samazināts apliekamais ienākums – atkarībā no mājsaimniecības tipa tiek piemērots arī ienākumu ierobežojums līdz kuram var izmantot nodokļa kredītu. Par pirmo un otro bērnu nodokļu kredītu var izmantot aptuveni ~249 euro apmērā (par 2022. taksācijas gadu) par personu (mēnesī 21 euro – par divām personām var izmantot 42 euro). Aprēķinos tiek pieņemts, ka mājsaimniecība nesaņem nodokļa kredīta piemērošanas gada ienākumu limitu ~25 081 euro un nodarbinātajam ir nemainīgs atalgojuma apmērs katru mēnesi, kā arī, ka mājsaimniecībai nav citu ienākumu avotu. Jānorāda, ka Polijas piemērs nodarbinātajam ar apgādībā esošām personām ir tikai ilustratīvs un reālais piemērotais IIN apmērs mēneša griezumā ir tāds pats, kā nodarbinātajam bez apgādībā esošām personām.

Datu avots: FM teorētiski aprēķini.

4. Budžeta ieņēmumi no darbaspēka nodokļiem

56. Aplūkojot IIN ieņēmumus teritoriālajā griezumā ir līdzvērtīgas tendences, kā iepriekš aplūkoto vidējo algu apmēros un nodarbinātības rādītājos – Rīgā un Rīgas reģionā ir lielākais IIN ieņēmumu apmērs. Lai gan statistika rāda, ka Latgales reģiona vidējā darba samaksa 2023. gada pirmajā pusē ir augusi straujāk (par +14,5%), kā Rīgas reģionā (par 11,5%) (skatīt statistiku 22. punktu), strukturāli Latgales reģions saņem mazāku IIN īpatsvaru.

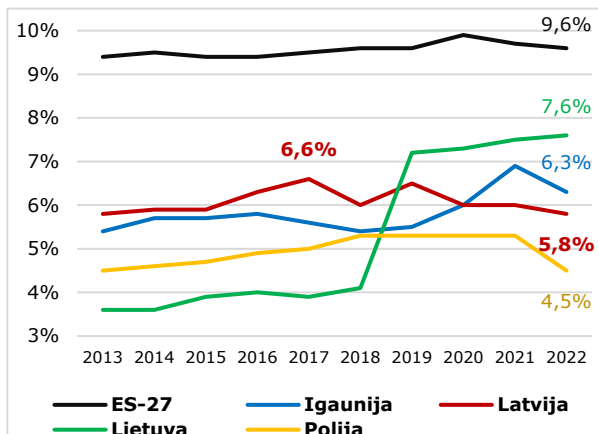
2022. gada IIN ieņēmumu sadalījums teritoriālā griezumā, %

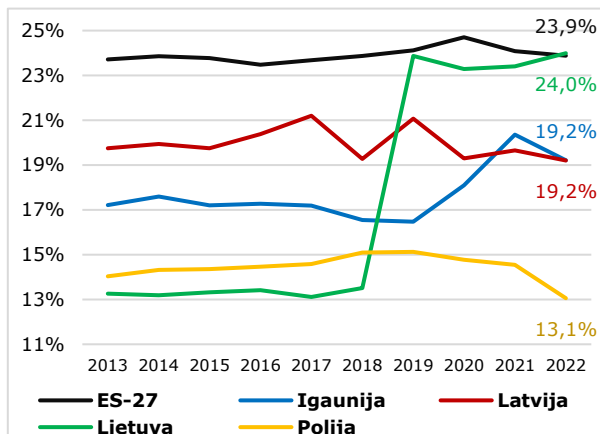
Datu avots: FM.

57. Latvijai augstākais IIN īpatsvars IKP bija 2017. gadā 6,6% apmērā, bet vidēji IIN ieņēmumi veido 6,1%. Salīdzinot ar kaimiņvalstīm, pēdējos trijos gados IIN ieņēmumu īpatsvars IKP Latvijai bijis zemākais. Kopējos nodokļu ieņēmumos Latvijas IIN ieņēmumi vidēji veido 20,0%. Pēdējos trijos gados Latvijai un Igaunijai IIN ieņēmumu īpatsvars kopējos nodokļu ieņēmumos, bijis līdzvērtīgs, bet būtiski atpaliekam no Lietuvas. Jāatzīmē, ka līdz 2018. gadam Latvijas IIN ieņēmumu īpatsvars kopējos nodokļu ieņēmumos stabili bija lielāks, kā kaimiņvalstīm un joprojām ir lielāks, kā Polijai.

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu īpatsvars IKP, %

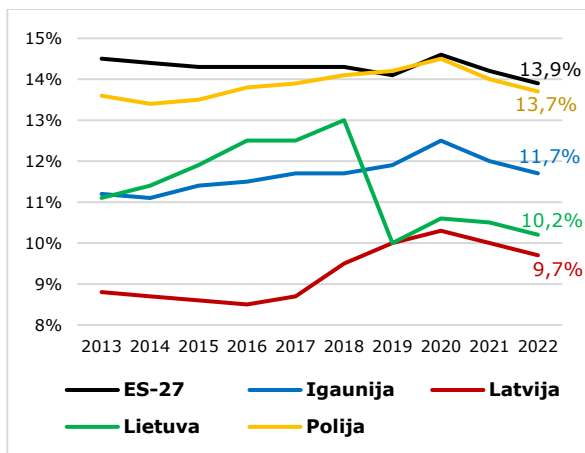
Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu īpatsvars kopējos nodokļu ieņēmumos, %

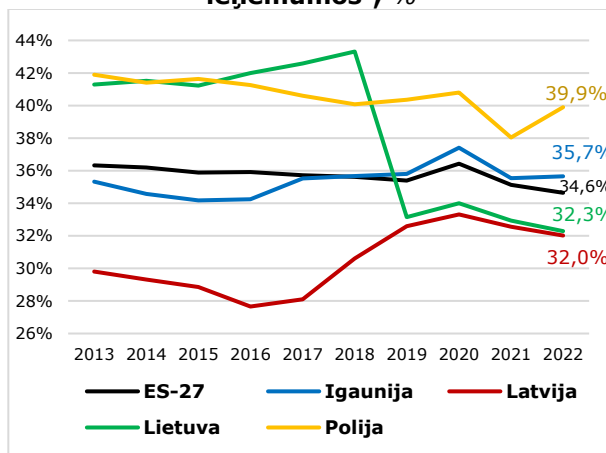
Datu avots: Eurostat.

58. Latvijā VSAOI īpatsvars IKP 2020. gadā bija augstākais pēdējos desmit gados – **10,3%**. Tāpat arī VSAOI īpatsvars kopējos nodokļu ieņēmumos Latvijā bija augstākais 2020. gadā, sasniedzot 33,3%. Šāda pati tendence novērojama arī citās valstīs. Ja 2019. gadā Lietuvai IIN ieņēmumu īpatsvari strauji pieauga, tad VSAOI ieņēmumos novērojama pretējs efekts – jo darba devēja sociālās iemaksas tika būtiski samazinātas.

Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu īpatsvars IKP*, %

Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu īpatsvars kopējos nodokļu ieņēmumos*, %

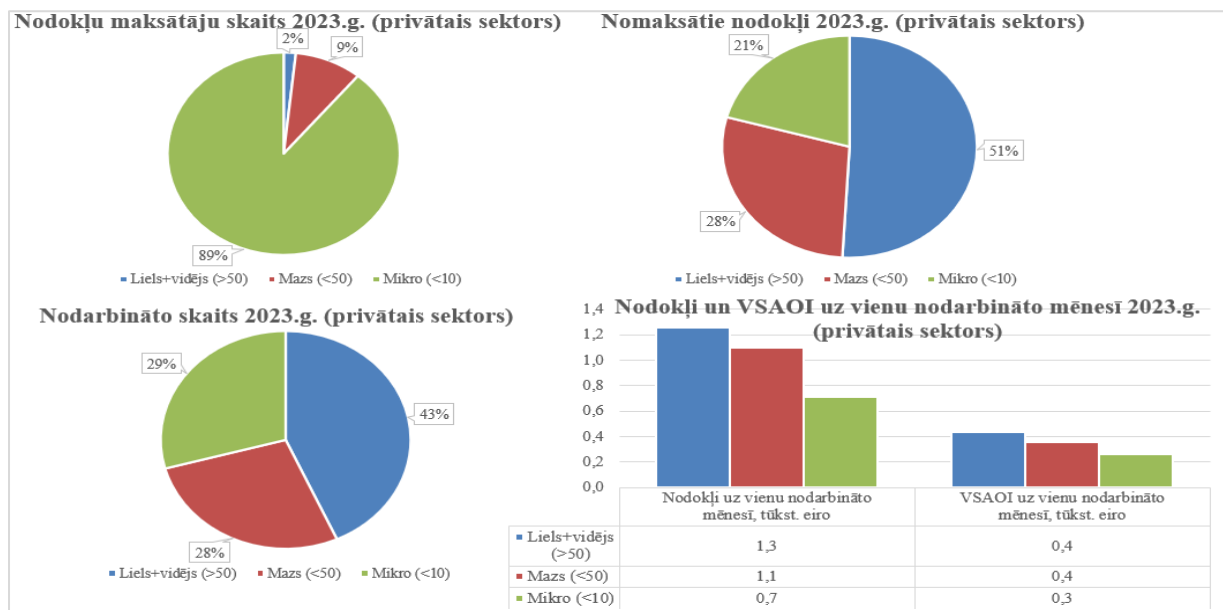
*Neskaitot iemaksas fondēto pensiju shēmā.

Datu avots: Eurostat.

59. VSAOI īpatsvara kritums IKP 2021. gadā saistāms ar VSAOI likmes samazinājumu no 35,09% uz 34,09%. Vienlaikus īpatsvara kritumu ietekmēja salīdzinoši straujais IKP pieaugums sākot ar 2021. gadu.
60. Datu analīze par nodokļu maksātāju veiktajiem nodokļu un VSAOI maksājumiem uz vienu nodarbināto un kopējo ieņēmumu dati norāda, ka **lielie un vidējie uzņēmumi sniedz pamata ieguldījumu nodokļu nomaksā**. Lielie un vidējie uzņēmumi sastāda 2% no kopējā privātā sektora nodokļu maksātāju skaita, nodarbina 43% darba ņēmējiem un nomaksā 51% no kopējiem nodokļiem. Atšķirība kopējā nomaksāto nodokļu apjomā uz

vienu nodarbināto mēnesī 2023. gadā ir būtiska – ~1 300 *euro* nomaksāja lielie un vidējie uzņēmumi (ar vairāk kā 50 darbiniekiem), savukārt mikro uzņēmumi ar mazāk kā 10 darbiniekiem nomaksāja nodokļos ~700 *euro* mēnesī uz vienu nodarbināto.

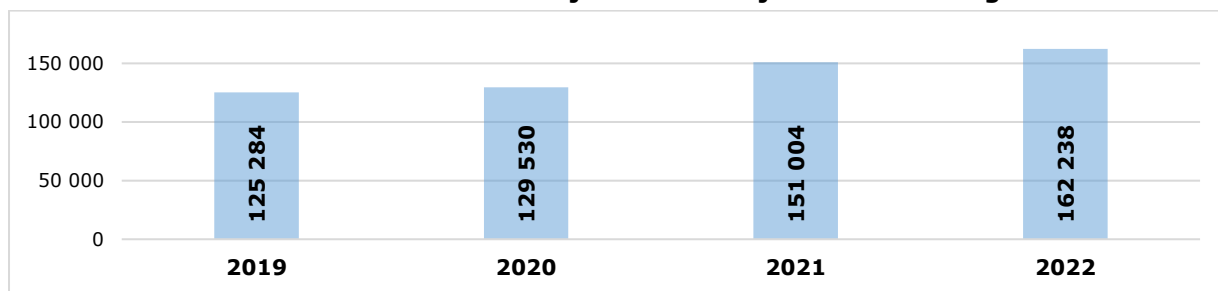
VID datu analīze par privātā sektora komersantiem (lielums pēc nodarbināto skaita), nodarbinātajiem, nomaksātajiem nodokļiem

Datu avots: VID datu noliktavas dati, FM aprēķini.

61. Viens no IIN ieņēmumu avotiem ir arī saimnieciskās darbības veicēji, kuri ir izvēlējušies savu darbību veikt vispārējā nodokļa maksāšanas kārtībā (jeb IIN tiek maksāts piemērojot progresīvo likmju skalu) (*detalizētāk skatīt pielikuma 9. punktā*). **Saimnieciskās darbības veicēju skaits Latvijā 2022. gadā, salīdzinot ar 2019. gadu, ir pieaudzis par 29,5%.** Saskaņā ar pašnodarbināto ziņojumiem kopējās VSAOI 2022. gadā veidoja 52,4 milj. *euro* jeb 1,2% no kopējām VSAOI, savukārt saskaņā ar IIN deklarāciju D3 un D3¹ pielikumu datiem IIN tika aprēķināts 78,9 milj. *euro* jeb 3,5% no kopējiem IIN ieņēmumiem. Vidējais VSAOI maksājums bija 323 *euro*, bet IIN – 486 *euro* gadā.

Saimnieciskās darbības veicēju skaits Latvijā 2019. - 2022. gadā*

* Reģistrēto nodokļu maksātāju skaits kaut vienu dienu.

Datu avots: VID dati uz 02.02.2023.

62. Pēdējā laikā īpaši pieauguši arī t.s. paziņotās saimnieciskās darbības apmēri (**īpašs IIN režīms, kas atļauj neregistrēt saimniecisko darbību VID, ja gūst ienākumus no īpašuma iznomāšana/izīrēšanas, ja maksātājam nerodas saimnieciskās darbības izdevumi vai tie ir nebūtiski**). Laikā no 2016. gada līdz 2021. gadam apliekamais ienākums no paziņotās saimnieciskās darbības ir pieaudzis **2,7 reizes** (*detalizētāk skatīt pielikuma 9. punktā*). Pamatā tas liecina par šo darījumu pilnīgāku uzrādīšanu un nodokļu nomaksu. Tomēr ir konstatēti gadījumi, kad jau iepriekš reģistrētā saimnieciskā darbība tiek pārveidota par paziņoto saimniecisko darbību. Tāpat var konstatēt, ka atsevišķos gadījumos paziņotās saimnieciskās darbības ietvaros tiek izmaksātas ļoti lielas nomas/īres summas vienam ienākuma saņēmējam, kā arī viens ienākuma izmaksātājs izmaksā ļoti lielas nomas/īres summas. Tā kā paziņotās saimnieciskās darbības gadījumā gūtajiem

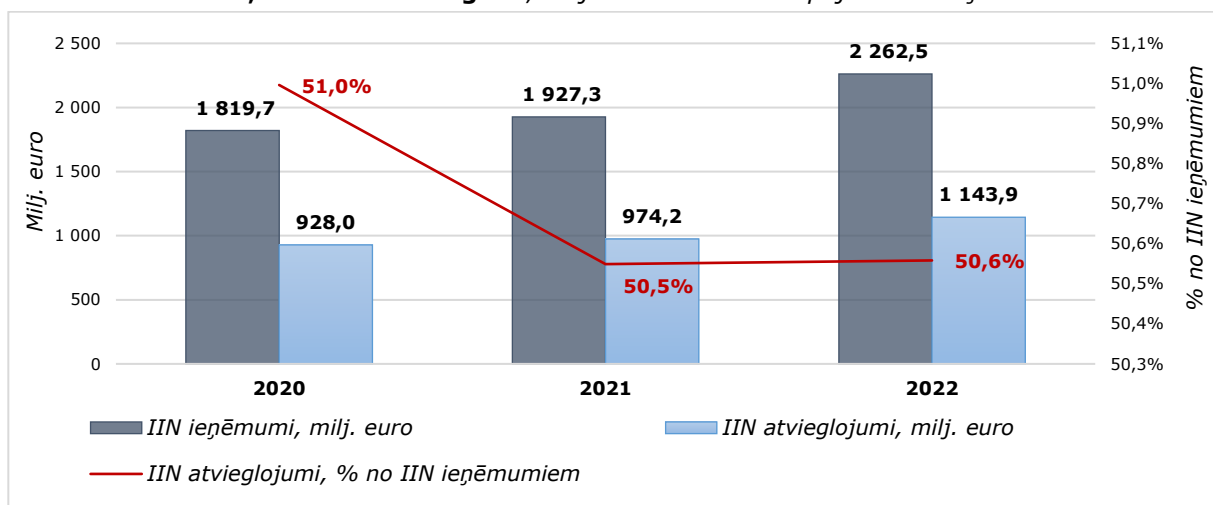
ieņēmumiem piemēro IIN likmi 10% apmērā, paziņotās saimnieciskās darbības režīms 2024. - 2027. gadā būtu detalizētāk izvērtējams *Ēnu ekonomikas ierobežošanas plāna* kontekstā, lai šis vienkāršotais IIN režīms nodrošinātu tam noteikto mērķu sasniegšanu (ēnu ekonomikas un administratīvā sloga mazināšana), bet novērstu iespēju to izmantot nodokļu bāzes samazināšanai un optimizācijai.

63. Kā viens no vienkāršotajiem režīmiem vai atkāpe no vispārējā režīma ir **samazinātā patentmaksa** (*detalizētāk skatīt pielikuma 9. punktā*). Samazināto patentmaksu 2022. gadā izmantoja 1 335 personas. Samazinātās patentmaksas apmērs (**17 euro gadā vai 9 euro pusgadā**) un saimnieciskās darbības ieņēmumu apmērs (**3 000 euro gadā**) ir neadekvāti zems pret procesa administrēšanas izmaksām un nav pārskatīts no 2014. gada. Tādējādi būtu nepieciešams pārskatīt un iespējams palielināt samazinātās patentmaksas apmēru un saimnieciskās darbības ieņēmumu apmēru.
64. Kā vēl viens no vienkāršotajiem režīmiem vai atkāpe no vispārējā režīma ir arī **autoratlīdzības saņēmējiem piemērotais īpašais IIN režīms**. Autoratlīdzības saņēmēji, kuri nav reģistrējuši saimniecisko darbību, piemēro vienkāršotu nodokļu nomaksas modeli - ienākuma izmaksātājas ietur **25% no atlīdzības summas** un samaksā nodokļus autoratlīdzības saņēmēja vietā. Autoratlīdzību režīmu 2023. gadā izmantoja nepilni **33,5 tūkst. personu** un nodokļu ieņēmumi veidoja 22,7 milj. euro (no tā 80% VSAOI un 20% IIN). No 33,5 tūkst. personām tikai **60** personām ienākumi pārsniedz 50 000 euro sliekšni, kas neļautu tiem kvalificēties par MUN maksātājiem.

5. Piemērotie atvieglojumi iedzīvotāju ienākuma nodoklim

65. **IIN ieņēmumu apmēru ietekmē arī piemērotie nodokļa atvieglojumi un atbrīvojumi**, un arī dažādie vienkāršotie režīmi. IIN piemērotie atvieglojumi ir vieni no apjomīgākajiem atvieglojumiem no visiem valsts un pašvaldību piešķirtajiem atvieglojumiem vai atbrīvojumiem, vidēji valsts negūtie nodokļa ieņēmumi no IIN atvieglojumu piemērošanas veido 36,9% no kopējiem valsts negūtajiem ieņēmumiem dažādu atvieglojumu un atbrīvojumu piemērošanas rezultātā.
66. Kopējie valsts negūtie ieņēmumi, kas rodas IIN atvieglojumu piemērošanas rezultātā, **absolūtā izteiksmē katru gadu pieaug**, bet attiecībā pret IKP tie nav daudz mainījušies, **veidojot ap 3% no IKP**. Valsts negūtie ieņēmumi, kas rodas IIN atvieglojumu piemērošanas rezultātā, 2022. gadā bija **1 143,9 milj. euro**, kas veido 2,9% no IKP un pusi jeb 50,6% no kopējiem IIN ieņēmumiem. 2022. gadā, salīdzinot ar 2021. gadu, kopējie valsts negūtie ieņēmumi, kas rodas IIN atvieglojumu piemērošanas rezultātā, ir palielinājušies par 17,4% jeb par 169,6 milj. euro.

IIN ieņēmumi un valsts negūtie ieņēmumi, kas rodas IIN atvieglojumu piemērošanas rezultātā, 2020. – 2022. gadā, milj. euro un % no kopējiem IIN ieņēmumiem

Datu avots: FM aprēķini uz 2023. gada novembri.

67. Visbūtiskākie IIN atvieglojumi ir pensionāra neapliekamais minimums, diferencētais neapliekamais minimums un atvieglojums par apgādībā esošu personu. 2022. gadā valsts negūtie ieņēmumi, kas rodas šo nodokļa atvieglojumu piemērošanas rezultātā, **kopā veidoja 770,8 milj. euro, kas ir 67,4% no kopējās ietekmes**. Arī fizisko personu skaits, kas piemērojuši minētos atvieglojumus kopumā veido ap 46%.

Valsts neiegūtie ieņēmumi¹, kas rodas IIN atvieglojumu piemērošanas rezultātā, milj. euro

	2020	2021	2022
KOPĀ	928,0	974,2	1 143,9
Neapliekamie minimumi, tai skaitā:	449,8	505,7	616,9
Diferencētais neapliekamais minimums	114,7	141,4	182,3
Pensionāra neapliekamais minimums	335,1	364,2	434,6
Nodokļa atvieglojumi, tai skaitā:	166,2	172,4	173,7
Atvieglojums par apgādībā esošu personu	143,9	150,7	153,9
Atvieglojumi personām ar invaliditāti	20,1	19,7	18,2
Atvieglojumi politiski represētām personām un nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem	2,1	2,0	1,7
Attaisnotie izdevumi, tai skaitā:	50,6	54,1	51,3
Par izglītību, ārstnieciskajiem pakalpojumiem, ziedojumiem un dāvinājumiem	28,6	30,5	29,5
Iemaksas privātajos pensiju fondos un apdrošināšanas prēmiju maksājumi	22,0	23,6	21,7
Neapliekamie ienākumi, tai skaitā:	261,4	242,1	302,0
Neapliekamie ienākumi līdz 3 000 euro gadā no lauksaimnieciskās ražošanas un lauku tūrisma pakalpojumu sniegšanas	15,6	16,6	22,5
Neapliekamie ienākumi no atbalsta lauksaimniecībai un lauku attīstībai	18,2	14,6	19,7
Ienākums no sava īpašuma atsavināšanas (izņemot nekustamo īpašumu)	16,2	23,9	29,3
Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras izmaksātie pabalsti un atlīdzības	143,4	138,7	166,2
Visa veida stipendijas	3,5	5,3	5,2
Apdrošināšanas atlīdzības, kuras izmaksājušas apdrošināšanas sabiedrības, atbilstoši apdrošināšanas līgumam ²	5,1	4,0	4,5
Papildpensijas kapitāls no privātajos pensiju fondos veikto iemaksu ieguldīšanas ³	7,4	4,4	9,4
Ienākums, kas gūts aizdevuma (kredīta) saistību samazināšanas vai dzēšanas rezultātā	20,1	2,6	10,3
Pārējie neapliekamie ienākumi ⁴	32,0	32,1	34,9

¹ Informācija no paziņojumiem par fiziskai personai izmaksātajām summām un no iedzīvotāju iesniegtajām GID.

² Apdrošināšanas atlīdzības, kuras izmaksājušas apdrošināšanas sabiedrības, un kas izmaksātas, iestājoties apdrošināšanas gadījumam.

³ Papildpensijas kapitāls, kas veidojies no pašas fiziskās personas vai tās laulātā, vai radnieka veiktajām iemaksām privātajos pensiju fondos atbilstoši licencētiem pensiju plāniem un izmaksāts pensiju plānu dalībniekiem.

⁴ Pārējie ar IIN neapliekamo ienākumu veidi, kas noteikti likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 9. pantā un Pārejas noteikumu 44. un 52. punktā un 8. panta 15. daļa.

Datu avots: FM aprēķini, izmantojot VID datus uz 2023. gada septembri.

68. Atvieglojums par apgādībā esošu personu ir viens no sociāla rakstura IIN atvieglojumiem, kura mērķis ir atbalstīt strādājošus vecākus. Jāatzīmē, ka pēc FM aprēķiniem **2022. gadā par 34,2%** (2021. gadā 34,5%) apgādībā esošām nepilngadīgām personām nodokļu maksātāji jeb apgādnieki **nevarēja pilnā apmērā izmantot šo atvieglojumu**, jo viņu darba alga bija mazāka par kopējo IIN atvieglojumu summu (*detalizētāk skatīt pielikuma 12. punktā*). Ja šīm personām būtu jāizmaksā neizmantotā atvieglojuma daļa, kopējā summa sastādītu ap 18,9 milj. euro.
69. Kā vēl viens sociāla rakstura atvieglojums ir **papildu atvieglojumi** strādājošām personām ar invaliditāti, politiski represētajām personām un nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem. Kopš 2009. gada papildu atvieglojumu apmēri nav mainīti. Kopējie valsts negūtie ieņēmumi, kas rodas piemērojot papildu atvieglojumus personām ar invaliditāti, politiski represētām personām un nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem, 2022. gadā veidoja 19,9 milj. euro jeb 1,7% no kopējiem valsts negūtajiem ieņēmumiem, kas rodas IIN atvieglojumu piemērošanas rezultātā.
70. Atvieglojumu par apgādībā esošu personu un papildu atvieglojumus pilnībā iespējams izmantot tikai tad, ja nodarbinātajam ienākumi ir pietiekami lieli. Tādējādi, augot ienākumiem, aug iespēja pilnīgi izmantot visus pieejamos atvieglojumus, savukārt personām ar zemiem ienākumiem vai tad, ja persona vispār negūst ar nodokli apliekamus

ienākumus, šādu iespēju nav – šajā gadījumā lielāka nozīme ir dažādiem pabalstiem (*detaļizētāk skatīt pielikuma 12. punktā*). Vidējā termiņā kopā ar neapliekamā minimuma attīstības rezultātu jāvērtē vai efektīvāks risinājums tomēr nebūtu šādu atvieglojumu transformēšana uz pabalstu sistēmu.

- 71.** Būtisks IIN atvieglojums ir arī **attaisnotie izdevumi** par izglītību (*tai skaitā interešu izglītību*), ārstnieciskajiem pakalpojumiem, ziedojumiem un dāvinājumiem (*tai skaitā ziedojumiem un dāvinājumiem politiskajām partijām un organizācijām*). Attaisnoto izdevumu apmērs kopā nedrīkst pārsniegt **50%** no maksātāja gada apliekamā ienākuma lieluma, bet ne vairāk kā **600 euro par katru ģimenes locekli**.

Fizisko personu skaits, tūkst.	2019	2020	2021	2022
Par izglītību	105	95	85	89
Par ārstnieciskajiem pakalpojumiem	455	500	537	458
Par ziedojumiem un dāvinājumiem	9	9	10	14
Par ziedojumiem un dāvinājumiem politiskajām partijām	0,3	0,3	0,4	0,4

Vidējais iesniegtais apmērs uz vienu personu, euro	2019	2020	2021	2022
Par izglītību	535	548	570	574
Par ārstnieciskajiem pakalpojumiem	300	275	296	343
Par ziedojumiem un dāvinājumiem	242	206	219	236
Par ziedojumiem un dāvinājumiem politiskajām partijām	1 000	546	540	1 018

Datu avots: VID dati no GID D4 pielikumiem.

Sarežģīta un dārga administrēšana, jo:

- daudz manuāla darba gan pašam nodokļu maksātājam, gan pakalpojumu sniedzējam, gan arī VID;
- ir iespēja attaisnotos izdevumus segt 3 nākamo taksācijas periodu laikā, kā arī taksācijas gada laikā sadalīt starp ģimenes locekļiem,
- ir iespēja iesniegt precizētās gada ienākumu deklarācijas,
- nepieciešamība pārbaudīt, vai izdevumus par ārstniecību un izglītību nav segusi apdrošināšanas sabiedrība vai darba devējs,
- VID jāpārbauda pakalpojumu sniedzēju atbilstība – t. i., vai pakalpojuma sniedzējs ir ārstniecības iestāde vai iekļauts izglītības iestāžu reģistrā, vai pašvaldība izsniegusi attiecīgo licenci, vai pakalpojums ietver medicīnisku manipulāciju, nevis "skaistuma" procedūru.
- informācijas nav nevienā datubāzē, kas būtu automātiski salāgojama ar EDS, kas nozīmē, ka VID inspektoram darbs jāveic pilnīgi manuāli.

- 72.** Līdzās fiskālajai ietekmei un dārgai, sarežģītai administrēšanai, ar attaisnotajiem izdevumiem **par izglītību un ārstniecības pakalpojumiem** saistīti arī citi apgrūtinājumi:

- attaisnoto izdevumu dokumentu uzkrāšana taksācijas gadā laikā ir slogs fiziskām personām;
- maksātājs IIN pārmaksu, kas saistīta ar attaisnoto izdevumu piemērošanu par izglītību un ārstniecību var atgūt tikai pēctaksācijas gadā, iesniedzot gada ienākumu deklarāciju;
- iespējas vienkāršot ārstnieciskajiem izdevumu administrēšanas procesu (piemēram, saņemt datus no apdrošinātājiem par noslēgtajiem līgumiem un izmaksātajām kompensācijām) ir minimālas, jo šie dati satur sensitīvu informāciju, kuras apstrādi un izmantošanu ierobežo Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (*Vispārīgā datu aizsardzības regula*).
- attaisnoto izdevumu apmērs pēdējo reizi pārskatīts 2018. gadā.

- 73.** Ņemot vērā augstāk minēto, kopējās nodokļu sistēmas pārskatīšanas ietvaros, jāvērtē **ši atvieglojuma transformēšana**, iekļaujot to paaugstinātā kopējā neapliekamajā minimumā vai šī atvieglojuma limita paaugstināšana, kas tomēr saglabās (iespējams palielinās) administratīvu slogu (gan VID, gan nodokļu maksātājiem). Jāatzīmē, ka limita paaugstināšana iespējams potenciāli veicinātu plašāku iedzīvotāju ienākumu deklarēšanu.

- 74. Sociālo partneru** (LBAS, arodbiedrība «Latvijas Iekšlietu darbinieku arodbiedrība», Latvijas veselības un fitnesa asociācija, Latvijas Ledus halļu asociācija, LDDK) **priekšlikumi** palielināt attaisnoto izdevumu apmēru un paplašināt sastāvu:

- arodbiedrību biedru naudām/LBAS iesaistīto dalīborganizāciju biedru maksu (1% no bruto darba algas);

- izdevumiem, kas saistīti ar mājokļa remontu un renovāciju, energoefektivitātes paaugstināšanai²⁵;
- sporta klubu abonementmaksām u.c.

75. Būtisks IIN atvieglojums iedzīvotājiem ir iespēja iesniegt arī **attaisnotos izdevumus** par privātajos pensiju fondos izdarītājām iemaksām un apdrošināšanas prēmiju maksājumiem. Attaisnoto izdevumu apmērs kopā nedrīkst pārsniegt **10%** no maksātāja gada ienākuma lieluma, bet ne vairāk **kā 4 000 euro gadā**.

Fizisko personu skaits, tūkst.	2019	2020	2021	2022
Iemaksas privātajos pensiju fondos un apdrošināšanas prēmiju maksājumi	193,6	198,7	205,5	194,7

Vidējais iesniegtais apmērs uz vienu personu, euro	2019	2020	2021	2022
Iemaksas privātajos pensiju fondos un apdrošināšanas prēmiju maksājumi	565,3	553,6	573,5	558,3

Datu avots: VID dati no GID D pielikumiem.

Pašreizējais regulējums:

- saskaņā ar likumu "Par privātajiem pensiju fondiem" izveidotajos privātajos pensiju fondos vai citās ES dalībvalstīs vai EEZ valstīs, vai ESAO (OECD) dalībvalstīs reģistrētajos privātajos pensiju fondos izdarītās iemaksas;

- apdrošināšanas prēmiju maksājumi, kas atbilstoši dzīvības apdrošināšanas līgumam (ar līdzekļu uzkrāšanu) izdarīti apdrošināšanas sabiedrībai, kura nodibināta un darbojas saskaņā ar apdrošināšanas jomu reglamentējošiem normatīvajiem aktiem, ja dzīvības apdrošināšanas līguma (ar līdzekļu uzkrāšanu) darbības termiņš nav īsāks par 10 gadiem.

76. Pēc VID sniegtajiem datiem 2020. gadā 21,4% no maksātājiem, izmantojuši attaisnotos izdevumus par iemaksām privātajos pensiju fondos un apdrošināšanas prēmiju maksājumiem. Kopumā vērojama tendence, ka atvieglojumu izmanto visās maksātāju ienākumu grupās – jau grupā ar ienākumiem vidēji 1 000 – 1 500 euro mēnesī, atvieglojumu izmanto apmēram 29% no IIN maksātājiem.

Attaisnoto izdevumu veidi un apmēri Baltijā

Latvija	Lietuva	Igaunija
Par izglītību un ārstnieciskajiem pakalpojumiem par sevi un katru savu ģimenes locekli, par ziedojumiem un dāvinājumiem 600 euro gadā, bet ne vairāk kā 50% no apliekamā ienākuma	Par izglītību 25% no gada apliekamā ienākuma	Par izglītību, hipotēku procentiem, ziedojumiem un dāvinājumiem 1 200 euro* gadā, bet ne vairāk kā 50% no apliekamā ienākuma <i>*par hipotēku procentiem maksimāli 300 EUR gadā</i>
Brīvprātīgas iemaksas III pensiju līmenī, apdrošināšanas prēmiju maksājumi, ieguldījumu fondu ieguldījumu apliecību iegādes izmaksas 4 000 euro gadā, bet ne vairāk kā 10% no apliekamā ienākuma	Brīvprātīgas iemaksas III pensiju līmenī, apdrošināšanas prēmiju maksājumi, iemaksas II pensiju līmenī, kas pārsniedz 3% no bruto darba samaksas 1 500 euro gadā, bet ne vairāk kā 25% no apliekamā ienākuma	Brīvprātīgas iemaksas III pensiju līmenī 6 000 euro gadā, bet ne vairāk kā 50% no apliekamā ienākuma

Datu avots: Latvijas, Lietuvas un Igaunijas Finanšu ministrijas.

77. Viens no IIN atvieglojumiem, ko atbalsta un aicina paplašināt LBAS un LDDK ir **darba devēja apmaksātie darba koplīgumā noteiktie darbinieka ēdināšanas un ārstniecības izdevumi**, kas nepārsniedz 480 euro gadā un ne vairāk kā 5% no bruto darba algas fonda. 2022. gadā spēkā esošo atvieglojumu izmantoja **107 darba devēji** par **~24,4 tūkst. darbiniekiem**. Kopējais naudas apmērs, ko uzņēmumi novirzījuši darbinieku ēdināšanai un ārstniecībai, bija 4,1 milj. euro jeb ~14 euro mēnesī uz darbinieku. Tā kā minētā summa netiek aplikta ar darbaspēka nodokļiem, valsts negūtie ieņēmumi atvieglojuma piemērošanas rezultātā vērtējama ~-2,1 milj. euro.

²⁵ Ekonomikas ministrijas izstrādātajās un apstiprinātajās "Mājokļu pieejamības pamatnostādnes 2023. – 2027. gadam" rīcības virziena "Atbalsts esošaj dzīvojamaj fonda uzlabošanai" **4.12. uzdevumā** ir iekļauts izvērtēt šādu iespēju ieviest tieši nodokļu politikas pamatnostādņu ieviešanu, pieejams: [EM Mājokļu pieejamības pamatnostādnes](#).

78. 2022. gadā saistībā ar veselības izdevumu iekļaušanu koplīgumos noteiktajos atvieglojumos, pieaudzis to izmantojušo darba devēju un ņēmēju skaits. Līderis atvieglojuma izmantošanā joprojām ir mazumtirdzniecības (izņemot automobiļus un motociklus) nozare, kura 2022. gadā izmantojusi **57%** no kopējā atvieglojumu apmēra, un tajā tiek nodarbināti 64% no visiem darbiniekiem, kuriem piešķirts minētais atvieglojums.

Koplīgumos noteikto atbrīvojumu statistika

	Darba devēju skaits	Darbinieku skaits	Kopējais atvieglojuma apmērs, milj. euro	Vidējā summa uz darbinieku, euro mēnesī	Valsts negūtie ieņēmumi, milj. euro
2018	33	13 374	1,4	8,57	-0,7
2019	49	17 272	2,1	10,16	-1,1
2020	57	18 625	2,5	11,00	-1,3
2021	65	18 939	2,9	13,00	-1,5
2022	107	24 381	4,1	13,87	-2,1

Datu avots: FM.

79. Sociālo partneru (LBAS, LDDK, LTRK, Lielo slimnīcu asociācija) priekšlikumi:

- **palielināt** darba koplīgumā noteikto darbinieka ēdināšanas izdevumu un ārstniecības izdevumu **limitu** (t.sk. priekšlikums **līdz 1 000 euro gadā** (83,33 euro mēnesī)/ līdz 100 euro mēnesī) (pašlaik – 480 euro gadā/ 40 euro mēnesī).
- **paplašināt IIN atvieglojumu grozu** ar darba devēja izdevumiem par darbinieka:
 - ✓ transporta izdevumiem uz un no darba;
 - ✓ izdevumiem par dienesta viesnīcas, mītnes vietas un citu izmitināšanas izdevumu atlīdzināšanu darbiniekiem (atvieglojumi izdevumiem par darbinieka izmitināšanu, tādējādi veidojot darbaspēka mobilitātes pakotni un risinot darbaspēka pieejamības ierobežojumu);
 - ✓ izdevumiem par nozarē strādājošo atbilstošas izglītības un kvalifikācijas līmeņa iegūvi ar mērķi celt darbinieku kvalifikāciju un produktivitāti, sasaiste ar prasmju fondu veidošanu un popularizēšanu;
 - ✓ papildpensijas apdrošināšanas atlīdzības izmaksām.
- **paplašināt IIN atvieglojuma saņēmēja loku**. 2 priekšlikumu varianti:
 - ✓ attiecināt arī uz valsts un pašvaldību kapitālsabiedrībām, uz kurām līdz šim tie neattiecas;
 - ✓ attiecināt arī uz budžeta iestādēs, valsts un pašvaldību kapitālsabiedrībās un mazākos uzņēmumos nodarbinātajiem.

80. Lauksaimniecības veicināšanai un, lai maksimāli lauksaimniecībā izmantojamās zemes tiktu izmantotas lauksaimnieciskajā ražošanā, ir spēkā **IIN atbrīvojums par lauksaimniecības zemes atsavināšanu**. Jeb no IIN ir atbrīvotas fiziskas personas, kas atsavina nekustamo īpašumu, kurš pēc lietošanas veida ir lauksaimniecības zeme, ja izpildās visi likumā noteiktie kritēriji:

- 1. kritērijs** – pircējam jābūt zemnieku saimniecības īpašniekam, individuālais komersantam vai zemnieku saimniecībai vai Latvijas zemes fondam;
- 2. kritērijs** – vismaz vienā taksācijas periodā no pēdējiem trīs pirmstaksācijas periodiem vairāk nekā pusi minētās personas saimnieciskās darbības ieņēmumiem (bet ne mazāk kā 3 000 euro gadā) veido ieņēmumi no lauksaimnieciskās darbības;
- 3. kritērijs** – lauksaimniecības zemes pārdevējs — maksātājs atbilst vienam no šādiem kritērijiem:

- ❖ ir persona, kura veic lauksaimniecisko darbību un atbilst 2. kritērijam;
- ❖ ir persona, kura pirms lauksaimnieciskās darbības pārtraukšanas, sasniedzot pensionēšanās vecumu, nodarbojies ar lauksaimniecisko darbību un pirms pensionēšanās atbildusi 2. kritērijam;
- ❖ ir persona, kurai kā bijušajam lauksaimniecības zemes īpašniekam vai viņa mantiniekam ir tiesības uz lauksaimniecības zemi;
- ❖ ir persona, kura lauksaimniecības zemi, saņēmusi mantojumā;
- ❖ vai ir persona, kura lauksaimniecības zemi, saņēmusi uz dāvinājuma līguma pamata.

- 81. Šobrīd 3. kritērijs netiek piemērots. 2014. gada 1. jūlijā, kad likuma norma stājās spēkā tika noteikts pārejas periods 3. kritērija piemērošanai,** lai nodrošinātu, ka lauksaimniecības zeme, kas netiek izmantota lauksaimnieciskajā ražošanā un atrodas tādu zemes īpašnieku rokās, kuri ir iegādājušies to ar mērķi tālāk pārdot, tiktu mērķtiecīgi iesaistīta lauksaimnieciskās produkcijas ražošanā, nevis tiktu tālāk pārdota zemes uzpircējam – starpniekam. **Pārejas noteikumu darbība ir pagarināta līdz 2024. gada 31. decembrim. Zemkopības ministrija rosina izslēgt 3. kritēriju,** ņemot vērā desmit gadu pieredze liecina, ka normas mērķis tiek pilnībā izpildīts arī bez šī kritērija. Turklāt vērtējot no valsts atbalsta komercdarbībai viedokļa, tas varētu nebūt neitrāls attiecībā uz lauksaimniecības zemes pārdevējiem.
- 82. Viens no atbalsta mehānismiem lauksaimniekiem ir terminēta iespēja līdz 2024. gadam IIN apliekamajā ienākumā neiekļaut saņemtās summas, kas izmaksātas kā valsts atbalsts lauksaimniecībai vai ES atbalsts lauksaimniecībai un lauku attīstībai.**

Nodokļu maksātāju skaits un viņu gūtie ieņēmumi no atbalsta lauksaimniecībai un lauku attīstībai*

	2019	2020	2021	2022
Nodokļu maksātāju skaits, kuriem aizpildīta gada ienākumu deklarācijas D3 pielikuma 1.4. rinda	10 471	9 966	9 502	8 897
Norādītais ieņēmumu apmērs, milj. euro	98,2	114,2	98,4	105,7
Nodokļu maksātāju skaits, kuriem aizpildīta gada ienākumu deklarācijas D3 ¹ pielikuma 1.1. rinda	340	348	352	334
Norādītais ieņēmumu apmērs, milj. euro	8,6	11,2	10,3	9,9
Nodokļu maksātāju skaits kopā	10 811	10 314	9 854	9 231
Kopējie norādītie ieņēmumi no atbalsta lauksaimniecībai un lauku attīstībai	106,8	125,4	108,7	115,6

* Nodokļu maksātāju skaitā un ieņēmumu apmēros nav ietvertas tādas fiziskas personas un viņu gūtie ieņēmumi, kas, piemēram, saņem vienotus platību maksājumus, kopā ar gada ienākumu deklarāciju nesniedz D3 vai D3¹ pielikumu, bet faktiski arī izmanto IIN atbrīvojumu.

Datu avots: VID informācija par 2019.g. 2022. gada oktobrī un par 2020./2022.g. 2023. gada novembrī.

- 83. Atbrīvojums pašreizējā redakcijā ir spēkā no 2013. gada un tā piemērošanas termiņš ir ticis regulāri pagarināts.** Tomēr jāsaprot, ka saimnieciskās darbības jebkuriem saņemtajiem ieņēmumiem pretī var atzīt izdevumus. Arī saimnieciskās darbības veicējiem lauksaimniecībā ir jāatzīt visus izdevumus. **Tādējādi ir bijusi radīta atšķirīga pieeja,** ļaujot saimnieciskās darbības veicējiem lauksaimniecības nozarē, atšķirībā no saimnieciskās darbības veicējiem citās nozarēs, ilgstoši neiekļaut ar IIN apliekamajā ienākumā visus saņemtos ieņēmumus.
- 84. Pie IIN atbrīvojumiem, kas saistīti darbaspēka izmaksām, ir arī dažādas darba devēja izmaksātas summas darbiniekiem.** Šobrīd IIN regulējumā ir noteikti atsevišķi darba devēja izmaksāti **pabalsti darbiniekiem dzīves īpašos gadījumos,** kas netiek ietverti ar IIN apliekamajā ienākumā, bet ņemot vērā dažādu preču un pakalpojumu cenu būtisku pieaugumu, būtu jāvērtē to saglabāšanas vai arī palielināšanas iespējas. Šobrīd ar IIN neapliek šādus darba devēja izmaksātus ienākumus:
❖ darbinieka vai viņa radnieku (tuvinieku) nāves gadījumā darba devēja piešķirto bērnu pabalstu	Ja vērtība nepārsniedz 250 euro
❖ darba devēja dāvanas	Gada laikā nepārsniedz 15 euro
❖ darba devēja darbiniekam piešķirto bērna piedzimšanas pabalstu, ja pabalsts izmaksāts 6 mēnešu laikā no bērna piedzimšanas dienas	Līdz 250 euro par katru vienās dzemdībās dzimušu bērnu
- 85. No IIN atbrīvotas ir arī konkursos un sacensībās saņemtās mantiskās un naudas balvas** (prēmijas). Pašreiz apliekamajā ienākumā netiek ietvertas un ar IIN netiek apliktas naudas balvas, kuru kopējā vērtība taksācijas gadā nepārsniedz **143 euro**, un publiskos starptautiskos konkursos un starptautiskās sacensībās gūtās balvas un prēmijas, kuru kopējā vērtība gadā nepārsniedz **1 423 euro**, kā arī Baltijas Asamblejas balvu laureātiem

izmaksātā naudas prēmija, Ministru kabineta balva un Ministru kabineta naudas balvas par izciliem sasniegumiem sportā.

Personu skaits, kuras saņēmušas naudas balvas, kopējais summas apmērs un ienākuma apmērs uz vienu personu, un fiskālā ietekme*

	2019	2020	2021	2022
Fizisko personu skaits	5 200	4 234	4 054	5 739
Summas apmērs, tūkst. euro**	821,4	549,9	618,6	911,4
Ienākuma apmērs uz 1 personu, euro	158,0	129,9	152,6	158,8

* VID dati no paziņojumiem par fiziskām personām izmaksātām summām.

** Neieskaitot Baltijas Asamblejas balvu laureātiem izmaksātās naudas prēmijas un Ministru kabineta balvas, par cik šīs naudas prēmijas un balvas nav atsevišķi izdalāmas no citiem ar nodokli neapliekamām ienākumiem.

Datu avots: VID informācija par 2019.g. 2022. gada oktobrī un par 2020./2022.g. 2023. gada novembrī.

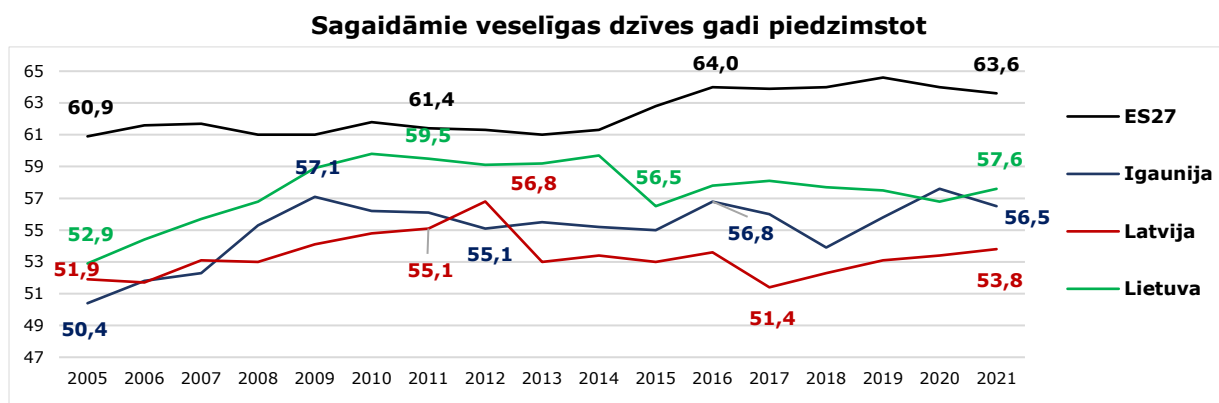
86. Normatīvajos aktos nav viennozīmīgi skaidri definēts, kas ir uzskatāms par starptautisku konkursu vai sacensībām, tādējādi problemātiski ir nošķirt vietēja rakstura konkursu un sacensības no publiskiem starptautiskiem konkursiem un sacensībām, kas rada minētās likuma normas interpretācijas iespējas. Turklāt, ņemot vērā to, ka ar IIN neapliekamā ienākuma apmērs ir atkarīgs no konkursa un sacensību veida, tiek radīts risks minētās normas kļūdainai piemērošanai, kā arī izmantošanai nodokļu optimizācijas nolūkā. **Konkursos un sacensībās saņemto balvu apmērs arī ilgstoši nav pārskatīts, lai gan salīdzinoši dažādu preču un pakalpojumu cenas ir būtiski pieaugušas.**
87. Ar IIN neapliek arī kompensācijas, kas ir izmaksātas saskaņā ar likumu vai Ministru kabineta noteikumiem, kuros ir noteikts konkrētās kompensācijas apmērs un piemērošanas kārtība, izņemot kompensāciju par neizmantoto atvaļinājumu. Ar 2012. gada 15. novembra grozījumiem no *Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma (stājās spēkā 2013. gada 1. janvārī)* **tika izslēgts** regulējums par uzturdevas kompensāciju Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm. Vienlaikus no 2013. gada Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm uzturdevas **kompensācijas tika integrētas mēnešalgā**. Integrējot uzturdevas kompensācijas mēnešalgā, minētais ienākums tiek aplikts ar darbaspēka nodokļiem (IIN un VSAOI).
88. Ir saņemts priekšlikums²⁶ vērtēt nepieciešamību **atbrīvot** uzturdevas kompensāciju **pašvaldības policijas darbiniekiem** no aplikšanas ar IIN, to pamatojot ar to, ka *Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likums* nosaka, ka pašvaldības dome var paredzēt uzturdevas kompensāciju pašvaldības policijas darbiniekam, kurš veic likumā "*Par policiju*" noteiktos pienākumus. Attiecībā uz uzturdevu kompensāciju aplikšanu ar IIN **ir jānodrošina vienvērtīga** IIN piemērošanas pieeja gan policijas darbiniekiem, gan pašvaldības policijas darbiniekiem, kuri veic likumā "*Par policiju*" noteiktos pienākumus. Jānorāda, ka pašvaldības policijas darbinieki nav salīdzināmos apstākļos ar karavīriem vai militārajiem darbiniekiem, kuru uzturdevas kompensācijas tiek atbrīvotas no IIN. Tādējādi pašvaldības policijas darbiniekiem izmaksātās uzturdevas kompensācijas **nebūtu atbrīvojamas no IIN**.
89. **Lai nodrošinātu līdzvērtīgu nodokļu slogu visiem IIN maksātājiem, būtiski ir saglabāt nodokļu sistēmas stabilitāti un neradīt jaunus vienkāršotos nodokļu režīmus**, kas veicina nodarbināto mākslīgu pārbīdi no darbaspēka nodokļu nomaksas vispārējā kārtībā uz vienkāršotajiem nodokļu režīmiem, kuriem ir neadekvāti zems nodokļu slogs (kā negatīvu piemēru var minēt MUN, kas līdz MUN likmes paaugstināšanai u.c. reformām plaši tika izmantots kā nodokļu optimizācijas līdzeklis). Tādējādi šajā aspektā nav atbalstāma īpaša nodokļu režīma izveide saimnieciskās darbības veicējiem kādā specifiskā darbības jomā, piemēram būvniecības nozarē, sniedzot pakalpojumus fiziskām personām (*detalizētāk skatīt arī pielikuma 10. punktā*). Šādi pasākumi var būt vērtējami arī no valsts atbalsta komercdarbībai viedokļa.

²⁶ *Nodokļu politikas pilnveidošanas koordinēšanas grupa* ir saņēmusi Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijas pārsūtīto Jūrmalas valstspilsētas pašvaldības priekšlikumu (Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijas 2024. gada 13. marta vēstule Nr. 142.2.9/2-12-14/24, ar kuru pārsūtīta Jūrmalas valstspilsētas pašvaldības 2024. gada 13. februāra vēstule Nr. 1.1-19/24N-682).

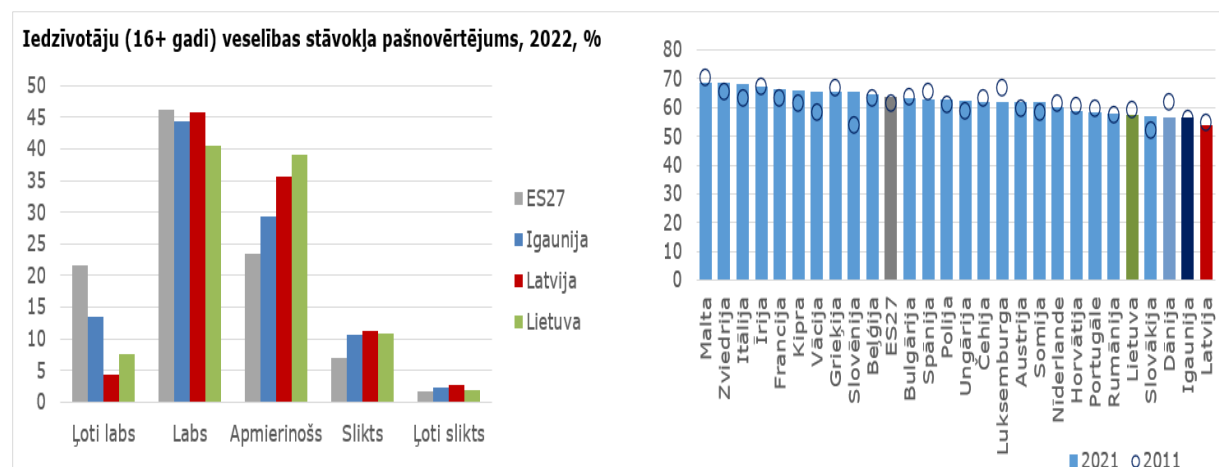
- 90. No nodokļu sistēmas efektīvas administrēšanas viedokļa nav pamatojuma saglabāt arī pēc būtības vienādus nodokļu režīmus.** Tādējādi īpašā IIN režīma autoratlīdzībām darbība pēc 2024. gada nebūtu turpināma, jo minēto ienākumu saņēmējiem ir iespēja reģistrēties kā saimnieciskās darbības veicējiem un maksāt IIN vispārējā kārtībā (t.sk. izmantojot iespēju saimnieciskās darbības izdevumus norakstīt 25% vai 50% apmērā no saimnieciskās darbības ieņēmumiem), kā arī maksāt MUN pēc vienas likmes 25% apmērā un izmantot saimnieciskās darbības ieņēmumu kontu (*detalizētāk skatīt arī pielikuma 9. punktā*). Ja autoratlīdzības tiek gūtas neregulāri (piemēram, reizi vai divas gada laikā), iespējams noslēgt uzņēmuma līgumu, neregistrējot saimniecisko darbību. Šajā gadījumā darbaspēka nodokļi tiks aprēķināti līdzīgi kā no algota darba ienākuma (tos budžetā iemaksās ienākuma izmaksātājs).

6. Veselības rādītāji un sociālā apdrošināšana darbaspēka izmaksu kontekstā

- 91. Cilvēkkapitāls – veselība.** Iedzīvotāju **veselības stāvoklis Latvijā ir sliktāks nekā kaimiņvalstīs** un būtiski sliktāks nekā ES kopumā. Sagaidāmie veselīgas dzīves gadi Latvijā ir zemākie starp ES valstīm un **par 9,8 gadiem mazāki nekā ES vidēji** (2021. gada dati): Latvijā - 53,8, Igaunijā - 56,5, Lietuvā - 56,8, ES vidēji - 63,6. **Pēdējo 10 gadu laikā ES-27 vidējais rādītājs uzlabojies par 2,2 gadiem, kamēr Latvijas – pasliktinājies par 1,3 gadiem.**

Datu avots: Eurostat.

Datu avots: Eurostat.

- 92.** 2022. gadā salīdzinājumā ar 2021. gadu, pieaugot bruto darba samaksai, pieauga arī pārējās darbaspēka izmaksas. **Darba devējiem ievērojami ir pieaugušas izmaksas par darbnespējas lapu A samaksu (+46,3%).** Arī 2021. gadā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, novērojams šīs pozīcijas pieaugums (+13,1%).

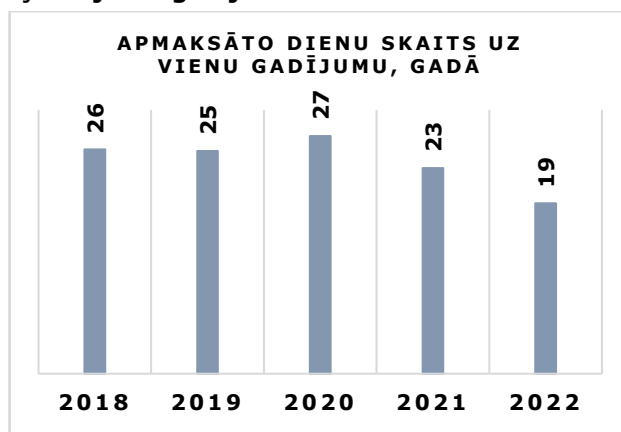
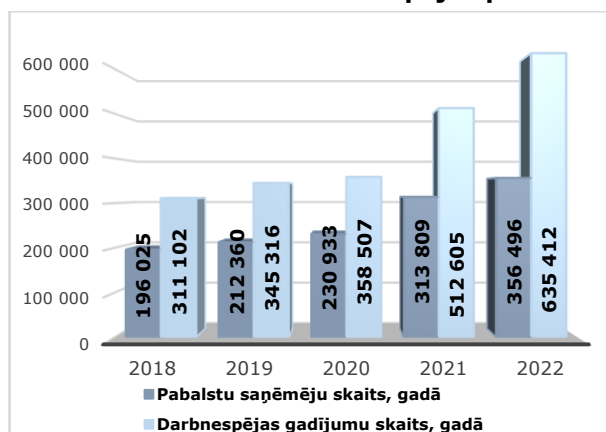
Kopējo darbaspēka izmaksu* struktūra Latvijā

	2020		2021		2022	
	Milj. euro	Īpatsvars	Milj. euro	Īpatsvars	Milj. euro	Īpatsvars
Kopējās darbaspēka izmaksas	12 580	100%	13 620	100%	15 220	100%
Pārējās darbaspēka izmaksas:	2 617	20,8%	2 756	20,2%	3 141	20,6%
Darbnespējas lapu A samaksa	81,2	0,6%	91,8	0,7%	134,3	0,9%

* Kopējās darbaspēka izmaksas CSP datu analīzē tiek sadalītas divās daļās: bruto darba samaksa un pārējās darbaspēka izmaksas. Kopējās darbaspēka izmaksas, bruto darba samaksa un pārējās darbaspēka izmaksas vienā nostrādātā stundā aprēķina, dalot attiecīgās izmaksas gadā ar kopējām nostrādātām stundām gadā. **Pārējās darbaspēka izmaksās iekļautas:** VSAOI, ko maksā darba devējs, darba devēja brīvprātīgās sociālās apdrošināšanas iemaksas (papildu pensiju apdrošināšanas iemaksas, veselības un dzīvības apdrošināšanas iemaksas u.c.), darba devēja pabalsti, balvas, dāvanas, darbnespējas lapu A apmaksu, atlaišanas pabalsts un samaksa par dīkstāvēm. Darbspēka izmaksās nav iekļautas profesionālās apmācības izmaksas, kā arī izmaksas, kas saistītas ar darbinieku pieņemšanu darbā, darba apģērba un uniformu izmaksas, darba dēļ nepieciešamo medicīnisko pārbaūžu un vakcināciju izmaksas, speciālu ēdienu un dzērienu izmaksas.

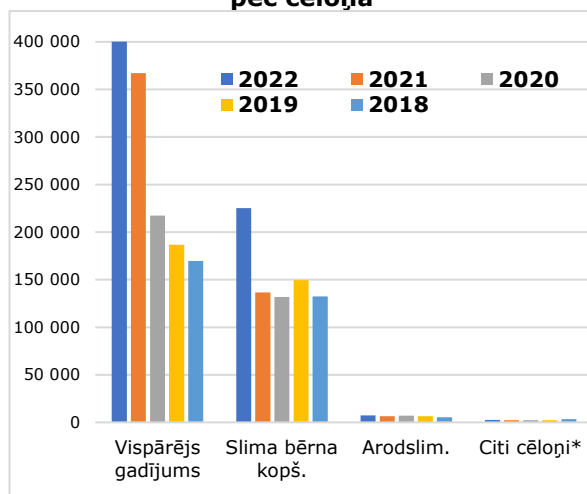
Datu avots: CSP ziņojums²⁷.

Darbnespējas pabalstu saņēmēju un gadījumu statistika

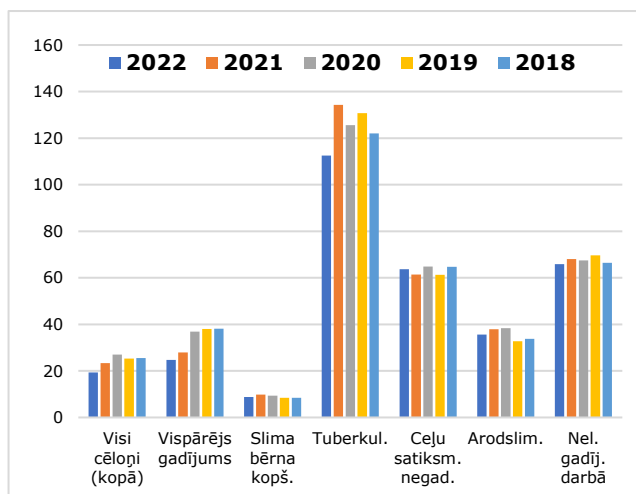

Datu avots: VSAA dati, pieejams: [VSAA dati](#).

Darbnespējas gadījumu skaits sadalījumā pēc cēloņa

Apmaksāto dienu skaits uz vienu gadījumu

* Citi cēloņi – tuberkuloze, ceļu satiksmes negadījumi, karantīna, rehabilitācija, negadījumi darbā, u.c.

Datu avots: VSAA dati, pieejams: [VSAA dati](#).

²⁷ CSP informatīvs apskats "Darbspēka izmaksu dati par 2022. gadu", pieejami: [Darbspēka izmaksas 2022](#)

93. Sociālo partneru un ministriju priekšlikumi un viedokļi darbnespējas lapu regulējuma pilnveidei:

LDDK un LTRK	LBAS	LM	EM
Piedāvā 2 variantus, samazinot dienu skaitu, kuras apmaksā darba devējs (dod priekšroku Igaunijas modelim): 1) 3 dienas darba ņēmējam neapmaksā, 5 dienas darba devējs un pēc tam valsts; 2) tikai 2 dienas maksā darba devējs un pēc tam valsts.	Izmaiņas slimības (darbnespējas) lapas apmaksas regulējumā, attiecīgi palielinot dienu skaitu, kuras darba ņēmējam neapmaksā vai apmaksā mazākā apmērā nekā šobrīd, samazinātu darba ņēmēju sociālo garantiju līmeni.	Informē, ka Igaunijā šobrīd lielākā daļa no VSAOI likmes tiek novirzīta veselības apdrošināšanai, kā arī ļoti piesardzīgi skatās uz Igaunijas slimības lapu apmaksas modeļa pārņemšanu. Iespējams varētu vērtēt, ka ir minimālais nostrādātais darba periods un attiecīgi pēc šī perioda darbiniekam slimības lapa tiek apmaksāta līdzšinējā kārtībā. Papildus lūdz pievērst uzmanību tam, ka Latvijā ir daudz ielaistu slimību (dati no VM) un slimības lapas pirmo trīs dienu neapmaksāšana varētu šo situāciju būtiski pasliktināt.	Viedoklis ir, ka slimības (darbnespējas) lapu apmaksas jautājums uzņēmējiem ir ļoti būtisks un šobrīd "A" lapu apmēri ir pieauguši par 32%. Papildus tam nav vienkārši analizēt slimības lapu cēloņus un novērtēt, cik pamatota ir slimības lapu izsniegšana.

94. Šobrīd jau noris aktīvs darbs, starp atbildīgo jomu ministrijām un sociālajiem sadarbības partneriem, pie modeļa izstrādes, lai darbnespējas lapu apmaksas modelis būtu mazinātu darba ņēmēju motivāciju izmantot darba nespējas lapas bez tādas nepieciešamības. Kā arī iespējams būtu jāturpina izvērtēt vai slimības pabalstu saņēmēju skaita dinamika un apmaksāto darbnespējas gadījumu skaits turpina augt vai tomēr 2021. un 2022. gadā vērojamais pieaugums ir bijis saistīts ar COVID-19 pandēmiju. Attiecīgi turpinoties darbam jāizvērtē nepieciešamās sistēmiskās izmaiņas, lai nodrošinātu, ka darbnespējas lapu A samaksa kopējā **darbaspēka izmaksu struktūrā Latvijā ir tuvāka 0,6% un nepārsniedz 1%.**

95. 2024. gadā spēkā stājušies grozījumi likumā "**Par iedzīvotāju ienākuma nodokli**", kas paredz vairākus pasākumus, lai veicinātu ilgtspējīgu cilvēk kapitāla attīstību Latvijā un darba devēja iespējas motivēt darbiniekus, t.sk. **palielināta darba devēja apmaksāto veselības apdrošināšanas prēmijas limita summa**, kas netiek aplikta ar algas nodokli, no šobrīd esošā limita 426,86 euro gadā līdz **750 euro gadā.**

96. Daļēja **veselības finansēšana jau šobrīd ir iekļauta darbaspēka nodokļos gan Latvijā, gan arī kaimiņvalstīs:**

Latvijā – no 2018. gada ir ieviesta veselības apdrošināšana **1% apmērā** no sociālās apdrošināšanas iemaksām. Latvijā Valsts izdevumu daļa veselības aprūpei ir zema salīdzinājumā ar citām ES valstīm, un iedzīvotāju līdzmaksājumu (*out-of-pocket*) īpatsvars ir viens no augstākajiem Eiropā. Valsts finansējumu veselībai katru gadu apstiprina Saeima kā valsts budžeta daļu.

Lietuvā – veselības aprūpes finansējums nāk no obligātajām veselības apdrošināšanas iemaksām (**6,98% iekļauti algas nodoklī**), pārskatījumiem no valsts, lai segtu nestrādājošos iedzīvotājus, maksājumi no pašnodarbinātajiem vai citiem rezidentiem, kas nav ietverti pirmajās divās grupām. Lietuvā iedzīvotāju līdzmaksājumu (*out-of-pocket*) īpatsvars kopējos tērīnos ir divreiz lielāks nekā vidēji ES, proti, 2019. gadā tas bija 32%.

Igaunijā – apmēram divas trešdaļas finansējuma Igaunijas veselībai aprūpes sistēmai nāk no noteiktajām veselības apdrošināšanas iemaksām (**13% iekļauti algas nodoklī**). Igaunija veselībai tērē salīdzinoši mazu summu, salīdzinot ar citām ES valstīm, bet tā pat kā Latvija salīdzinoši lielu daļu sedz iedzīvotāju līdzmaksājumi (*out-of-pocket*).

Polijā – veselības apdrošināšanas iemaksas (**9% iekļauti algas nodoklī**) ir galvenais valsts veselības aprūpes finansējuma avots, kas veido aptuveni 60% no pašreizējiem izdevumiem veselībai. Šie līdzekļi tiek piešķirti Nacionālās veselības fonda reģionālajām nodaļām, kas slēdz līgumus ar veselības pakalpojumu sniedzējiem.²⁸

²⁸ Informācija par veselības aprūpes finansēšanas sistēmām pieejama: [Lietuva](#); [Igaunija](#); [Polija](#).

Valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu un veselības apdrošināšana likmes Baltijā un Polijā, 2023. gadā

	Latvija	Igaunija	Lietuva	Polija
Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu (VSAOI) likme, tai skaitā:	34,09%	37,4%	24,29%	41,92%-45,12%
- darba devēja likme	23,59%	33,8%	1,79%	19,21% - 22,41%*
- darba ņēmēja likme	10,5%	1,6%	19,50%	22,71%
- darba ņēmēja maksājums II pensiju līmenī		2,0%	3,0%	
VSAOI likmē iekļauta veselības apdrošināšana	1% (DD/DŅ)	13% (DD)	6,98% (DŅ)	9% (DŅ)

* Polijas darba devēja likmē ir iekļauta nelaimes gadījumu apdrošināšana, kas mainās atkarībā no apdrošināto darbinieku skaita un uzņēmējdarbības nozares.

Datu avots: Eiropas Komisijas datubāze.

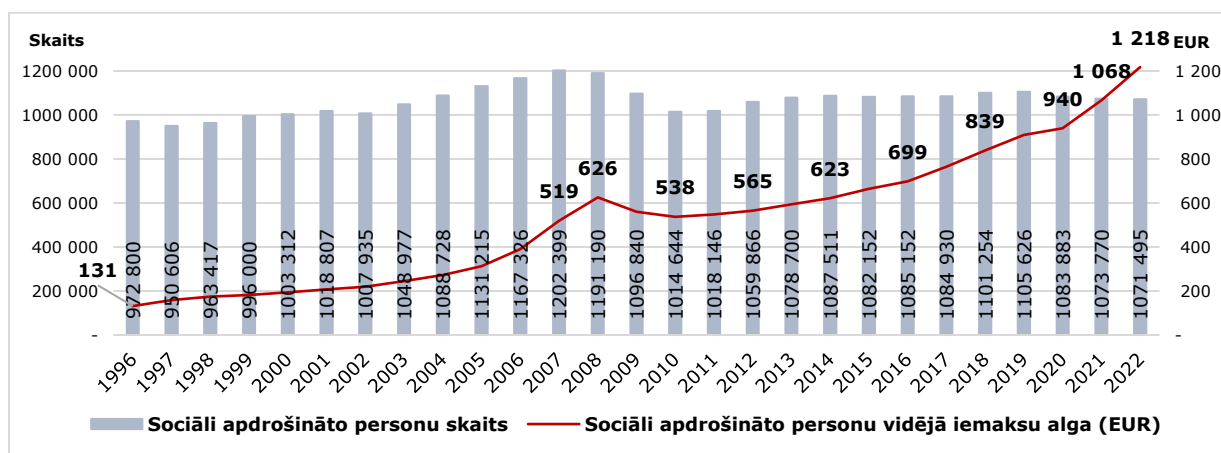
97. Lai Latvija virzītos uz tādu **veselības finansēšanas modeli, kas ir sasaistīts ar darbaspēka nodokļiem, kas būtu tuvāks kaimiņvalstīs noteiktajam (6,98 (LT) - 9 (PL) - 13 (EE) % iekļaujot sociālās apdrošināšanas iemaksu likmē)**, būtu jāpieņem lēmums par citu izdevumu daļēju pārvirzīšanu uz pamatbudžetu un attiecīgi ar veselības aprūpes finansēšanu saistīto izdevumu daļēju finansēšanu no speciālā budžeta.
98. Lai veselības nozari finansētu no VSAOI, tam būtu jānovirza aptuveni 10 procentpunkti no VSAOI likmes.

	2024	2025	2026
Izdevumi veselībai COFOG, procentpunkti no sociālās apdrošināšanas iemaksu likmes	13,4	12,6	11,9
Izdevumi Veselības ministrijai, procentpunkti no sociālās apdrošināšanas iemaksu likmes	10,2	9,5	9,0
Izdevumi veselības nozarei 74.resora 20.00.00 programmā, procentpunkti no sociālās apdrošināšanas iemaksu likmes	1,7	1,6	1,5

Datu avots: FM.

99. Apsverot veselības finansēšanu, to iekļaujot darbaspēka nodokļos jeb sociālajās iemaksās, svarīgs ir arī sociāli apdrošināto personu skaits šobrīd. **Sociāli apdrošināto personu skaits²⁹ Latvijā** kopš 2012. gada līdz 2019. gadam pieauga, bet pēdējo trīs gadu periodā novērojama skaita samazināšanās. Ņemot vērā vidējās algas pieauguma tempus, arī sociāli apdrošināto personu vidējā iemaksu alga³⁰ turpina pieaugt jau kopš 2011. gada.

Sociāli apdrošināto personu skaits un vidējā iemaksu alga, 1996. - 2022. gadam

Datu avots: VSAA dati, pieejami: [VSAA dati](#).

²⁹ **Sociāli apdrošināto personu skaits** - unikālo personu, par kurām jāveic sociālās apdrošināšanas iemaksas, skaits pārskata periodā. Sociāli apdrošinātās personas ir personas, kuras ir pakļautas sociālai apdrošināšanai saskaņā ar likumu "Par valsts sociālo apdrošināšanu".

³⁰ **Sociāli apdrošināto personu vidējā iemaksu alga** - sociāli apdrošināto personu veicamo iemaksu objektu summa par pārskata periodu, dalīta ar sociāli apdrošināto personu iemaksu periodu skaitu. Apdrošināšanas iemaksu alga ir valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekts saskaņā ar likumu "Par valsts sociālo apdrošināšanu".

Sociāli apdrošināto personu skaits, vidējā apdrošināšanas iemaksu alga un apdrošināšanas iemaksu algu summa*

	Sociāli apdrošināto personu skaits	Vidējā apdrošināšanas iemaksu alga (euro)	Apdrošināšanas iemaksu algu summa (euro)
Obligāti sociāli apdrošinātās personas	993 422	1 275	12 941 291 052
Brīvprātīgi sociāli apdrošinātās personas	176	589	833 164
No valsts pamatbudžeta sociāli apdrošinātās personas	14 118	120	8 060 848
No speciāliem budžetiem sociāli apdrošinātās personas	505 199	439	1 004 000 732

* Pārskata periods: 2022. gads. Aprēķina veids: Iemaksu objekts, par kuru sociālās apdrošināšanas iemaksas ir jāveic (ieskaitot summas, kas pārsniedz noteikto iemaksu objekta maksimālo apmēru).

Datu avots: VSAA.

- 100. Svarīgi arī, ka no 2021. gada 1. jūlija Latvijā ir ieviests minimālais VSAOI objekts³¹.** Minimālās VSAOI ir obligāts maksājums, ko par katru personu veic vismaz **no valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas**. Lai noteiktu, vai par konkrēto personu VSAOI ir veiktas minimālajā apmērā, VSAA summē visus darba ņēmēja ienākumus, kas nopelnīti, strādājot pie visiem darba devējiem, kā arī pašnodarbinātā statusā deklarētos saimnieciskās darbības ienākumus (tostarp mikrouzņēmuma nodokļa maksātāja apgrozījumu un autoratlīdzības saņēmējam VID deklarēto autoratlīdzības apmēru).

Minimālais VSAOI objekts Latvijā

	VSAOI likme	Minimālais VSAOI apmērs, euro ceturksnī		
		2021-2022	2023	2024
Minimālais VSAOI objekts, euro ceturksnī (minimālā alga x 3 mēneši)		1 500 (500x3)	1 860 (620x3)	2 100 (700x3)
Vispārējā režīmā nodarbinātajam	34,09%	511,35 (1 500x34,09%)	634,07 (1 860x34,09%)	715,89 (2 100x34,09%)

Datu avots: FM.

- 101. Igaunijā** tiek piemērots minimālais VSAOI objekts. Obligātā minimālā VSAOI objekta apmēru nosaka katru gadu - atbilstoši iepriekšējā gada minimālajai algai. Pašnodarbinātais minimālo VSAOI maksā avansā reizi ceturksnī par trīs mēnešiem; taksācijas gadam noslēdzoties, piemaksā starpību, ja ienākumi ir bijuši lielāki. Ja ienākumi ir mazāki, sociālais nodoklis netiek precizēts, tiek saglabāts maksājums no minimālā objekta.

Lietuvā minimālais sociālais maksājums jāveic no minimālās mēnešalgas. Ja darba alga ir mazāka par minimālo mēnešalgu, tad no starpības darba devējs veic VSAOI. Pašnodarbinātajiem minimālais sociālās apdrošināšanas maksājums jāveic no summas, kas vienāda ar 90% no pašnodarbinātā gada neto ienākumiem.

Minimālais VSAOI objekts Baltijā un Polijā, 2023. gadā

	Latvija	Lietuva	Igaunija	Polija
Minimālais VSAOI objekts, euro ceturksnī	1 860	2 520	2 175	-
Minimālās maksājama VSAOI (objekts x VSAOI likme), euro ceturksnī	634,07	528,44	813,45	210,96*

* Aptuveni 70,32 euro mēnesī (PLN 314,10).

Datu avots: FM.

- 102.** Sociālo iemaksu kontekstā un arī nodarbināto iesaistei (jeb palikšanai) darba tirgū, viens no faktoriem, kas jāņem vērā ir pensijas vecuma nodarbināto VSAOI likme. Obligāto iemaksu likme darba ņēmējam, kurš sasniedzis vecumu, kas dod tiesības saņemt valsts vecuma pensiju, vai kuram ir piešķirta valsts vecuma pensija (tai skaitā priekšlaicīgi), ir **30,02%** (spēka no 2021. gada). VSAOI sadalījums starp darba devēju un darba ņēmēju

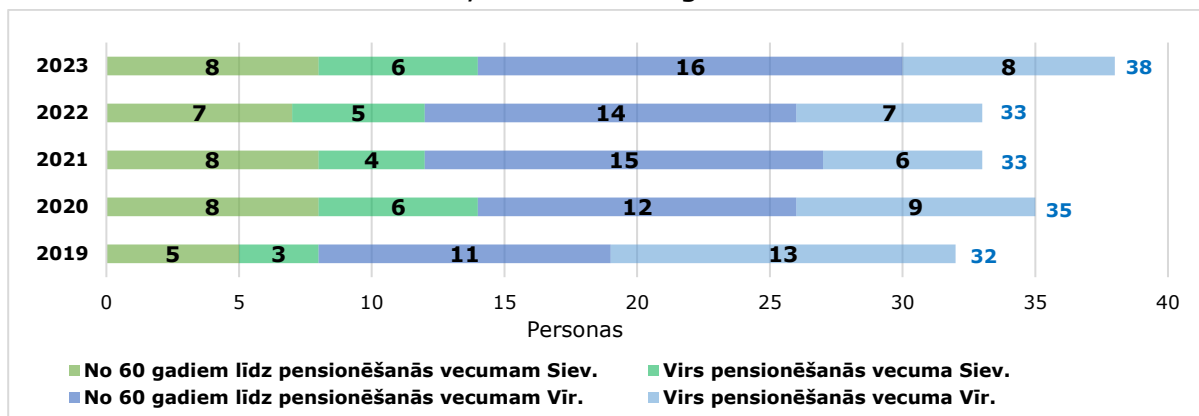
³¹ Par minimālajām valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām detalizētāka informācija pieejama: [VSAA informācija](#)

attiecīgi ir **20,77%** un **9,25%**. Obligāto iemaksu likmes sadalījums pa sociālās apdrošināšanas veidiem ir³²:

- pensiju apdrošināšanai – 23,91%;
- darba negadījumu apdrošināšanai – 0,66%;
- maternitātes un slimības apdrošināšanai – 3,29%;
- vecāku apdrošināšanai – 1,16%;
- veselības apdrošināšanai – 1,00%.

103. Ņemot vērā, ka VSAOI likmē, darba ņēmējam, kuram ir piešķirta vecuma pensija, ir iekļauta arī maternitātes, paternitātes un vecāku apdrošināšana (praksē ir gadījumi, kad minētos pabalstus piešķir personām, kuras ir sasniegušas pensionēšanās vecumu), būtu vērtējams, cik daudz personas šādu apdrošināšanas veidu izmanto tieši pēc 60 gadu vecuma. Aktivākai pensijas vecumu sasniegušo nodarbināto iesaistīšanai darba tirgū pastāv iespēja izvērtēt VSAOI likmes samazināšanu par minētajiem apdrošināšanas veidiem.

Izmaksātie maternitātes, paternitātes un vecāku pabalsti³³ personām vecumā 60 gadi un vairāk, 2019. – 2023. gadā*

* Sadalījumam izmantots personu vecums gada beigās.

Datu avots: VSAA, LabIS.

104. Sociālo iemaksu un kopējo darbaspēka izmaksu kontekstā, svarīgs elements, kas jāņem vērā, ir arī solidaritātes nodoklis. **Solidaritātes nodokļa mērķis ir mazināt nodarbinātības nodokļu regresivitāti augstāka ienākuma līmeņa darba ņēmēju un pašnodarbināto kategorijai.** Solidaritātes nodokļa objekts ir sociāli apdrošināto personu ienākumi, kuri kalendāra gadā pārsniedz VSAOI objekta maksimālo apmēru, t.i., **pārsniedz 78 100 euro³⁴.**

Solidaritātes nodokļa likme ir **25%**, kas sadalās:

- 1 procentpunkts – veselības aprūpes pakalpojumu finansēšanai;
- 14 procentpunkti – valsts pensiju speciālajā budžetā;
- 10 procentpunkti – IIN ieņēmumos (*kopā ar jau nomaksāto IIN (likmes 20% un 23%) šī solidaritātes nodokļa daļa veido trešo IIN likmi 31% apmērā darba ņēmēja un pašnodarbinātā ienākumam virs 78 100 euro gadā*).

³² VSAOI likmes sadalījumu pa apdrošināšanas veidiem nosaka 2020. gada 17. decembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 786 "Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem", pieejami: [MK not. Nr. 786](#)

³³ **Maternitātes pabalstu** noteiktos gadījumos piešķir arī citai personai, kura faktiski kopj bērnu mājās.

Paternitātes pabalstu piešķir ne tikai bērna tēvam, bet arī vienam no vecākiem sakarā ar ārpus ģimenes aprūpē esoša bērna vecumā līdz 18 gadiem adopciju un vienai personai, kura pēc bērna mātes lūguma iesaistās bērna aprūpē, ja bērna paternitāte nav atzīta vai noteikta vai bērna tēvs ir miris, vai bērna tēvam ir pārtrauktas aizgādības tiesības.

Vecāku pabalstu piešķir vienam no bērna vecākiem, vienam no adoptētājiem, kura aprūpē un uzraudzībā pirms adopcijas apstiprināšanas tiesā ar bāriņtiesas lēmumu nodots adoptējamais bērns, audžuģimenes loceklim, kurš noslēdzis līgumu ar pašvaldību, aizbildnim vai citai personai, kura saskaņā ar bāriņtiesas lēmumu bērnu faktiski kopj un audzina.

³⁴ VSAOI maksimālais apmērs **no 2022. gada 1. janvāra**.

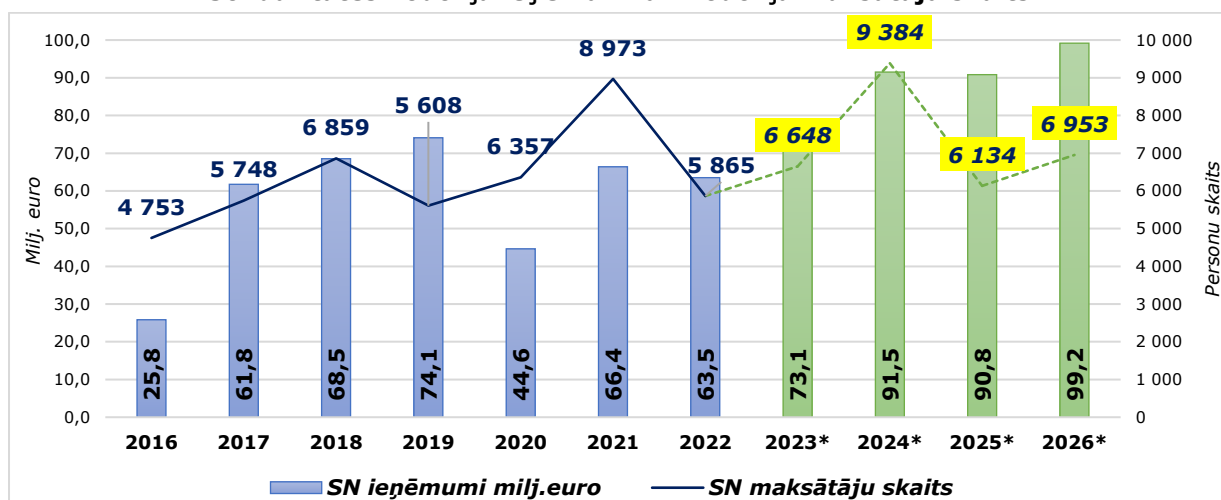
Solidaritātes nodoklis Baltijā un Polijā

	Latvija	Lietuva	Igaunija	Polija
Solidaritātes nodokļa likme	25%	-	-	4%
ienākumiem, kas pārsniedz, euro gadā	78 100	-	-	~224 477 (PLN 1 miljons)

Datu avots: FM.

- 105.** Solidaritātes nodokļa maksātāju skaits samazinājās 2019. gadā un 2022. gadā, ko pamatā izraisīja VSAOI griestu palielināšana, savukārt ieņēmumu kritums 2020. gadā pamatā skaidrojams ar likmes samazinājumu 2019. gadā no 35,09% uz 25,5% (solidaritātes nodoklis attiecīgajos budžetos tiek ieskaitīts ar trīs mēnešu nobīdi, un parasti solidaritātes nodokļa ieņēmumi ir lielāki gada beigās, nodokļu maksātāju ienākumiem sasniedzot VSAOI griestus).

Solidaritātes nodokļa ieņēmumi un nodokļa maksātāju skaits

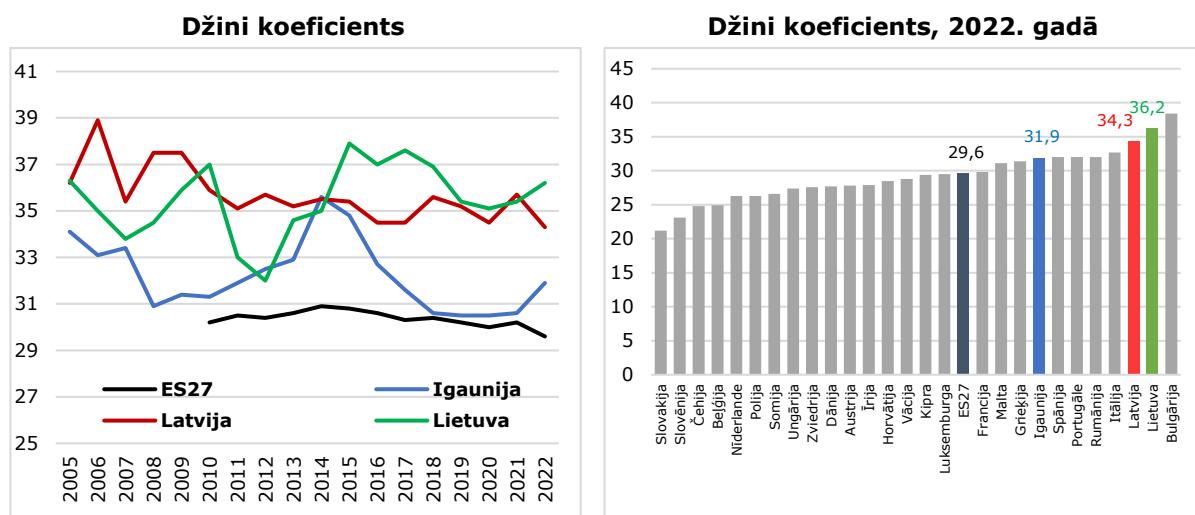
*Turpmāko periodu prognoze par solidaritātes nodokļa maksātājiem un ieņēmumu apmēru.

Datu avots: FM

- 106.** Šobrīd 10 procentpunkti no solidaritātes nodokļa likmes (25% kopš 2021.g.) tiek novirzīta IIN ieņēmumos. Tādejādi tiek nodrošināts, ka taksācijas gada laikā darba ņēmējs un pašnodarbinātais par tā gūto ienākumu samaksā IIN, piemērojot visas trīs IIN likmes (20%, 23% un 31%). Solidaritātes nodokļa novirzīšana uz IIN ieņēmumiem notiek ar trīs mēnešu nobīdi (piemēram, samaksāto solidaritātes nodokļa daļu par gūto ienākumu novembrī, VSAOI ieskaita IIN ieņēmumos līdz nākamā gada 15. martam). **Problēmas rodas, ja darba devējam mainās VSAOI maksāšanas termiņš.** Darba devējs var saņemt VSAOI samaksas termiņa pagarinājumu uz laiku līdz pat pieciem gadiem, vienlaikus šis termiņa pagarinājums attiecas arī uz solidaritātes nodokli, ja pie šī darba devēja nodarbinātajam (darba ņēmējam) ir pārsniegts VSAOI objekta maksimālais apmērs konkrētā taksācijas gada ietvaros. Rezultātā, **ja darba devējam ir VSAOI samaksas termiņa pagarinājums, darba ņēmējam pēctaksācijas gadā veidojas IIN piemaksa (IIN parāds)**, jo solidaritātes nodoklis nav samaksāts noteiktajā termiņā un līdz ar to paredzētā solidaritātes nodokļa daļa (10 procentpunkti no solidaritātes nodokļa likmes) nav novirzīta IIN ieņēmumos. **Tiek pasliktināta darba ņēmēja tiesiskā situācija (kļūst par IIN parādnieku), kaut gan VSAOI samaksas termiņa pagarināšana ir no valsts puses dota iespēja darba devējam pārvarēt finansiālās grūtības un turpināt veiksmīgu uzņēmējdarbību.** Šāda pati situācija veidojas gadījumā, kad darba devējs nesamaksā VSAOI noteiktajā termiņā un neveic darbības, lai saņemtu VSAOI samaksas termiņa pagarinājumu (piemēram, darba devējs pārtrauc savu darbību vai tiek likvidēts).

7. Nevienlīdzības un nabadzības rādītāji

- 107.** Latvijā **nevienlīdzības līmenis** ir viens no augstākajiem ES un **pēdējās desmitgades laikā nav būtiski mazinājies**. Nevienlīdzības līmeni raksturojošais Džini koeficients laikā kopš 2010. gada ir svārstījies 34-35% līmenī, 2021. gadā pēc provizoriskiem datiem, samazinoties līdz 34,3%, salīdzinot ar 35,7% 2020. gadā. **Augstāks nevienlīdzības līmenis ir vēl tikai Bulgārijā un Lietuvā.**

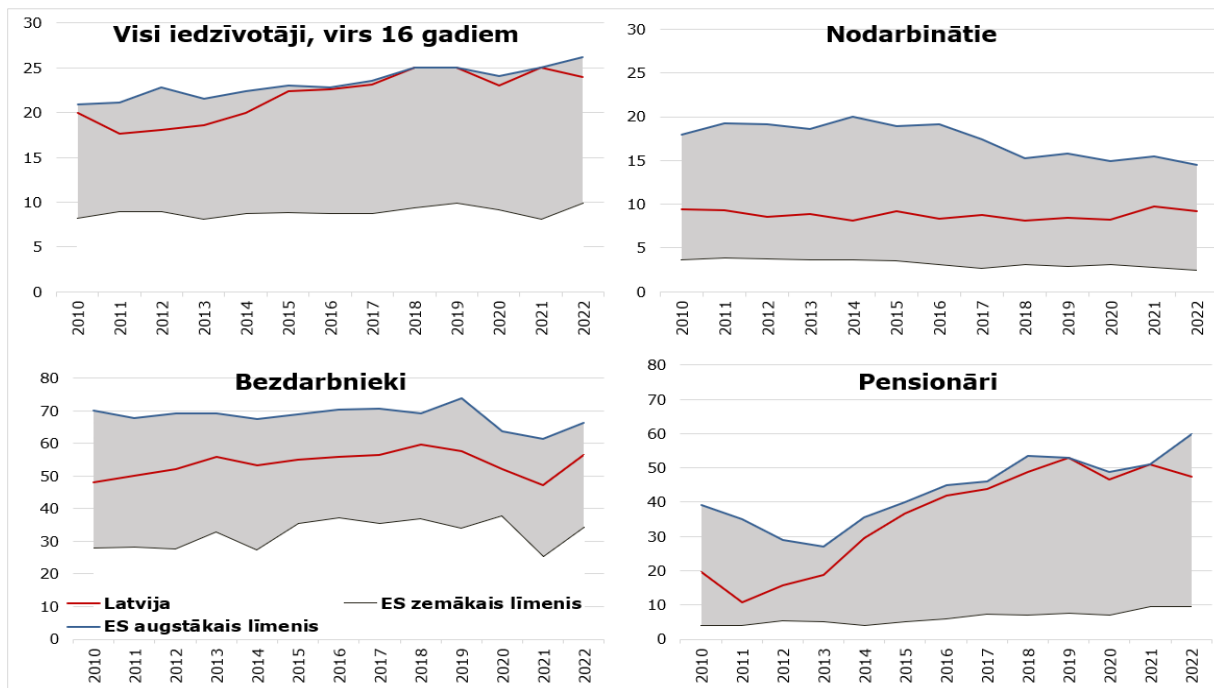

Datu avots: Eurostat.

- 108.** **2021. gadā Latvijā nabadzības riskam bija pakļauti 418 tūkstoši jeb 22,5% iedzīvotāju** – par 0,9 procentpunktiem mazāk nekā 2020. gadā, liecina CSP 2022. gadā veiktās iedzīvotāju aptaujas dati. Šo iedzīvotāju rīcībā esošie ienākumi bija zem nabadzības riska sliekšņa. Vislielākais nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars bija Vidzemē (36,2%) un Latgalē (34,6%), bet vismazākais – Rīgā (15,9%) un Pierīgā (16,6%). Kurzemē nabadzības riskam bija pakļauti 27,8% iedzīvotāju un Zemgalē – 21,0% iedzīvotāju³⁵.
- 109.** Nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars ir **īpaši augsts bezdarbnieku un pensionāru grupās un viena cilvēka mājsaimniecībās**. Salīdzinoši augsto nevienlīdzības līmeni Latvijā galvenokārt nosaka augstais nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars pensionāru grupā, kur tas ir būtiski augstāks nekā ES vidēji. Skatoties pēc nodarbošanās statusa, Latvijā nabadzības riskam 2021. gadā bija pakļauti 47,3% pensionāru, kamēr ES vidēji – tikai 16,2%. Arī bezdarbniekiem nabadzības risks Latvijā (56,6%) ir par desmit procentpunktiem augstāks nekā vidēji ES, kamēr strādājošajiem iedzīvotājiem (9,2%) tas ir visai tuvs ES vidējiem rādītājiem.

³⁵ CSP iedzīvotāju aptaujas dati: [CSP preses relīze](#).

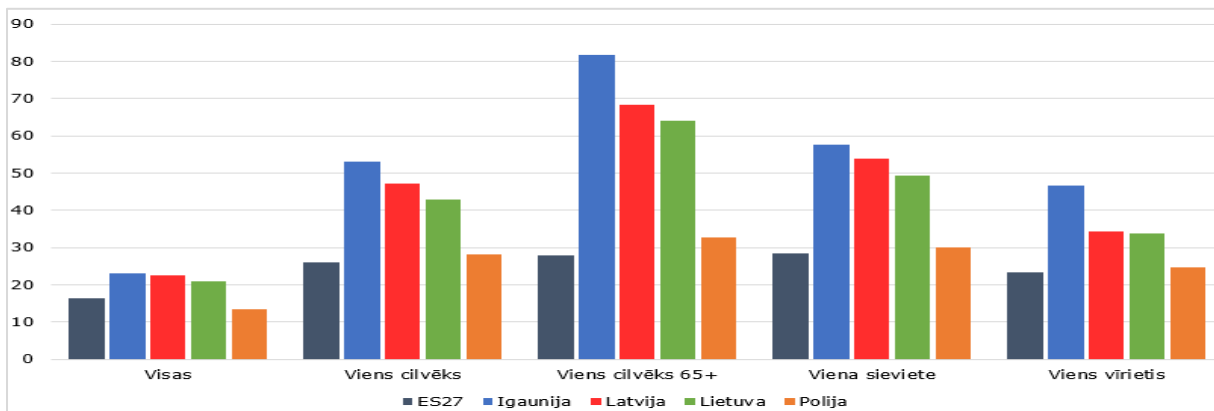
Nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars

Datu avots: Eurostat.

- 110.** Īpaši augsts nabadzības risks ir viena cilvēka, īpaši viena seniora mājsaimniecībām, kamēr **bērnu skaits ģimenē nabadzības risku būtiski nepaaugstina**, mājsaimniecībām ar lielāku bērnu skaitu Latvijā tas ir pat zemāks par ES kopējo rādītāju (*detalizētāk skatīt pielikuma 13. punktā*).

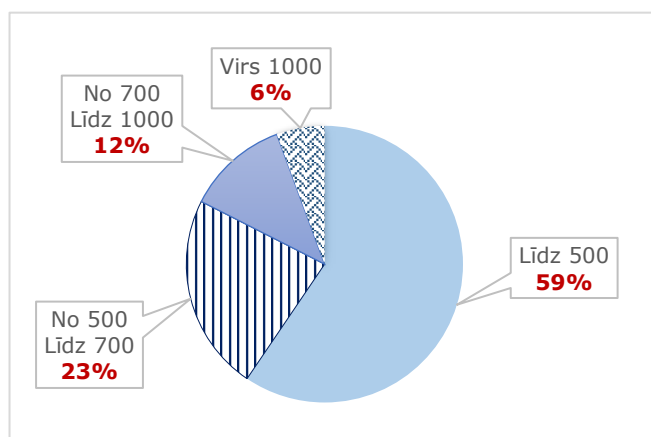
Nabadzības risks, %, pēc mājsaimniecības tipa

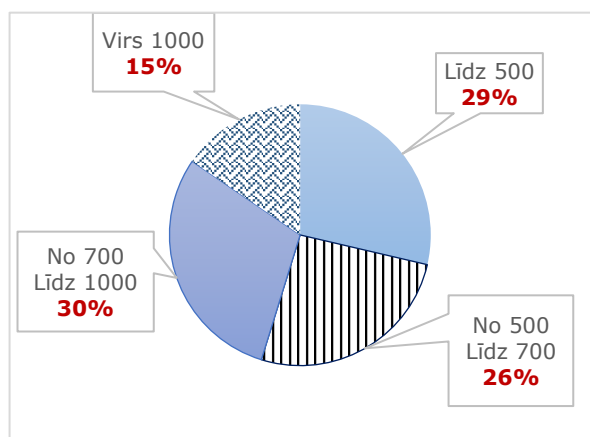
Datu avots: Eurostat.

- 111.** Īpaši augstam nabadzības riskam ir pakļautas viena seniora mājsaimniecības, ko būtiski ietekmē arī šo personu vecuma pensijas apmēri. Arī VSAA datus par pensiju saņēmējiem 2022. gadā, redzams, ka vairumā gadījumu pensiju apmēri bija zemāki kā minimālā alga – 59% no viesiem pensiju saņēmējiem pensijas apmērs bija līdz 500 euro mēnesī (60,4% no vecuma pensijas saņēmējiem un 29% no izdienas pensiju saņēmējiem).

Visu veidu pensiju saņēmēju struktūra pēc pensijas lieluma mēnesī

Izdienas pensiju saņēmēju struktūra pēc pensijas lieluma mēnesī

Datu avots: FM aprēķini pēc VSAA sniegtajiem datiem.

112. Jāatzīmē, ka **izdienas pensiju izdevumi** valsts budžetā **pieaug diezgan strauji**. Ja 2019. gadā izdienas pensiju izdevumi valsts budžetā bija 71,9 milj. *euro*, tad 2023. gadā tie sasniedza 116,5 milj. *euro*, tajā skaitā no pamatbudžeta - 106,2 milj. *euro*, bet speciālā budžeta izdevumi bija 10,3 milj. *euro*. **Pakāpeniski pieaug arī saņēmēju skaits**. Kopumā izdienas pensijas 2019. gadā saņēma 12 564 personas, bet 2023. gadā – **jau 13 335 personas**, kas ir par 771 personu vairāk. **Būtu nepieciešama izdienas pensiju sistēmas pārskatīšana**, līdzsvarojot aktīvās darba dzīves periodu ar iespējām palikt darba tirgū ilgāk.

113. Garantētā minimālā ienākuma (GMI)³⁶ pabalsts ir materiāls atbalsts naudas izteiksmē minimālo ikdienas izdevumu apmaksai. GMI sliekšnis no 01.01.2021. līdz 30.06.2023. bija 109 *euro* pirmajai vai vienīgajai personai mājāsaimniecībā un 76 *euro* katrai nākamajai personai mājāsaimniecībā. **No 01.07.2023.** minimālo ienākumu sliekšņus sociālās palīdzības sniegšanai nosaka procentuālā apmērā no Centrālās statistikas pārvaldes publicētās minimālo ienākumu mediānas uz vienu ekvivalento patērētāju mēnesī. No 01.07.2023. GMI sliekšnis ir **20%** no ienākumu mediānas un tas ir **125 *euro*** pirmajai vai vienīgajai personai mājāsaimniecībā un 87,50 *euro* katrai nākamajai personai mājāsaimniecībā.

Pašvaldību sniegtā sociālā palīdzība – GMI pabalsts

	2018	2019	2020	2021	2022
Izdevumi					
GMI pabalstiem izlietotie līdzekļi, tūkst. <i>euro</i>	5 497,6	4 721,1	5 187,3	9 470,0	21 228,0
GMI pabalstiem izlietoto līdzekļu īpatsvars no visiem soc. palīdzībai izlietotajiem līdzekļiem, %	17,4	15,7	16,8	32,9	33,1
Pabalsta vidējais apmērs uz vienu saņēmēju gadā, <i>euro</i>					
Vidējais GMI pabalsta lielums	204,0	215,3	273,1	359,5	379,6
Saņēmēju skaits					
GMI pabalstu saņēmēju skaits (unikālas personas)	20 878	17 249	16 511	25 123	58 228
GMI pabalstu saņēmušo personu īpatsvars no kopējā sociālās palīdzības pabalstu saņēmēju skaita, %	15,9	15,0	14,4	24,6	43,6

Datu avots: LM, SPOLIS, pieejams: [LM dati](#).

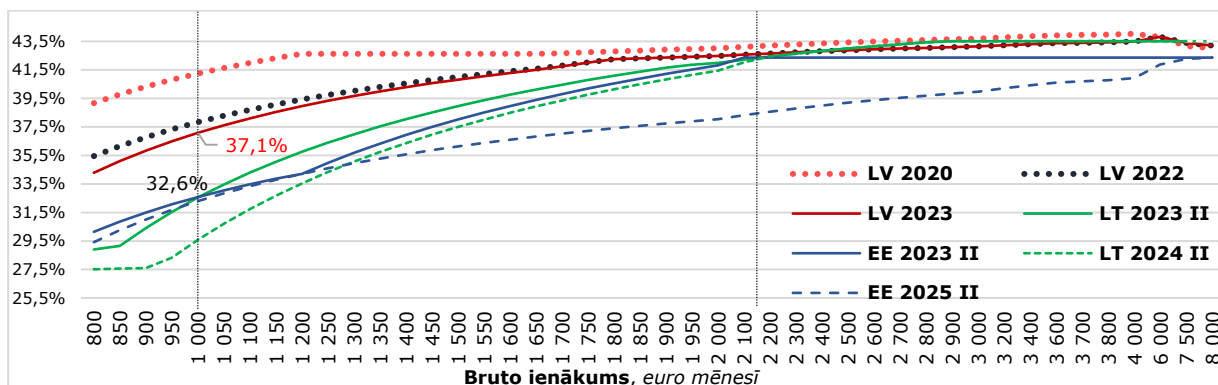
³⁶ Plašāka informācija iegūstama Labklājības ministrijas materiālos: [LM informācija par GMI](#).

Secinājumi

114. Vairāku gadu garumā viena no **valdības galvenajām prioritātēm nodokļu jomā ir bijusi darbaspēka nodokļu sloga mazināšana**. Augsts darbaspēka nodokļu slogs var kavēt efektīvu darba tirgus darbību. Tādējādi tas var būt šķērslis ekonomiskās aktivitātes un nodarbinātības palielināšanai.
115. Vidēji Latvijā darba tirgū iesaistīti **63,9%** no visiem darbaspējas vecuma 15-74 gadu vecajiem iedzīvotājiem, **Rīgā darba tirgū ir iesaistīti 71,8%**. 2022. gadā visaugstākais ekonomiskās aktivitātes līmenis (83,0%) bija iedzīvotājiem ar augstāko izglītību, bet viszemākais – ar pamatzglītību vai zemāku izglītības līmeni (35,5%). Tādējādi vērojama sakarība – jo augstāks izglītības līmenis, jo augstāks aktivitātes līmenis darba tirgū. **Valdībai kopumā būtiski veicināt izglītības līmeņa pieaugumu – tam būs pozitīva ietekme uz nodarbinātības līmeni un ienākumu līmeni. Šāds rīcības virziens jau 2024. gadā stājas spēkā ar grozījumiem likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli", kas paredz vairākus pasākumus, lai veicinātu ilgtspējīgu cilvēkkapitāla attīstību Latvijā un darba devēja iespējas motivēt darbiniekus, t.sk. no algas nodokļa turpmāk tiks atbrīvota darba devēja apmaksātā mācību maksa darbiniekam par augstākās izglītības iegūšanu, ja studijas saistītas ar prasmju iegūšanu, kas ir nepieciešama darba devējam.**
116. Kopējais izglītības līmenis Latvijā salīdzinoši augsts, bet augstskolu beidzēju skaits **eksaktajās zinātnēs mazāks nekā kaimiņvalstīs. Būtiski panākt valdības deklarācijā iekļauto – dubultot absolventu skaitu STEM jomās.**
117. **Pašlaik darba tirgū ienākošo 20-24 gadus veco jauniešu skaits ir samazinājies līdz 85 tūkstošiem**, bet no darba tirgus pakāpeniski aizejošās 60-64 gadus veco cilvēku skaits audzis līdz 135 tūkstošiem.
118. **Vairums brīvo darba vietu pašlaik ir Rīgā, bet liela daļa bezdarbnieku atrodas reģionos, īpaši Latgalē**, un viņu līdzdalību darba tirgū kavē gan transporta infrastruktūra, gan pieejamu mājokļu trūkums Rīgā un reģionā. **Iedzīvotāju emigrācijas rezultātā no viena Latvijas reģiona uz citu visvairāk pārcēlušies no Zemgales, bet no Latgales visvairāk pārcēlušies uz ārzemēm. Nozaru griezumā būtiska daļa brīvo darba vietu ir būvniecībā un apstrādes rūpniecībā.**
119. **Latvijā nostrādāto stundu skaits 2022. gadā vidēji bija 1 868,8 uz vienu nodarbināto**, kas ir **augstāks nekā kaimiņvalstīs**, kamēr produktivitāte ir bijusi zemāka.
120. **Algu pieaugums 2023. gada pirmajā pusē bija nedaudz straujāks reģionos ārpus Rīgas**, tomēr paredzams, ka ievērojamas darba samaksas atšķirības starp Rīgas reģionu un pārējo Latviju saglabāsies.
121. 2022. gadā vidēji **16,0% saņēma minimālo algu vai mazāk**, vairums (vidēji 82,6%) no šīs grupas saņēma ienākumu, kas ir mazāks par noteikto minimālo algu.
122. **Uzkrātais kapitāls II un III pensiju līmenī starp Baltijas valstīm visaugstākais ir Latvijā – 2022. gadā 6 370 milj. euro**, kas ir par **9%** vairāk nekā Lietuvā un par **35%** vairāk nekā Igaunijā.
123. Salīdzinot vienādus **bruto atalgojuma līmeņus**, Lietuvā darba devēja kopējās izmaksas ir būtiski zemākās (bet arī neto ienākums ir zemākais, jo VSAOI pamatā sedz darba ņēmējs) kā pārējās Baltijas valstīs, bet **lai darbinieks visās valstīs saņemtu vienādu neto atalgojuma līmeni, ar nosacījumu, ka Lietuvā un Igaunijā darbinieks ir II pensiju līmeņa dalībnieks – tomēr Lietuvā un Latvijā tas izmaksās visdārgāk.**
124. Lai darbinieks pēc nodokļu nomaksas **"uz rokas" saņemtu neto atalgojumu 1 000 euro un 2 000 euro mēnesī**, darba devējs Latvijā, salīdzinot ar Lietuvu un Igauniju, samaksā vairāk. Tomēr, Lietuvā joprojām lielākā daļa darba ņēmēju (1,42 milj.) veic brīvprātīgās iemaksas II pensiju līmenī, kas ir vairāk kā **90%** no visiem nodarbinātajiem, bet Igaunijā – ap 509 tūkst. darba ņēmēju, kas ir **ap 73% no nodarbinātajiem**. Tāpēc veikti arī aprēķini pieņemot, ka gan Lietuvā, gan Igaunijā darba ņēmēji joprojām veic brīvprātīgās iemaksas II pensiju līmenī. **Salīdzinot ar Lietuvu, darba devējs, lai darbinieks pēc nodokļu nomaksas "uz rokas" saņemtu neto atalgojumu 1 000 euro un 2 000 euro mēnesī, attiecīgi samaksā par 2 euro un par 27 euro mazāk.**
125. Pēdējos gados pēc mērķtiecīgas politikas veiktajām izmaiņām Latvijā darbaspēka nodokļu slogs jau 2022. gada beigās, salīdzinot ar Baltijas valstīm, **kopumā bija kļuvis**

konkurētspējīgāks, bet tieši bruto atalgojumam virs 2 100/2 200 *euro* mēnesī nodokļu slogs visās Baltijas valstīs bija līdzvērtīgs, taču joprojām būtiska atšķirība saglabājās pie zemāka atalgojuma līmeņa (minimālā alga līdz vidējā alga tautsaimniecībā). Lai gan 2022. gada beigās tika panākta līdzvērtīga konkurētspēja atalgojumam virs 2 100/2 200 *euro* mēnesī, kaimiņvalstīs arī aktīvi katru gadu veic nodokļu un atvieglojumu izmaiņas un pēc kaimiņvalstu pēdējām pieņemtajām izmaiņām, ja Latvija neko turpmākajos gados nemainīs darbaspēka nodokļos, nākotnē būtiski samazinās arī šī atalgojuma konkurētspēja reģionā.

Darbaspēka nodokļu slogs Baltijā (bez apgādībā esošām personām) ar II pensiju līmeni

- 126. Ģimenes ar bērniem Latvijā darbaspēka nodokļu sloga kontekstā ir labvēlīgākā situācijā kā kaimiņvalstīs.** Tā piemēram, Latvijā pēc *Eiropas Komisijas* datiem 2022. gadā darbaspēka nodokļa slogs, **strādājošajam ar vidējo darba algu valstī un 2 bērniem, bija 29,0%, kas ir zem ES vidējā rādītāja – 29,2%, Lietuvā – 29,5%, bet Igaunijā – 30,6%, bet Polijā arī šis rādītājs ir ar būtiski mazāku vērtību – 11,9%.** Šeit gan jāņem vērā, ka Eiropas Komisija rēķinot darbaspēka nodokļa slogu mājsaimniecībai ar bērniem, **ņem vērā arī pienākošos pabalstus, kas palielina rīcībā paliekošos ienākumus.**
- 127.** Aplūkojot IIN ieņēmumus teritoriālajā griezumā ir līdzvērtīgas tendences, kā iepriekš aplūkoto vidējo algu apmēros un nodarbinātības rādītājos – Rīgā un Rīgas reģionā ir lielākais IIN ieņēmumu apmērs. Salīdzinot ar kaimiņvalstīm, pēdējos trijos gados IIN ieņēmumu īpatsvars IKP Latvijai bijis zemākais. Pēdējos trijos gados Latvijai un Igaunijai IIN ieņēmumu īpatsvars kopējos nodokļu ieņēmumos, bijis līdzvērtīgs, bet būtiski atpaliekam no Lietuvas.
- 128. Lielie un vidējie uzņēmumi sniedz pamatieguldījumu nodokļu nomaksā.** Lielie un vidējie uzņēmumi sastāda **2% no kopējā privātā sektora nodokļu maksātāju skaita**, nodarbina 43% darba ņēmēju un **nomaksā 51% no kopējiem nodokļiem.** Atšķirība kopējā nomaksāto nodokļu apjomā uz vienu nodarbināto mēnesī 2023. gadā ir būtiska – ~1 300 *euro* nomaksāja lielie un vidējie uzņēmumi (ar vairāk kā 50 darbiniekiem), savukārt mikro uzņēmumi ar mazāk kā 10 darbiniekiem nomaksāja nodokļos ~700 *euro* mēnesī uz vienu nodarbināto. **Valdībai jāveicina nodarbinātības pieaugumu lielajos un vidējos uzņēmumos, īpaši eksportējošos uzņēmumos.**
- 129. Saimnieciskās darbības veicēju skaits** Latvijā 2022. gadā, salīdzinot ar 2019. gadu, ir **pieaudzis par 29,5% un pārsniedzis 162 tūkstošus.**
- 130. Pēdējā laikā īpaši pieauguši paziņotās saimnieciskās darbības apmēri.** Laikā no 2016. gada līdz 2021. gadam aplikamais ienākums no paziņotās saimnieciskās darbības ir pieaudzis **2,7 reizes.** Tā kā paziņotās saimnieciskās darbības gadījumā gūtajiem ieņēmumiem piemēro IIN likmi 10% apmērā, paziņotās saimnieciskās darbības režīms 2024. - 2027. gadā būtu detalizētāk izvērtējams *Ēnu ekonomikas ierobežošanas plāna* kontekstā, lai šis vienkāršotais IIN režīms nodrošinātu tam noteikto mērķu sasniegšanu, bet novērstu iespēju to izmantot nodokļu bāzes samazināšanai un optimizācijai.
- 131. Samazinātās patentmaksas** apmērs nav pārskatīts no 2014. gada un saimnieciskās darbības ieņēmumu apmērs ir neadekvāti zems pret procesa administrēšanas izmaksām. Tādējādi būtu nepieciešams pārskatīt un pakāpeniski (3 gadu laikā) palielināt samazinātās patentmaksas apmēru un saimnieciskās darbības ieņēmumu apmēru.

132. IIN ieņēmumu apmēru ietekmē arī piemērotie nodokļa atvieglojumi un atbrīvojumi. IIN piemērotie atvieglojumi ir vieni no apjomīgākajiem atvieglojumiem no visiem valsts un pašvaldību piešķirtajiem atvieglojumiem vai atbrīvojumiem. Kopējie valsts negūtie ieņēmumi, kas rodas IIN atvieglojumu piemērošanas rezultātā, **absolūtā izteiksmē katru gadu pieaug**, bet attiecībā pret IKP tie nav daudz mainījušies, **veidojot ap 3% no IKP**. Valsts negūtie ieņēmumi, kas rodas IIN atvieglojumu piemērošanas rezultātā, 2022. gadā bija **1 143,9 milj. euro**, kas veido 2,9% no IKP un pusi jeb 50,6% no kopējiem IIN ieņēmumiem.
133. **2022. gadā par 34,2%** apgādībā esošām nepilngadīgām personām nodokļu maksātāji jeb apgādnieki **nevarēja pilnā apmērā izmantot šo atvieglojumu**, jo viņu darba alga bija mazāka par kopējo IIN atvieglojumu summu. Līdz ar to **būtu apsverama** atvieglojuma transformēšana vai nu uz pabalstiem vai arī kopējo neapliekamo minimumu.
134. **Ir iespēja vērtēt iespējamās izmaiņas IIN regulējumā attiecībā uz attaisnotajiem izdevumiem** – gan par izglītību, ārstniecības pakalpojumiem un ziedojumiem, gan par iemaksām privātajos pensiju fondos un apdrošināšanas prēmiju maksājumiem. 2022. gadā ārstniecības pakalpojumu, izglītības, un ziedojumu, dāvinājumu attaisnoto izdevumu fiskālā ietekme kopā bija 29,5 milj. euro, bet par iemaksām privātajos pensiju fondos un apdrošināšanas prēmiju maksājumiem – 21,7 milj. euro.
135. Kā viens no sociāla rakstura IIN atvieglojumiem ir piemērojamie **papildu atvieglojumi strādājošām personām ar invaliditāti, politiski represētajām personām un nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem**. Kopš 2009. gada papildu atvieglojumu apmēri nav mainīti. **Būtu apsverama** atvieglojuma transformēšana uz pabalstiem vai arī piešķiramo atvieglojumu summu vienādošana un paaugstināšana visām grupām.
136. Viens no IIN atvieglojumiem, kuru paplašināšanu atbalsta LBAS un LDDK/LTRK ir **darba devēja apmaksātie darba koplīgumā noteiktie** darbinieka ēdināšanas un ārstniecības izdevumi, kas nepārsniedz 480 euro gadā. 2022. gadā spēkā esošo atvieglojumu izmantoja **107 darba devēji** par **~24,4 tūkst. darbiniekiem**. Sociālie partneri rosina pārskatīt gan esošā limita apmēru, gan arī paplašināt atvieglojuma piemērošanas nosacījumus.
137. Viens no atbalsta mehānismiem **lauksaimniekiem** ir iespēja ar IIN apliekamajā ienākumā **neiekļaut saņemtās summas, kas izmaksātas kā valsts atbalsts lauksaimniecībai vai ES atbalsts lauksaimniecībai un lauku attīstībai**. Tādējādi ir radīta atšķirīga pieeja, ļaujot saimnieciskās darbības veicējiem lauksaimniecības nozarē, atšķirībā no saimnieciskās darbības veicējiem citās nozarēs, ilgstoši neiekļaut ar IIN apliekamajā ienākumā visus saņemtos ieņēmumus.
138. **Lai nodrošinātu līdzvērtīgu nodokļu slogu visiem IIN maksātājiem, būtiski ir saglabāt nodokļu sistēmas stabilitāti un neradīt jaunus vienkāršotos nodokļu režīmus**, kas veicina nodarbināto mākslīgu pārbīdi no darbaspēka nodokļu nomaksas vispārējā kārtībā uz vienkāršotajiem nodokļu režīmiem, kuriem ir neadekvāti zems nodokļu slogs. Tādējādi nav atbalstāma jauna īpaša nodokļu režīma izveide saimnieciskās darbības veicējiem kādā specifiskā darbības jomā (piemēram, būvniecības nozarē, sniedzot pakalpojumus fiziskām personām).
139. 2022. gadā salīdzinājumā ar 2021. gadu **darba devējiem ievērojami ir pieaugušas izmaksas par darbnespējas lapu A samaksu (+46,3%)**. Šobrīd jau noris aktīvs darbs, starp atbildīgo jomu ministrijām un sociālajiem sadarbības partneriem, pie modeļa izstrādes, lai darbnespējas lapu apmaksas modelis būtu mazinātu darba ņēmēju motivāciju izmantot darba nespējas lapas bez tādas nepieciešamības. Attiecīgi turpinoties darbam jāizvērtē nepieciešamās sistēmiskās izmaiņas, lai nodrošinātu, ka darbnespējas lapu A samaksa kopējā **darbaspēka izmaksu struktūrā Latvijā ir tuvāka 0,6% un nepārsniedz 1%**.
140. Lai Latvija virzītos uz tādu **veselības finansēšanas modeli, kas ir sasaistīts ar darbaspēka nodokļiem, kas būtu tuvāks kaimiņvalstīs noteiktajam (6,98 (LT) - 9 (PL) - 13 (EE) % iekļaujot sociālās apdrošināšanas iemaksu likmē)**, būtu jāpieņem lēmums par citu izdevumu daļēju pārvirzīšanu uz pamatbudžetu un attiecīgi ar veselības aprūpes finansēšanu saistīto izdevumu daļēju finansēšanu no speciālā budžeta.
141. Latvijā **nevienlīdzības līmenis** ir viens no augstākajiem ES un **pēdējās desmitgades laikā nav būtiski mazinājies**. Nevienlīdzības līmeni raksturojošais Džini koeficients laikā

kopš 2010. gada ir svārstījies 34-35% līmenī. **Augstāks nevienlīdzības līmenis ir vēl tikai Bulgārijā un Lietuvā.**

- 142. 2021. gadā Latvijā nabadzības riskam bija pakļauti 418 tūkstoši jeb 22,5% iedzīvotāju.** Šo iedzīvotāju rīcībā esošie ienākumi bija zem nabadzības riska sliekšņa.
- 143.** Ņemot vērā **pieaugošo tendenci izdienas pensiju** saņēmēju skaitā un izmaksājamo pensiju apmēros (kopumā izdienas pensijas 2019. gadā saņēma 12 564 personas, bet 2023. gadā – **jau 13 335 personas**) **būtu pārskatāma** izdienas pensiju sistēma, līdzsvarojot aktīvās darba dzīves periodu ar iespējām palikt darba tirgū ilgāk.
- 144.** Ņemot vērā, ka darba spēku izmaksu (darba dēvēju pusē) un rīcībā esošo ienākumu (darba ņēmēja pusē) konkurētspējas ziņā joprojām būtiska atšķirība saglabājas pie zemākā atalgojuma līmeņa (minimālā alga līdz vidējā alga tautsaimniecībā), **apsverami ir kombinēti pasākumi**, kas nodrošinātu eksportspējīgo uzņēmumu konkurētspēju un investīciju veicinošas vides attīstīšanu **samazinot darbaspēka nodokļu slogu un veicinot iedzīvotāju iesaisti darba tirgū. Eksportspējīgo uzņēmumu izmaksu konkurētspējas saglabāšana** strauji augoša darbaspēka atalgojuma apstākļos 2025. gadā un turpmāk **būs būtiska sabalansētas ekonomiskās izaugsmes un ilgtspējīgu budžeta ienākumu nodrošināšanai.** Vienlaicīgi jānodrošina rīcībā esošo ienākumu palielināšana darba ņēmējiem un **pirktpējas atgriešanās**, īpaši darba ņēmējiem ar zemiem ienākumiem un nabadzības riskam pakļauto personu skaita mazināšanās.
- 145. Minimālās algas turpmāks pieaugums tuvojoties 45% no vidējās algas kopā ar citiem pasākumiem, kas samazina darba devēja izmaksas transporta un izmitināšanas pakalpojumu un atbalsta sniegšanai darbiniekiem,** kas pārvietojas uz citu reģionu, varētu dot pieņemamu darba spēka piesaisti Latvijas ietvaros, mazinot Latvijas darba spēka aizplūšanu uz citām ES valstīm.
- 146.** Lēmumu pieņemšanā jāņem vērā, ka **darbaspēka nodokļu sloga mazināšana ir fiskāli ietilpīgs pasākums**, tāpēc jādomā, kā nodrošināt, lai valsts nodokļu ieņēmumi paliek pietiekamā līmenī, lai nodrošinātu valsts politikas prioritāšu finansēšanu un valsts finanšu ilgtspēju.
- 147. Kopsavilkums** par darba spēka nodokļu **ietekmi uz dažādajiem** apskatītajiem darba tirgus un darba spēka izmaksu konkurētspējas **aspektiem:**

	<i>DS nodokļi ietekmē</i>	<i>DS nodokļi mazliet ietekmē</i>	<i>DS nodokļi neietekmē</i>
Papildus darbaspēka rezerve	✓		
Darbaspēka mobilitātē valsts ietvaros		✓	
Rīcībā esošā ienākuma apmērs (<i>Minimālās algas apmērs</i>)	✓		
Darbaspēka produktivitāte nozaru griezumā (<i>mazas atvērtas ekonomikas apstākļos</i>)	✓	✓	
Darbaspēka izglītības līmenis		✓	
Veselības finansēšana		✓	
Sociālais nodrošinājums	✓		
Nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvars un atbalsts		✓	

Iespējamie attīstības scenāriji un priekšlikumi

148. Darbaspēka izmaksu kontekstā un apkopojot arī diskusijās izskanējušos priekšlikumus izvirzīti šādi kopīgi sasniedzami **mērķi**:

1. Darbaspēka izmaksu konkurētspējas nodrošināšana Baltijas reģionā;
2. Darbaspēka nodokļu un IIN piemērošanas sistēmas vienkāršošana;
3. Kopējā nodarbināto skaita palielināšana (mērķgrupas);
4. Darbaspēka pieejamības palielināšana caur mobilitātes veicināšanu;
5. Rīcībā esošo ienākumu palielināšana (nevienlīdzības mazināšana);
6. Ilgtspējas nodrošināšana.

Iespējamie attīstības scenāriji darbaspēka izmaksu mazināšanai, ņemot vērā diskusijās izskanējušos un sociālo sadarbības partneru iesniegtos priekšlikumus, un iepriekš apkopoto informāciju*:

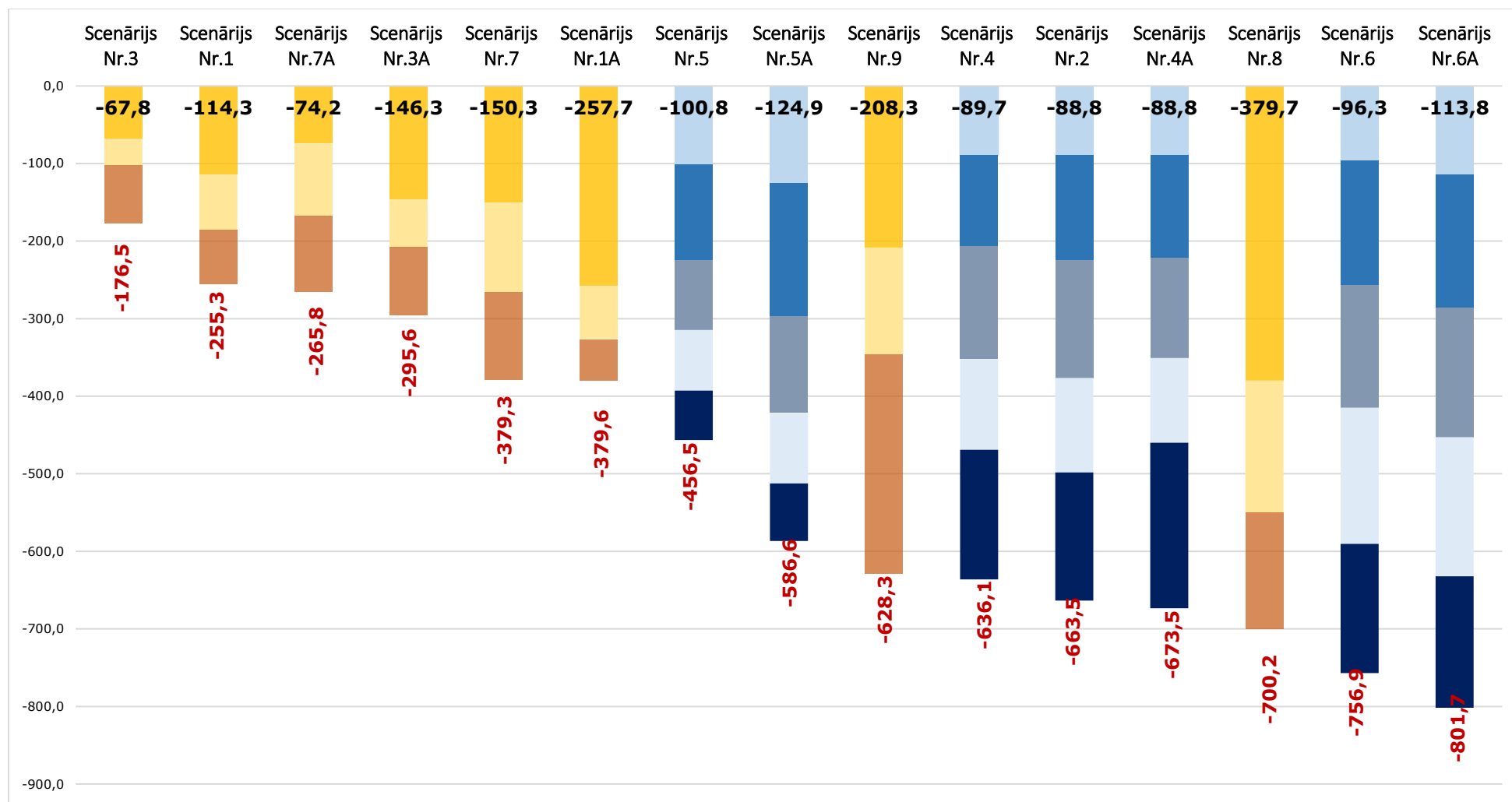
	1.g. izmaiņu ietekme % no 2024.g. prognozētajiem ieņēmumiem	Kumulatīvi kopējā ietekme % no 2024.g. prognozētajiem ieņēmumiem
❖ Scenārijs Nr.1: Fiksēta NM ieviešana jau no pirmā gada un progresīvāku IIN likmju piemērošana;	-4,2% (-114,3 m.€)	-9,4% (-255,3 m.€)
❖ Scenārijs Nr.1A: Fiksēta NM ieviešana jau no pirmā gada un progresīvāku IIN likmju piemērošana – LBAS iesūtīts priekšlikums;	-9,5% (-257,7 m.€)	-14,0% (-379,6 m.€)
❖ Scenārijs Nr.2: Fiksētā NM ieviešana pakāpeniski 5 gados un IIN otrās likmes paaugstināšana, vienlaicīgi paaugstinos IIN piemērošanas sliekšņus;	-3,3% (-88,8 m.€)	-24,5% (-663,5 m.€)
❖ Scenārijs Nr.3: Diferencēta NM, un IIN otrās likmes paaugstināšana, vienlaicīgi paaugstinos IIN piemērošanas sliekšņus;	-2,5% (-67,8 m.€)	-6,5% (-176,5 m.€)
❖ Scenārijs Nr.3A: Diferencēta NM, un IIN otrās likmes paaugstināšana, vienlaicīgi paaugstinos IIN piemērošanas sliekšņus – LBAS iesūtīts priekšlikums;	-5,4% (-146,3 m.€)	-10,5% (-295,6 m.€)
❖ Scenārijs Nr.4: ja fiksētu NM ievieš pakāpeniski 5 gadu laikā (pārējie rādītāji nemainās) (<u>saglabājot līdzvērtīgas ietekmes kā Scenārijā Nr.2</u>) – LDDK/LTRK komentāri;	-3,3% (-89,7 m.€)	-23,5% (-636,1 m.€)
❖ Scenārijs Nr.4A: ja fiksētu NM ievieš pakāpeniski 5 gadu laikā un paaugstina IIN piemērošanas sliekšni (<u>atbilstoši DNM piemērošanas sliekšņiem</u>) (<u>saglabājot līdzvērtīgas ietekmes kā Scenārijā Nr.2</u>) – LDDK/LTRK komentāri;	-3,3% (-88,8 m.€)	-24,9% (-673,5 m.€)
❖ Scenārijs Nr.5: ja fiksētu NM 500 euro apmērā ievieš pakāpeniski 5 gadu laikā (pārējie rādītāji nemainās) – LDDK/LTRK komentāri;	-3,7% (-100,8 m.€)	-16,9% (-456,5 m.€)
❖ Scenārijs Nr.5A: ja fiksētu NM 500 euro apmērā ievieš pakāpeniski 5 gadu laikā un paaugstina IIN piemērošanas sliekšni (<u>atbilstoši DNM piemērošanas sliekšņiem</u>) – LDDK/LTRK komentāri;	-4,6% (-124,9 m.€)	-21,7% (-586,6 m.€)
❖ Scenārijs Nr.6: ja fiksētu NM ievieš pakāpeniski 5 gadu laikā un pakāpeniski sasniedz 70% no MA (pārējie rādītāji nemainās) – LDDK iesūtīts priekšlikums;	-3,6% (-96,3 m.€)	-28,0% (-756,9 m.€)
❖ Scenārijs Nr.6A: ja fiksētu NM ievieš pakāpeniski 5 gadu laikā un pakāpeniski sasniedz 70% no MA un paaugstina IIN piemērošanas sliekšni (<u>atbilstoši DNM piemērošanas sliekšņiem</u>) – LDDK iesūtīts priekšlikums;	-4,2% (-113,8 m.€)	-29,6% (-801,7 m.€)
❖ Scenārijs Nr.7: ja fiksētu NM pirmajā gadā nosaka 500 euro un nosaka vienu IIN likmi 25% apmērā (<u>solidaritātes nodoklis ir atcelts</u>) – FICIL iesūtīts priekšlikums;	-5,6% (-150,3 m.€)	-14,0% (-379,3 m.€)
❖ Scenārijs Nr.7A: ja fiksētu NM pirmajā gadā nosaka 500 euro un nosaka vienu IIN likmi 25% apmērā (<u>solidaritātes nodoklis ir saglabāts</u>) – FICIL iesūtīts priekšlikums;	-2,7% (-74,2 m.€)	-9,8% (-265,8 m.€)

❖ Scenārijs Nr.8: ja fiksētu NM pirmajā gadā nosaka 500 <i>euro</i> un pakāpeniski sasniedz 80% no MA (pārējie rādītāji nemainās) – LDDK komentāri;	-14,0% (-379,7 m.€)	-25,9% (-700,2 m.€)
❖ Scenārijs Nr.9: ja fiksētu NM ievieš pakāpeniski 3 gados, vienlaicīgi IIN otrās likmes paaugstināšana, <u>solidaritātes nodoklis ir saglabāt, bet</u> līdzšinējā IIN daļa (10pp apmērā) tiek pārvirzīta veselības aprūpes finansēšanai.	-7,7% (-208,3 m.€)	-23,2% (-628,3 m.€)

* Fiskālās ietekmes plānots ieviest 3 gados, bet atsevišķiem scenārijiem plānotās nodokļu izmaiņas parādītas 5 gados kā kompromiss.

KOPSAVILKUMS PAR VISIEM SCENĀRIJIEM

Kumulatīvās fiskālās ietekmes*, milj. euro

* Fiskālās ietekmes scenārijiem, kas paredz izmaiņas uz 3 gadiem - **2027. gadā** (iekrāsoti **dzeltenīgos toņos**); scenārijiem, kas paredz izmaiņas uz 5 gadiem - **2029. gadā** (iekrāsoti **zilganos toņos**).

Fiksētā NM ieviešanas gads un % no minimālās algas (T-2)

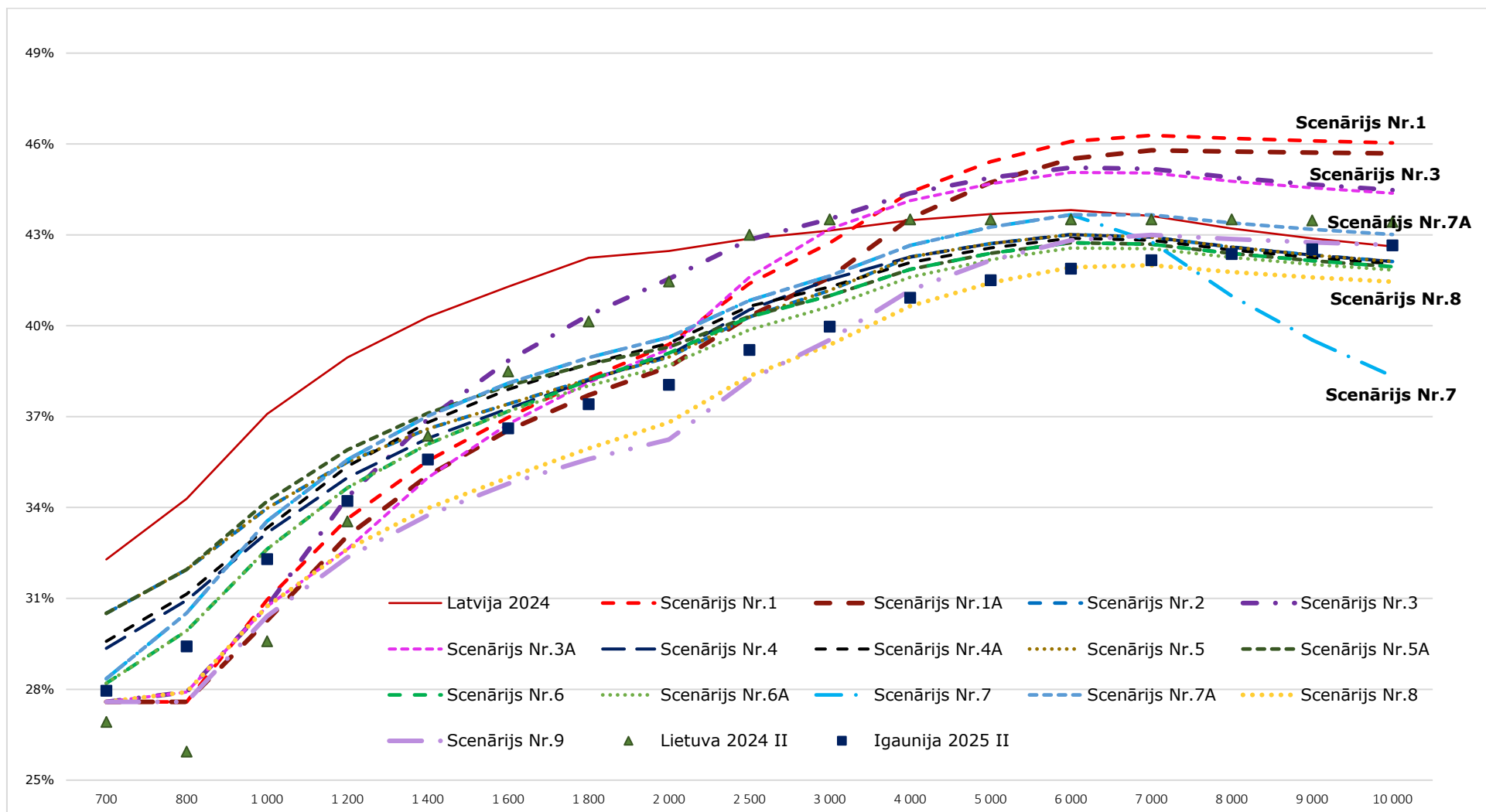
Fiksētā NM ieviešana (<u>bez citām izmaiņām darbaspēka nodokļos</u>)			Fiksētā NM ieviešana (<u>mainās IIN likmju piemērošanas sliekšņi</u>)	
	Scenārijs Nr.8	% no MA 80%		
Scenārijs Nr.6		70%		Scenārijs Nr.6A
Scenārijs Nr.4		60%		Scenārijs Nr.4A
Scenārijs Nr.5		50%		Scenārijs Nr.5A
2029	2025		2025	2029
		50%		
		60%		
Scenārijs Nr.2		70%	Scenārijs Nr.7 Scenārijs Nr.7A **	
Scenārijs Nr.3*	Scenārijs Nr.1	80%		
Scenārijs Nr.3A	Scenārijs Nr.1A			
	Scenārijs Nr.9			
Fiksētā NM ieviešana (<u>mainās IIN likmes un IIN likmju piemērošanas sliekšņi</u>)			Fiksētā NM ieviešana <u>un viena IIN likme 25%</u>	

% no MA algas norādīti tajā gadā, kad fiksētais NM ieviests.

* **Scenārijs Nr.3** paredz maksimālā NM paaugstināšanu un sliekšņu, kuram to piemēro paaugstināšanu, atstājot fiksētā NM ieviešanu, tad, kad radīsies tādas fiskālās iespējas.

* **Scenārijs Nr.7A** paredz ieviest vienu IIN likmi 25% un saglabāt solidaritātes nodokli.

Darbspēka nodokļu slogs (strādājošam bez apgādībā esošām personām) 2027. gadā (LT 2024. gadā un EE 2025. gadā)

Strādājošā, bez apgādībā esošām personām, neto darba algas izmaiņas 2027. gadā, salīdzinot ar 2024. gadu, euro mēnesī

Bruto ienākums, euro mēnesī	Scenārijs Nr.1	Scenārijs Nr.1A	Scenārijs Nr.2	Scenārijs Nr.3	Scenārijs Nr.3A	Scenārijs Nr.4	Scenārijs Nr.4A	Scenārijs Nr.5	Scenārijs Nr.5A	Scenārijs Nr.6	Scenārijs Nr.6A	Scenārijs Nr.7	Scenārijs Nr.7A	Scenārijs Nr.8	Scenārijs Nr.9
700	+41	+41	+39	+41	+41	+25	+23	+15	+15	+35	+35	+34	+34	+41	+41
1 000	+76	+84	+62	+78	+78	+48	+46	+38	+38	+55	+55	+44	+44	+78	+82
1 600	+85	+94	+87	+48	+90	+80	+67	+77	+77	+81	+81	+63	+63	+125	+129
2 000	+76	+95	+98	+23	+80	+85	+75	+87	+97	+83	+93	+70	+70	+140	+154
2 500	+46	+79	+85	+1	+39	+73	+69	+80	+105	+80	+93	+63	+63	+140	+144
4 000	-46	-3	+40	-44	-32	+60	+69	+60	+130	+80	+93	+41	+41	+140	+114
6 000	-168	-126	-20	-104	-92	+60	+69	+60	+130	+80	+93	+11	+11	+140	+74
8 000	-290	-248	-80	-164	-152	+60	+69	+60	+130	+80	+93	+94	-18	+140	+34

Darba devēja izmaksu izmaiņas 2027. gadā, salīdzinot ar 2024. gadu, euro mēnesī

Neto ienākums, euro mēnesī	Scenārijs Nr.1	Scenārijs Nr.1A	Scenārijs Nr.2	Scenārijs Nr.3	Scenārijs Nr.3A	Scenārijs Nr.4	Scenārijs Nr.4A	Scenārijs Nr.5	Scenārijs Nr.5A	Scenārijs Nr.6	Scenārijs Nr.6A	Scenārijs Nr.7	Scenārijs Nr.7A	Scenārijs Nr.8	Scenārijs Nr.9
700	-119	-119	-92	-119	-119	-68	-64	-50	-50	-85	-85	-59	-59	-119	-119
1 000	-153	-169	-137	-119	-177	-118	-105	-106	-106	-126	-127	-82	-82	-182	-189
1 600	-120	-163	-174	-15	-118	-144	-129	-152	-177	-144	-168	-99	-99	-252	-276
2 000	-49	-129	-141	+17	-5	-118	-124	-138	-194	-144	-168	-86	-86	-252	-254
2 500	+39	-45	-100	+59	+36	-108	-124	-120	-215	-144	-168	-70	-70	-252	-227
4 000	+303	+219	+24	+182	+160	-108	-124	-108	-234	-144	-168	-22	-22	-252	-146
6 000	+607	+529	+175	+322	+301	-100	-115	-100	-217	-134	-155	-180	+42	-234	-35
8 000	+933	+855	+328	+474	+453	-100	-115	-100	-217	-134	-155	-416	+106	-234	+65

Scenārijs Nr.1: Fiksēta NM ieviešana jau no pirmā gada un progresīvāku IIN likmju piemērošana
Bāzes rādītājs

- Šobrīd spēkā esošais diferenciētais neapliekamais minimums (DNM) 2024. gadā:

euro mēnesī	2024
Maksimālais DNM	500
Ienākuma apmērs, līdz kuram piemēro maksimālo DNM	500
Ienākuma apmērs, virs kura nepiemēro DNM	1 800
Pensionāra NM	500

- Maksimālais neapliekamais minimums 2024. gadā veido **72%** no minimālās algas.

euro mēnesī	2024
Minimālā darba alga (MA)	700
Maksimālais DNM, % no MA	72%

- IIN piemērošanas sliekšņi:

euro gadā	2024	
ienākumiem līdz	20 004	20%
ienākumiem no līdz	20 004-78 100	23%
ienākumiem virs	78 100	31%

- **Solidaritātes nodokļa** objekts ir sociāli apdrošināto personu ienākumi, kuri kalendāra gadā pārsniedz VSAOI objekta maksimālo apmēru – **78 100 euro**.

euro gadā	2024
Piemēro ienākumiem virs	78 100
Solidaritātes nodokļa likme, no tās:	25%
- veselības finansēšanai	1%
- valsts pensiju speciālajā budžetā (DD daļa)	14%
- IIN sadales kontā (IIN 3. likmes 31% apmērā segšanai) (DŅ daļa)	10%

Mērķa rādītājs

- Fiksēts neapliekamais minimums ieviests jau pirmajā gadā:

euro mēnesī	N ¹	N ²	N ³
Neapliekamais minimums	620	670	720
Pensionāra NM			
gadā	7 440	8 040	8 640

- Maksimālais neapliekamais minimums veido aptuveni **80%** no minimālās algas.

euro mēnesī	N ¹	N ²	N ³
Minimālā darba alga (MA)	770	825	880
Maksimālais NM, % no MA	80,5%	81,2%	81,8%

- IIN piemērošanas sliekšņi:

Ienākumiem euro gadā	N ¹		N ²		N ³	
Līdz	0-9 240	19%	0-9 960	19%	0-10 800	19%
No - līdz	9 240-20 000	26%	9 960-20 000	26%	10 800-20 000	26%
No - līdz	20 000-78 100	29%	20 000-78 100	29%	20 000-78 100	29%
Virs	78 100	37,1%	78 100	37,1%	78 100	37,1%

- Solidaritātes nodoklis **ir saglabāts** un nodokļa objekts ir sociāli apdrošināto personu ienākumi, kuri kalendāra gadā pārsniedz VSAOI objekta maksimālo apmēru – **78 100 euro**.

Ietekme

- Indikatīva fiskālā ietekme no kopējām pasākuma piedāvātajām izmaiņām (bez pensionāra NM):

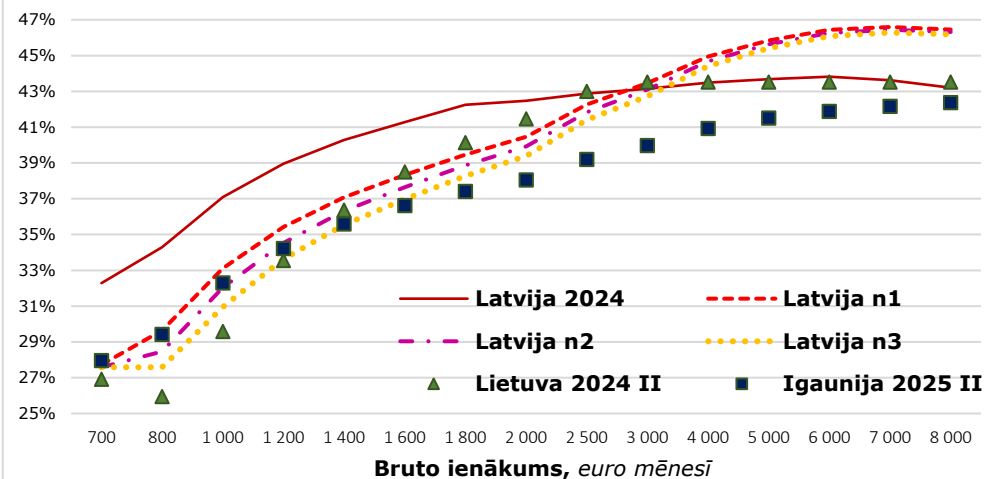
	N ¹	N ²	N ³
KOPĀ kumulatīvā fiskālā ietekme	-82,4	-134,9	-184,5
<i>no tās: valsts pamatbudžetā</i>	-12,4	-20,4	-27,9
<i>pašvaldību budžetos</i>	-69,9	-114,5	-156,6
Fiskālā viena gada ietekme	-82,4	-52,5	-49,5
<i>no tās: valsts pamatbudžetā</i>	-12,4	-7,9	-7,5
<i>pašvaldību budžetos</i>	-69,9	-44,6	-42,1

- Ja vienlaicīgi paaugstina arī pensionāra NM:

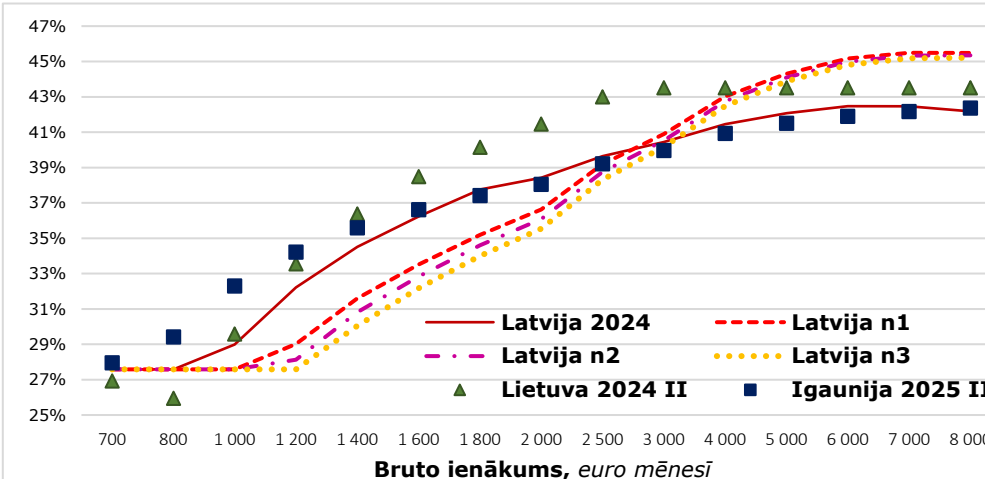
	N ¹	N ²	N ³
KOPĀ kumulatīvā fiskālā ietekme	-114,3	-185,6	-255,3
<i>no tās: valsts pamatbudžetā</i>	-17,3	-28,0	-38,5
<i>pašvaldību budžetos</i>	-97,1	-157,6	-216,8
Fiskālā viena gada ietekme	-114,3	-71,2	-69,7
<i>no tās: valsts pamatbudžetā</i>	-17,3	-10,8	-10,5
<i>pašvaldību budžetos</i>	-97,1	-60,5	-59,2

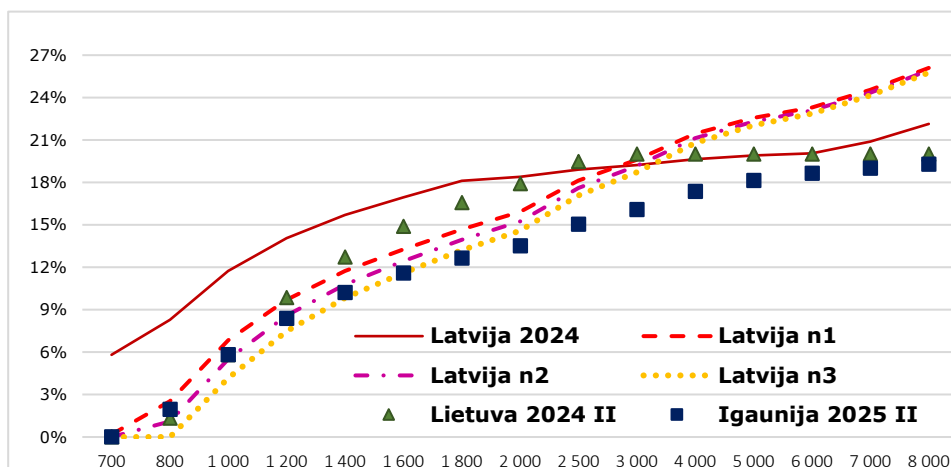
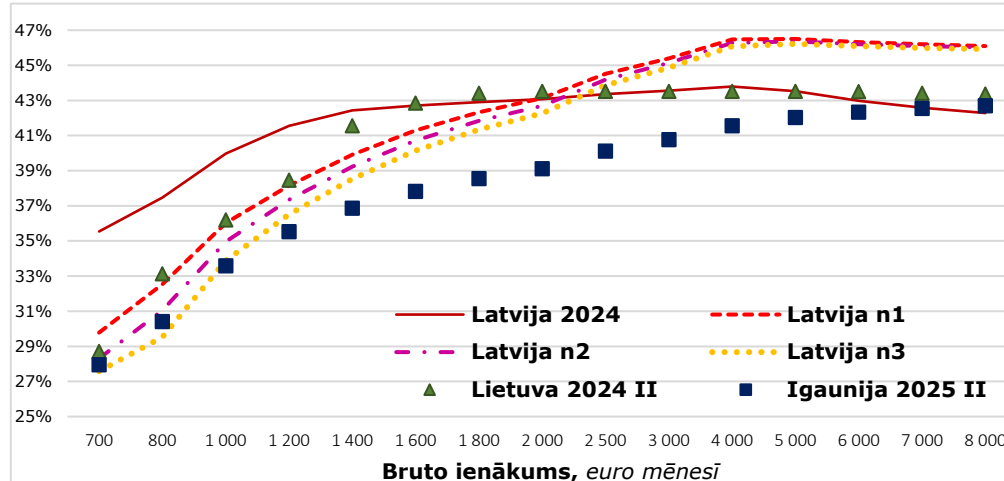
Scenārijs Nr.1: Fiksēta NM ieviešana jau no pirmā gada un progresīvāku IIN likmju piemērošana
Strādājošā neto algas izmaiņas (bez apgādībā esošām personām)

Bruto alga, euro mēnesī	Neto algas izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, euro mēnesī			
	N ¹	N ²	N ³	KOPĀ
700	+39	+1	0	+41
1 000	+49	+13	+13	+76
1 600	+59	+13	+13	+85
2 000	+50	+13	+13	+76
2 500	+19	+13	+13	+46
3 000	-11	+13	+13	+15
4 000	-73	+13	+13	-46
6 000	-195	+13	+13	-168
7 000	-256	+13	+13	-229
8 000	-317	+13	+13	-290

Darbspēka nodokļu slogs pēc bruto algas, %

Strādājošā neto algas izmaiņas (ar divām apgādībā esošām personām)

Bruto alga, euro mēnesī	Neto algas izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, euro mēnesī			
	N ¹	N ²	N ³	KOPĀ
700	0	0	0	0
1 000	+17	0	0	+17
1 600	+54	+13	+13	+80
2 000	+45	+13	+13	+71
2 500	+14	+13	+13	+41
3 000	-16	+13	+13	+10
4 000	-78	+13	+13	-51
6 000	-200	+13	+13	-173
7 000	-261	+13	+13	-234
8 000	-322	+13	+13	-295

Scenārijs Nr.1: Fiksēta NM ieviešana jau no pirmā gada un progresīvāku IIN likmju piemērošana
IIN efektīvā likme, %

**Darbspēka nodokļu slogs pēc neto algas
(strādājošam bez apgādībā esošām personām), %**

Darba devēja izmaksas, pie nemainīgas neto algas*

Neto alga, euro mēnesī	Darba devēja izmaksu izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo periodu, euro mēnesī			
	N ¹	N ²	N ³	KOPĀ
700	-89	-20	-10	-119
1 000	-103	-26	-25	-153
1 600	-67	-27	-26	-120
2 000	+4	-27	-26	-49
2 500	+92	-27	-26	+39
3 000	+180	-27	-26	+127
4 000	+356	-27	-26	+303
6 000	+656	-24	-24	+607
7 000	+819	-24	-24	+770
8 000	+982	-24	-24	+933

* Pieņemot, ka darba devējs kompensē darba ņēmējam neto algas (algas pēc nodokļu nomaksas) samazinājumu, kas rodas IIN likmes pieauguma rezultātā (ienākumiem virs 2 000 euro mēnesī IIN likme pieaug no 23% uz 26%), pie tam likmes pieaugumu nekompensē NM pieaugums.

Pasākumu ieviešanas ietekme:

+ o Palielina nodarbināto, kas saņem bruto ienākumu līdz 3 000 euro mēnesī, rīcībā esošos ienākumus, kā arī samazina to darbaspēka nodokļu slogu (~80% nodarbināto) o Ņemot vērā, IIN apmēra pieaugumu nodarbinātajiem, kas saņem ienākumus virs 3 000 euro mēnesī, rezultātā kopējā fiskālā ietekme ir mazāka jeb pasākums būtiski nesamazina IIN ieņēmumus	- o Nodarbinātos, kas saņem atalgojumu līdz MA, šīs izmaiņas skars ļoti maz vai nemaz. Lai nodrošinātu šajās grupās nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvara samazināšanos, jāvērtē sociālās palīdzības pakalpojumi o Pieņemot, ka tiek nodrošināta nemainīga neto alga, pirmajā gadā būtiski pieaug darba devēja izmaksas par nodarbinātajiem, kas saņem bruto ienākumu virs 3 000 euro mēnesī

Scenārijs Nr.1A: Fiksēta NM ieviešana jau no pirmā gada un progresīvāku IIN likmju piemērošana – **LBAS** iesūtīts priekšlikums

Mērķa rādītājs

- Fiksēts neapliekamais minimums jau pirmajā gadā:

euro mēnesī	N ¹	N ²	N ³
Neapliekamais minimums	620	670	720
Pensionāra NM			
gadā	7 440	8 040	8 640

- Maksimālais neapliekamais minimums veido aptuveni **80%** no minimālās algas.

euro mēnesī	N ¹	N ²	N ³
Minimālā darba alga (MA)	770	825	880
Maksimālais DNM, % no MA	80,5%	81,2%	81,8%

- IIN piemērošanas sliekšņi:

Ienākumiem euro gadā	N ¹		N ²		N ³	
Līdz	0-	19%	0-	19%	0-	19%
No - līdz	12 000-	26%	12 000-	26%	12 000-	26%
No - līdz	33 600-	29%	33 600-	29%	33 600-	29%
Virš	78 100	37,1%	78 100	37,1%	78 100	37,1%

- Solidaritātes nodoklis **ir saglabāts** un nodokļa objekts ir sociāli apdrošināto personu ienākumi, kuri kalendāra gadā pārsniedz VSAOI objekta maksimālo apmēru – **78 100 euro**.

Strādājošais bez apgādībā esošām personām

Bruto alga, euro mēnesī	Neto algas izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, euro mēnesī			
	N ¹	N ²	N ³	KOPĀ
700	+39	+1	0	+41
1 000	+65	+10	+10	+84
1 600	+75	+10	+10	+94
2 000	+76	+10	+10	+95
2 500	+60	+10	+10	+79
3 000	+39	+10	+10	+58
4 000	-22	+10	+10	-3
6 000	-145	+10	+10	-126
7 000	-206	+10	+10	-187
8 000	-267	+10	+10	-248

Ietekme

- Indikatīva fiskālā ietekme no kopējā pasākuma izmaiņām (bez pensionāra NM):

	N ¹	N ²	N ³
KOPĀ kumulatīvā fiskālā ietekme	-216,3	-268,1	-303,0
no tās: valsts pamatbudžetā	-32,7	-40,5	-45,7
pašvaldību budžetos	-183,7	-227,7	-257,2
Fiskālā viena gada ietekme	-216,3	-51,8	-34,8
no tās: valsts pamatbudžetā	-32,7	-7,8	-5,3
pašvaldību budžetos	-183,7	-44,0	-29,6

- Ja paaugstina arī pensionāra NM:

	N ¹	N ²	N ³
KOPĀ kumulatīvā fiskālā ietekme	-257,7	-326,5	-379,6
no tās: valsts pamatbudžetā	-38,9	-49,3	-57,3
pašvaldību budžetos	-218,8	-277,2	-322,3
Fiskālā viena gada ietekme	-257,7	-68,7	-53,1
no tās: valsts pamatbudžetā	-38,9	-10,4	-8,0
pašvaldību budžetos	-218,8	-58,3	-45,1

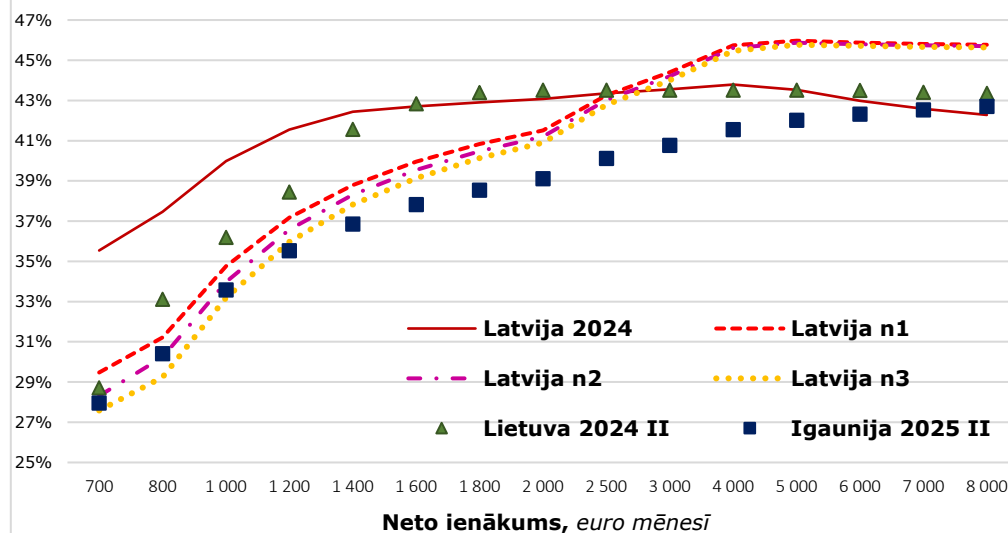
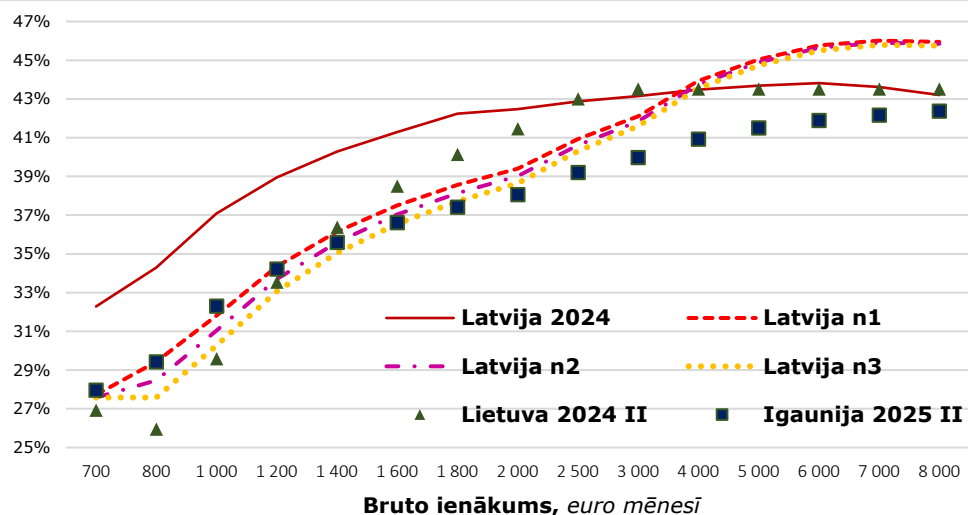
Darba devēja izmaksas, pie nemainīgas neto algas*

Neto alga, euro mēnesī	Darba devēja izmaksu izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo periodu, euro mēnesī			
	N ¹	N ²	N ³	KOPĀ
700	-93	-16	-10	-119
1 000	-133	-18	-18	-169
1 600	-128	-18	-18	-163
2 000	-93	-18	-18	-129
2 500	-7	-19	-19	-45
3 000	+81	-19	-19	+43
4 000	+257	-19	-19	+219
6 000	+564	-17	-17	+529
7 000	+727	-17	-17	+692
8 000	+890	-17	-17	+855

Scenārijs Nr.1A: Fiksēta NM ieviešana jau no pirmā gada un progresīvāku IIN likmju piemērošana – LBAS iesūtīts priekšlikums

Darbspēka nodokļu slogs pēc bruto algas (strādājošam bez apgādībā esošām personām)

Darbspēka nodokļu slogs pēc neto algas (strādājošam bez apgādībā esošām personām)

Pasākumu ieviešanas ietekme:

+

- Palielina nodarbināto, kas saņem bruto ienākumu līdz 3 000 euro mēnesī, rīcībā esošos ienākumus, kā arī samazina to darbspēka nodokļu slogu (**~80% nodarbināto**);
- Līdzvērtīgs Scenārijam Nr. 1 – nodrošina progresivitātes pieaugumu;
- Palielina nodarbināto rīcībā esošos ienākumus – nodarbinātajiem līdz 3 000 euro mēnesī, kā arī samazina to darbspēka nodokļu slogu;

-

- Nodarbinātos, kas saņem atalgojumu līdz MA, **šis izmaiņas skars ļoti maz vai nemaz**. Lai nodrošinātu šajās grupās nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvara samazināšanos, jāvērtē sociālās palīdzības pakalpojumi;
- **Pieņemot, ka tiek nodrošināta nemainīga neto alga, pirmajā gadā pieaug darba devēja izmaksas** par nodarbinātajiem, kas saņem bruto ienākumu virs 3 000 euro mēnesī;
- Fiskāli dārgāks pasākums, ka Scenārijs Nr.1, jau pirmajā ieviešanas gadā – **samazina IIN ieņēmumus**;

Scenārijs Nr.2: Fiksēta NM ieviešana 5 gados un IIN otrās likmes paaugstināšana, vienlaicīgi paaugstinot IIN piemērošanas sliekšņus

Bāzes rādītājs

- Diferencētais NM 2024. gadā:

euro mēnesī	2024
Maksimālais DNM	500
Minimālais DNM	0
Ienākuma apmērs, līdz kuram piemēro maksimālo DNM	500
Ienākuma apmērs, virs kura nepiemēro DNM	1 800
Pensionāra NM	500

- Maksimālais NM 2024. gadā veido **72%** no minimālās algas.

euro mēnesī	2024
Minimālā darba alga (MA)	700
Maksimālais DNM, % no MA	72%

- IIN piemērošanas sliekšņi:

euro gadā	2024	
ienākumiem līdz	20 004	20%
ienākumiem no līdz	20 004-78 100	23%
ienākumiem virs	78 100	31%

- **Solidaritātes nodokļa** objekts ir sociāli apdrošināto personu ienākumi, kuri kalendāra gadā pārsniedz VSAOI objekta maksimālo apmēru – **78 100 euro**.

euro gadā	2024
ienākumiem virs	78 100
KOPĀ, no tās:	25%
- veselības finansēšanai	1%
- valsts pensiju speciālajā budžetā (DD daļa)	14%
- IIN sadales kontā (IIN 3.likmes 31% apmērā segšanai) (DŅ daļa)	10%

Mērķa rādītājs

- Pakāpeniski paaugstinot diferencēto NM:

euro mēnesī	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵
Maksimālais DNM	540	580	620	650	
Minimālais DNM	140	280	420	500	
Ienākuma apmērs, līdz kuram piemēro maksimālo DNM	770	830	1 000	1 200	690
Ienākuma apmērs, virs kura nepiemēro DNM	1 900	2 000	2 100	2 200	
Pensionārā NM	540	580	620	650	690

- Maksimālais neapliekamai minimums veido aptuveni **70%** no minimālās algas.

euro mēnesī	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵
Minimālā darba alga (MA)	770	825	880	930	980
Maksimālais DNM, % no MA	70,1%	70,3%	70,5%	69,9%	70,4%

- IIN piemērošanas sliekšņi:

Ienākumiem euro gadā	N ¹		N ²		N ³	
līdz	22 800	20%	24 000	20%	25 200	20%
no līdz	22 800-78 100	26%	24 000-78 100	26%	25 200-78 100	26%
virs	78 100	34%	78 100	34%	78 100	34%

Ienākumiem euro gadā	N ⁴		N ⁵	
līdz	26 400	20%	27 000	20%
no līdz	26 400 - 78 100	26%	27 000 - 78 100	26%
virs	78 100	34%	78 100	34%

- Solidaritātes nodoklis **ir saglabāts** un nodokļa objekts ir sociāli apdrošināto personu ienākumi, kuri kalendāra gadā pārsniedz VSAOI objekta maksimālo apmēru – **78 100 euro**.

Ietekme

- Indikatīva fiskālā ietekme no kopējā pasākuma izmaiņām (bez pensionāra NM):

Fiskālā ietekme	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵
KOPĀ kumulatīvā	-71,1	-188,2	-322,0	-428,1	-573,4
no tās: VP	-10,7	-28,4	-48,6	-64,6	-86,6
PB	-60,4	-159,8	-273,4	-363,5	-486,8
KOPĀ viena gada	-71,1	-117,1	-133,7	-106,1	-145,3
no tās: VP	-10,7	-17,7	-20,2	-16,0	-21,9
PB	-60,4	-99,4	-113,6	-90,1	-123,4

- Ja paaugstina arī pensionāra NM:

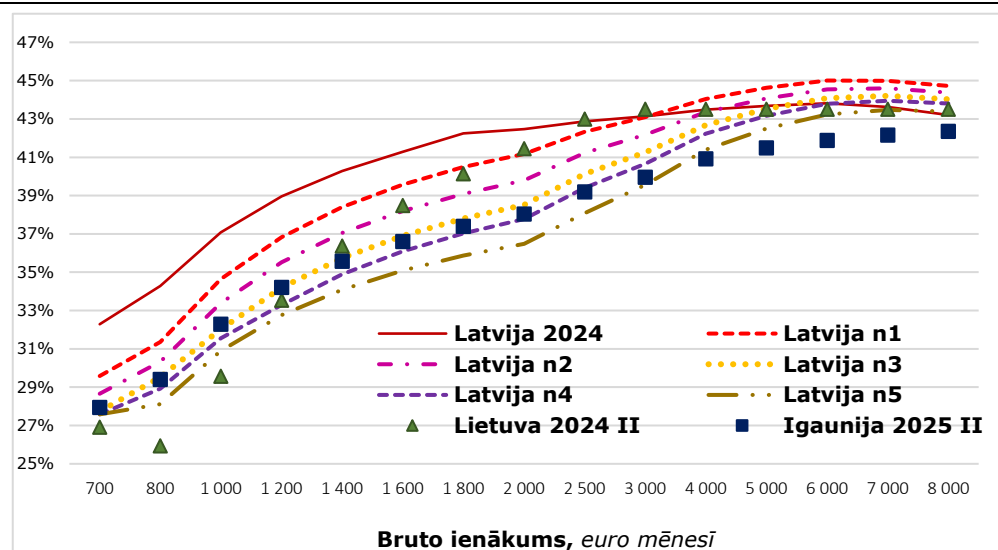
Fiskālā ietekme	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵
KOPĀ kumulatīvā	-88,8	-224,7	-376,4	-498,2	-663,5
no tās: VP	-13,4	-33,9	-56,8	-75,2	-100,2
PB	-75,4	-190,8	-319,6	-423,0	-563,4
KOPĀ viena gada	-88,8	-135,9	-151,8	-121,7	-165,4
no tās: VP	-13,4	-20,5	-22,9	-18,4	-25,0
PB	-75,4	-115,4	-128,9	-103,4	-140,4

Scenārijs Nr.2: Fiksēta NM ieviešana 5 gados un IIN otrās likmes paaugstināšana, vienlaicīgi paaugstinos IIN piemērošanas sliekšņus

Strādājošā neto algas izmaiņas (bez apgādībā esošām personām)

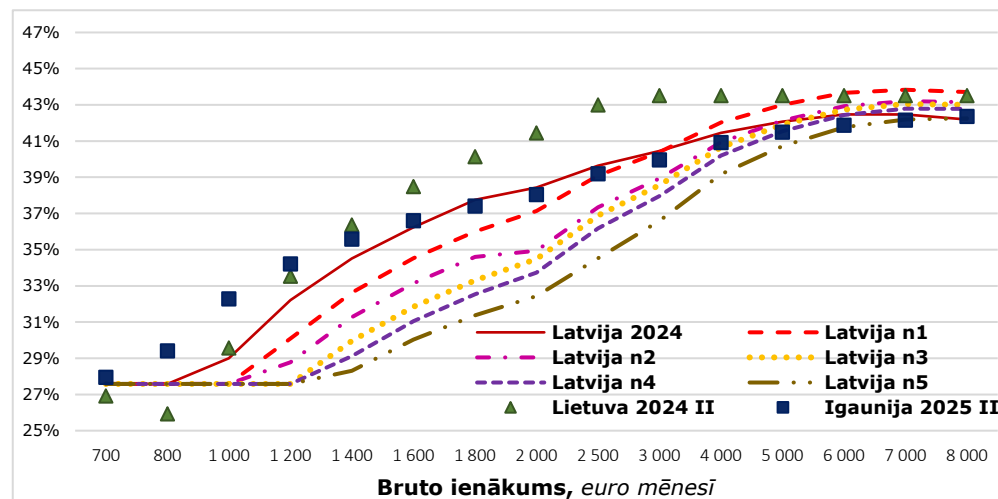
Bruto alga, euro mēnesī	Izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, euro mēnesī					
	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵	KOPĀ
700	+23	+8	+8	+1	0	+41
1 000	+30	+16	+17	+6	+8	+76
1 600	+34	+27	+26	+16	+20	+123
2 000	+32	+34	+32	+18	+32	+148
2 500	+17	+34	+34	+22	+41	+148
3 000	+2	+34	+34	+22	+41	+133
4 000	-28	+34	+34	+22	+41	+103
6 000	-88	+34	+34	+22	+41	+43
7 000	-118	+34	+34	+22	+41	+13
8 000	-148	+34	+34	+22	+41	-17

Darbspēka nodokļu slogs pēc bruto algas, %

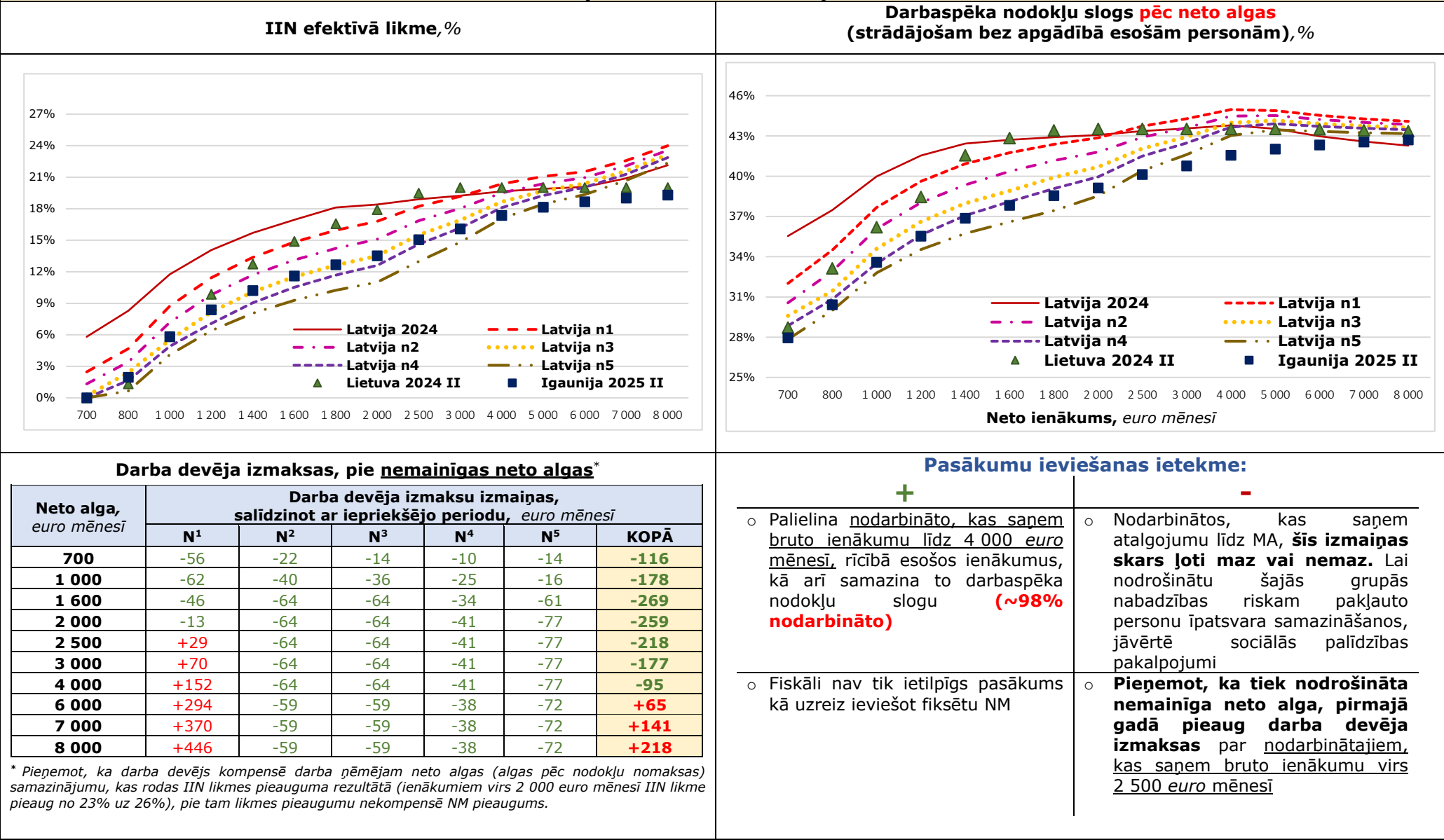

Strādājošā neto algas izmaiņas (ar divām apgādībā esošām personām)

Bruto alga, euro mēnesī	Izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, euro mēnesī					
	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵	KOPĀ
700	0	0	0	0	0	0
1 000	+17	0	0	0	0	+17
1 600	+34	+27	+26	+16	+20	+123
2 000	+32	+54	+12	+18	+32	+148
2 500	+17	+54	+14	+22	+51	+158
3 000	+2	+54	+14	+22	+51	+143
4 000	-28	+54	+14	+22	+51	+113
6 000	-88	+54	+14	+22	+51	+53
7 000	-118	+54	+14	+22	+51	+23
8 000	-148	+54	+14	+22	+51	-7

Scenārijs Nr.2: Fiksēta NM ieviešana 5 gados un IIN otrās likmes paaugstināšana, vienlaicīgi paaugstinos IIN piemērošanas sliekšņus

Scenārijs Nr.3: Diferencēta neapliekamā minimuma saglabāšana, un IIN otrās likmes paaugstināšana, vienlaicīgi paaugstinos IIN piemērošanas sliekšņus

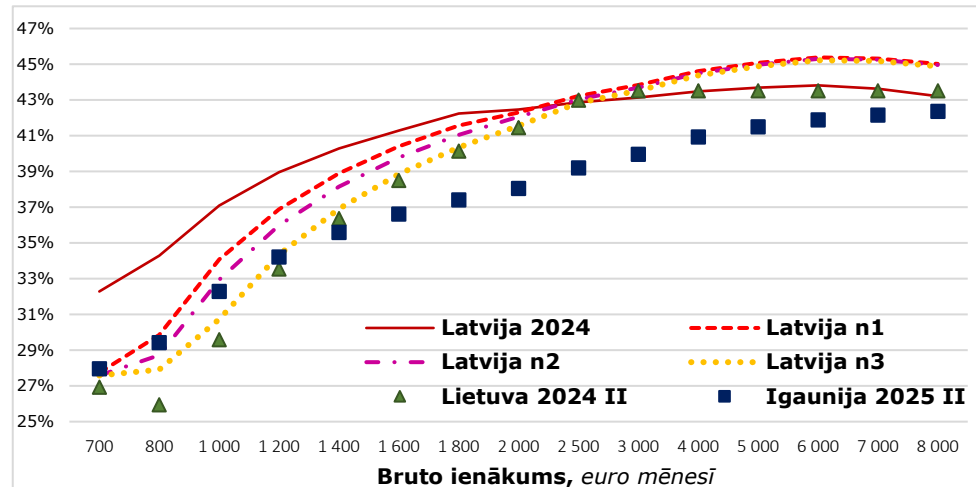
Bāzes rādītājs			Mērķa rādītājs				Ietekme											
- Diferencētais NM 2024. gadā:			- Pakāpeniski paaugstinot diferencēto NM:				- Indikatīva fiskālā ietekme no kopējā pasākuma izmaiņām (bez pensionāra NM):											
euro mēnesī	2024		euro mēnesī	N ¹		N ²		N ³		euro mēnesī	N ¹		N ²		N ³			
Maksimālais DNM	500		Maksimālais DNM	620		660		700		KOPĀ kumulatīvā fiskālā ietekme	-22,1		-40,7		-97,5			
Minimālais DNM	0		Minimālais DNM	0		0		0		no tās: valsts pamatbudžetā	-3,3		-6,1		-14,7			
Ienākuma apmērs, līdz kuram piemēro maksimālo DNM	500		Ienākuma apmērs, līdz kuram piemēro maksimālo DNM	770		830		1 000		pašvaldību budžetos	-18,7		-34,6		-82,8			
Ienākuma apmērs, virs kura nepiemēro DNM	1 800		Ienākuma apmērs, virs kura nepiemēro DNM	1 900		2 000		2 100		Fiskālā viena gada ietekme	-22,1		-18,7		-56,8			
Pensionāra NM	500		Pensionāra NM	620		660		700		no tās: valsts pamatbudžetā	-3,3		-2,8		-8,6			
- Maksimālais NM 2024. gadā veido 72% no minimālās algas.			- Maksimālais neapliekamai minimums veido aptuveni 80% no minimālās algas.								pašvaldību budžetos		-18,7		-15,8		-48,2	
euro mēnesī	2024		euro mēnesī	N ¹		N ²		N ³										
Minimālā darba alga (MA)	700		Minimālā darba alga (MA)	770		825		880										
Maksimālais DNM, % no MA	72%		Maksimālais DNM, % no MA	80,5%		80,0%		79,5%										
- IIN piemērošanas sliekšņi:			- IIN piemērošanas sliekšņi:								- Ja paaugstina arī pensionāra NM:							
euro gadā	2024		euro gadā	N ¹		N ²		N ³		euro gadā	N ¹		N ²		N ³			
ienākumiem līdz	20 004	20%	ienākumiem līdz	22 800	20%	24 000	20%	25 200	20%	KOPĀ kumulatīvā fiskālā ietekme	-67,8		-102,1		-176,5			
ienākumiem no līdz	20 004-78 100	23%	ienākumiem no līdz	22 800	26%	24 000	26%	25 200	26%	no tās: valsts pamatbudžetā	-10,2		-15,4		-26,6			
ienākumiem virs	78 100	31%	ienākumiem virs	78 100	34%	78 100	34%	78 100	34%	pašvaldību budžetos	-57,6		-86,7		-149,9			
- Solidaritātes nodokļa objekts ir sociāli apdrošināto personu ienākumi, kuri kalendāra gadā pārsniedz VSAOI objekta maksimālo apmēru – 78 100 euro.			- Solidaritātes nodoklis ir saglabāts un nodokļa objekts ir sociāli apdrošināto personu ienākumi, kuri kalendāra gadā pārsniedz VSAOI objekta maksimālo apmēru – 78 100 euro.								Fiskālā viena gada ietekme							
euro gadā	2024										-67,8		-34,2		-74,4			
ienākumiem virs	78 100										no tās: valsts pamatbudžetā		-10,2		-5,2		-11,2	
KOPĀ, no tās:	25%										pašvaldību budžetos		-57,6		-29,1		-63,2	
- veselības finansēšanai	1%																	
- valsts pensiju speciālajā budžetā (DD daļa)	14%																	
- IIN sadales kontā (IIN 3.likmes 31% apmērā segšanai) (DŅ daļa)	10%																	

Scenārijs Nr.3: Diferencēta neapliekamā minimuma saglabāšana, un IIN otrās likmes paaugstināšana, vienlaicīgi paaugstinos IIN piemērošanas sliekšņus

Strādājošā neto algas izmaiņas (bez apgādībā esošām personām)

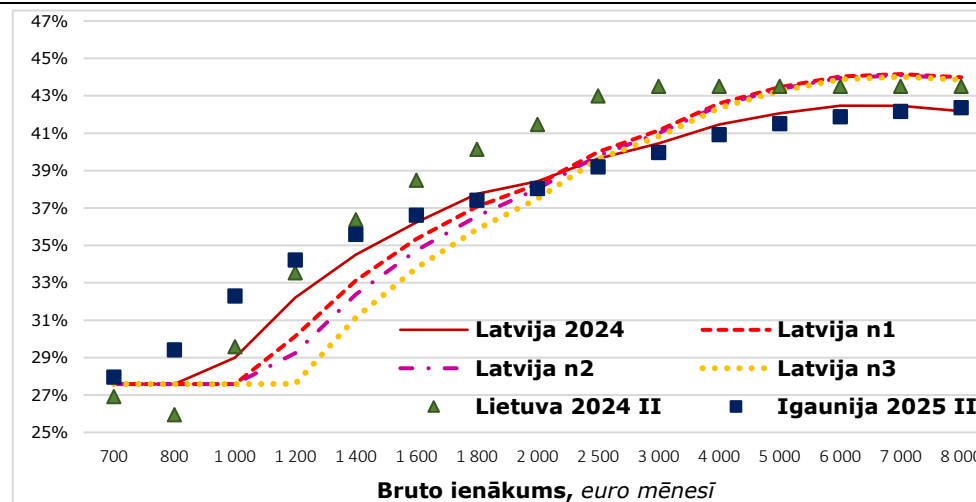
Bruto alga, euro mēnesī	Izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, euro mēnesī			
	N ¹	N ²	N ³	KOPĀ
700	+39	+1	0	+41
1 000	+37	+14	+27	+78
1 600	+18	+12	+19	+48
2 000	+4	+6	+13	+23
2 500	-11	+6	+6	+1
3 000	-26	+6	+6	-14
4 000	-56	+6	+6	-44
6 000	-116	+6	+6	-104
7 000	-146	+6	+6	-134
8 000	-176	+6	+6	-164

Darbspēka nodokļu slogs pēc bruto algas, %

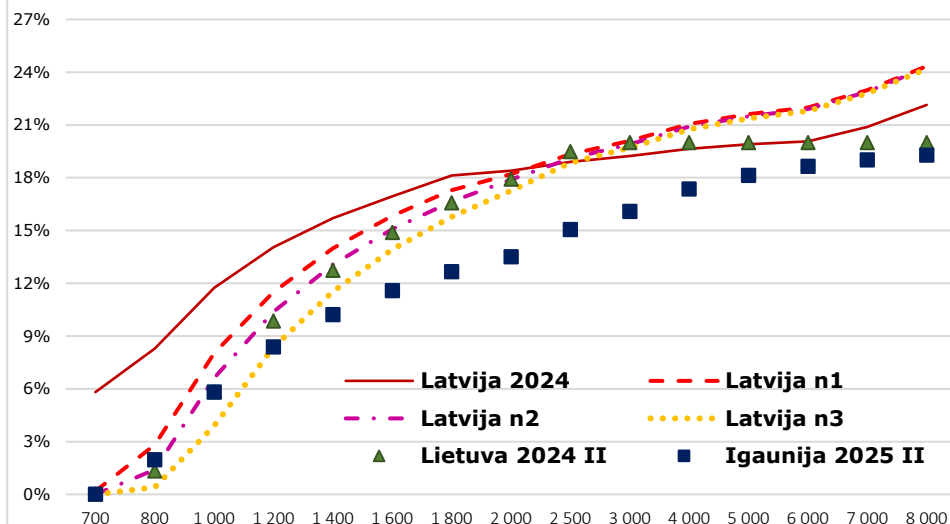
Strādājošā neto algas izmaiņas (ar divām apgādībā esošām personām)

Bruto alga, euro mēnesī	Neto algas izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, euro mēnesī			
	N ¹	N ²	N ³	KOPĀ
700	0	0	0	0
1 000	+17	0	0	+17
1 600	+18	+12	+19	+48
2 000	+4	+6	+13	+23
2 500	-11	+6	+6	+1
3 000	-26	+6	+6	-14
4 000	-56	+6	+6	-44
6 000	-116	+6	+6	-104
7 000	-146	+6	+6	-134
8 000	-176	+6	+6	-164

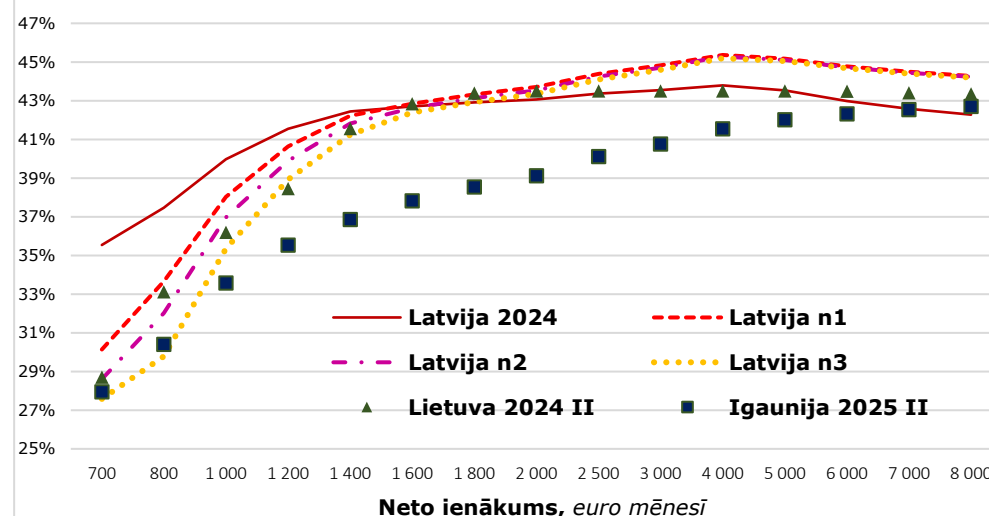

Scenārijs Nr.3: Diferencēta neapliekamā minimuma saglabāšana, un IIN otrās likmes paaugstināšana, vienlaicīgi paaugstinos IIN piemērošanas sliekšņus

IIN efektīvā likme,%

Darbaspēka nodokļu slogs pēc neto algas (strādājošam bez apgādībā esošām personām),%

Darba devēja izmaksas, pie nemainīgas neto algas*

Neto alga, euro mēnesī	Darba devēja izmaksu izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo periodu, euro mēnesī			
	N ¹	N ²	N ³	KOPĀ
700	-84	-22	-14	-119
1 000	-53	-27	-40	-119
1 600	+7	-11	-11	-15
2 000	+40	-11	-11	+17
2 500	+81	-11	-11	+59
3 000	+122	-11	-11	+100
4 000	+205	-11	-11	+182
6 000	+342	-10	-10	+322
7 000	+419	-10	-10	+398
8 000	+495	-10	-10	+474

* Pieņemot, ka darba devējs kompensē darba ņēmējam neto algas (algas pēc nodokļu nomaksas) samazinājumu, kas rodas IIN likmes pieauguma rezultātā (ienākumiem virs 2 000 euro mēnesī IIN likme pieaug no 23% uz 26%), pie tam likmes pieaugumu nekompensē NM pieaugums.

Pasākumu ieviešanas ietekme:

+ Palielina nodarbināto, kas saņem bruto ienākumu līdz 2 000 euro mēnesī, rīcībā esošos ienākumus, kā arī samazina to darbaspēka nodokļu slogu (~98% nodarbināto) Fiskāli nav tik ietilpīgs pasākums kā uzreiz ieviešot fiksētu NM	- Nodarbinātos, kas saņem atalgojumu līdz MA, šīs izmaiņas skars ļoti maz vai nemaz. Lai nodrošinātu šajās grupās nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvara samazināšanos, jāvērtē sociālās palīdzības pakalpojumi Pieņemot, ka tiek nodrošināta nemainīga neto alga, pirmajā gadā pieaug darba devēja izmaksas par nodarbinātajiem, kas saņem bruto ienākumu virs 2 000 euro mēnesī Fiksēta NM ieviešana tiek atlikta

Scenārijs Nr.3A: Diferencēta neapliekamā minimuma saglabāšana, un IIN otrās likmes paaugstināšana, vienlaicīgi paaugstinos IIN piemērošanas sliekšņus piemērošana – LBAS iesūtīts priekšlikums

Mērķa rādītājs

- Pakāpeniski paaugstinot diferencēto NM:

euro mēnesī	N ¹	N ²	N ³
Maksimālais DNM	620	660	700
Minimālais DNM	0	0	0
Ienākuma apmērs, līdz kuram piemēro maksimālo DNM	1 030	1 110	1 200
Ienākuma apmērs, virs kura nepiemēro DNM	1 900	2 300	2 800
Pensionāra NM	620	660	700

- Maksimālais neapliekamā minimums veido aptuveni **80%** no minimālās algas.

euro mēnesī	N ¹	N ²	N ³
Minimālā darba alga (MA)	770	825	880
Maksimālais DNM, % no MA	80,5%	80,0%	79,5%

- IIN piemērošanas sliekšņi:

euro gadā	N ¹		N ²		N ³	
ienākumiem līdz	27 600	20%	27 600	20%	27 600	20%
ienākumiem no līdz	27 600-78 100	26%	27 600-78 100	26%	27 600-78 100	26%
ienākumiem virs	78 100	34%	78 100	34%	78 100	34%

- Solidaritātes nodoklis **ir saglabāts** un nodokļa objekts ir sociāli apdrošināto personu ienākumi, kuri kalendāra gadā pārsniedz VSAOI objekta maksimālo apmēru – **78 100 euro**.

Strādājošais bez apgādībā esošām personām

Bruto alga, euro mēnesī	Neto algas izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, euro mēnesī			
	N ¹	N ²	N ³	KOPĀ
700	+39	+1	0	+41
1 000	+62	+8	+8	+78
1 600	+27	+35	+27	+90
2 000	+10	+33	+37	+80
2 500	+13	0	+26	+39
3 000	-2	0	0	-2
4 000	-32	0	0	-32
6 000	-92	0	0	-92
7 000	-122	0	0	-122
8 000	-152	0	0	-152

Ietekme

- Indikatīva fiskālā ietekme no kopējā pasākuma izmaiņām (bez pensionāra NM):

	N ¹	N ²	N ³
KOPĀ kumulatīvā fiskālā ietekme	-99,8	-145,6	-216,2
<i>no tās: valsts pamatbudžetā</i>	<i>-15,1</i>	<i>-22,0</i>	<i>-32,6</i>
<i>pašvaldību budžetos</i>	<i>-84,7</i>	<i>-123,6</i>	<i>-183,6</i>
Fiskālā viena gada ietekme	-99,8	-45,8	-70,6
<i>no tās: valsts pamatbudžetā</i>	<i>-15,1</i>	<i>-6,9</i>	<i>-10,7</i>
<i>pašvaldību budžetos</i>	<i>-84,7</i>	<i>-38,9</i>	<i>-59,9</i>

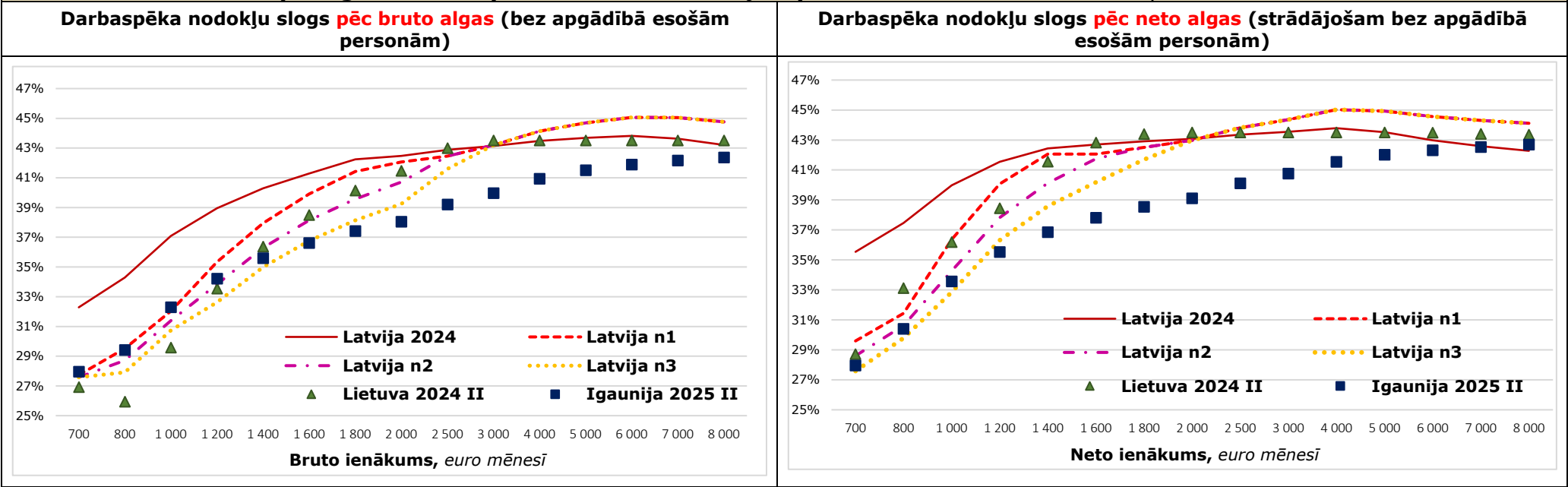
- Ja paaugstina arī pensionāra NM:

	N ¹	N ²	N ³
KOPĀ kumulatīvā fiskālā ietekme	-146,3	-207,6	-295,6
<i>no tās: valsts pamatbudžetā</i>	<i>-22,1</i>	<i>-31,3</i>	<i>-44,6</i>
<i>pašvaldību budžetos</i>	<i>-124,3</i>	<i>-176,3</i>	<i>-251,0</i>
Fiskālā viena gada ietekme	-146,3	-61,3	-88,0
<i>no tās: valsts pamatbudžetā</i>	<i>-22,1</i>	<i>-9,3</i>	<i>-13,3</i>
<i>pašvaldību budžetos</i>	<i>-124,3</i>	<i>-52,0</i>	<i>-74,7</i>

Darba devēja izmaksas, pie nemainīgas neto algas*

Neto alga, euro mēnesī	Darba devēja izmaksu izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo periodu, euro mēnesī			
	N ¹	N ²	N ³	KOPĀ
700	-92	-14	-14	-119
1 000	-95	-50	-32	-177
1 600	-31	-15	-72	-118
2 000	-5	0	0	-5
2 500	+36	0	0	+36
3 000	+77	0	0	+77
4 000	+160	0	0	+160
6 000	+301	0	0	+301
7 000	+377	0	0	+377
8 000	+453	0	0	+453

Scenārijs Nr.3A: Diferencēta neapliekamā minimuma saglabāšana, un IIN otrās likmes paaugstināšana, vienlaicīgi paaugstinos IIN piemērošanas sliekšņus piemērošana – LBAS iesūtīts priekšlikums

Pasākumu ieviešanas ietekme:

+

- Palielina nodarbināto, kas saņem bruto ienākumu līdz 2 500 euro mēnesī, rīcībā esošos ienākumus, kā arī samazina to darbspēka nodokļu slogu (**~98% nodarbināto**);
- Fiskāli nav tik ietilpīgs pasākums kā uzreiz ieviešot fiksētu NM;

-

- Nodarbinātos, kas saņem atalgojumu līdz MA, **šīs izmaiņas skars ļoti maz vai nemaz**. Lai nodrošinātu šajās grupās nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvara samazināšanos, jāvērtē sociālās palīdzības pakalpojumi;
- **Pieņemot, ka tiek nodrošināta nemainīga neto alga, pirmajā gadā pieaug darba devēja izmaksas** par nodarbinātajiem, kas saņem bruto ienākumu virs 2 500 euro mēnesī;
- **Fiksēta NM ieviešana tiek atlikta**;

Scenārijs Nr.4: ja fiksētu NM ievieš pakāpeniski 5 gadu laikā (pārējie rādītāji nemainās) (saglabājot līdzvērtīgas ietekmes kā Scenārijā Nr.2) – LDDK/LTRK komentāri

- Pakāpeniski paaugstinot diferencēto NM:

euro mēnesī	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵
Maksimālais DNM	500	520	550	570	610
Minimālais DNM	100	200	300	400	
Ienākuma apmērs, līdz kuram piemēro maksimālo DNM	800	900	1 000	1 200	
Ienākuma apmērs, virs kura nepiemēro DNM	1 800	2 000	3 000	4 000	
Pensionāra NM	500	520	550	570	610

- Maksimālais neapliekamais minimums veido aptuveni **60%** no minimālās algas.

euro mēnesī	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵
Minimālā darba alga* (MA)	770	825	880	930	980
Maksimālais DNM, % no MA	65%	63%	63%	61%	62%

* Minimālā alga 50% no valsts vidējās algas T-2 izmantojot prognozes.

- IIN un solidaritātes nodokļa piemērošanas (sliekšņi un apmēri) **netiek mainīti**.

- Indikatīva fiskālā ietekme no kopējā pasākuma izmaiņām (bez pensionāra NM):

	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵
KOPĀ kumulatīvā fiskālā ietekme	-89,7	-195,7	-326,7	-431,7	-577,6
no tās: valsts pamatbudžetā	-13,5	-29,6	-49,3	-65,2	-87,2
pašvaldību budžetos	-76,2	-166,2	-277,4	-366,5	-490,4
Fiskālā viena gada ietekme	-89,7	-106,0	-131,0	-105,0	-145,8
no tās: valsts pamatbudžetā	-13,5	-16,0	-19,8	-15,9	-22,0
pašvaldību budžetos	-76,2	-90,0	-111,2	-89,2	-123,8

- Ja paaugstina arī pensionāra NM:

	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵
KOPĀ kumulatīvā fiskālā ietekme	-89,7	-206,6	-352,1	-469,2	-636,1
no tās: valsts pamatbudžetā	-13,5	-31,2	-53,2	-70,8	-96,0
pašvaldību budžetos	-76,2	-175,4	-298,9	-398,3	-540,1
Fiskālā viena gada ietekme	-89,7	-116,9	-145,5	-117,1	-166,9
no tās: valsts pamatbudžetā	-13,5	-17,6	-22,0	-17,7	-25,2
pašvaldību budžetos	-76,2	-99,2	-123,5	-99,4	-141,7

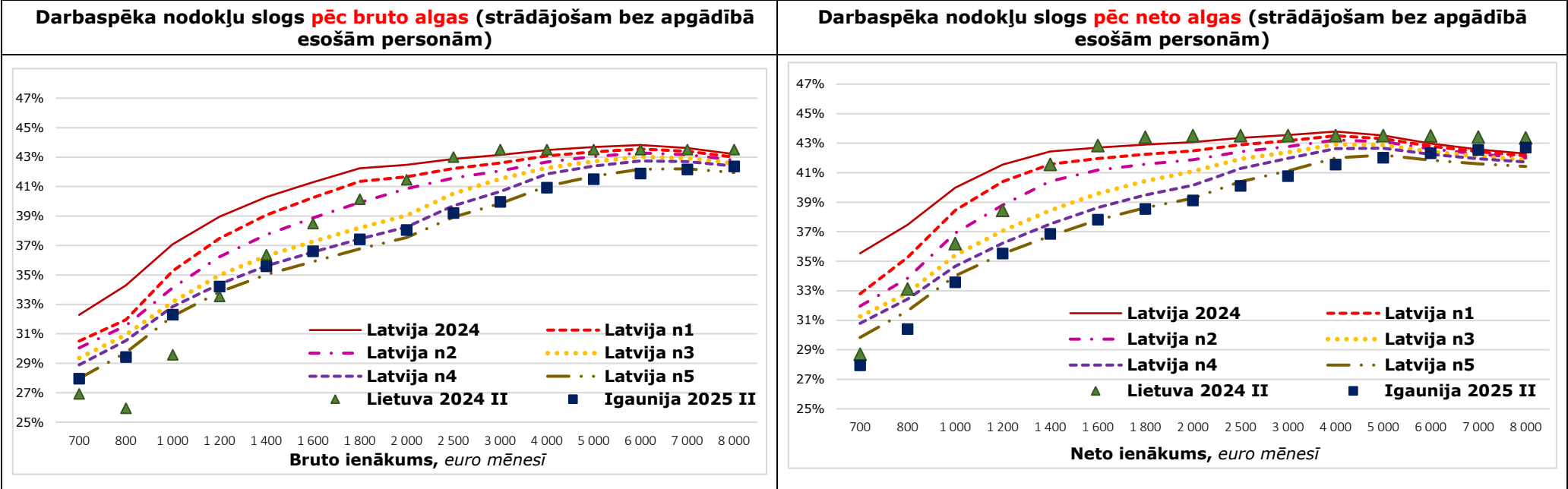
Strādājošais bez apgādībā esošām personām

Bruto alga, euro mēnesī	Neto algas izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, euro mēnesī					KOPĀ
	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵	
700	+15	+4	+6	+4	+8	+37
1 000	+22	+14	+12	+4	+8	+60
1 600	+21	+27	+32	+14	+13	+107
2 000	+20	+20	+45	+19	+18	+122
2 500	+20	+20	+33	+26	+24	+122
3 000	+20	+20	+20	+32	+30	+122
4 000	+20	+20	+20	+20	+42	+122
6 000	+20	+20	+20	+20	+42	+122
7 000	+20	+20	+20	+20	+42	+122
8 000	+20	+20	+20	+20	+42	+122

Darba devēja izmaksas, pie nemainīgas neto algas*

Neto alga, euro mēnesī	Darba devēja izmaksu izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo periodu, euro mēnesī					KOPĀ
	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵	
700	-44	-13	-10	-7	-14	-88
1 000	-42	-40	-37	-18	-15	-151
1 600	-36	-36	-72	-41	-35	-220
2 000	-36	-36	-46	-54	-48	-220
2 500	-36	-36	-36	-47	-64	-220
3 000	-36	-36	-36	-36	-76	-220
4 000	-36	-36	-36	-36	-76	-220
6 000	-33	-33	-33	-33	-70	-204
7 000	-33	-33	-33	-33	-70	-204
8 000	-33	-33	-33	-33	-70	-204

Scenārijs Nr.4: ja fiksētu NM ievieš pakāpeniski 5 gadu laikā (pārējie rādītāji nemainās) (saglabājot līdzvērtīgas ietekmes kā Scenārijā Nr.2) – LDDK/LTRK komentāri

Pasākumu ieviešanas ietekme:

+

- o Palielina nodarbināto rīcībā esošos ienākumus, kā arī samazina to darbspēka nodokļu slogu visās algu grupās;
- o **Pieņemot, ka tiek nodrošināta nemainīga neto alga, samazinās darba devēja izmaksas** par visiem nodarbinātajiem;
- o Pirmajā ieviešanas gadā palielinās atalgojumu konkurētspēja Baltijas reģionā;
- o Ņemot vērā, ka pensionāra NM tiek paaugstināts no otrā ieviešanas gada, priekšlikums daļēji uzlabo pensionāru materiālo stāvokli un palielina to rīcībā esošos ienākumus;

-

- o Nodarbinātos, kas saņem atalgojumu līdz MA, **šīs izmaiņas skars ļoti maz vai nemaz**. Lai nodrošinātu šajās grupās nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvara samazināšanos, jāvērtē sociālās palīdzības pakalpojumi;
- o Tikai daļēji nodrošina progresivitātes piemērošanas ienākumiem pieaugumu;
- o Kumulatīvi fiskāli ietilpīgs pasākums, ja nemaina IIN piemērošanas sliekšņus un likmes – **samazina IIN ieņēmumus**;
- o **Ņemot vērā ilgo ieviešanas periodu (5 gadi)**, un kaimiņvalstu paredzamās izmaiņas saistībā ar darbspēka nodokļiem, var secināt, ka šāds scenārijs visticamāk ilgtermiņā nepanāktu atalgojuma konkurētspējas nodrošināšanu Baltijas reģionā;
- o Netiek sasniegts mērķis – NM apmērs 80% no MA, praktiski katru gadu no tā attālinās (nav ilgtspējīgs risinājums);

Scenārijs Nr.4A: ja fiksētu NM ievieš pakāpeniski 5 gadu laikā un paaugstina IIN piemērošanas sliekšni (atbilstoši DNM piemērošanas sliekšņiem) (saglabājot līdzvērtīgas ietekmes kā Scenārijā Nr.2) – LDDK/LTRK komentāri

- Pakāpeniski paaugstinot diferencēto NM:

euro mēnesī	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵
Maksimālais DNM	500	520	540	560	590
Minimālais DNM	80	180	220	280	
Ienākuma apmērs, līdz kuram piemēro maksimālo DNM	800	900	1 000	1 200	
Ienākuma apmērs, virs kura nepiemēro DNM	1 800	2 000	2 500	3 000	
Pensionāra NM	500	520	540	560	590

- Maksimālais neapliekamais minimums veido aptuveni **60%** no minimālās algas.

euro mēnesī	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵
Minimālā darba alga* (MA)	770	825	880	930	980
Maksimālais DNM, % no MA	65%	63%	61%	60%	60%

* Minimālā alga 50% no valsts vidējās algas **T-2** izmantojot prognozes.

- IIN piemērošanas sliekšņi:

euro gadā		N ¹	N ²	N ³	N ⁴ / N ⁵
ienākumiem līdz	20%	21 600	24 000	30 000	36 000
ienākumiem no līdz	23%	21 600 - 78 100	24 000 - 78 100	30 000 - 78 100	36 000 - 78 100
ienākumiem virs	31%	78 100	78 100	78 100	78 100

- **Solidaritātes nodokļa** objekts ir sociāli apdrošināto personu ienākumi, kuri kalendāra gadā pārsniedz VSAOI objekta maksimālo apmēru – **78 100 euro**. Likmes tādas pašas kā 2024. gadā.

Strādājošais bez apgādībā esošām personām

Bruto alga, euro mēnesī	Neto algas izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, euro mēnesī					
	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵	KOPĀ
700	+15	+4	+4	+4	+6	+33
1 000	+22	+15	+10	+4	+6	+56
1 600	+17	+28	+22	+17	+18	+103
2 000	+20	+26	+29	+22	+31	+128
2 500	+20	+26	+23	+28	+46	+143
3 000	+20	+26	+23	+27	+62	+158
4 000	+20	+26	+23	+27	+62	+158
6 000	+20	+26	+23	+27	+62	+158
7 000	+20	+26	+23	+27	+62	+158
8 000	+20	+26	+23	+27	+62	+158

- Indikatīva fiskālā ietekme no kopējā pasākuma izmaiņām (bez pensionāra NM):

	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵
KOPĀ kumulatīvā fiskālā ietekme	-88,5	-210,5	-328,6	-426,0	-622,0
<i>no tās: valsts pamatbudžetā</i>	<i>-13,4</i>	<i>-31,8</i>	<i>-49,6</i>	<i>-64,3</i>	<i>-93,9</i>
<i>pašvaldību budžetos</i>	<i>-75,2</i>	<i>-178,7</i>	<i>-279,0</i>	<i>-361,7</i>	<i>-528,1</i>
Fiskālā viena gada ietekme	-88,5	-122,0	-118,1	-97,4	-196,0
<i>no tās: valsts pamatbudžetā</i>	<i>-13,4</i>	<i>-18,4</i>	<i>-17,8</i>	<i>-14,7</i>	<i>-29,6</i>
<i>pašvaldību budžetos</i>	<i>-75,2</i>	<i>-103,6</i>	<i>-100,2</i>	<i>-82,7</i>	<i>-166,4</i>

- Ja paaugstina arī pensionāra NM:

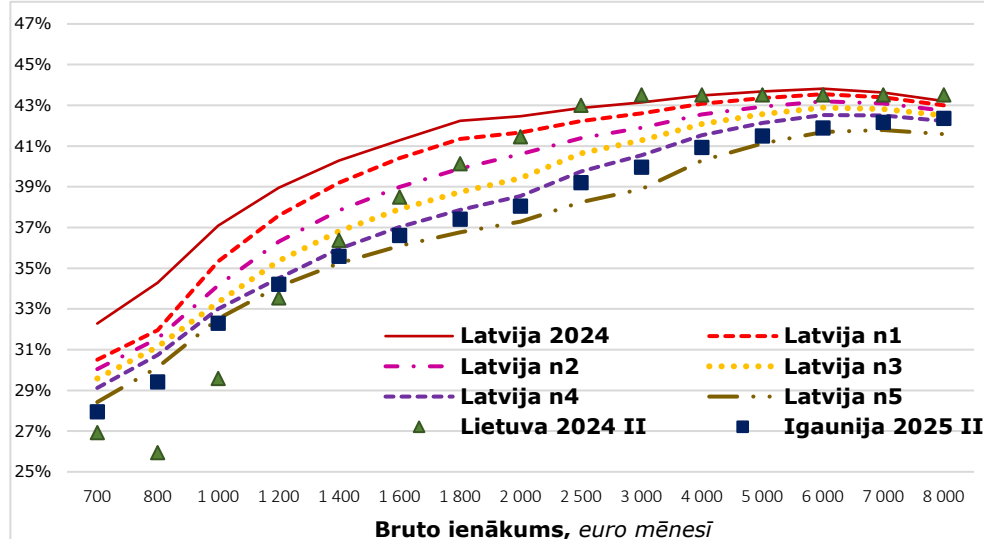
	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵
KOPĀ kumulatīvā fiskālā ietekme	-88,8	-221,9	-350,6	-460,0	-673,5
<i>no tās: valsts pamatbudžetā</i>	<i>-13,4</i>	<i>-33,5</i>	<i>-52,9</i>	<i>-69,5</i>	<i>-101,7</i>
<i>pašvaldību budžetos</i>	<i>-75,4</i>	<i>-188,4</i>	<i>-297,7</i>	<i>-390,6</i>	<i>-571,8</i>
Fiskālā viena gada ietekme	-88,8	-133,1	-128,7	-109,4	-213,5
<i>no tās: valsts pamatbudžetā</i>	<i>-13,4</i>	<i>-20,1</i>	<i>-19,4</i>	<i>-16,5</i>	<i>-32,2</i>
<i>pašvaldību budžetos</i>	<i>-75,4</i>	<i>-113,0</i>	<i>-109,3</i>	<i>-92,9</i>	<i>-181,2</i>

Darba devēja izmaksas, pie nemainīgas neto algas*

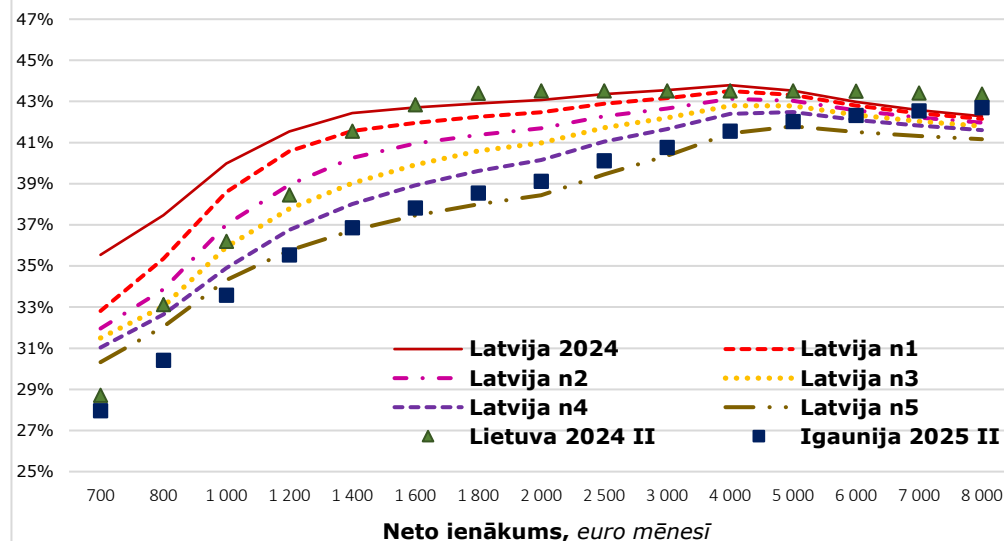
Neto alga, euro mēnesī	Darba devēja izmaksu izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo periodu, euro mēnesī					
	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵	KOPĀ
700	-44	-13	-7	-7	-10	-81
1 000	-38	-41	-27	-24	-14	-144
1 600	-36	-47	-46	-43	-62	-234
2 000	-36	-47	-41	-47	-93	-265
2 500	-36	-47	-41	-49	-112	-285
3 000	-36	-47	-41	-49	-112	-285
4 000	-36	-47	-41	-49	-112	-285
6 000	-33	-43	-38	-45	-103	-264
7 000	-33	-43	-38	-45	-103	-264
8 000	-33	-43	-38	-45	-103	-264

Scenārijs Nr.4A: ja fiksētu NM ievieš pakāpeniski 5 gadu laikā un paaugstina IIN piemērošanas sliekšni (atbilstoši DNM piemērošanas sliekšņiem) (saglabājot līdzvērtīgas ietekmes kā Scenārijā Nr.2) – LDDK/LTRK komentāri

Darbspēka nodokļu slogs pēc bruto algas (strādājošam bez apgādībā esošām personām)

Darbspēka nodokļu slogs pēc neto algas (strādājošam bez apgādībā esošām personām)

Pasākumu ieviešanas ietekme:

+

- Palielina nodarbināto rīcībā esošos ienākumus, kā arī samazina to darbspēka nodokļu slogu visās algu grupās;
- **Pieņemot, ka tiek nodrošināta nemainīga neto alga, samazinās darba devēja izmaksas** par visiem nodarbinātajiem;
- Pirmajā ieviešanas gadā palielinās atalgojumu konkurētspēja Baltijas reģionā;
- Ņemot vērā, ka pensionāra NM tiek paaugstināts no otrā ieviešanas gada, un **vienlaicīgi** tiek paaugstināts IIN piemērošanas 1. sliekšnis, priekšlikums daļēji uzlabo pensionāru materiālo stāvokli un palielina to rīcībā esošos ienākumus;

-

- Nodarbinātos, kas saņem atalgojumu līdz MA, **šis izmaiņas skars ļoti maz vai nemaz**. Lai nodrošinātu šajās grupās nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvara samazināšanos, jāvērtē sociālās palīdzības pakalpojumi;
- Tikai daļēji nodrošina progresivitātes piemērošanas ienākumiem pieaugumu;
- Kumulatīvi fiskāli ietilpīgs pasākums, ja nepaaugstina otro IIN likmi – **samazina IIN ieņēmumus**;
- **Ņemot vērā ilgo ieviešanas periodu (5 gadi)**, un kaimiņvalstu paredzamās izmaiņas saistībā ar darbspēka nodokļiem, var secināt, ka šāds scenārijs visticamāk ilgtermiņā nepanāktu atalgojuma konkurētspējas nodrošināšanu Baltijas reģionā;
- Netiek sasniegts mērķis – NM apmērs 80% no MA, praktiski katru gadu no tā attālinās (nav ilgtspējīgs risinājums);

Scenārijs Nr.5: ja fiksētu NM 500 euro apmērā ievieš pakāpeniski 5 gadu laikā (pārējie rādītāji nemainās) – LDDK/LTRK komentāri

- Pakāpeniski paaugstinot diferencēto NM:

euro mēnesī	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵
Maksimālais DNM	500	500	500	500	500
Minimālais DNM	100	200	300	400	
Ienākuma apmērs, līdz kuram piemēro maksimālo DNM	800	900	1 000	2 000	
Ienākuma apmērs, virs kura nepiemēro DNM	2 000	3 000	4 000	5 000	
Pensionāra NM	500	500	500	500	

- Maksimālais neapliekamais minimums veido aptuveni **50%** no minimālās algas.

euro mēnesī	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵
Minimālā darba alga* (MA)	770	825	880	930	980
Maksimālais DNM, % no MA	65%	61%	57%	54%	51%

* Minimālā alga 50% no valsts vidējās algas T-2 izmantojot prognozes.

- IIN un solidaritātes nodokļa piemērošanas (sliekšņi un apmēri) **netiek mainīti**.

- Indikatīva fiskālā ietekme no kopējā pasākuma izmaiņām:

	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵
KOPĀ kumulatīvā fiskālā ietekme	-100,8	-224,2	-314,5	-392,9	-456,5
no tās: valsts pamatbudžetā	-15,2	-33,9	-47,5	-59,3	-68,9
pašvaldību budžetos	-85,6	-190,4	-267,0	-333,5	-387,6
Fiskālā viena gada ietekme	-100,8	-123,4	-90,2	-78,4	-63,6
no tās: valsts pamatbudžetā	-15,2	-18,6	-13,6	-11,8	-9,6
pašvaldību budžetos	-85,6	-104,8	-76,6	-66,6	-54,0

Strādājošais bez apgādībā esošām personām

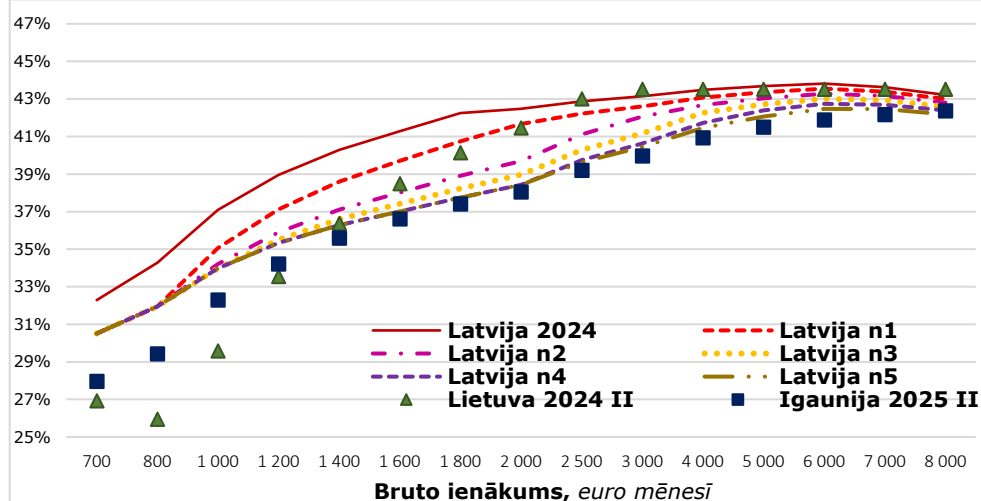
Bruto alga, euro mēnesī	Neto algas izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, euro mēnesī					
	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵	KOPĀ
700	+15	0	0	0	0	+15
1 000	+25	+10	+3	0	0	+38
1 600	+31	+33	+12	+8	0	+85
2 000	+20	+49	+18	+13	0	+100
2 500	+20	+34	+26	+17	+3	+100
3 000	+20	+20	+33	+20	+7	+100
4 000	+20	+20	+20	+27	+13	+100
6 000	+20	+20	+20	+20	+20	+100
7 000	+20	+20	+20	+20	+20	+100
8 000	+20	+20	+20	+20	+20	+100

Darba devēja izmaksas, pie nemainīgas neto algas*

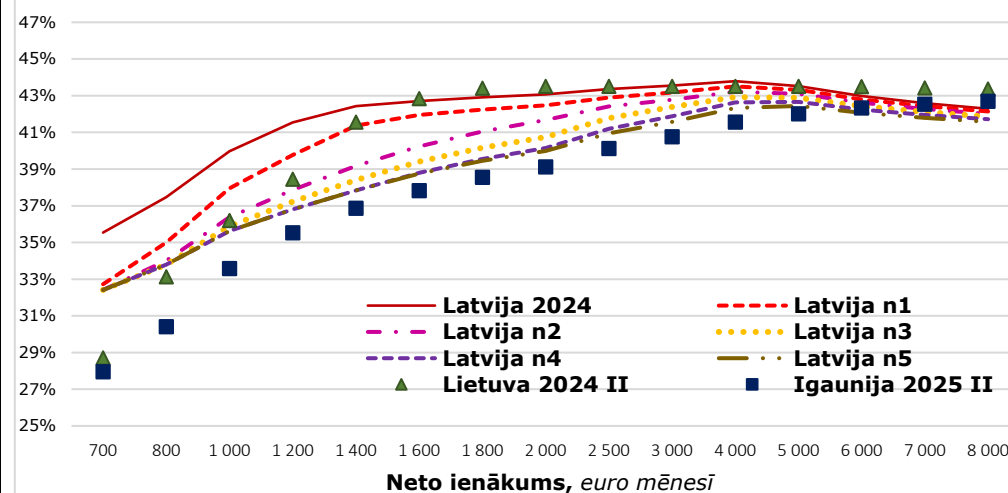
Neto alga, euro mēnesī	Darba devēja izmaksu izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo periodu, euro mēnesī					
	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵	KOPĀ
700	-45	-5	0	0	0	-50
1 000	-55	-40	-12	-6	0	-113
1 600	-36	-79	-37	-26	-2	-180
2 000	-36	-48	-54	-34	-9	-180
2 500	-36	-36	-48	-43	-18	-180
3 000	-36	-36	-36	-45	-27	-180
4 000	-36	-36	-36	-36	-36	-180
6 000	-33	-33	-33	-33	-33	-167
7 000	-33	-33	-33	-33	-33	-167
8 000	-33	-33	-33	-33	-33	-167

Scenārijs Nr.5: ja fiksētu NM 500 euro apmērā ievieš pakāpeniski 5 gadu laikā (pārējie rādītāji nemainās) – LDDK/LTRK komentāri

Darbspēka nodokļu slogs **pēc bruto algas** (strādājošam bez apgādībā esošām personām)

Darbspēka nodokļu slogs **pēc neto algas** (strādājošam bez apgādībā esošām personām)

Pasākumu ieviešanas ietekme:

- Palielina nodarbināto rīcībā esošos ienākumus, kā arī samazina to darbspēka nodokļu slogu visās algu grupās;
- **Pieņemot, ka tiek nodrošināta nemainīga neto alga, samazinās darba devēja izmaksas par visiem nodarbinātajiem;**
- Pirmajā ieviešanas gadā palielinās atalgojumu konkurētspēja Baltijas reģionā;

- Nodarbinātos, kas saņem atalgojumu līdz MA, **šis izmaiņas skars ļoti maz vai nemaz.** Lai nodrošinātu šajās grupās nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvara samazināšanos, jāvērtē sociālās palīdzības pakalpojumi;
- Tikai daļēji nodrošina progresivitātes piemērošanas ienākumiem pieaugumu;
- Kumulatīvi fiskāli ietilpīgs pasākums, ja nemaina IIN piemērošanas sliekšņus un likmes – **samazina IIN iepējumus;**
- **NM netuvojas minimālajai algai** kā sākotnēji bija noteikts
- **Nemot vērā ilgo ieviešanas periodu (5 gadi),** un kaimiņvalstu paredzamās izmaiņas saistībā ar darbspēka nodokļiem, var secināt, ka šāds scenārijs visticamāk ilgtermiņā nepanāktu atalgojuma konkurētspējas nodrošināšanu Baltijas reģionā;
- Ņemot vērā, ka pensionāra NM paliek nemainīgs (500 euro), priekšlikums neuzlabo pensionāru materiālo stāvokli un nepalielina to rīcībā esošos ienākumus;
- Netiek sasniegts mērķis – NM apmērs 80% no MA, praktiski katru gadu no tā attālinās (nav ilgtspējīgs risinājums);

Scenārijs Nr.5A: ja fiksētu NM 500 euro apmērā ievieš pakāpeniski 5 gadu laikā un paaugstina IIN piemērošanas sliekšni (atbilstoši DNM piemērošanas sliekšņiem) – LDDK/LTRK komentāri

- Pakāpeniski paaugstinot diferencēto NM:

euro mēnesī	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵
Maksimālais DNM	500	500	500	500	500
Minimālais DNM	100	200	300	400	
Ienākuma apmērs, līdz kuram piemēro maksimālo DNM	800	900	1 000	2 000	
Ienākuma apmērs, virs kura nepiemēro DNM	2 000	3 000	4 000	5 000	
Pensionāra NM	500	500	500	500	500

- Maksimālais neapliekamais minimums veido aptuveni **50%** no minimālās algas.

euro mēnesī	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵
Minimālā darba alga* (MA)	770	825	880	930	980
Maksimālais DNM, % no MA	65%	61%	57%	54%	51%

* Minimālā alga 50% no valsts vidējās algas T-2 izmantojot prognozes.

- IIN piemērošanas sliekšņi:

euro gadā		N ¹	N ²	N ³	N ⁴ / N ⁵
ienākumiem līdz	20%	24 000	36 000	48 000	48 000
ienākumiem no līdz	23%	24 000 - 78 100	36 000 - 78 100	48 000 - 78 100	48 000 - 78 100
ienākumiem virs	31%	78 100	78 100	78 100	78 100

- **Solidaritātes nodokļa** objekts ir sociāli apdrošināto personu ienākumi, kuri kalendāra gadā pārsniedz VSAOI objekta maksimālo apmēru – **78 100 euro**. Likmes tādas pašas kā 2024. gadā.

Strādājošais bez apgādībā esošām personām

Bruto alga, euro mēnesī	Neto algas izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, euro mēnesī					
	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵	KOPĀ
700	+15	0	0	0	0	+15
1 000	+25	+10	+3	0	0	+38
1 600	+31	+33	+12	+8	0	+85
2 000	+30	+49	+18	+13	0	+110
2 500	+30	+49	+26	+17	+3	+125
3 000	+30	+50	+33	+20	+7	+140
4 000	+30	+50	+50	+27	+13	+170
6 000	+30	+50	+50	+20	+20	+170
7 000	+30	+50	+50	+20	+20	+170
8 000	+30	+50	+50	+20	+20	+170

- Indikatīva fiskālā ietekme no kopējā pasākuma izmaiņām:

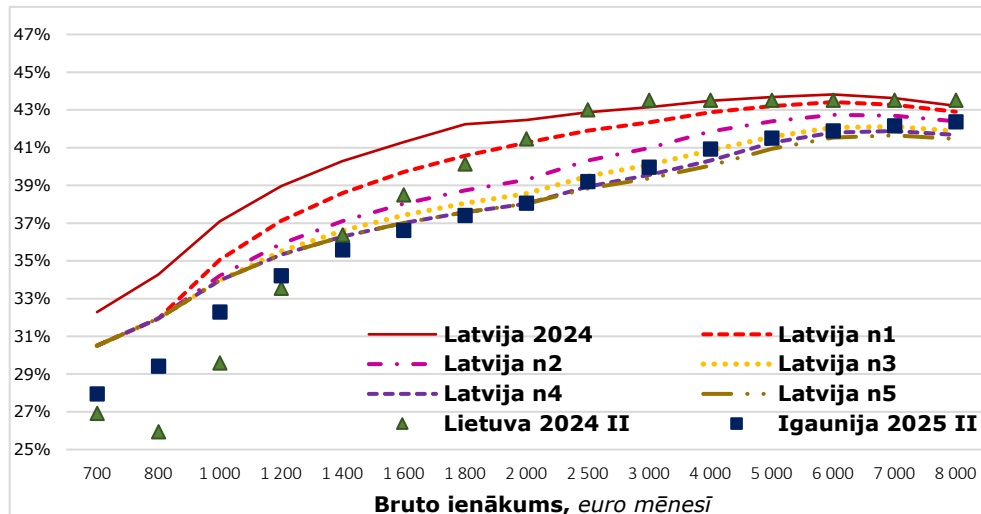
	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵
KOPĀ kumulatīvā fiskālā ietekme	-124,9	-297,4	-421,6	-512,6	-586,6
no tās: valsts pamatbudžetā	-18,9	-44,9	-63,6	-77,4	-88,6
pašvaldību budžetos	-106,1	-252,5	-357,9	-435,2	-498,1
Fiskālā viena gada ietekme	-124,9	-172,5	-124,2	-91,0	-74,1
no tās: valsts pamatbudžetā	-18,9	-26,0	-18,7	-13,7	-11,2
pašvaldību budžetos	-106,1	-146,4	-105,4	-77,3	-62,9

Darba devēja izmaksas, pie nemainīgas neto algas*

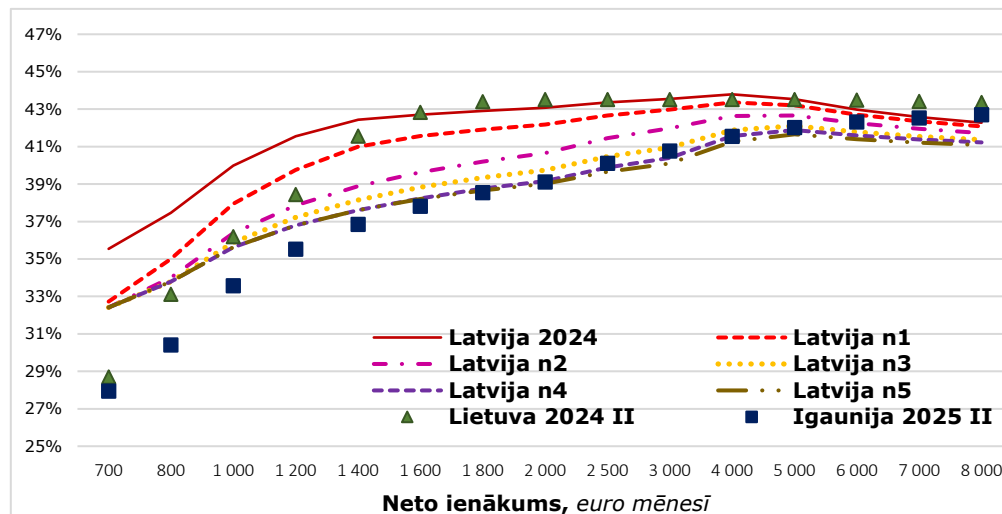
Neto alga, euro mēnesī	Darba devēja izmaksu izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo periodu, euro mēnesī					
	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵	KOPĀ
700	-45	-5	0	0	0	-50
1 000	-55	-40	-12	-6	0	-113
1 600	-54	-88	-35	-25	-1	-203
2 000	-54	-89	-50	-32	-8	-233
2 500	-54	-90	-71	-40	-16	-271
3 000	-54	-90	-90	-47	-25	-306
4 000	-54	-90	-90	-36	-36	-306
6 000	-50	-83	-83	-33	-33	-284
7 000	-50	-83	-83	-33	-33	-284
8 000	-50	-83	-83	-33	-33	-284

Scenārijs Nr.5A: ja fiksētu NM 500 euro apmērā ievieš pakāpeniski 5 gadu laikā un paaugstina IIN piemērošanas sliekšni
(atbilstoši DNM piemērošanas sliekšņiem) – **LDDK/LTRK** komentāri

Darbspēka nodokļu slogs pēc bruto algas (strādājošam bez apgādībā esošām personām)

Darbspēka nodokļu slogs pēc neto algas (strādājošam bez apgādībā esošām personām)

Pasākumu ieviešanas ietekme:

- Palielina nodarbināto rīcībā esošos ienākumus, kā arī samazina to darbspēka nodokļu slogu visās algu grupās;
- **Pieņemot, ka tiek nodrošināta nemainīga neto alga, samazinās darba devēja izmaksas** par visiem nodarbinātajiem;
- Pirmajā ieviešanas gadā palielinās atalgojumu konkurētspēja Baltijas reģionā;
- Ņemot vērā, ka pensionāra NM paliek nemainīgs (500 euro), bet **vienlaicīgi** tiek paaugstināts IIN piemērošanas 1. sliekšnis, priekšlikums daļēji uzlabo pensionāru materiālo stāvokli un nedaudz palielina to rīcībā esošos ienākumus;

- Nodarbinātos, kas saņem atalgojumu līdz MA, **šis izmaiņas skars ļoti maz vai nemaz**. Lai nodrošinātu šajās grupās nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvara samazināšanos, jāvērtē sociālās palīdzības pakalpojumi;
- Tikai daļēji nodrošina progresivitātes piemērošanas ienākumiem pieaugumu;
- Kumulatīvi fiskāli ietilpīgs pasākums, ja netiek paaugstināta otrā IIN likme – **samazina IIN ieņēmumus**;
- **Ņemot vērā ilgo ieviešanas periodu (5 gadi)**, un kaimiņvalstu paredzamās izmaiņas saistībā ar darbspēka nodokļiem, var secināt, ka šāds scenārijs visticamāk ilgtermiņā nepanāktu atalgojuma konkurētspējas nodrošināšanu Baltijas reģionā;
- Netiek sasniegts mērķis – NM apmērs 80% no MA, praktiski katru gadu no tā attālinās (nav ilgtspējīgs risinājums);

Scenārijs Nr.6: ja fiksētu NM ievieš pakāpeniski 5 gadu laikā un pakāpeniski sasniedz 70% no MA (pārējie rādītāji nemainās) – LDDK iesūtīts priekšlikums

- Pakāpeniski paaugstinot diferencēto NM:

euro mēnesī	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵
Maksimālais DNM	500	550	600	650	690
Minimālais DNM	100	250	400	550	
Ienākuma apmērs, līdz kuram piemēro maksimālo DNM	800	830	900	1 000	
Ienākuma apmērs, virs kura nepiemēro DNM	1 900	2 000	2 100	2 200	
Pensionāra NM	500	550	600	650	

- Maksimālais neapliekamais minimums veido aptuveni **70%** no minimālās algas.

euro mēnesī	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵
Minimālā darba alga* (MA)	770	825	880	930	980
Maksimālais DNM, % no MA	65%	67%	68%	70%	70%

* Minimālā alga 50% no valsts vidējās algas **T-2** izmantojot prognozes.

- IIN un solidaritātes nodokļa piemērošanas (sliekšņi un apmēri) **netiek mainīti**.

Strādājošais bez apgādībā esošām personām

Bruto alga, euro mēnesī	Neto algas izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, euro mēnesī					KOPĀ
	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵	
700	+15	+10	+10	+5	0	+41
1 000	+22	+18	+15	+13	+8	+76
1 600	+26	+29	+26	+23	+18	+123
2 000	+20	+30	+33	+30	+25	+138
2 500	+20	+30	+30	+30	+28	+138
3 000	+20	+30	+30	+30	+28	+138
4 000	+20	+30	+30	+30	+28	+138
6 000	+20	+30	+30	+30	+28	+138
7 000	+20	+30	+30	+30	+28	+138
8 000	+20	+30	+30	+30	+28	+138

- Indikatīva fiskālā ietekme no kopējā pasākuma izmaiņām (bez pensionāra NM):

	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵
KOPĀ kumulatīvā fiskālā ietekme	-96,3	-232,8	-368,5	-522,0	-668,6
<i>no tās: valsts pamatbudžetā</i>	<i>-14,5</i>	<i>-35,1</i>	<i>-55,6</i>	<i>-78,8</i>	<i>-100,9</i>
<i>pašvaldību budžetos</i>	<i>-81,7</i>	<i>-197,7</i>	<i>-312,9</i>	<i>-443,2</i>	<i>-567,6</i>
Fiskālā viena gada ietekme	-96,3	-136,5	-135,7	-153,5	-146,5
<i>no tās: valsts pamatbudžetā</i>	<i>-14,5</i>	<i>-20,6</i>	<i>-20,5</i>	<i>-23,2</i>	<i>-22,1</i>
<i>pašvaldību budžetos</i>	<i>-81,7</i>	<i>-115,9</i>	<i>-115,3</i>	<i>-130,3</i>	<i>-124,4</i>

- Ja paaugstina arī pensionāra NM:

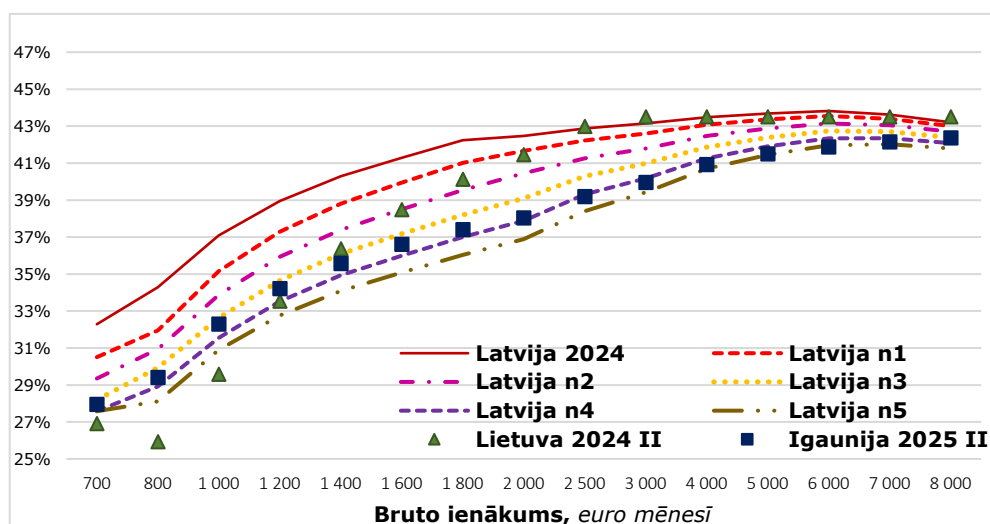
	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵
KOPĀ kumulatīvā fiskālā ietekme	-96,3	-257,1	-414,7	-590,5	-756,9
<i>no tās: valsts pamatbudžetā</i>	<i>-14,5</i>	<i>-38,8</i>	<i>-62,6</i>	<i>-89,2</i>	<i>-114,3</i>
<i>pašvaldību budžetos</i>	<i>-81,7</i>	<i>-218,3</i>	<i>-352,1</i>	<i>-501,3</i>	<i>-642,6</i>
Fiskālā viena gada ietekme	-96,3	-160,8	-157,7	-175,8	-166,4
<i>no tās: valsts pamatbudžetā</i>	<i>-14,5</i>	<i>-24,3</i>	<i>-23,8</i>	<i>-26,5</i>	<i>-25,1</i>
<i>pašvaldību budžetos</i>	<i>-81,7</i>	<i>-136,5</i>	<i>-133,9</i>	<i>-149,2</i>	<i>-141,3</i>

Darba devēja izmaksas, pie nemainīgas neto algas*

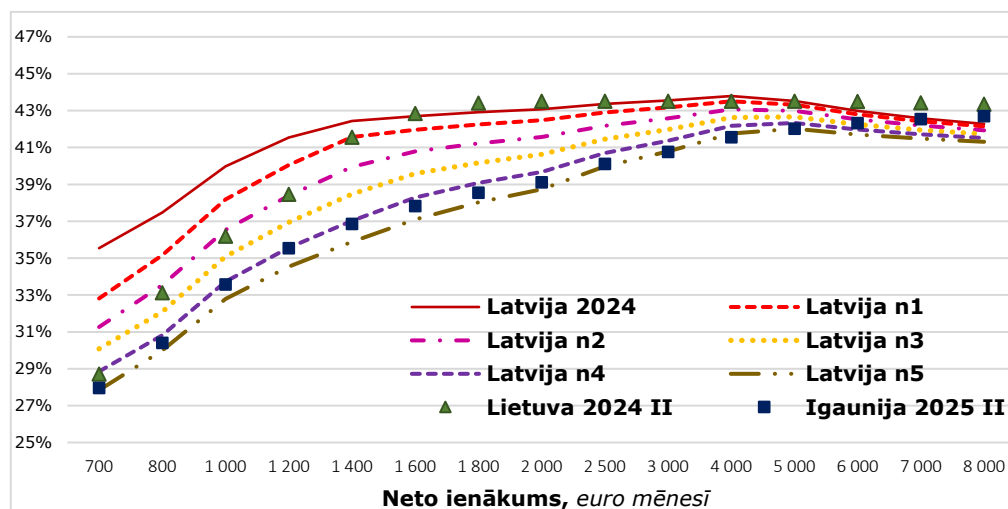
Neto alga, euro mēnesī	Darba devēja izmaksu izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo periodu, euro mēnesī					KOPĀ
	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵	
700	-41	-26	-17	-17	-14	-116
1 000	-47	-44	-35	-32	-21	-178
1 600	-36	-54	-54	-56	-49	-249
2 000	-36	-54	-54	-54	-50	-249
2 500	-36	-54	-54	-54	-50	-249
3 000	-36	-54	-54	-54	-50	-249
4 000	-36	-54	-54	-54	-50	-249
6 000	-33	-50	-50	-50	-47	-230
7 000	-33	-50	-50	-50	-47	-230
8 000	-33	-50	-50	-50	-47	-230

Scenārijs Nr.6: ja fiksētu NM ievieš pakāpeniski 5 gadu laikā un pakāpeniski sasniedz 70% no MA (pārējie rādītāji nemainās) – LDDK iesūtīts priekšlikums

Darbspēka nodokļu slogs **pēc bruto algas** (strādājošām bez apgādībā esošām personām)

Darbspēka nodokļu slogs **pēc neto algas** (strādājošām bez apgādībā esošām personām)

Pasākumu ieviešanas ietekme:

+

- o Palielina nodarbināto rīcībā esošos ienākumus, kā arī samazina to darbspēka nodokļu slogu visās algu grupās;
- o **Pieņemot, ka tiek nodrošināta nemainīga neto alga, samazinās darba devēja izmaksas** par visiem nodarbinātajiem;
- o Pirmajā ieviešanas gadā palielinās atalgojumu konkurētspēja Baltijas reģionā;
- o Ņemot vērā, ka pensionāra NM tiek paaugstināts no otrā ieviešanas gada, priekšlikums daļēji uzlabo pensionāru materiālo stāvokli un palielina to rīcībā esošos ienākumus;

-

- o Nodarbinātos, kas saņem atalgojumu līdz MA, **šīs izmaiņas skars ļoti maz vai nemaz**. Lai nodrošinātu šajās grupās nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvara samazināšanos, jāvērtē sociālās palīdzības pakalpojumi;
- o Tikai daļēji nodrošina progresivitātes piemērošanas ienākumiem pieaugumu;
- o Kumulatīvi fiskāli ietilpīgs pasākums, ja nemaina IIN piemērošanas sliekšņus un likmes – **samazina IIN ienākumus**;
- o **Ņemot vērā ilgo ieviešanas periodu (5 gadi)**, un kaimiņvalstu paredzamās izmaiņas saistībā ar darbspēka nodokļiem, var secināt, ka šāds scenārijs visticamāk ilgtermiņā nepanāktu atalgojuma konkurētspējas nodrošināšanu Baltijas reģionā;
- o Netiek sasniegts mērķis – NM apmērs 80% no MA;

Scenārijs Nr.6A: ja fiksētu NM ievieš pakāpeniski 5 gadu laikā un pakāpeniski sasniedz 70% no MA un paaugstina IIN piemērošanas sliekšni (atbilstoši DNM piemērošanas sliekšņiem) – LDDK iesūtīts priekšlikums

- Pakāpeniski paaugstinot diferencēto NM:

euro mēnesī	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵
Maksimālais DNM	500	550	600	650	690
Minimālais DNM	100	250	400	550	
Ienākuma apmērs, līdz kuram piemēro maksimālo DNM	800	830	900	1 000	
Ienākuma apmērs, virs kura nepiemēro DNM	1 900	2 000	2 100	2 200	
Pensionāra NM	500	550	600	650	

- Maksimālais neapliekamais minimums veido aptuveni **70%** no minimālās algas.

euro mēnesī	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵
Minimālā darba alga* (MA)	770	825	880	930	980
Maksimālais DNM, % no MA	65%	67%	68%	70%	70%

* Minimālā alga 50% no valsts vidējās algas T-2 izmantojot prognozes.

- IIN piemērošanas sliekšņi:

euro gadā		N ¹	N ²	N ³	N ⁴ / N ⁵
ienākumiem līdz	20%	22 800	24 000	25 200	26 400
ienākumiem no līdz	23%	22 800 - 78 100	24 000 - 78 100	25 200 - 78 100	26 400 - 78 100
ienākumiem virs	31%	78 100	78 100	78 100	78 100

- **Solidaritātes nodokļa** objekts ir sociāli apdrošināto personu ienākumi, kuri kalendārā gadā pārsniedz VSAOI objekta maksimālo apmēru – **78 100 euro**. Likmes tādas pašas kā 2024. gadā.

Strādājošais bez apgādībā esošām personām

Bruto alga, euro mēnesī	Neto algas izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, euro mēnesī					KOPĀ
	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵	
700	+15	+10	+10	+5	0	+41
1 000	+22	+18	+15	+13	+8	+76
1 600	+26	+29	+26	+23	+18	+123
2 000	+27	+33	+33	+30	+25	+148
2 500	+27	+33	+33	+33	+28	+154
3 000	+27	+33	+33	+33	+28	+154
4 000	+27	+33	+33	+33	+28	+154
6 000	+27	+33	+33	+33	+28	+154
7 000	+27	+33	+33	+33	+28	+154
8 000	+27	+33	+33	+33	+28	+154

- Indikatīva fiskālā ietekme no kopējā pasākuma izmaiņām (bez pensionāra NM):

	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵
KOPĀ kumulatīvā fiskālā ietekme	-113,4	-260,3	-405,7	-562,2	-711,9
no tās: valsts pamatbudžetā	-17,1	-39,3	-61,2	-84,9	-107,5
pašvaldību budžetos	-96,3	-221,0	-344,4	-477,3	-604,4
Fiskālā viena gada ietekme	-113,4	-146,8	-145,4	-156,5	-149,7
no tās: valsts pamatbudžetā	-17,1	-22,2	-22,0	-23,6	-22,6
pašvaldību budžetos	-96,3	-124,7	-123,4	-132,9	-127,1

- Ja paaugstina arī pensionāra NM:

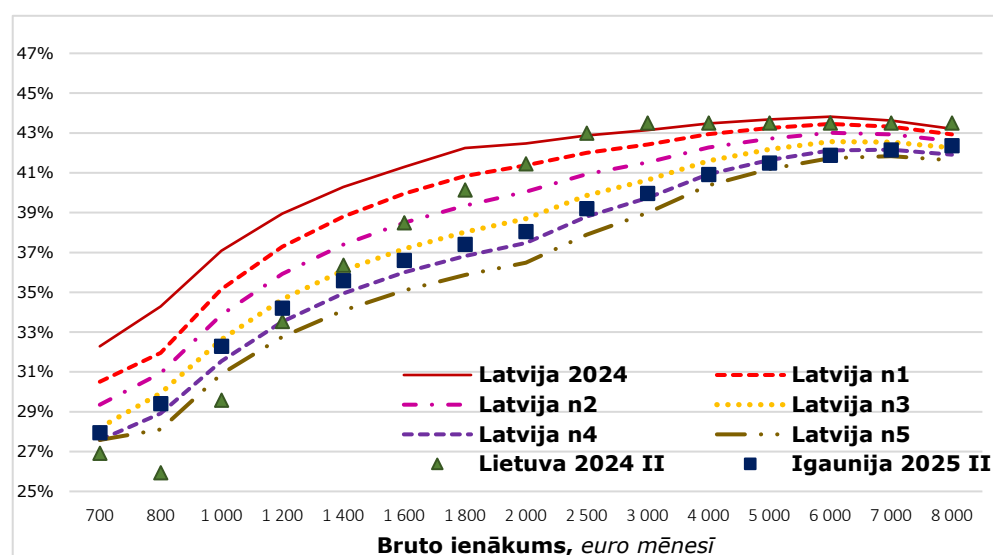
	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵
KOPĀ kumulatīvā fiskālā ietekme	-113,8	-285,3	-452,9	-632,0	-801,7
no tās: valsts pamatbudžetā	-17,2	-43,1	-68,4	-95,4	-121,0
pašvaldību budžetos	-96,6	-242,2	-384,5	-536,6	-680,7
Fiskālā viena gada ietekme	-113,8	-171,5	-167,6	-179,2	-169,7
no tās: valsts pamatbudžetā	-17,2	-25,9	-25,3	-27,0	-25,6
pašvaldību budžetos	-96,6	-145,6	-142,3	-152,1	-144,1

Darba devēja izmaksas, pie nemainīgas neto algas*

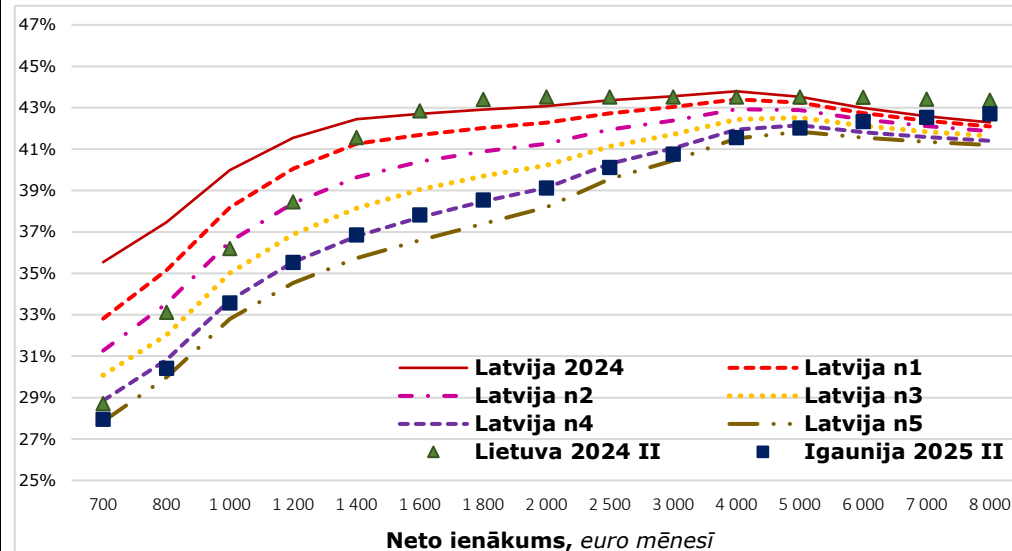
Neto alga, euro mēnesī	Darba devēja izmaksu izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo periodu, euro mēnesī					KOPĀ
	N ¹	N ²	N ³	N ⁴	N ⁵	
700	-41	-26	-17	-17	-14	-116
1 000	-47	-44	-37	-30	-21	-178
1 600	-49	-59	-59	-57	-45	-269
2 000	-49	-59	-59	-59	-50	-277
2 500	-49	-59	-59	-59	-50	-277
3 000	-49	-59	-59	-59	-50	-277
4 000	-49	-59	-59	-59	-50	-277
6 000	-45	-55	-55	-55	-47	-257
7 000	-45	-55	-55	-55	-47	-257
8 000	-45	-55	-55	-55	-47	-257

Scenārijs Nr.6A: ja fiksētu NM ievieš pakāpeniski 5 gadu laikā un pakāpeniski sasniedz 70% no MA un paaugstina IIN piemērošanas sliekšni (atbilstoši DNM piemērošanas sliekšņiem) – LDDK iesūtīts priekšlikums

Darbspēka nodokļu slogs pēc bruto algas (strādājošam bez apgādībā esošām personām)

Darbspēka nodokļu slogs pēc neto algas (strādājošam bez apgādībā esošām personām)

Pasākumu ieviešanas ietekme:

+

- Palielina nodarbināto rīcībā esošos ienākumus, kā arī samazina to darbspēka nodokļu slogu visās algu grupās;
- **Pieņemot, ka tiek nodrošināta nemainīga neto alga, samazinās darba devēja izmaksas par visiem nodarbinātajiem;**
- Pirmajā ieviešanas gadā palielinās atalgojumu konkurētspēja Baltijas reģionā;
- Ņemot vērā, ka pensionāra NM tiek paaugstināts no otrā ieviešanas gada, un **vienlaicīgi** tiek paaugstināts IIN piemērošanas 1. sliekšnis, priekšlikums daļēji uzlabo pensionāru materiālo stāvokli un palielina to rīcībā esošos ienākumus;

-

- Nodarbinātos, kas saņem atalgojumu līdz MA, **šis izmaiņas skars ļoti maz vai nemaz**. Lai nodrošinātu šajās grupās nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvara samazināšanos, jāvērtē sociālās palīdzības pakalpojumi;
- Tikai daļēji nodrošina progresivitātes piemērošanas ienākumiem pieaugumu;
- Kumulatīvi fiskāli ietilpīgs pasākums, ja nepaaugstina otro IIN likmi – **samazina IIN ieņēmumus**;
- **Ņemot vērā ilgo ieviešanas periodu (5 gadi)**, un kaimiņvalstu paredzamās izmaiņas saistībā ar darbspēka nodokļiem, var secināt, ka šāds scenārijs visticamāk ilgtermiņā nepanāktu atalgojuma konkurētspējas nodrošināšanu Baltijas reģionā;
- Netiek sasniegts mērķis – NM apmērs 80% no MA;

Scenārijs Nr.7: ja fiksētu NM pirmajā gadā nosaka 500 euro un nosaka vienu IIN likmi 25% apmērā (solidaritātes nodoklis ir atcelts) – **FICIL** iesūtīts priekšlikums

- Fiksēts neapliekamais minimums jau pirmajā gadā:

euro mēnesī	2024	N ¹	N ²	N ³
Neapliekamais minimums	500	500	550	600
Pensionāra NM				

- Maksimālais neapliekamais minimums pakāpeniski sasniedz **70%** no minimālās algas.

euro mēnesī	N ¹	N ²	N ³
Minimālā darba alga* (MA)	770	825	880
Maksimālais DNM, % no MA	65%	67%	68%

* Minimālā alga 50% no valsts vidējās algas **T-2** izmantojot prognozes.

- IIN piemērošanas sliekšņi:

euro gadā		2024	N ¹	N ²	N ³
ienākumiem no /līdz	0 - 20 004	20%	25%		
ienākumiem no /līdz	20 004 - 78 100	23%			
ienākumiem virs (vienāda ar solidaritātes nodokļa 10% likmi)	78 100	31%	-		

- Indikatīva fiskālā ietekme no kopējā pasākuma izmaiņām (bez pensionāra NM):

	N ¹	N ²	N ³
KOPĀ kumulatīvā fiskālā ietekme	-182,1	-270,5	-360,0
<i>no tās: valsts pamatbudžetā</i>	-13,5	-22,8	-33,5
<i>pašvaldību budžetos</i>	-112,6	-175,5	-242,9
<i>Speciālajā budžetā</i>	-56,0	-72,2	-83,6
Fiskālā viena gada ietekme	-182,1	-88,4	-89,5
<i>no tās: valsts pamatbudžetā</i>	-13,5	-9,3	-10,7
<i>pašvaldību budžetos</i>	-112,6	-62,9	-67,4
<i>Speciālajā budžetā</i>	-56,0	-16,2	-11,4

- Ja paaugstina arī pensionāra NM:

	N ¹	N ²	N ³
KOPĀ kumulatīvā fiskālā ietekme	-150,3	-265,9	-379,3
<i>no tās: valsts pamatbudžetā</i>	-8,7	-22,1	-36,4
<i>pašvaldību budžetos</i>	-85,6	-171,6	-259,3
<i>Speciālajā budžetā</i>	-56,0	-72,2	-83,6
Fiskālā viena gada ietekme	-150,3	-115,6	-113,4
<i>no tās: valsts pamatbudžetā</i>	-8,7	-13,4	-14,3
<i>pašvaldību budžetos</i>	-85,6	-86,0	-87,7
<i>Speciālajā budžetā</i>	-56,0	-16,2	-11,4

Strādājošais bez apgādībā esošām personām

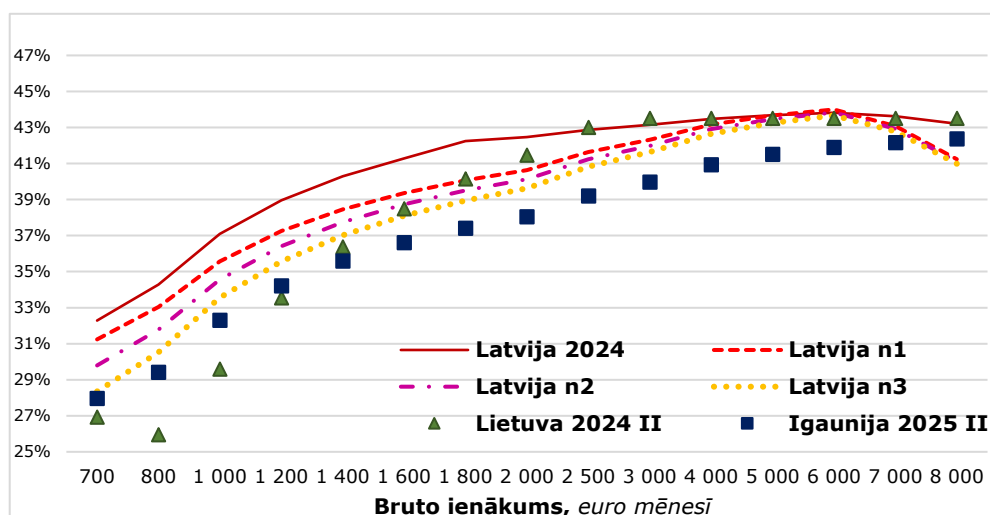
Bruto alga, euro mēnesī	Neto algas izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, euro mēnesī			
	N ¹	N ²	N ³	KOPĀ
700	+9	+13	+13	+34
1 000	+19	+13	+13	+44
1 600	+38	+13	+13	+63
2 000	+45	+13	+13	+70
2 500	+38	+13	+13	+63
3 000	+31	+13	+13	+56
4 000	+16	+13	+13	+41
6 000	-14	+13	+13	+11
7 000	+9	+13	+13	+34
8 000	+69	+13	+13	+94

Darba devēja izmaksas, pie nemainīgas neto algas*

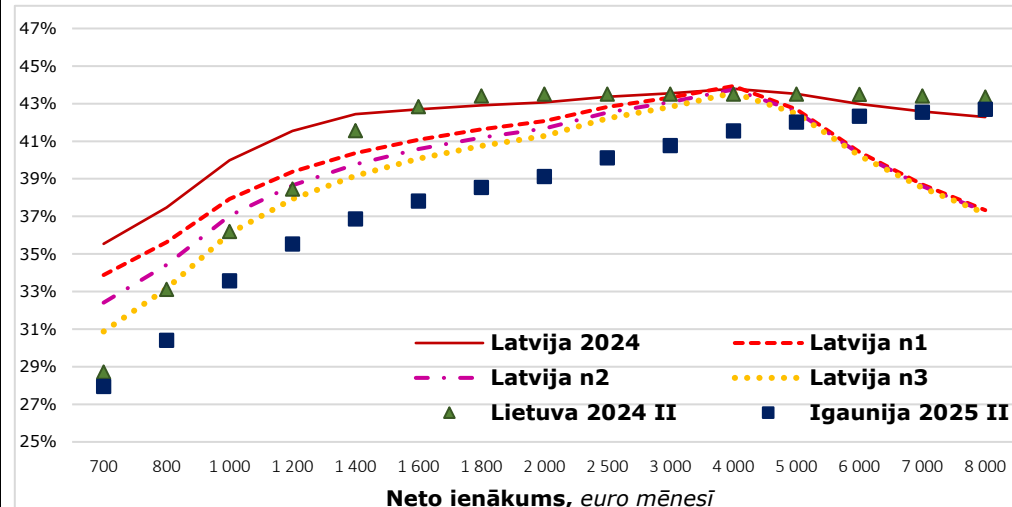
Neto alga, euro mēnesī	Darba devēja izmaksu izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo periodu, euro mēnesī			
	N ¹	N ²	N ³	KOPĀ
700	-22	-19	-19	-59
1 000	-45	-19	-19	-82
1 600	-62	-19	-19	-99
2 000	-49	-19	-19	-86
2 500	-33	-19	-19	-70
3 000	-17	-19	-19	-54
4 000	+15	-19	-19	-22
6 000	-147	-17	-17	-180
7 000	-264	-17	-17	-298
8 000	-382	-17	-17	-416

Scenārijs Nr.7: ja fiksētu NM pirmajā gadā nosaka 500 euro un nosaka vienu IIN likmi 25% apmērā (solidaritātes nodoklis ir atcelts) – FICIL iesūtīts priekšlikums

Darbspēka nodokļu slogs pēc bruto algas (strādājošam bez apgādībā esošām personām)

Darbspēka nodokļu slogs pēc neto algas (strādājošam bez apgādībā esošām personām)

Pasākumu ieviešanas ietekme:

+

- Palielina nodarbināto rīcībā esošos ienākumus, kā arī samazina to darbspēka nodokļu slogu;
- **Pieņemot, ka tiek nodrošināta nemainīga neto alga, samazinās darba devēja izmaksas;**
- Palielinās atalgojumu konkurētspēja Baltijas reģionā, lielo algu grupās situācija būtiski uzlabojas (jo nav solidaritātes nodokļa maksājums);

-

- Nodarbinātos, kas saņem atalgojumu līdz MA, **šīs izmaiņas skars ļoti maz vai nemaz**. Lai nodrošinātu šajās grupās nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvara samazināšanos, jāvērtē sociālās palīdzības pakalpojumi;
- Ņemot vērā, ka pensionāra NM tiek paaugstināts tikai no otrā ieviešanas gada, un **vienlaicīgi** tiek paaugstināta IIN likme, priekšlikums pirmajā ieviešanas gadā pasliktina pensionāru materiālo stāvokli un samazina to rīcībā esošos ienākumus;
- Netiek sasniegts mērķis – NM apmērs 80% no MA;
- Nenodrošina progresivitāti lielo algu grupā – ja tiek piemēroti VSAOI griesti nodokļa slogs būtiski samazinās;

Scenārijs Nr.7A: ja fiksētu NM pirmajā gadā nosaka 500 euro un nosaka vienu IIN likmi 25% apmērā (solidaritātes nodoklis ir saglabāts) – **FICIL** iesūtīts priekšlikums

- Fiksēts neapliekamais minimums jau pirmajā gadā:

euro mēnesī	2024	N ¹	N ²	N ³
Neapliekamais minimums	500	500	550	600
Pensionāra NM				

- Maksimālais neapliekamais minimums pakāpeniski sasniedz **70%** no minimālās algas.

euro mēnesī	N ¹	N ²	N ³
Minimālā darba alga* (MA)	770	825	880
Maksimālais DNM, % no MA	65%	67%	68%

* Minimālā alga 50% no valsts vidējās algas **T-2** izmantojot prognozes.

- IIN piemērošanas sliekšņi:

euro gadā	2024	N ¹	N ²	N ³
ienākumiem no /līdz 0 - 20 004	20%	25%		
ienākumiem no /līdz 20 004 - 78 100	23%			
ienākumiem virs (vienāda ar solidaritātes nodokļa 10% likmi) 78 100	31%	29%		

- Indikatīva fiskālā ietekme no kopējā pasākuma izmaiņām (bez pensionāra NM):

	N ¹	N ²	N ³
KOPĀ <u>kumulatīvā</u> fiskālā ietekme	-106,1	-172,6	-246,6
<i>no tās: valsts pamatbudžetā</i>	-16,0	-26,1	-37,2
<i>pašvaldību budžetos</i>	-90,1	-146,5	-209,3
Fiskālā <u>viena gada</u> ietekme	-106,1	-66,5	-74,0
<i>no tās: valsts pamatbudžetā</i>	-16,0	-10,0	-11,2
<i>pašvaldību budžetos</i>	-90,1	-56,4	-62,8

- Ja paaugstina arī pensionāra NM:

	N ¹	N ²	N ³
KOPĀ <u>kumulatīvā</u> fiskālā ietekme	-74,2	-167,9	-265,8
<i>no tās: valsts pamatbudžetā</i>	-11,2	-25,3	-40,1
<i>pašvaldību budžetos</i>	-63,0	-142,5	-225,6
Fiskālā <u>viena gada</u> ietekme	-74,2	-93,6	-97,9
<i>no tās: valsts pamatbudžetā</i>	-11,2	-14,1	-14,8
<i>pašvaldību budžetos</i>	-63,0	-79,5	-83,1

Strādājošais bez apgādībā esošām personām

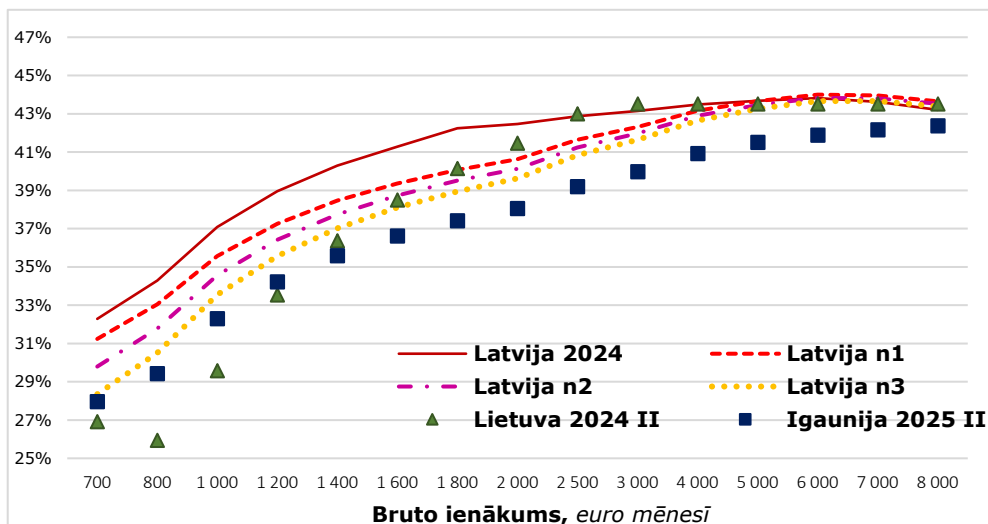
Bruto alga, euro mēnesī	Neto algas izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, euro mēnesī			
	N ¹	N ²	N ³	KOPĀ
700	+9	+13	+13	+34
1 000	+19	+13	+13	+44
1 600	+38	+13	+13	+63
2 000	+45	+13	+13	+70
2 500	+38	+13	+13	+63
3 000	+31	+13	+13	+56
4 000	+16	+13	+13	+41
6 000	-14	+13	+13	+11
7 000	-28	+13	+13	-3
8 000	-43	+13	+13	-18

Darba devēja izmaksas, pie nemainīgas neto algas*

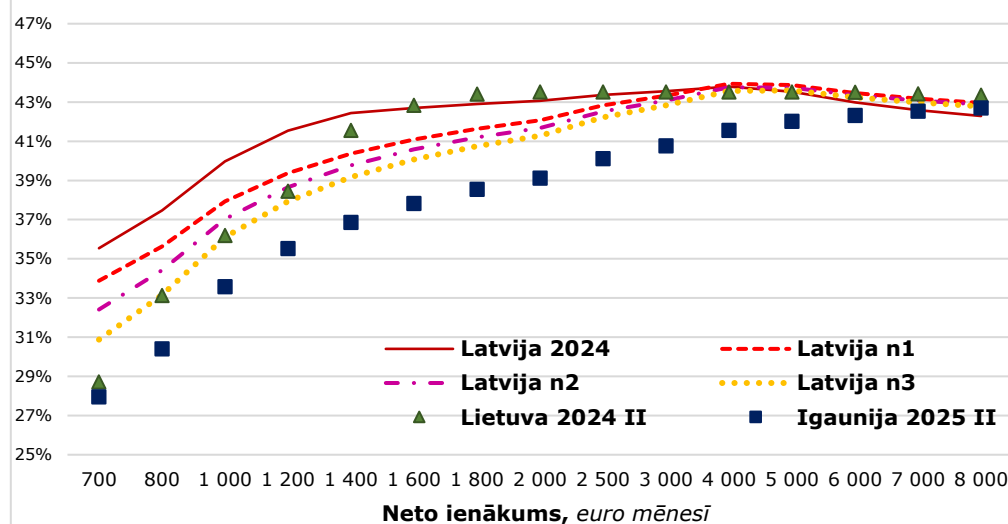
Neto alga, euro mēnesī	Darba devēja izmaksu izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo periodu, euro mēnesī			
	N ¹	N ²	N ³	KOPĀ
700	-22	-19	-19	-59
1 000	-45	-19	-19	-82
1 600	-62	-19	-19	-99
2 000	-49	-19	-19	-86
2 500	-33	-19	-19	-70
3 000	-17	-19	-19	-54
4 000	+15	-19	-19	-22
6 000	+79	-19	-19	+42
7 000	+111	-19	-19	+74
8 000	+143	-19	-19	+106

Scenārijs Nr.7A: ja fiksētu NM pirmajā gadā nosaka 500 euro un nosaka vienu IIN likmi 25% apmērā (solidaritātes nodoklis ir saglabāts) – FICIL iesūtīts priekšlikums

Darbspēka nodokļu slogs pēc bruto algas (strādājošam bez apgādībā esošām personām)

Darbspēka nodokļu slogs pēc neto algas (strādājošam bez apgādībā esošām personām)

Pasākumu ieviešanas ietekme:

+

- Palielina nodarbināto rīcībā esošos ienākumus, kā arī samazina to darbspēka nodokļu slogu ienākumiem līdz 6 000 euro mēnesī;
- Palielinās atalgojumu konkurētspēja Baltijas reģionā, lielo algu grupās situācija būtiski nepasliktinās;
- **Pieņemot, ka tiek nodrošināta nemainīga neto alga, samazinās darba devēja izmaksas par ienākumiem līdz 4 000 euro mēnesī;**
- Nodrošina daļējas progresivitātes saglabāšanu;

-

- Nodarbinātos, kas saņem atalgojumu līdz MA, **šis izmaiņas skars ļoti maz vai nemaz.** Lai nodrošinātu šajās grupās nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvara samazināšanos, jāvērtē sociālās palīdzības pakalpojumi;
- Ņemot vērā, ka pensionāra NM tiek paaugstināts tikai no otrā ieviešanas gada, un **vienlaicīgi** tiek paaugstināta IIN likme, priekšlikums pirmajā ieviešanas gadā pasliktina pensionāru materiālo stāvokli un samazina to rīcībā esošos ienākumus;
- Netiek sasniegts mērķis – NM apmērs 80% no MA;

Scenārijs Nr.8: ja fiksētu NM pirmajā gadā nosaka 500 euro un pakāpeniski sasniedz 80% no MA (pārējie rādītāji nemainās) – LDDK komentāri

- Fiksēts neapliekamais minimums jau pirmajā gadā:

euro mēnesī	N ¹	N ²	N ³
Neapliekamais minimums	500	600	700
Pensionāra NM			
gadā	6 000	7 200	8 400

- Maksimālais neapliekamais minimums pakāpeniski sasniedz **80%** no minimālās algas.

euro mēnesī	N ¹	N ²	N ³
Minimālā darba alga* (MA)	770	825	880
Maksimālais DNM, % no MA	65%	73%	80%

* Minimālā alga 50% no valsts vidējās algas **T-2** izmantojot prognozes.

- IIN un solidaritātes nodokļa piemērošana (sliekšņi un apmēri) **netiek mainīti**.

- Indikatīva fiskālā ietekme no kopējā pasākuma izmaiņām (bez pensionāra NM):

	N ¹	N ²	N ³
KOPĀ <u>kumulatīvā</u> fiskālā ietekme	-379,7	-510,7	-624,4
<i>no tās: valsts pamatbudžetā</i>	-57,3	-77,1	-94,3
<i>pašvaldību budžetos</i>	-322,4	-433,6	-530,1
Fiskālā <u>viena gada</u> ietekme	-379,7	-130,9	-113,7
<i>no tās: valsts pamatbudžetā</i>	-57,3	-19,8	-17,2
<i>pašvaldību budžetos</i>	-322,4	-111,2	-96,6

- Ja paaugstina arī pensionāra NM:

	N ¹	N ²	N ³
KOPĀ <u>kumulatīvā</u> fiskālā ietekme	-379,7	-550,5	-700,2
<i>no tās: valsts pamatbudžetā</i>	-57,3	-83,1	-105,7
<i>pašvaldību budžetos</i>	-322,4	-467,3	-594,5
Fiskālā <u>viena gada</u> ietekme	-379,7	-170,7	-149,7
<i>no tās: valsts pamatbudžetā</i>	-57,3	-25,8	-22,6
<i>pašvaldību budžetos</i>	-322,4	-144,9	-127,1

Strādājošais bez apgādībā esošām personām

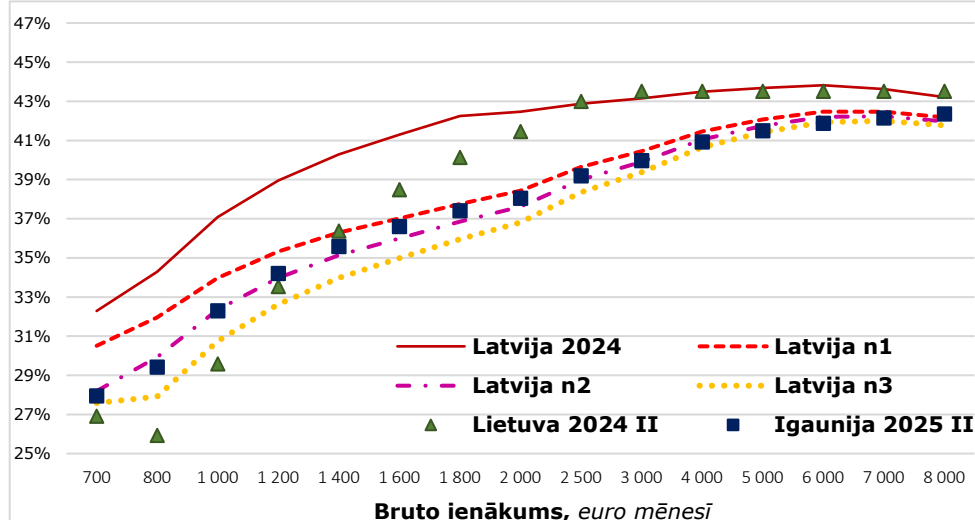
Bruto alga, euro mēnesī	Neto algas izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, euro mēnesī			
	N ¹	N ²	N ³	KOPĀ
700	+15	+20	+5	+41
1 000	+38	+20	+20	+78
1 600	+85	+20	+20	+125
2 000	+100	+20	+20	+140
2 500	+100	+20	+20	+140
3 000	+100	+20	+20	+140
4 000	+100	+20	+20	+140
6 000	+100	+20	+20	+140
7 000	+100	+20	+20	+140
8 000	+100	+20	+20	+140

Darba devēja izmaksas, pie nemainīgas neto algas*

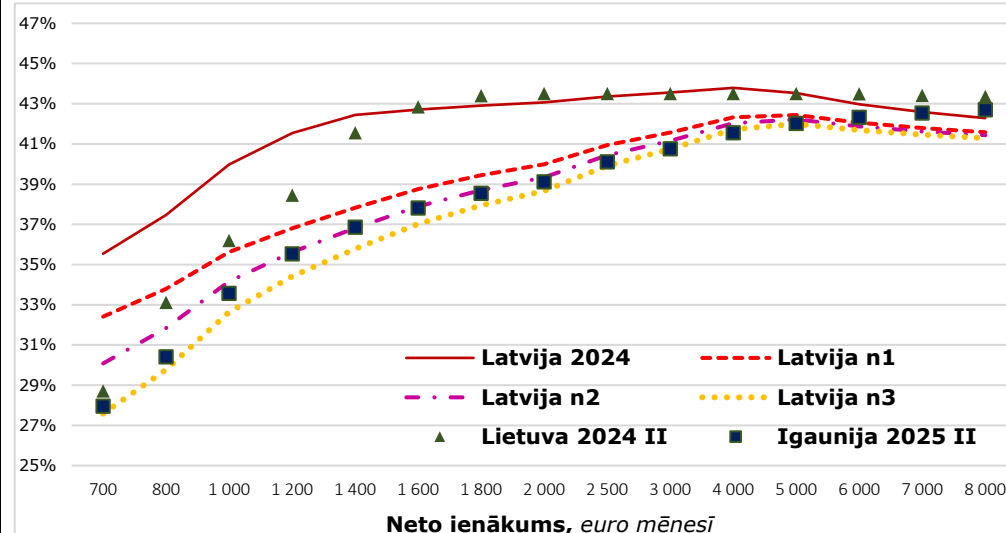
Neto alga, euro mēnesī	Darba devēja izmaksu izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo periodu, euro mēnesī			
	N ¹	N ²	N ³	KOPĀ
700	-50	-35	-35	-119
1 000	-113	-35	-35	-182
1 600	-180	-36	-36	-252
2 000	-180	-36	-36	-252
2 500	-180	-36	-36	-252
3 000	-180	-36	-36	-252
4 000	-180	-36	-36	-252
6 000	-167	-33	-33	-234
7 000	-167	-33	-33	-234
8 000	-167	-33	-33	-234

Scenārijs Nr.8: ja fiksētu NM pirmajā gadā nosaka 500 euro un pakāpeniski sasniedz 80% no MA (pārējie rādītāji nemainās) – LDDK komentāri

Darbspēka nodokļu slogs **pēc bruto algas** (strādājošam bez apgādībā esošām personām)

Darbspēka nodokļu slogs **pēc neto algas** (strādājošam bez apgādībā esošām personām)

Pasākumu ieviešanas ietekme:

+

- o Palielina nodarbināto rīcībā esošos ienākumus, kā arī samazina to darbspēka nodokļu slogu visās algu grupās;
- o **Pieņemot, ka tiek nodrošināta nemainīga neto alga, samazinās darba devēja izmaksas** par visiem nodarbinātajiem;
- o Jau no pirmā ieviešanas gada palielinās atalgojumu konkurētspēja Baltijas reģionā;
- o Ņemot vērā, ka pensionāra NM no otrā ieviešanas gada tiek paaugstināts, priekšlikums uzlabo pensionāru materiālo stāvokli un palielina to rīcībā esošos ienākumus;

-

- o Nodarbinātos, kas saņem atalgojumu līdz MA, **šīs izmaiņas skars ļoti maz vai nemaz**. Lai nodrošinātu šajās grupās nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvara samazināšanos, jāvērtē sociālās palīdzības pakalpojumi;
- o Nepalielina progresivitātes piemērošanu ienākumiem;
- o Fiskāli dārgs pasākums jau pirmajā ieviešanas gadā, ja nemaina IIN piemērošanas sliekšņus un likmes – būtiski **samazina IIN ieņēmumus**;

Scenārijs Nr.9: ja fiksētu NM ievieš pakāpeniski 3 gados, vienlaicīgi IIN otrās likmes paaugstināšana, solidaritātes nodoklis ir saglabāt, bet līdzšinējā IIN daļa (10pp apmērā) tiek pārvirzīta veselības aprūpes finansēšanai

- Pakāpeniski paaugstinot diferencēto NM:

euro mēnesī	N ¹	N ²	N ³
Maksimālais DNM	620	670	720
Minimālais DNM	200	350	
Ienākuma apmērs, līdz kuram piemēro maksimālo DNM	770	830	
Ienākuma apmērs, virs kura nepiemēro DNM	1 800	1 800	
Pensionāra NM	620	670	720

- Maksimālais neapliekamai minimums veido **80%** no minimālās algas.

euro mēnesī	N ¹	N ²	N ³
Minimālā darba alga* (MA)	770	825	880
Maksimālais DNM, % no MA	80,5%	81,2%	81,8%

* Minimālā alga 50% no valsts vidējās algas **T-2** izmantojot prognozes.

- IIN piemērošanas sliekšņi:

euro gadā	N ¹	
ienākumiem līdz	24 000	20%
ienākumiem virs	24 000	25%

- Solidaritātes nodoklis **nav atcelts**. Solidaritātes nodokļa līdzšinējā IIN daļa (10pp apmērā) tiek pārvirzīta veselības aprūpes finansēšanai.

Strādājošais bez apgādībā esošām personām

Bruto alga, euro mēnesī	Neto algas izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, euro mēnesī			
	N ¹	N ²	N ³	KOPĀ
700	+39	+1	0	+41
1 000	+44	+18	+21	+82
1 600	+41	+27	+61	+129
2 000	+50	+30	+74	+154
2 500	+40	+30	+74	+144
3 000	+30	+30	+74	+134
4 000	+10	+30	+74	+114
6 000	-30	+30	+74	+74
7 000	-50	+30	+74	+54
8 000	-70	+30	+74	+34

- Indikatīva fiskālā ietekme no kopējā pasākuma izmaiņām (bez pensionāra NM):

	N ¹	N ²	N ³
KOPĀ kumulatīvā fiskālā ietekme	-162,1	-281,6	-544,4
<i>no tās: valsts pamatbudžetā</i>	<i>3,5</i>	<i>-7,3</i>	<i>-41,8</i>
<i>pašvaldību budžetos</i>	<i>-165,6</i>	<i>-274,2</i>	<i>-502,6</i>
Fiskālā viena gada ietekme	-162,1	-119,5	-262,9
<i>no tās: valsts pamatbudžetā</i>	<i>3,5</i>	<i>-10,8</i>	<i>-34,5</i>
<i>pašvaldību budžetos</i>	<i>-165,6</i>	<i>-108,7</i>	<i>-228,4</i>

- Ja paaugstina arī pensionāra NM:

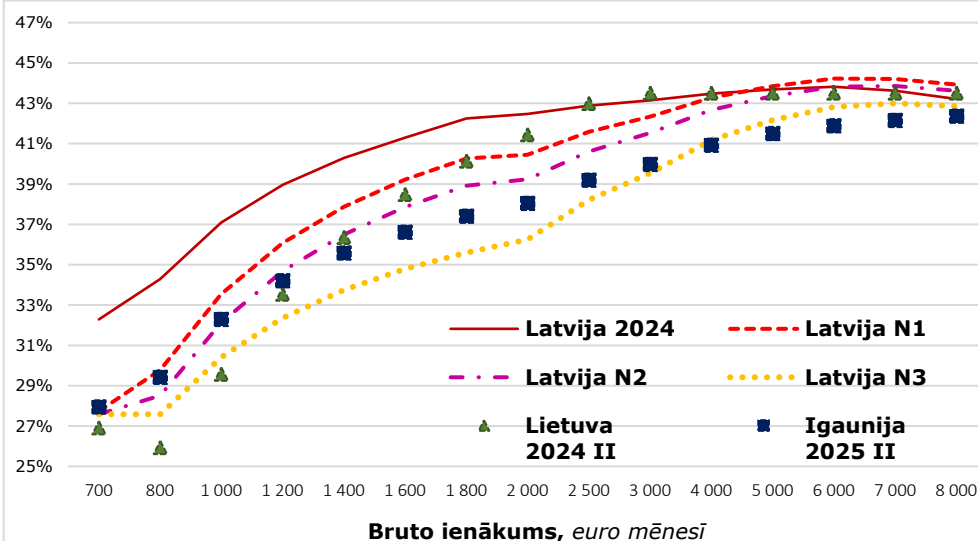
	N ¹	N ²	N ³
KOPĀ kumulatīvā fiskālā ietekme	-208,3	-345,9	-628,3
<i>no tās: valsts pamatbudžetā</i>	<i>-3,5</i>	<i>-17,0</i>	<i>-54,5</i>
<i>pašvaldību budžetos</i>	<i>-204,8</i>	<i>-328,8</i>	<i>-573,8</i>
Fiskālā viena gada ietekme	-208,3	-137,6	-282,4
<i>no tās: valsts pamatbudžetā</i>	<i>-3,5</i>	<i>-13,5</i>	<i>-37,5</i>
<i>pašvaldību budžetos</i>	<i>-204,8</i>	<i>-124,0</i>	<i>-245,0</i>

Darba devēja izmaksas, pie nemainīgas neto algas*

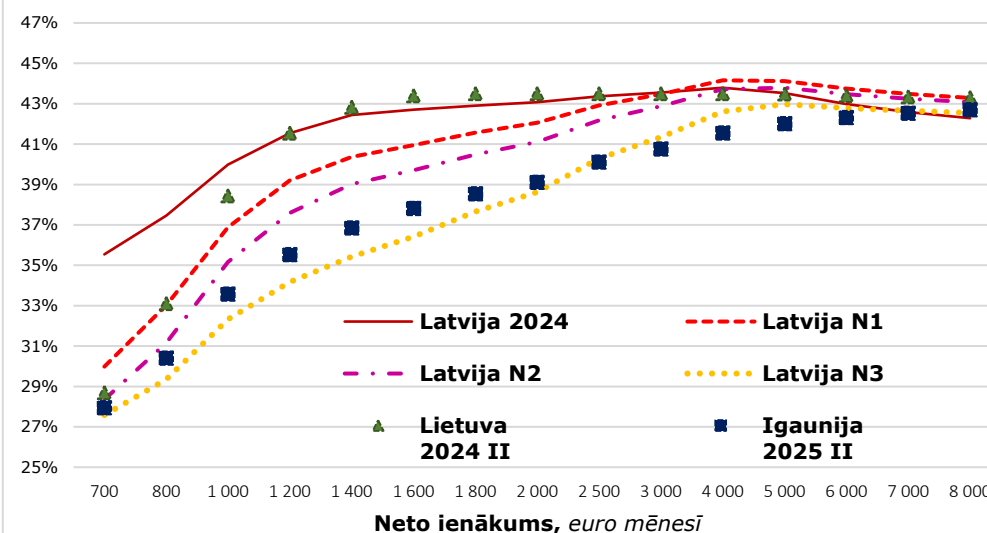
Neto alga, euro mēnesī	Darba devēja izmaksu izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo periodu, euro mēnesī			
	N ¹	N ²	N ³	KOPĀ
700	-86	-23	-10	-119
1 000	-82	-42	-65	-189
1 600	-83	-56	-137	-276
2 000	-61	-56	-137	-254
2 500	-34	-56	-137	-227
3 000	-7	-56	-137	-200
4 000	+47	-56	-137	-146
6 000	+144	-52	-127	-35
7 000	+194	-52	-127	+15
8 000	+244	-52	-127	+65

Scenārijs Nr.9: ja fiksētu NM ievieš pakāpeniski 3 gados, vienlaicīgi IIN otrās likmes paaugstināšana, solidaritātes nodoklis ir saglabāt, bet līdzšinējā IIN daļa (10pp apmērā) tiek pārvirzīta veselības aprūpes finansēšanai

Darbspēka nodokļu slogs **pēc bruto algas** (strādājošām bez apgādībā esošām personām)

Darbspēka nodokļu slogs **pēc neto algas** (strādājošām bez apgādībā esošām personām)

Pasākumu ieviešanas ietekme:

+

- Palielina nodarbināto rīcībā esošos ienākumus;
- Sabiedrībai vieglāk izprotams modelis;
- Samazina darbspēka nodokļu slogu un padara to konkurētspējīgāku Baltijas reģionā;
- Ietekmētu nodarbinātos, kas saņem virs MA, bet sniegtu lielāku atbalstu tieši nodarbinātajiem ar atalgojumu no 1 400 līdz 4 000 euro mēnesī;

-

- Nodarbinātos, kas saņem atalgojumu līdz MA, **šīs izmaiņas skars ļoti maz vai nemaz**. Lai nodrošinātu šajās grupās nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvara samazināšanos, jāvērtē sociālās palīdzības pakalpojumi;
- Nepalielina progresivitātes piemērošanu ienākumiem;
- Fiskāli ietilpīgs pasākums – būtiski samazina IIN ieņēmumus;

- 149.** Samazinātās patentmaksas apmērs (17 *euro* gadā vai 9 *euro* pusgadā) un saimnieciskās darbības ieņēmumu apmērs (3 000 *euro* gadā) ir **neadekvāti zems pret procesa administrēšanas izmaksām** un nav pārskatīts no 2014. gada. Tādējādi būtu nepieciešams pakāpeniski palielināt samazinātās patentmaksas apmēru un saimnieciskās darbības ieņēmumu apmēru šādi:

Gads	Samazinātās patentmaksas apmērs gadā (<i>euro</i>)	Samazinātās patentmaksas apmērs pusgadā (<i>euro</i>)	Saimnieciskās darbības ieņēmumu apmērs (<i>euro</i>)
2025	22	11	4 000
2026	26	13	5 000
2027	30	15	6 000

- 150.** Ņemot vērā iepriekš apskatītos scenārijus ar iespējām paaugstināt neapliekamām minimuma apmērus, kā arī IIN likmes un piemērošanas sliekšņus, un šo dažādo scenāriju fiskālās ietekmes, jāapsver dažādas iespējas, kā vismaz daļēji negatīvo ietekmi kompensēt, t.sk. iespējams diskutēt par atteikšanos no cita veida nodokļa atvieglojumiem. Kā arī nepieciešamas diskusijas par iespējām sakārtot citus ar IIN regulējumu saistītus jautājumus.

Vērtējamie risinājumi:

Attaisnotie izdevumi - ņemot vērā šī atvieglojuma fiskālo ietekmi un ievērojamo administratīvo slogu gan nodokļu maksātājiem, gan nodokļu administrācijai varētu vērtēt un uzsākt diskusijas par vienu no variantiem – šī atvieglojuma atcelšanu un saistot ar neapliekamā minimuma paaugstināšanu. <i>Šāda lēmuma gadījumā, jāņem vērā, ka, lai ievērotu tiesiskās paļāvības principu, jānosaka pārejas periods (piemēram, trīs gadi), kurā IIN maksātājam tiktu saglabātas tiesības pārnest attaisnotos izdevumus, t.i. samazināt ar nodokli apliekamo ienākumu par pirmstaksācijas gada deklarācijā uzrādīto attaisnoto izdevumu pārsniegumu virs noteiktā limita.</i>	
+ tiks iegūts daļējs kompensācijas avots, ja īsteno IIN politikas pasākumus ar lielu fiskālo ietekmi (ievieš fiksētu neapliekamo minimumu vai palielina diferencēto neapliekamo minimumu); + samazināsies administratīvais slogs IIN maksātājiem un VID; + VID samazināsies administrēšanas izmaksas; + fiziskā persona var izšķirties par ieguldījumu veikšanu jebkurā instrumentā, kas viņam šķiet efektīvāks.	- vairs netiek sniegts mērķēts atbalsts ārstniecības vai izglītības izdevumu segšanai, jo tiesības piemērot neapliekamo minimumu iegūst visi IIN maksātāji; - maksātājs zaudēs tiesības apliekamo ienākumu samazināt par attaisnoto izdevumu summām, kas veiktas par ģimenes locekļiem; - veidojas situācija, ka maksātājam izglītības un ārstniecības izdevumus, nepiemērojot IIN, var segt darba devējs, bet maksātājs pats par šiem izdevumiem nevar atgūt IIN; - ar IIN atbalsta instrumentiem fiziskās personas vairs netiks stimulētas veikt uzkrājumus nākotnei; - pastāv riski attiecībā uz apdrošināšanas sabiedrībām un privāto pensiju fondiem, to finanšu plūsmu; - ņemot vērā, ka nepieciešams noteikt pārejas periodu (kas, iespējams, varētu būt pat līdz 10 gadiem), fiskāls ieguvums būs tikai pēc ievērojama laika.
Atvieglojums par apgādībā esošu personu un IIN papildu atvieglojumi personām ar invaliditāti, politiski represētajām personām un nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem – ņemot vērā, ka šos atvieglojumus visi tā saņēmēji nevar izmantot pilnā apmērā, būtu apsverama iespēja vērtēt un uzsākt diskusijas par šo atvieglojumu daļēju iekļaušanu paaugstinātā neapliekamajā minimumā vai to transformēšana uz paaugstinātiem pabalstiem šīm grupām.	
+ Ja tiek paaugstināti pabalsti – palielina iedzīvotāju rīcībā esošo ienākumus; + Atceļot atvieglojumus palielinās IIN ieņēmumi, tieši pašvaldību ieņēmumu daļa;	- Tiek saglabāta sadrumstalota ĢVP un piemaksu sistēma; - Vajadzīgi papildu finanšu līdzekļi pamatbudžetā, lai palielinātu pabalstu apmērus;

+ Ietekmē nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvara samazināšanos (pabalstu paaugstināšanas gadījumā); + Mērķtiecīgi ietekmētu to sabiedrības daļu, kam tiek piešķirti esošie atvieglojumi (pabalstu paaugstināšanas gadījumā).	- Pabalstu palielināšana neveicina motivāciju iekļauties darba tirgū, ir risks palielināt ēnu ekonomikas apjomu; - Ieviešot pabalstus ar nosacījumu, ka persona ir strādājošs, tas būtiski sarežģī administrēšanu; - Palielina darbaspēka nodokļa slogu nodarbinātajiem ar bērniem.
Izšķiršanās par atvieglojumu sistēmas sasaisti / nesasaisti ar koplīgumu esamību	
1. Piedāvājums (plašais) – aizstāt līdzšinējo atvieglojumu koplīgumu gadījumā ar universālu atvieglojumu (atsakoties no prasības pēc koplīgumiem un no lieguma piemērot valsts un pašvaldību kapitālsabiedrībām un budžeta iestādēm, bet saglabājot citus līdzšinējos kritērijus), kuru var izmantot gan ēdināšanas, gan ārstniecības, gan izmitināšanas gan mobilitātes un pārvākšanās u.c, izmaksu segšanai. Darba devēja izdevumi šiem mērķiem nav apliekami ar UIN. Atvieglojuma skaitliskie kritēriji būtu šādi: ○ kopā ne vairāk kā 5% no bruto darba algas fonda un ○ ne vairāk kā darbinieku skaits X 700 euro gadā Papildu kritēriji: ○ atvieglojumu izmantot var, tikai veicot bezskaidras naudas maksājumus no uzņēmuma konta pakalpojuma sniedzējam (nepārskaitot naudu uz fiziskās personas kontu); ○ pakalpojumu sniedz pats darba devējs vai uzņēmums, ar kuru darba devējs noslēdzis līgumu (savukārt, piemēram, nodrošinot darbinieku transportēšanu uz uzņēmumu un no tā, netiek apmaksāti izdevumi par pašas personas privāto transportu un sabiedriskā transporta izmantošanu u.tml.). Aptuvenais darbinieku skaits (bez budžeta iestādēm un to piemērojot bez koplīgumu nosacījumiem) ~662 tūkst. Pieņemot, ka to varētu izmantot 25%-50% no darbiniekiem, negatīva fiskālā ietekme vērtējama robežās no 59-118 milj. euro gadā. Sākotnēji atvieglojuma izmantošanas intensitāte varētu būt aptuveni 25%, tai pieaugot turpmākajos gados un tuvojoties 50%. Piemēram, apstrādes rūpniecības nozarē darbojas ~7,6 tūkst. uzņēmumu un vidējais nodarbināto skaits 15 darbinieku (potenciālā maksimālā ietekme -38 milj. euro).	
2. Piedāvājums (ar koplīgumu) – aizstāt līdzšinējo atvieglojumu koplīgumu gadījumā ar universālu atvieglojumu koplīgumu gadījumā (saglabājot prasību pēc koplīgumiem, liegumu piemērot valsts un pašvaldību kapitālsabiedrībām un budžeta iestādēm, kā arī citus līdzšinējos kritērijus), kuru var izmantot gan ēdināšanas, gan ārstniecības, gan izmitināšanas gan mobilitātes un pārvākšanās u.c, izmaksu segšanai. Darba devēja izdevumi šiem mērķiem nav apliekami ar UIN. Atvieglojuma skaitliskie kritēriji būtu šādi: ○ kopā ne vairāk kā 5% no bruto darba algas fonda un ○ ne vairāk kā darbinieku skaits X 700 euro gadā Papildu kritēriji: ○ atvieglojumu izmantot var, tikai veicot bezskaidras naudas maksājumus no uzņēmuma konta pakalpojuma sniedzējam (nepārskaitot naudu uz fiziskās personas kontu); ○ pakalpojumu sniedz pats darba devējs vai uzņēmums, ar kuru darba devējs noslēdzis līgumu (savukārt, piemēram, nodrošinot darbinieku transportēšanu uz uzņēmumu un no tā, netiek apmaksāti izdevumi par pašas personas privāto transportu un sabiedriskā transporta izmantošanu u.tml.). Ja atvieglojuma izmantošanu ierobežos koplīgumu esamības nosacījums, fiskālā ietekme būtiski samazināsies. To sākotnēji izmantotu aptuveni ~49 tūkst. darbinieku un negatīva fiskālā ietekme vērtējama 16 milj. euro gadā.	
Īpašā IIN režīma autoratlīdzībām turpmāka nepiemērošana	
Autoratlīdzības saņēmējiem vairs nepiemērotu speciālo nodokļu nomaksas modeli, kur nodokli 25% apmērā ietur izmaksātājs. Autoratlīdzības saņēmējiem ir iespēja reģistrēties kā saimnieciskās darbības veicējiem un maksāt IIN vispārējā kārtībā (t.sk. izmantojot iespēju saimnieciskās darbības izdevumus norakstīt 25% vai 50% apmērā no saimnieciskās darbības ieņēmumiem), vai arī maksāt MUN pēc vienotas likmes 25% apmērā un izmantot saimnieciskās darbības ieņēmumu kontu. Ja	

autoratlīdzības tiek gūtas neregulāri (piemēram, reizi vai divas gada laikā), iespējams noslēgt uzņēmuma līgumu, neregistrējot saimniecisko darbību. Šajā gadījumā darbaspēka nodokļi tiks aprēķināti līdzīgi kā no algota darba ienākuma (tos budžetā iemaksās ienākuma izmaksātājs).

Fiskāli neitrāls pasākums, jo lielākā daļa autoratlīdzību saņēmēju varētu kvalificēties kā MUN maksātāji, un šajā gadījumā efektīvā likme saglabātos 25% apmērā.

IIN atbrīvojums par lauksaimniecības zemes atsavināšanu

Zemkopības ministrija rosina izslēgt 3. kritēriju, ņemot vērā desmit gadu pieredze liecina, ka normas mērķis tiek pilnībā izpildīts arī bez šī kritērija. Turklāt vērtējot no valsts atbalsta komercdarbībai viedokļa, tas varētu nebūt neitrāls attiecībā uz lauksaimniecības zemes pārdevējiem.

IIN atbrīvojums darba devēja izmaksātajiem darba devēja pabalstiem un dāvanām

Likumā noteiktais limits materiālam atbalstam un pabalstiem darbinieka dzīves īpašos gadījumos, ņemot vērā dažādu preču un pakalpojumu cenu būtisku pieaugumu, ir novecojis, un, **ja tie tiek saglabāti, būtu jāvērtē to palielināšana**, piemēram, bērnu pabalstam un bērna piedzimšanas pabalstam no 250 euro uz 500 euro, bet darba devēja dāvanu apmēram no 15 euro uz 100 euro.

IIN atbrīvojums konkursos un sacensībās saņemtajām mantiskajām un naudas balvām (prēmijām)

Būtu jāvērtē iespēja vienādot ar IIN neapliekamo balvu daļu, **nosakot vienotu limita apmēru visām konkursos un sacensībās saņemtajām mantiskajām un naudas balvām 1 500 euro**, neatkarīgi no tā, vai balva ir saņemta par dalību starptautiskos konkurss/sacensības vai nē, ja konkursa organizators (balvas izmaksātājs) neizmanto konkursa darbu savā saimnieciskajā darbībā peļņas gūšanas nolūkā. Vienlaikus tiek saglabāts atbrīvojums Baltijas Asamblejas balvu laureātiem izmaksātai naudas prēmijai, Ministru kabineta balvai un Ministru kabineta naudas balvām par izciliem sasniegumiem sportā.

+ novērtēta problēma, kas saistīta ar konkursa kvalificēšanu (starptautisks konkurss vai vietēja rakstura);

+ novērsta normas izmantošanas iespējas nodokļu optimizācijas nolūkā, aizstājot citu ar darba izpildi saistītu ienākumu ar ienākumu, kas gūts uzvarot sacensībās vai konkursā.

151. Piedāvātie papildu potenciālie kompensējošie pasākumi:

Priekšlikums, attiecībā uz kapitāla aplikšanu ar IIN, - **palielināt** nodokļa likmi gūtajam ienākumam no darījumiem ar akcijām vai kapitāla daļām un gūtajam ienākumam no nekustamā īpašuma atsavināšanas.

Piedāvāto pasākumu iespējamā indikatīva fiskālā ietekme

	no 20% uz 23%	no 20% uz 25%
Ienākums no darījuma ar akcijām vai kapitāla daļām ¹	+2,4 milj. euro gadā	+3,9 milj. euro gadā
Ienākums no nekustamā īpašuma atsavināšanas	+4,3 milj. euro gadā	+7,1 milj. euro gadā
	no 0% uz 10%	
Dividendēm (virs 30 000 euro gadā)	~+50 ² milj. euro gadā	

¹ Ņemot vērā kapitāla mobilitāti, kā arī faktu, ka 2018. gadā pēc nodokļu likmju paaugstināšanas kapitālam, ieņēmumu apmērs nepieauga līdzvērtīgi likmes pieaugumam, pastāv risks, ka nodokļa ieņēmumi no darījuma ar akcijām vai kapitāla daļām un dividenžu ienākumiem sākotnēji nesasnies prognozētos apmērus.

² Ņemot vērā, ka nodoklis tiktu maksāts rezumējošā kārtībā, ietekme attiektos uz **n+1 gadu** pēc normas ieviešanas. 2022. gadā dividenžu ienākumus ar 0% IIN likmi saņēma ~28,3 tūkst. fizisko personu, 14% jeb ~4,0 tūkst. personu ienākums pārsniedza 30 000 euro gadā.

152. Papildu kompensējošs priekšlikums – ieviest mantojuma un dāvinājuma nodokli, ja mantojuma vai dāvinājuma vērtības, kas saņemējam pārsniedz 500 tūkst. euro gadā. Mantojuma vai dāvinājuma nodoklis būtu 1% apmērā mantojuma/dāvinājuma (detalizētāk skatīt arī pielikuma 17. punktu). Priekšlikums ieviest mantojuma nodokli tika izteikts arī valsts pētījumu programmas "Ēnu ekonomikas mazināšana valsts ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanai" ietvaros (A. Sauka). Fiskālā ietekme turpmākajiem gadiem novērtēta ~1-3 milj. euro apmērā.

153. Papildus iepriekš minētajiem scenārijiem gan darbaspēka izmaksu mazināšanai, saistībā ar galveno IIN pasākumu – neapliekamā minimuma modeļa izmaiņām un minimālās algas paaugstināšanu – gan arī IIN regulējuma izmaiņām, sociālie partneri ir arī rosinājuši sarunas arī par šādiem papildu jautājumiem:

1. Ar IIN regulējumu saistītie jautājumi:
 - *risinājums saistībā ar komandējuma dienas naudas palielināšanu.*
2. Citi jautājumi:
 - *valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu sadalījums;*
 - *risinājums saistībā ar darba nespējas lapu apmaksu;*
 - *virsstundu apmaksas problemātika darba devējiem.*

Ekonomikas ministrijas piedāvātie kompensējošie pasākumi

154. Vērtējot dažādus darbaspēka nodokļu izmaiņu iespējas, kopsakarā būtu jāvērtē arī ekonomiskā izaugsme jeb cilvēkkapitāla attīstība Latvijā ar darba tirgus paplašināšanu. **Ekonomikas ministrija** piedāvā savus skatījumu uz **kompensējošiem pasākumiem**, kas varētu daļēji kompensēt negatīvo fiskālo ietekmi no iepriekš apskatītajiem scenārijiem un rastu darba tirgus paplašināšanas iespējas.

1. EKONOMISKI AKTĪVO IEDZĪVOTĀJU SKAITA PALIELINĀŠANA		24
MĒRĶA GRUPA	REZULTĀTS	
SENIORI 65–74 G.V.	+8 tūkst. nodarbināto.	
NEET (JAUNIEŠI, KAS NESTRĀDĀ, NEMĀCĀS)	+4 tūkst.	
DARBANESPĒJAS LAPAS (DNL) SAŅĒMĒJI	+1 tūkst. nodarbināto gadā pēc PLE	
BĒRŅA KOPŠANAS PIENĀKUMU DĒĻ NESTRĀDĀJOŠIE VECĀKI	+2 tūkst.	
CILVĒKI AR ĪPAŠĀM VAJADŽĪBĀM	+9 tūkst.	30
2. EKONOMISKI AKTĪVO IEDZĪVOTĀJU POTENCIĀLS		
MĒRĶA GRUPA	REZULTĀTS	
PARĀDNIIEKI	+30 tūkst. (daļa jau ir ekonomiski aktīvi ēnu ekonomikā)	
3. CITAS DARBASPĒKA REZERVES		57
MĒRĶA GRUPA	REZULTĀTS	
NEPILNU DARBALAIKU NODARBINĀTAS PERSONAS	+8 tūkst. darbinieku pēc PLE	
ILGSTOŠIE BEZDARBNIEKI	+8,1 tūkst.	
PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU AUDZĒKŅI	+14 tūkst.	
AUGSTSKOLU STUDENTI	+15 tūkst.	
ĀRVALSTU STUDENTI	+2 tūkst.	
PIRMS-PENSIJAS VECUMA CILVĒKI	+12,2 tūkst.	

Datu avots: Ekonomikas ministrija (28.02.2024.).

155. Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaita palielināšana ar mērķētiem pasākumiem:

1. Senioru iesaiste darba tirgū	
IEMESLI ZEMAI IESAISTEI DARBA TIRGŪ:	PLĀNOTĀS/NEPIECIEŠAMĀS RĪCĪBAS
• Veselības stāvoklis • Neatbilstošas darba vietas • Diskriminācija pēc vecuma • Pelnīta atpūta • Rūpes par ģimeni • Zems atalgojums • Nav iespēju strādāt uz nepilnu darba laiku vai elastīgu darba laiku • Reģionālās mobilitātes problēmas	• Veikt būtiskas izmaiņas VSAOI vai IIN likmē • Sniegts finansiāls stimuls darba devējam investēt darbinieku mobilitātei, neapliekot izdevumus par pārcelšanos ar IIN, precizējot IIN likuma normas par nosacījumiem attiecībā uz saimnieciskajos izdevumos iekļaujamiem izdevumiem par starppilsētu sabiedrisko transportu, pārskatot transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa un uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodokļa likuma normas • Projekta "Atbalsts ilgākam darba mūžam" izstrāde un uzsākšana, paredzot praktiskus atbalsta pasākumus • Stimulējošu atbalsta mehānismu izstrāde senioru (pensijas vecumā) iekļaušanās darba tirgū atbalstam • Darba vides un darba vietu pielāgošana

	• Darba devēju aizspriedumu mazināšana, tajā skaitā popularizējot uzņēmumu labās prakses piemērus • Pensijas vecuma paaugstināšana (piemēram, palielinot pensijas vecumu par 1 gadu, ieguvums līdz +20K darba tirgū)
SECINĀJUMI, PASĀKUMU IETEKME: • Senioru iesaiste darba tirgū būtu vērtējama caur nodarbinātību. LV ir trešais augstākais nodarbinātības līmenis EU starp iedzīvotājiem vecuma grupā no 65-74 gadiem, tādējādi jau pašlaik senioru iesaiste darba tirgū/nodarbinātībā Latvijā ir tuvu savam potenciālam un turpmākas iesaiste iespējas, bez būtiskām izmaiņām nodokļu politikā (piemēram, pilnīgas atteikšanās no IIN vai VSAOI), vērtējamās kā ierobežotas • VSAOI/IIN likmes izmaiņas potenciāli var pozitīvi ietekmēt senioru nodarbinātības ilgumu pēc pensionēšanās vecuma sasniegšanas - tie kas jau ir nodarbināti, ilgāk paliek nodarbinātībā • Nerisina darbaspēka trūkumu vidējās kvalifikācijas – fiziski smagos darbos • Investīcijas mūžizglītībā, atbalsts prasmju atbilstībai darba tirgus prasībām	
2. JAUNIEŠU, KAS NEMĀCĀS UN NESTRĀDĀ IESAISTE DARBA TIRGŪ	
IEMESLI ZEMAI IESAISTEI DARBA TIRGŪ: • Nepietiekama izglītība • Nav darba pieredzes • Zems atalgojums • Trūkst motivācijas • Nabadzība un sociālā atstumtība • Garīgās veselības problēmas • Atkarības	PLĀNOTĀS/NEPIECIEŠAMĀS RĪCĪBAS • ES programma "Uzlabotā garantija jauniešiem", kas paredz karjeras konsultēšanu un atbalstu • Darba vietā apgūstamo iemaņu programmu paplašināšana, sniedzot atbalstu mērķa grupai un darba devējam • Atbalsta mehānismu izstrāde nelabvēlīgā situācijā esošo jauniešu atbalstam ceļā uz darba tirgu
SECINĀJUMI, PASĀKUMU IETEKME: • NEET 2023.g. 13,7 tūkst. • Potenciālā ietekme: ~4 tūkst.	
3. DARBNESPĒJAS LAPU SAŅĒMĒJU ĀTRĀKA ATGRIEŠANA DARBA TIRGŪ	
IEMESLI ZEMAI IESAISTEI DARBA TIRGŪ: • Vispārējās saslimšanas • Arodslimības • Pārslimotā Covid-19 sekas • Vientuļie vecāki bērna slimošanas laikā • Pieaug vidējais vecums (straujākais DNL pieaugums vecuma grupā no 50 līdz 59 gadiem) • Neveselīgs uzturs, fiziskās aktivitātes trūkums un nepietiekama atpūta • Pieaug nedrošības sajūta sabiedrībā, stress un depresija	PLĀNOTĀS/NEPIECIEŠAMĀS RĪCĪBAS • Darbnespējas lapu apmaksas nosacījumu izvērtēšana • Kontroles mehānismā pilnveide – par šaubīgiem gadījumiem darba devēji ziņo Veselības inspekcijai (pašlaik vien aptuveni 1% [400 iesniegumi] no kopējo gadījumu skaita) • Mazināt alkoholisma izplatību, ierobežojot reklāmas iespējas, paaugstinot pārdošanas vecumu un mainot veikalu darba laikus, kā arī celt akcīzes nodokli alkoholam, kā arī citas atkarības, kas atstāj ietekmi uz veselības stāvokli • Reklamēt valsts apmaksātos skrīninga pasākumus (sasaistīt tos ar obligāto veselības pārbaudi) • Veicināt zāļu pieejamību • Popularizēt veselīgu dzīves veidu
SECINĀJUMI, PASĀKUMU IETEKME: • Būtiski nepalielina cilvēku skaitu darba tirgū, potenciāli var palielināt nostrādātās stundas/darbaspēka produktivitāti • Darbnespējas lapu apmaksas modelim jāmotivē darba devēju rūpēties par darba vidi, gan jāmazina darba nespējas lapu negodprātīgu izmantošanu, gan jāklūst konkurētspējīgākam uzņēmējiem radītā izmaksu sloga ziņā salīdzinājumā ar kaimiņvalstu modeļiem	
Darba nespējas lapu apmaksas modeļa priekšlikums • Novirzīt veselības apdrošināšanai maternitātes un slimības apdrošināšanas VSAOI likmi (3,47%p.), vienlaicīgi mainot slimības pabalstu un maternitātes pabalstu finansēšanas avotu un administrēšanu, to nododot Veselības ministrijas un NVD pārziņā – vienota darbnespējas lapu un slimības pabalstu uzraudzība nodrošinātu efektīvāku veselības aprūpes sistēmai paredzēto līdzekļu izlietojumu, līdz ar ko nodrošinot veiksmīgāku un ātrāku darbaspēka atjaunošanos, kas ir būtiski darba tirgus un tautsaimniecības attīstībai • Veselības apdrošināšanas finansēšanai ir jābūt pilnībā atdalītai no sociālās apdrošināšanas, proti, jāveido atsevišķs veselības apdrošināšanas speciālais budžets.	

4. BĒRŅA KOPŠANAS DĒĻ NESTRĀDĀJOŠO VECĀKU ĀTRĀKA ATGRIEŠANA DARBA TIRGŪ	
IEMESLI ZEMAI IESAISTEI DARBA TIRGŪ:	PLĀNOTĀS/NEPIECIEŠAMĀS RĪCĪBAS
- Bērnu kopšanas atvaļinājums - Vecāku pabalsts – relatīvi augsta ienākumu atvietojamība - Darba tirgus stereotipi - Diskriminācija pēc dzimuma - Darba tirgus aktualitāti zaudējušas prasmes - Zems atalgojums - Bērnu pieskatīšanas pakalpojumu un pirmsskolas izglītības pakalpojuma nepieejamība	- Pieejamas un kvalitatīvas bērnu aprūpes vietas, elastīga darba laika politika un plaša atbalsta sistēma sievietēm, kas atgriežas darba tirgū - Vīriešiem jāuzņemas lielāka atbildība par bērnu aprūpi, un sabiedrībai jāatbalsta sieviešu karjeras ambīcijas. - Minimālo valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu sistēmas pārskatīšana; pabalstu vecākiem ar mazu bērnu kopšanu pārskatīšana, lai motivētu ātrāku atgriešanos darba tirgū
SECINĀJUMI, PASĀKUMU IETEKME: Pabalstu samazināšana ilgtermiņā var negatīvi ietekmēt dzimstību ➡ iedzīvotāju skaitu ➡ nodarbinātību	
Lai atgrieztos ātrāk darba tirgū no bērnu kopšanas atvaļinājuma – priekšlikums mainīt vecāku pabalsta (kas vairs neatbilst sociālās apdrošināšanas principiem) finansēšanas avotu no speciālā budžeta uz valsts pamatbudžetu, vienlaicīgi no sociālās apdrošināšanas izslēdzot vecāku apdrošināšanas risku un mazinot kopējo VSAOI par 1,16%p. Šajā gadījumā vecāku pabalsta finansēšanai no pamatbudžeta būtu jāparedz pamatbudžeta finansējums – maksimums 500 milj. euro, kā arī pārskatot vecāku pabalsta saņemšanas nosacījumus Pārskatīt apmaksāto bērna kopšanas periodu. Šobrīd šis periods ir 13 vai 19 mēneši. Tā kā rosinām vecāku pabalsta izmaksu pārlīkt uz pamatbudžetu, teorētiski šādu sarunu par periodu varētu atvērt. Varētu diskutēt par pabalsta izmaksas ilguma un apmēra pārskatīšanu. Un vienlaikus veikt grozījumus <i>Izglītības likumā</i>, ka pašvaldībām pirmsskolas pakalpojums jānodrošina no bērna 1 gada vecuma, šobrīd tas ir no bērna 1,5 gadu vecuma. Pakalpojumam tik maziem bērniem protams jābūt mazliet citādam un tur noteikti nevajag pedagogu	
5. CILVĒKU AR ĪPAŠĀM VAJADZĪBĀM IESAISTĪŠANA DARBA TIRGŪ	
IEMESLI ZEMAI IESAISTEI DARBA TIRGŪ:	PLĀNOTĀS/NEPIECIEŠAMĀS RĪCĪBAS
- Darba tirgus stereotipi, sabiedrības uzskati un neizpratne - Diskriminācija pēc invaliditātes - Personu ar invaliditāti pieeja profesionālajai un augstākajai izglītībai - Darba vietas fiziska nepieejamība - Finansējuma trūkums darba vietas pielāgošanai - Reģionālais aspekts (pierobeža, attālie novadi)	- Darbaspēka izmaksas mazinošu pasākumu izstrāde, atbalstot personu ar invaliditāti ilgspējīgu nodarbinātību. Personu ar invaliditāti darba vietas pielāgošanas izdevumu griestu un kompensējamo pozīciju pārskatīšana - Ilgstošas sociālās aprūpes attīstīšana: sociālās aprūpes pakalpojumu attīstīšana personu ar aprūpes pienākumiem iekļaušanai darba tirgū - Atbalsta pasākumi darba devējiem – subsīdijas, nodokļu atlaides utt. - Subsidētās valsts darbavietas
SECINĀJUMI, PASĀKUMU IETEKME: 2023. gadā neaktīvās personas ar invaliditāti un ilgstoši darbnespējīgās personas - 54 tūkst., iesaistei darba tirgū nepieciešams papildus finansējums - Pie atbilstoša darbaspēka pieprasījuma, potenciāli iesaistāmas darba tirgū ~10 tūkst. personas	

156. Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju potenciāls:

1. PARĀDNIEKU IZVEŠANA NO ĒNU EKONOMIKAS	
IEMESLI ZEMAI IESAISTEI DARBA TIRGŪ:	PLĀNOTĀS/NEPIECIEŠAMĀS RĪCĪBAS
Lai izvairītos no parādu piedziņas, strādā nelegāli	- Personu ar parādiem iesaiste legālajā nodarbinātībā - Uzturlīdzekļu nemaksātāju un citu parādnieku motivācijas mehānismu izstrāde pārejai no ēnu ekonomikas uz iesaisti legālajā nodarbinātībā - Atbilstoši preventīvās kontroles un atbildības mehānismi par darba samaksas nodarbinātības noteikumu pārkāpšanu, tajā skaitā daļu no algas izmaksājot vai saņemot neoficiāli

SECINĀJUMI, PASĀKUMU IETEKME:

- 2023.g. decembrī personas ar uzturlīdzekļu parādu: 41,959
- Tikai 25% no uzturlīdzekļu parādniekiem legāli strādā; 40% ir bijusi sodāmība; 65% ir kavētas citas saistības
- Privātpersonu skaits, kurām ir aktīvi kredītsaistību kavējumi >60 dienām: 156,9 tūkst. (uz 11.2023.)
- Potenciālā ietekme (iziet no ēnu ekonomikas): ~30 tūkst.

157. Citas darbaspēka rezerves, kas varētu paplašināt darba tirgu:

1. NEPILNU DARBA LAIKU NODARBINĀTO PERSONU IESAISTE NORMĀLĀ DARBA LAIKA DARBA TIRGŪ	
IEMESLI ZEMAI IESAISTEI DARBA TIRGŪ:	PLĀNOTĀS/NEPIECIEŠAMĀS RĪCĪBAS
• Jau ir nodarbinātībā • Paralēli veic citus pienākumus: studē, aprūpē bērnus u.c. radniekus • Nespēj vai negrib strādāt pilnu slodzi • Nav atbilstošu darba vietu	• Šķēršļu mazināšana iesaistei darba tirgū
SECINĀJUMI, PASĀKUMU IETEKME: • Kopā 2023.g. 69,6 tūkst. nepilna darba laika nodarbinātie, no kuriem, 12,4 tūkst. vēlas strādāt vairāk (darba meklētāji) • Tiešā veidā neietekmē ekonomiski aktīvo/nodarbināto skaitu tautsaimniecībā, tomēr var palielināt esošo darbaspēka resursu efektīvāku izmantošanu un darbaspēka produktivitāti. • Pie atbilstoša pieprasījuma, potenciāli ieguvums ~8 tūkst. darbinieku pēc pilnas slodzes ekvivalenta	
2. ILGSTOŠO BEZDARBNIEKU IESAISTE DARBA TIRGŪ	
IEMESLI ZEMAI IESAISTEI DARBA TIRGŪ:	PLĀNOTĀS/NEPIECIEŠAMĀS RĪCĪBAS
• Ierobežots darba vietu skaits • Zems atalgojums • Kvalifikācijas trūkums • Sliktas valsts valodas zināšanas • Darba tirgus stereotipi • Diskriminācija pēc vecuma, dzimuma, invaliditātes • Motivācijas trūkums • Sociālās atstumtības risks • Reģionālais aspekts (Latgale) • Slikts veselības stāvoklis • Atkarības	• Pārkvalifikācija, kvalifikācijas paaugstināšanas pasākumi; • Sniegts finansiāls stimuls darba devējam investēt savu darbinieku mobilitātei, neapliekot izdevumus par pārcelšanos ar IIN, precizējot IIN likuma normas par nosacījumiem attiecībā uz saimnieciskajos izdevumos iekļaujamiem darbinieku izdevumiem par starppilsētu sabiedrisko transportu, pārskatot transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa un uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodokļa likuma normas • Īres mājokļu būvniecības programmas paplašināšana ekonomiskās attīstības centros (papildus ANM paredzētajiem līdzekļiem) • Nodokļu un pabalstu, un minimālās algas sistēmu salāgošana īpaši definēto mērķa grupu pārejai uz nodarbinātību, veicinot ātrāku iekļaušanos darba tirgū. Jau reģistrēto personu ar bezdarbnieka un darba meklētāja statusu saglabāšanas nosacījumu pārskatīšana, sekmējot ātrāku atgriešanos darba tirgū
SECINĀJUMI, PASĀKUMU IETEKME: • 2023. gadā ilgstošo bezdarbnieku skaits – 17 tūkst. • NVA reģistrētie uz 31.01.2024. – 8,1 tūkst. • Aktivizēšanas pasākumi tiešā veidā neietekmē ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitu šodien, tomēr var atstāt pozitīvu ietekmi uz darbaspēka piedāvājuma nākotnē. • Pie atbilstoša darbaspēka pieprasījuma, tūlītēja iesaiste nodarbinātībā iespējama NVA jau reģistrētiem ilgstošiem daba meklētājiem – 8,1 tūkst.	
3. PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU (PII) AUDZĒKŅU UN AUGSTSKOLU STUDENTU IESAISTE DARBA TIRGŪ	
IEMESLI ZEMAI IESAISTEI DARBA TIRGŪ:	PLĀNOTĀS/NEPIECIEŠAMĀS RĪCĪBAS
• Mācību process lielākoties norisinās izglītības iestādē	• DVB sistēmas attīstība augstākā un profesionālā izglītībā

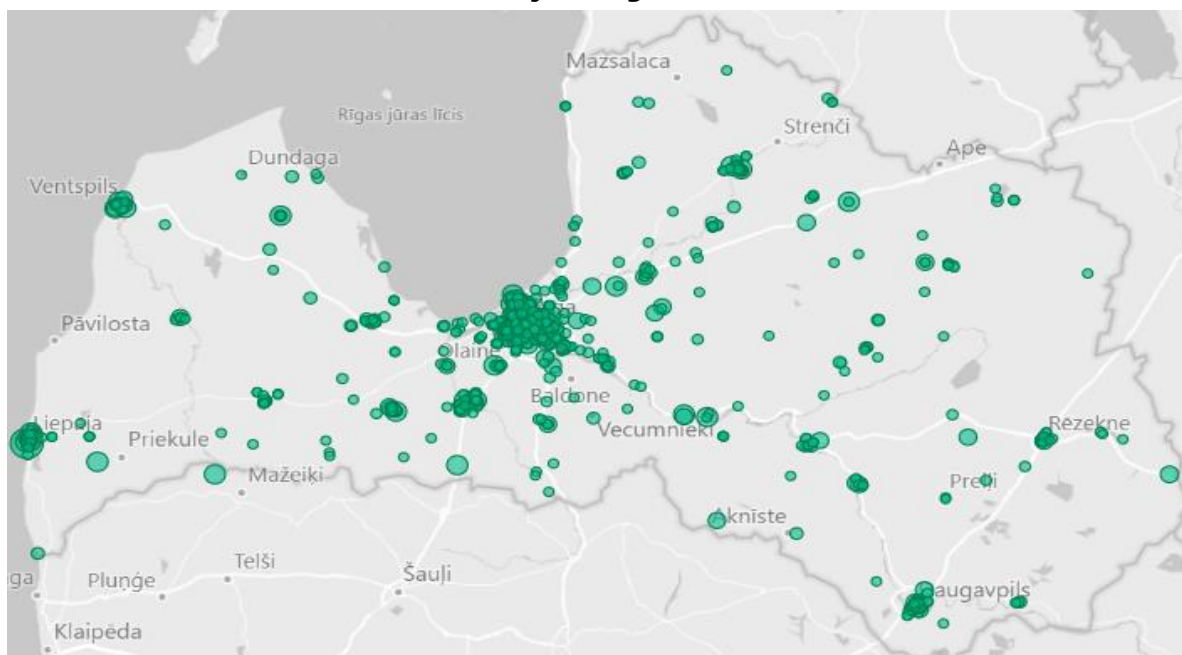
	Iespējas darba devējiem segt stipendijas, nepiemērojot iedzīvotāju ienākuma nodokli
SECINĀJUMI, PASĀKUMU IETEKME: - PII izglītojamo skaits 2022./2023.m.g. sākumā 27,8 <i>tūkst.</i> - Izglītojamo skaits augstskolās un koledžās 2023.g. 74 <i>tūkst.</i> - Potenciālā ietekme: PII: ~14 <i>tūkst.</i>, augstākā izglītība un koledžas: ~15 <i>tūkst.</i>	
4. ĀRVALSTU STUDENTU IESAISTE DARBA TIRGŪ	
IEMESLI ZEMAI IESAISTEI DARBA TIRGŪ:	PLĀNOTĀS/NEPIECIEŠAMĀS RĪCĪBAS
- Studiju vīzas nosacījumi - Valsts valodas zināšanas - Mazs darba tirgus - Kultūras atšķirības	- Veicināt ārvalstu studentu oficiālu nodarbinātību (daudzi strādā ēnu ekonomikā) "Study in Latvia" kopā ar sadarbības partneriem īstenots informatīvs atbalsts ārvalstu studentiem un Latvijas augstskolām par darba iespējām Latvijā (pieprasījumu un nosacījumiem) - Izmantot augstskolas karjeras centrus vai studentu organizācijas, lai sniegtu palīdzību un atbalstu - Ārvalstu diplomu atzīšanas procedūras vienkāršošana, noslēdzot līgumus par automātisko diplomu atzīšanu ar vairākām Eiropas valstīm - Nodrošināt latviešu valodas apguvi augstskolās - Veicināt augstskolu sadarbību ar darba devējiem - Piesaistīt NVA darbam ar ārvalstu studentiem kā potenciāliem darba meklētājiem (CV publicēšana, vakanču atlase)
SECINĀJUMI, PASĀKUMU IETEKME: - Mobilo studentu skaits 2023. g.: 10 425 - Pie atbilstoša pieprasījuma, potenciāli iesaistāmi darba tirgū 20-30% studējošo: 2-3 <i>tūkst.</i> personas	
5. PIRMSPENSIJAS VECUMA CILVĒKU IESAISTE DARBA TIRGŪ	
IEMESLI ZEMAI IESAISTEI DARBA TIRGŪ:	PLĀNOTĀS/NEPIECIEŠAMĀS RĪCĪBAS
Priekšlaicīgi pensionējas veselības dēļ vai sasniedzot izdienas pensionēšanās vecumu	Izdienas pensiju sistēmas pārskatīšana, izlīdzsvarojot aktīvās darba dzīves periodu ar iespējām palikt darba tirgū ilgāk - Sniegts finansiāls stimuls augstskolām un koledžām, rosinot piedāvāt mūžizglītības iespējas
SECINĀJUMI, PASĀKUMU IETEKME: - Ekonomiski neaktīvās personas vecumā no 55-64 gadiem 2023. gadā: 63,1 <i>tūkst.</i> - Potenciālā ietekme: ~12,2 <i>tūkst.</i> (LV sasniedzot Igaunijas nodarbinātības līmeni vecuma grupā no 55-64 gadiem)	

158. Ekonomikas ministrija arī piedāvā **horizontālu pasākumu**, kas veicinātu darba tirgus paplašināšanu un reģionālās mobilitātes veicināšanu – **zemas īres maksas mājokļu būvniecības atbalsta programma**. Programmas **mērķis** – veicināt būvniecības standartiem un energoefektivitātes prasībām atbilstošu zemas īres maksas mājokļu pieejamību mājtsaimniecībām, kas nevar atļauties mājokli uz tirgus nosacījumiem.

Nosacījumi:

- Atbalsta instruments:** aizdevums līdz 30 gadiem ar kapitāla atlaidi līdz 30% no attiecināmajām izmaksām;
- Rezultāts:** 467 zemas īres maksas mājokļi reģionos;
- Atbalsta sniedzējs:** ALTUM;
- Pieejamais AF finansējums:** 42,9 milj. euro.

Latvijas lielle preču un pakalpojumu eksportējošie uzņēmumi ar eksporta apjomu >1 milj. euro gadā

Datu avots: Ekonomikas ministrija.

159. Ekonomikas ministrijas piedāvāto pasākumu pieejamais finansējums 2023. – 2027. gadam:

DARBASPĒKA KVANTITĀTES PALIELINĀŠANAI PIEEJAMĀIS FINANSĒJUMS

ANM finansējums ES fondu finansējums
2023.–2027.gads

Publisko pakalpojumu un nodarbinātības pieejamības veicināšanas pasākumi cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem

14
mEUR

Bezdarbnieku, darba meklētāju un bezdarba riskam pakļauto iedzīvotāju iesaiste darba tirgū

29
mEUR

Nelabvēlīgākā situācijā esošu bezdarbnieku un ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju iekļaušanās darba tirgū sekmēšana

65
mEUR

Pasākumi atkarīgo personu resocializācijai un atgriešanai darba tirgū, kā arī preventīvie pasākumi jauniešiem

2
mEUR

Resocializācijas pakalpojumi probācijas klientiem; nodarbinātības priekšnosacījumu nodrošināšana ieslodzītajiem

6
mEUR

Sabiedrības saliedēšana, veicinot jauniebraucēju iekļaušanos vietējā sabiedrībā un sekmējot starpkultūru komunikāciju

3
mEUR

Atbalsts sociālajai uzņēmējdarbībai

12
mEUR

Sekmēt NEET jauniešu integrēšanos izglītībā un nodarbinātībā

7
mEUR

EURES tīkla darbības nodrošināšana Latvijā

1
mEUR

Ilgāka un labāka darba mūža veicināšana

13
mEUR

Nodarbinātības valsts aģentūras veikspējas stiprināšana un pakalpojumu modernizēšana

8
mEUR

Pasākumi ģimenes un darba dzīves saskaņošanai

8
mEUR

Bērnu pieskatīšanas pakalpojumi

19
mEUR

Datu avots: Ekonomikas ministrija.

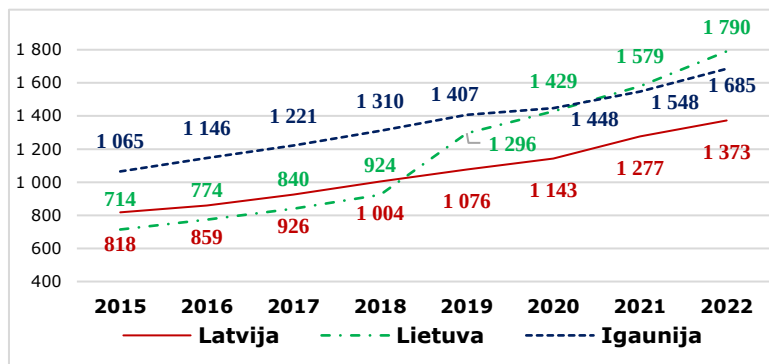
Pielikums – Statistika

Pielikumā ietverta šāda papildinoša informācija:

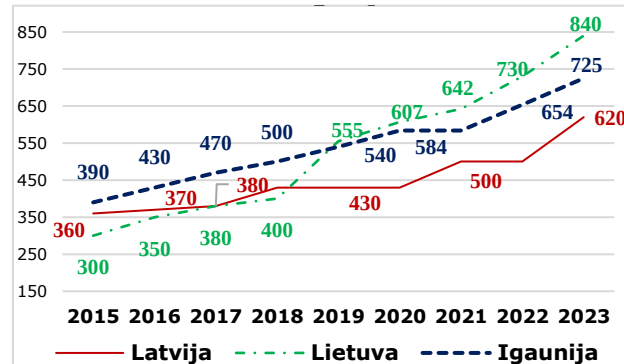
1. Vidējās darba algas un minimālās darba algas attīstība Baltijas valstīs;
2. Reģionālās mobilitātes atbalsta programma;
3. Informācija par nodarbinātajiem vairākās darba vietās;
4. Cilvēkkapitāls – izglītība;
5. Igaunijas II pensiju līmeņa reforma;
6. Lietuvas II pensiju līmenis;
7. Darbaspēka nodokļu raksturojošie rādītāji;
8. Ietekme uz budžetu;
9. Saimnieciskās darbības veicēji;
10. Atsevišķa nodokļu režīma izveide saimnieciskās darbības veicējam;
11. Solidaritātes nodoklis;
12. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojumi;
13. Nevienlīdzības un nabadzības rādītāju statistika un izmaiņu ietekme;
14. Tiešo nodokļu atvieglojumu piemērošana brīvostās vai speciālajās ekonomiskajās zonās;
15. Virsstundas, virsstundu darbs;
16. Dienas naudas komandējumam Latvijā;
17. Mantojuma/ dāvinājuma nodoklis;
18. Īstermiņa darbi, uzņēmumu līgumi;
19. Apstrādes rūpniecības īpatsvars ekonomikā ES valstīs;
20. Pakalpojumu eksports.

1. Vidējās darba algas un minimālās darba algas attīstība Baltijas valstīs:

Vidējā darba alga Baltijas valstīs, euro mēnesī

Minimālā darba alga Baltijas valstīs, euro

* Lietuvā 2019. gadā, kad tika veikta vērienīgā nodokļu reforma, kuras rezultātā darba devēja VSAOI likme tika būtiski samazināta, starp darba devējiem un Lietuvas valdību tika noslēgta vienošanās, ka nodokļu samazinājums tiks kompensēts ar bruto ienākuma palielinājumu visiem darba ņēmējiem par 1,289 reizēm, kā rezultātā palielināsies darba ņēmēja ienākums, ko tas saņem pēc nodokļu nomaksas.

Vidējā darba alga sadalījumā pa reģioniem, euro

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Latvija	1277	1373	1535	1650	1757	1863	1956
Rīga	1434	1535	1705	1833	1952	2069	2173
Pierīga	1225	1336	1520	1634	1740	1844	1937
Vidzeme	1010	1094	1250	1344	1431	1517	1593
Kurzeme	1085	1162	1302	1400	1491	1581	1660
Zemgale	1089	1155	1288	1385	1475	1563	1642
Latgale	896	961	1094	1176	1252	1328	1394
Minimālā alga	500	500	620	700	770	825	880
Minimālā alga, % no Latgales reģiona vidējās algas	55,8%	52,0%	56,7%	59,5%	61,5%	62,1%	63,1%

Datu avots: CSP, no 2023. gada – FM vidējās algas prognozes.

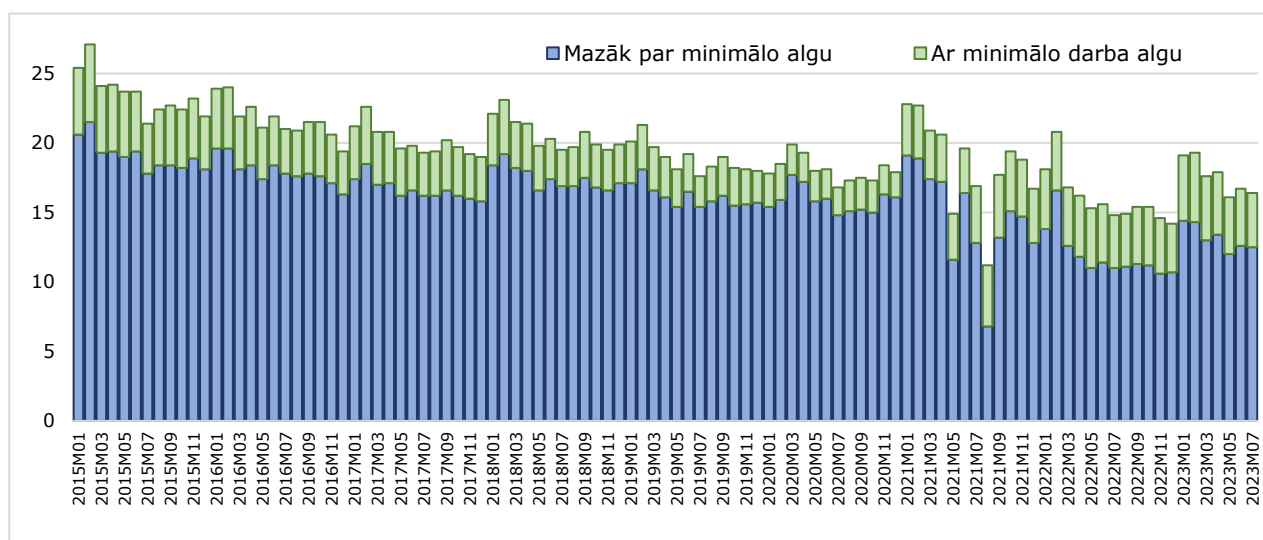
Minimālā alga Eiropas Savienības un OECD valstīs, euro un % no vidējās algas

	2020			2021			2022			2023	
	Min. alga	% g/g	% no vid. algas	Min. alga	% g/g	% no vid. algas	Min. alga	% g/g	% no vid. algas	Min. alga	% g/g
Valsts											
Beļģija	625,72	2,0%	38,8%	1 625,72	0,0%	38,0%	1 842,28	13,3%	40,0%	1 955,04	6,1%
Bulgārija	311,89	8,9%	43,9%	332,34	6,6%	42,6%	363,02	9,2%	40,2%	398,81	9,9%
Čehija	546,00	4,1%	40,9%	596,36	9,2%	41,5%	654,84	9,8%	40,8%	728,67	11,3%
Vācija	544,00	-1,1%	36,3%	1 602,00	3,8%	36,4%	1 739,00	8,6%	37,9%	1 997,00	14,8%
Igaunija	584,00	8,1%	40,7%	584,00	0,0%	37,9%	654,00	12,0%	39,2%	725,00	10,9%
Īrija	706,90	3,1%	40,3%	1 723,80	1,0%	39,7%	1 774,50	2,9%	39,0%	1 909,70	7,6%
Griekija	758,33	0,0%		758,33	0,0%	46,4%	831,83	9,7%	50,1%	910,00	9,4%
Spānija	108,33	5,6%	51,1%	1 108,33	0,0%	48,2%	1 166,67	5,3%	49,4%	1 260,00	8,0%
Francija	539,42	1,2%	49,1%	1 554,58	1,0%	47,3%	1 645,58	5,9%	47,5%	1 747,20	6,2%
Horvātija	546,07	7,7%	46,9%	567,32	3,9%	46,9%	622,45	9,7%	48,8%	700,00	12,5%
Kipra										940,00	
Latvija	430,00	0,0%	37,8%	500,00	16,3%	39,3%	500,00	0,0%	35,8%	620,00	24,0%
Lietuva	607,00	9,4%	43,2%	642,00	5,8%	41,5%	730,00	13,7%	42,4%	840,00	15,1%
Luksemburga	141,99	2,5%	39,9%	2 201,93	2,8%	40,3%	2 313,38	5,1%	39,6%	2 508,24	8,4%
Ungārija	451,51	-2,0%	37,7%	476,00	5,4%	37,7%	503,73	5,8%	37,4%	623,77	23,8%
Malta	777,10	2,0%	36,0%	784,68	1,0%	39,3%	792,26	1,0%	38,8%	835,16	5,4%
Nīderlande	680,00	2,7%	36,8%	1 701,00	1,3%	36,5%	1 756,20	3,2%	36,6%	1 995,00	13,6%
Polija	583,48	10,2%	50,3%	619,46	6,2%	52,9%	641,74	3,6%	49,5%	811,03	26,4%
Portugāle	740,83	5,8%	44,7%	775,83	4,7%	45,0%	822,50	6,0%	45,7%	886,67	7,8%
Rumānija	460,77	4,9%	45,7%	466,72	1,3%	43,8%	515,53	10,5%	43,6%	604,41	17,2%
Slovēnija	940,58	6,1%	53,6%	1 024,24	8,9%	55,2%	1 074,43	4,9%	55,3%	1 203,36	12,0%
Slovākija	580,	11,5%	51,9%	623,	7,4%	36,2%	646,	3,7%	49,9%	700,	8,4%
Apvienotā Karaliste	583,31	4,4%									
Melnkalne	331,33	0,0%		331,33	0,0%		532,54	60,7%		532,54	0,0%
Ziemeļmakdonija	342,12	0,3%		358,96	4,9%						
Albānija	209,10	-1,4%		244,56	17,0%		268,61	9,8%		375,80	39,9%
Serbija	344,48	11,7%		366,13	6,3%		401,97	9,8%		460,57	14,6%
Turcija	383,40	-1,6%	50,8%	346,62	-9,6%	50,3%	373,57	7,8%	56,8%	473,69	26,8%
Amerikas Savienotās Valstis	122,22	1,6%	25,8%	1 057,44	-5,8%	24,1%	1 209,85	14,4%	23,6%	1 156,51	-4,4%

Datu avots: Eurostat.

CSP un VID datu noliktavas dati rāda, ka katru reizi pēc minimālās algas paaugstināšanas pieaug to darba ņēmēju skaits, kas saņem algu **zem minimālās algas**, - acīmredzami notiek pāreja uz pazeminātu slodžu darbu, bet pēc tam šis darba ņēmēju skaits atkal pakāpeniski mazinās. Pēc minimālās algas paaugstināšanas attiecīgi pieaug arī zem-minimālās algas saņēmēju īpatsvars, piemēram, pēc straujās minimālās algas pacelšanas no 2023. gada 1. janvāra tas pieauga no 11% decembrī līdz 14% janvārī, pēc tam atkal pakāpeniski sākot samazināties.

Minimālās un mazāk par minimālo algu saņēmēji, % no visiem algu saņēmējiem

Datu avots: CSP.

Jāatzīmē arī, ka algu grupā zem minimālās algas būtisks vidējās algas un algas mediānas pieaugums vērojams tikai pēc minimālās algas paaugstināšanas.

Kā liecina dati no VID datu noliktavas, nozaru griezumā līdz šim augstākais minimālās algas saņēmēju īpatsvars ir izmitināšanas un ēdināšanas nozarēs, citu pakalpojumu un nekustamā īpašuma operāciju nozarēs.

	Bez ienākumiem	Nav datu	Virs minimālās algas	Minimālā vai zem minimālās algas	2018 Kopā	Bez ienākumiem	Nav datu	Virs minimālās algas	Minimālā vai zem minimālās algas	2022 Kopā	2018	2022	% minimālā vai zem minimālās	izmaiņas
Liels (virs 250)			209	17	226			228	5	233	8%	2%	-5%	
Vidējs (līdz 250)	4		1 405	228	1 637	3		1 474	119	1 596	14%	7%	-5%	
Mazs (līdz 50)	69		5 990	3 855	9 914	38		7 798	1 987	9 823	39%	20%	-19%	
Mikro (līdz 9)	7 000	594	18 414	48 409	74 417	7 223	386	27 899	51 941	87 449	65%	59%	-6%	
?	2 725	178	2 065	8 938	13 906	512	32	434	1 066	2 044	64%	52%	-12%	
Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība	213	16	708	1 705	2 642	363	17	1 204	2 457	4 041	65%	61%	-4%	
Apstrādes rūpniecība	375	23	1 161	2 929	4 488	577	31	2 006	3 708	6 322	65%	59%	-7%	
Būvniecība	380	32	1 096	2 758	4 266	667	26	2 250	3 822	6 765	65%	56%	-9%	
Citi pakalpojumi	216	41	635	2 396	3 288	308	48	946	2 737	4 039	73%	68%	-5%	
Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana	17		115	146	278	21		138	185	344	53%	54%	1%	
Finanšu un apdrošināšanas darbības	72	11	320	480	883	84	5	425	637	1 151	54%	55%	1%	
Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde	13		47	81	141	16		53	95	164	57%	58%	0%	
Informācijas un komunikācijas pakalpojumi	230	20	1 022	1 409	2 681	409	21	2 022	2 384	4 836	53%	49%	-3%	
Izglītība	69	4	198	665	936	132	6	404	930	1 472	71%	63%	-8%	
Izmīnāšana un ēdināšanas pakalpojumi	128	21	212	1 328	1 689	217	15	538	1 953	2 723	79%	72%	-7%	
Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	251	21	1 449	3 988	5 709	279	10	2 345	4 034	6 668	70%	60%	-9%	
Māksla, izklaide un atpūta	144	28	306	1 229	1 707	296	15	533	1 629	2 473	72%	66%	-6%	
Operācijas ar nekustamo īpašumu	394	55	1 300	4 403	6 152	476	38	1 889	5 150	7 553	72%	68%	-3%	
Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi	547	29	2 018	3 456	6 050	918	24	4 029	5 663	10 634	57%	53%	-4%	
Transporta un uzglabāšana	202	18	1 225	2 235	3 680	373	12	1 813	3 534	5 732	61%	62%	1%	
Ūdens apgāde; notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošana un sanācija	13	1	39	102	155	14	1	72	127	214	66%	59%	-6%	
Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu remonts	952	87	3 887	9 563	14 489	1 469	77	5 781	11 108	18 435	66%	60%	-6%	
Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana	9	1	31	44	85	11	1	34	47	93	52%	51%	-1%	
Veselība un sociālā aprūpe	47	8	572	541	1 168	79	7	974	654	1 714	46%	38%	-8%	
Kopā	7 073	594	26 018	52 509	86 194	7 264	386	37 399	54 052	99 101	61%	55%	-6%	

Datu avots: VID.

Minimālās algas izmaiņas Eiropā 2022. – 2023. gadā

Country	Jan-2010 – Jan-2023	January- 2022	January- 2023	Year- on-year change
Belgium	€1,387 → €1,955	€1,691	€1,955	15.6%
Bulgaria	€123 → €399	€332	€399	20.0%
Cyprus	€885		€885	
Czechia	€302 → €717	€652	€717	10.0%
Germany	€1,403 → €1,981	€1,621	€1,981	22.2%
Estonia	€278 → €725	€654	€725	10.0%
Spain	€739 → €1,260	€1,167	€1,260	8.0%
France	€1,344 → €1,709	€1,603	€1,709	6.6%
Greece	€863 → €832	€774	€832	7.5%
Croatia	€385 → €700	€624	€700	12.0%
Hungary	€272 → €579	€542	€579	6.8%
Ireland	€1,462 → €1,910	€1,775	€1,910	7.6%
Latvia	€254 → €620	€500	€620	24.0%
Lithuania	€232 → €840	€730	€840	15.0%
Luxembourg	€1,683 → €2,387	€2,257	€2,387	5.8%
Malta	€660 → €835	€792	€835	5.4%
Netherlands	€1,408 → €1,934	€1,725	€1,934	12.0%
Poland	€321 → €746	€655	€746	13.0%
Portugal	€566 → €887	€823	€887	7.8%
Romania	€142 → €606	€515	€606	17.6%
Slovenia	€647 → €1,304	€1,164	€1,304	12.0%
Slovakia	€308 → €700	€646	€700	8.4%

Table: Eurofound • Source: Network of Eurofound Correspondents (NEC)

Datu avots: [Statutory minimum wages, 2023 | European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions \(europa.eu\)](https://european-foundation-for-the-improvement-of-living-and-working-conditions.europa.eu)

Darba ņēmēju skaita sadalījuma dinamika, pēc mēneša bruto darba ienākumiem

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
PAVISAM	863 460	872 427	880 554	860 450	837 444	822 365
Ar darba ienākumiem	792 893	802 711	808 881	776 695	767 842	770 539
..līdz 200.00	63 448	54 454	51 978	50 824	39 845	29 242
..200.01-400.00	123 934	72 382	67 018	62 322	50 745	39 142
..400.01-700.00	209 246	237 620	216 596	186 146	171 190	158 713
..700.01-1000.00	163 831	166 827	165 779	157 505	147 487	135 383
..1000.01-1500.00	132 385	148 432	162 536	164 154	170 313	180 449
..1500.01-2000.00	49 022	59 073	68 280	72 332	83 357	98 683
..2000.01-2500.00	21 875	26 878	31 330	33 880	41 361	50 328
..2500.01-3000.00	10 960	14 046	16 653	17 969	22 431	27 932
..3000.01-4000.00	9 692	12 336	15 366	16 859	21 467	26 276
..4000.01-5000.00	3 894	4 991	6 397	6 963	9 226	11 465
..5000.01-6000.00	1 790	2 233	2 795	3 102	4 207	5 298
..virs 6000.00	2 815	3 441	4 152	4 639	6 213	7 628
Ar MA vai mazāk	159 618	165 422	152 666	140 230	149 173	123 143
Ar MA	27 647	25 314	22 047	16 948	29 620	31 392
Darba ņēmēji bez darba ienākumiem	70 566	69 716	71 673	83 755	69 602	51 825

Datu avots: CSP dati, pieejams: [Nodarbināto atalgojuma struktūra](#).

2. Reģionālās mobilitātes atbalsta programma:

Reģionālās mobilitātes atbalsta apmēru raksturojošā statistika 2022. gadā un 2023. gadā.

Atbalstu saņēmušo personu skaita sadalījums pēc reģiona

Reģions atbilstoši filiālei, kurā ir uzskaitē	2022	2023
Kurzemes reģions	294	396
Latgales reģions	275	370
Rīgas reģions	78	210
Vidzemes reģions	316	567
Zemgales reģions	181	350
KOPĀ	1 144	1 893

Datu avots: NVA.

Atbalstu saņēmušo personu skaita sadalījums pēc personas izglītības līmeņa

Izglītības līmenis	2022	2023
augstākā izglītība	392	584
profesionālā izglītība	369	611
vispārējā vidējā izglītība	258	449
pamatizglītība	122	238
zemāka par pamatizglītību	3	8
nav norādīta	0	3
KOPĀ	1 144	1 893

Datu avots: NVA.

Atbalstu saņēmušo personu skaita sadalījums pēc dzimuma

Dzimums	2022	2023
Sieviete	728	1045
Vīrietis	416	848
KOPĀ	1 144	1 893

Datu avots: NVA.

Atbalstu saņēmušo personu skaita sadalījums pēc uzsākšanas/ pabeigšanas fakta

Uzsākšanas gads	Uzsākušo skaits	Pārtraukušo skaits	Pabeigušo skaits
2022	1 144	238	906
2023	1 893	336	1 031

Datu avots: NVA.

3. Informācija par nodarbinātajiem vairākās darba vietās:

Darba ņēmēju sadalījums pēc darba vietu skaita un darba devēja uzņēmējdarbības formas

Gads	Viena darba vieta pie DD, kura uzņēmējdarbības forma IR "budžeta iestāde"	Viena darba vieta pie DD, kura uzņēmējdarbības forma NAV "budžeta iestāde"	Vairākas darba vietas pie DD, kuru uzņēmējdarbības forma IR "budžeta iestāde"	Vairākas darba vietas pie DD, kuru uzņēmējdarbības forma NAV "budžeta iestāde"	Vienlaikus norādīts pie DD, kuru uzņēmējdarbības forma IR "budžeta iestāde" un NAV "budžeta iestāde"
2021	18,0%	69,4%	1,2%	8,1%	3,3%
2022	17,9%	69,7%	1,0%	8,1%	3,3%
2023	18,0%	69,8%	1,0%	7,9%	3,3%

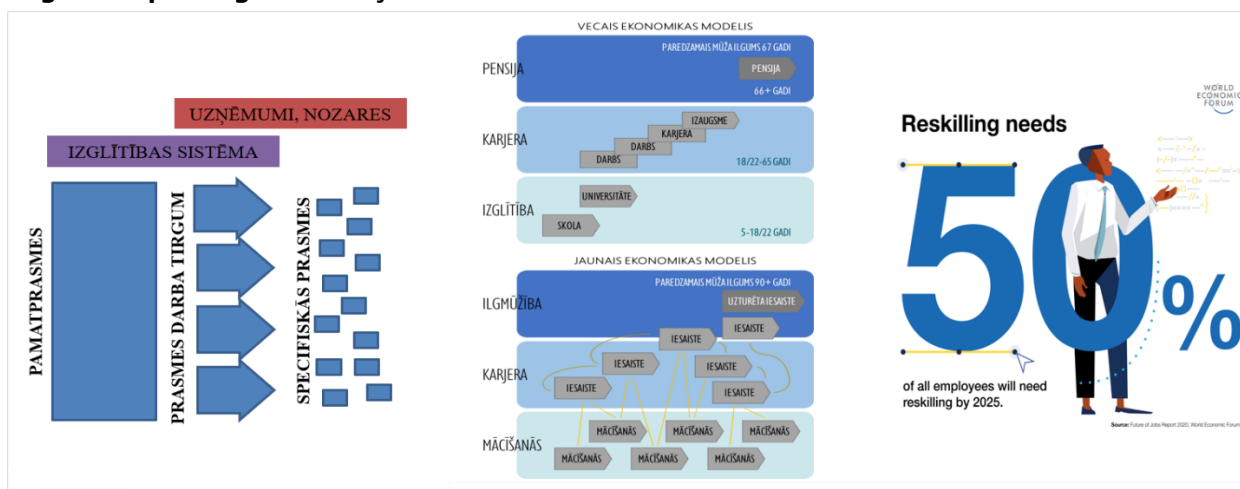
*Informācija no pārskata "Darba devēja ziņojums"

Datu avots: VID dati uz 06.02.2024.

4. Cilvēkkapitāls – izglītība:

Izglītības sistēma nekad nespēs nodrošināt specifiskas prasmes un iemaņas uzņēmumu līmenī. Izglītības uzdevums ir nodrošināt plašu zināšanu bāzi, savukārt nozaru uzdevums ir sniegt signālus formālajai izglītībai. Mainās izglītības paradigma. Sabiedrībai jāpielāgojas, ka turpmāk jāmācās būs visas dzīves garumā. Starptautiskie pētījumi secina, ka darba tirgu globāli sagaida būtiska transformācija. Politiku uzdevums ir skaidri signalizēt šo transformāciju un veicināt uzņēmumu ieguldījumus prasmju un izglītības iegūšanā.

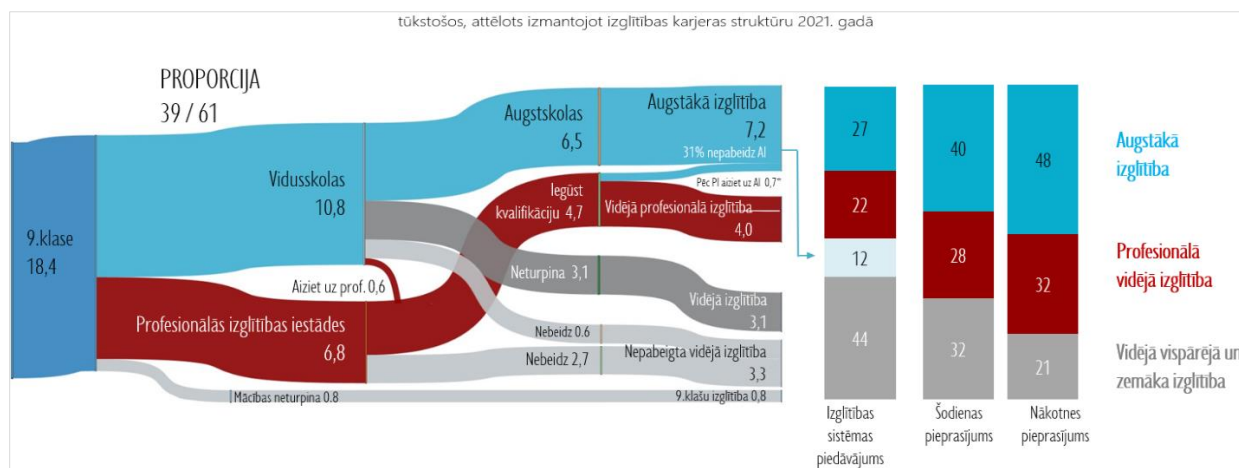
Izglītības paradigma un uzņēmumu loma.

Datu avots: <https://www.weforum.org/agenda/2020/01/reskilling-revolution-jobs-future-skills/>

Liels īpatsvars jauniešu, kas nonāk darba tirgū uzreiz pēc skolas pabeigšanas (9.klase – vidējā vispārējā izglītība), ir bez iegūtas profesijas. Liela loma turpmākajos gados būs profesionālo prasmju iegūšanai darba vietā un sekojošai kvalifikāciju atzīšanai vai iespējai atgriezties izglītības sistēmā jau ar iegūtu darba pieredzi un paralēli darba turpināšanai. Politiku uzdevums atvieglot uzņēmumu iesaisti.

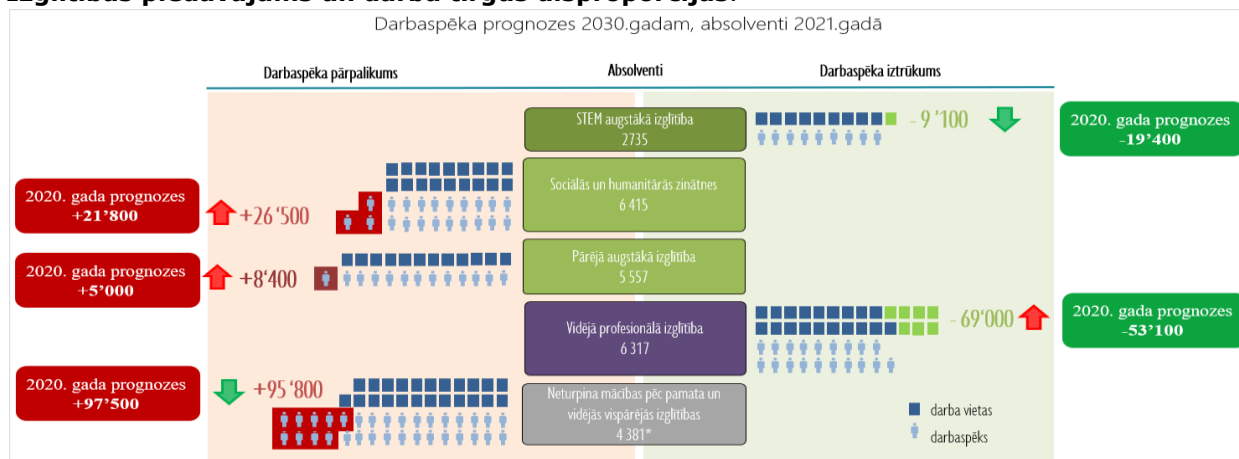
Izglītojamo plūsmas izglītības sistēmā un darba tirgus pieprasījums.

* balstoties uz pēdējo gadu datiem par augstskolās imatrikulēto studentu skaitu pēc PI.

Datu avots: CSP, IZM, EM aprēķini, prognozes.

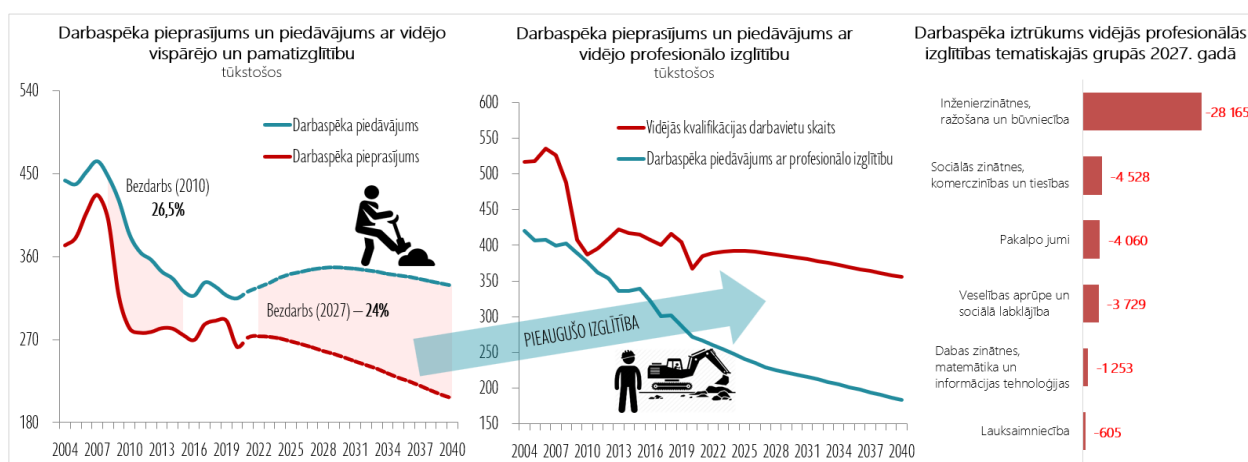
Izglītības piedāvājums un darba tirgus disproporcijas.

* EM novērtējums, no 2020. gadā beigušu skaita.

Datu avots: EM prognozes, CSP.

Kvalifikācijas paaugstināšanas pasākumi iedzīvotājiem ar zemu izglītības līmeni var mazināt vidējās kvalifikācijas darbaspēka nepietiekamību, tomēr nerisina problēmu ilgtermiņā.

Datu avots: CSP, EM prognozes.

5. Igaunijas II pensiju līmeņa reforma:

No 2021. gada Igaunijā iemaksas **II pensiju līmenī ir brīvprātīgas**. Pirms reformas iemaksas II pensiju līmenī bija obligātas 1983. gadā un vēlāk dzimušajiem. Reforma piedāvāja trīs iespējas:

- 1) turpināt veikt iemaksas II pensiju līmenī;
- 2) neturpināt veikt iemaksas II pensiju līmenī, bet palikt sistēmā ar uzkrāto kapitālu;
- 3) izstāties no II pensiju līmeņa.

Izvēloties 1. iespēju, nodokļu maksātājs turpina maksāt 2% no bruto darba algas, kā arī 4% tiek novirzīti no sociālā nodokļa daļas II pensiju līmeņa fondam (darba devēja maksājuma daļa). 1. iespēja paredz nemainīt neko, ļaujot fonda pārvaldītājam investēt, vai pārskaitīt savu II pensiju līmeņa uzkrāto kapitālu uz pensiju investīciju kontu un izdarīt savas investīciju izvēles. **Izvēloties 2. vai 3. iespēju**, turpmākas iemaksas netiek veiktas, kā arī 16% vietā 20% paliek 1. pensiju līmenī (16% no pensiju apdrošināšanas fonda iemaksām + 4% no II pensiju līmeņa fonda iemaksām, kas vairs netiek pārskaitītas uz II pensiju līmeni). Izvēloties 3. iespēju, pēc 10 gadiem ir paredzēta viena iespēja pievienoties II pensiju līmenim. Vēlreiz izstājoties no II pensiju līmeņa, otras iespējas pievienoties vairs nav.

Citi nosacījumi:

- pirms 1983. gada dzimušie var pievienoties II pensiju līmenim un pirmā izstāšanās no tā var notikt ne ātrāk kā pēc 10 gadiem;
- jauns ieguldījumu veids - **personīgais pensiju investīciju konts**, kurā lēmumus par ieguldījumiem pieņem pats iemaksu veicējs, nevis pensiju fonda pārvaldnieks;
- iespēja pārskaitīt visu uzkrāto naudu uz pensiju investīciju kontu vai tikai nākotnes iemaksas (un arī mainīt lēmumu) - **pārvietošanās starp dažādiem instrumentiem ir nodokļu ziņā neitrāla**;
- summas, kas tiek izņemtas pirms pensionēšanās vecuma (-5 gadi), tiek apliktas ar **20% IIN** likmi (izņemot pastāvīgas darbnespējas gadījumā);
- summas, kas tiek izņemtas pensijas vecumā vai 5 gadus pirms pensijas vecuma īsā termiņā vai uzreiz, tiek apliktas ar **10% IIN** likmi;
- summas, kas tiek izņemtas pensijas vecumā kā regulāras pensiju izmaksas atbilstoši paredzamajam dzīves ilgumam, netiek apliktas ar IIN;
- naudu var izņemt kā regulārus maksājumus no pensiju fonda, maksājumus saskaņā ar pensijas līgumu ar apdrošināšanas sabiedrību vai kā vienreizēju summu no pensiju fonda.

Saskaņā ar informāciju uz 2023. gada septembri³⁷ kopš Igaunijas pensiju reformas no II pensiju līmeņa kontiem ir **izmaksāti gandrīz 1,5 miljardi euro**. Izmaksas tiem, kas izstājas no II pensiju līmeņa, tiek izmaksātas trīs reizes gadā - janvārī, maijā un septembrī. 2023. gada septembra izmaksas periodā naudu izņēma 8 290 cilvēki, un kopā no II līmeņa pensiju fondiem tika izmaksāti 77,138 milj. euro. Vidējā izmaksa septembrī bija 9 304 euro ar IIN un 7 457 euro bez IIN. Septembra izmaksas rezultātā valsts IIN veidā saņēms 15,3 milj. euro.

Saskaņā ar Igaunijas finanšu ministrijas informāciju uz 2022. gada maiju, no II pensiju līmeņa izmantotā nauda tika izmantota sekojoši:

- pārskaitīta citai fiziskai personai (16%);
- dzēsti parādi (13%);
- **atstāta bankas kontā (26%);**
- investēta (t.sk. depozītā) (13%);
- izņemta bankomātā (7%);
- **izlietota patēriņam/citā veidā (25%).**

³⁷ [€1.5 billion paid out from second pillar following pension reform | News | ERR](#)

Uz 18.12.2023.³⁸ II pensiju līmeņa dalībnieku skaits bija 508 509 nodokļu maksātāji, kas ir ap 73% no nodarbinātajiem³⁹.

6. Lietuvas II pensiju līmenis⁴⁰:

II pensiju līmenis Lietuvā sāka darboties 2004. gadā un tas vienmēr ir bijis brīvprātīgs. 2004. gadā pensiju fondos uzkrātā sociālās apdrošināšanas iemaksu daļa tika noteikta 2,5% apmērā, 2005. gadā - 3,5% apmērā, 2006. gadā 4,5% apmērā, bet 2007. un 2008. gadā - 5,5% apmērā. Sakarā ar nelabvēlīgo ekonomikas stāvokli 2009. gada 1. jūlijā uz laiku tika samazināts pensiju fondos pārskaitīto iemaksu apjoms. No 2009. gada jūlija iemaksas tika noteiktas 2% apmērā no personas apdrošināšanas ienākumiem, 2012. gadā - 1,5% apmērā un 2013. gadā - 2,5% apmērā.

Personām, kas pensiju shēmā iesaistījušās 2013. gadā vai vēlāk, tika piemēroti jauni nosacījumi. Iemaksas dalībnieka personīgajā pensiju kontā tika veiktas no trim avotiem: VSAOI iemaksām, dalībnieka no saviem līdzekļiem veiktajām papildu iemaksām un valsts budžeta līdzekļiem.

Laikā no 2013. gada 1. aprīļa līdz 2013. gada 30. novembrim personām, kuras bija noslēgušas līgumus pirms 2013. gada, bija iespēja izlemt par savu dalības veidu pensiju shēmā, izvēloties, vai pārtraukt sociālās apdrošināšanas iemaksu pārskaitīšanu pensiju fondiem un, sākot ar 2014. gadu, palikt tikai Valsts sociālās apdrošināšanas fonda sistēmā; turpināt uzkrāšanu, veicot iemaksas no personīgajiem līdzekļiem un saņemot papildu iemaksu no valsts budžeta; vai piedalīties pensiju shēmā ar iepriekšējiem nosacījumiem, t.i., veicot pensiju fondiem tikai sociālās apdrošināšanas iemaksas iepriekš noteiktā apmērā. Izvēloties uzkrāšanu saskaņā ar jaunajiem nosacījumiem (ar papildu iemaksām, ko maksā valsts un pats dalībnieks) vai pēc 2013. gada 1. janvāra noslēdzot pensiju shēmas līgumu, pensiju iemaksas 2014. gadā un turpmāk veidoja 2% iemaksa Valsts sociālās apdrošināšanas fondā, papildu 1% iemaksa no paša dalībnieka līdzekļiem un 1% pensiju iemaksa no valsts budžeta (no vidējās bruto darba samaksas valstī).

Kopš 2016. gada no paša dalībnieka līdzekļiem maksātā iemaksa tika noteikta 2% apmērā no viņa ienākumiem, bet no valsts budžeta par dalībnieku maksātā iemaksa tika noteikta 2% apmērā. No 2020. gada pensiju iemaksa tika noteikta 3,5% no Valsts sociālās apdrošināšanas fondā iemaksātās iemaksas, papildu iemaksa, ko dalībnieks maksā no saviem līdzekļiem, tika noteikta 2% apmērā, un papildu iemaksa, ko par dalībnieku maksā no valsts budžeta, arī tika noteikta 2% apmērā.

Pensiju shēma Lietuvā pēc 2019. gada.

No 2019. gada 1. jūlija Valsts sociālās apdrošināšanas fonds vairs nepārskaita iemaksas pensiju fondos, un personas, kuras vēlas veidot rezervi pensijai, var pārskaitīt summu 3% apmērā no mēnešalgas, savukārt valsts piedalās, maksājot iemaksu 1,5% apmērā no valsts vidējās bruto mēnešalgas (2023. gadā 1 590,30 euro). Tiem, kuri līdz 2019. gadam nebija iesaistīti pensiju shēmā, un tiem, kuri ir veikuši pensiju iemaksu, kas sastāda 2% no iemaksas Valsts sociālās apdrošināšanas fondā, tika noteikta iespēja pakāpeniski palielināt iemaksu: sākot ar 1,8% iemaksu 2019. gadā un noslēdzot ar 3% pēc pieciem gadiem. Pakāpeniska iemaksu palielināšana tika noteikta šādi:

- 1,8% 2019. gadā;
- 2,1% 2020. gadā;
- 2,4% 2021. gadā;
- 2,7% 2022. gadā;
- **3,0% 2023. gadā.**

Tiem, kas bija iesaistīti pensiju shēmā saskaņā ar 2%+2%+2% modeli, jau no 2019. gada jāmaksā pilnu iemaksu 3% apmērā. Jāatzīmē, ka pensiju formula 3%+1,5% tika noteikta saskaņā ar jauno nodokļu sistēmu, kurā darba devēja un darba ņēmēja maksātie nodokļi ir

³⁸ [Funded pension daily statistics — Pensioniskeskus](#)

³⁹ [TT330: LABOUR STATUS OF POPULATION AGED 15 AND OLDER BY SEX AND AGE GROUP \(QUARTERLY\). Statistical database](#)

⁴⁰ [Funded pension scheme | Ministry of Social Security and Labour \(lrv.lt\)](#)

konsolidēti. Tiem, kuri vēlējās vienkārši turpināt dalību pensiju shēmā, nebija jāveic nekādas darbības. Tiem, kuri vēlējās atteikties no dalības, par to bija jāpaziņo savām pensiju sabiedrībām līdz 2019. gada 30. jūnijam. Iedzīvotājiem, kuri piedalījās pensiju shēmā, bet vēlējās no tās atteikties, bija jāizvēlas viens no šādiem variantiem:

- 1) visu savu naudu ieskaitīt atpakaļ Valsts sociālās apdrošināšanas fondā un atjaunot tiesības uz pilnu vecuma pensiju;
- 2) pārtraukt dalību pensiju shēmā un atstāt tajā uzkrāto naudu līdz pensijas vecuma sasniegšanai.

Citas izmaiņas pēc 2019. gada:

- **Iekļaušana pensiju shēmā:** nodarbinātās personas, kas jaunākas par 40 gadiem, un visas personas, kas piedalījās pensiju shēmā, tika iekļautas jaunajā shēmā, un tām ir iespēja no tās atteikties. Personām, kuras līdz šim nav bijušas iesaistītas pensiju shēmā, piedāvājums piedalīties pensiju shēmā tiek izsūtīts reizi trijos gados līdz 40 gadu vecuma sasniegšanai. Personas, kas būs sasniegušas 40 gadu vecumu, iepriekš minēto piedāvājumu vairs nesaņems. Tiem, kuri savu dalību sistēmā pārtrauca 2013. gadā, kā arī tiem, kuri to izdarīja 2019. gada pirmajā pusgadā, tiek piedāvāts atgriezties sistēmā 3 reizes ik pēc 3 gadiem. Uz minētajām personām neattiecas prasība būt jaunākām par 40 gadiem.
- **Iemaksu veikšanas apturēšana uz laiku (iemaksu "brīvdienas"):** dalībniekiem ir iespēja apturēt iemaksu veikšanu uz 12 mēnešiem visā dalības periodā pensiju shēmā. Dalībnieki varēs arī izmantot minētās "brīvdienas" vairākus mēnešus pēc kārtas, ja vien to kopējais ilgums nepārsniedz vienu gadu.
- **Papildu iemaksas:** visiem dalībniekiem ir iespēja iemaksāt summu, kas pārsniedz 3% no viņu algas. Dalībniekiem, kuri izvēlas veikt papildu iemaksas, tiek piemēroti IIN atvieglojumi. Darba devējiem, kas veic pensiju iemaksas savu darbinieku vārdā, pieejams UIN atvieglojums.
- **Dzīves cikla fondi:** pensiju uzkrāšanas sabiedrībām būs pienākums piedāvāt dalībniekiem pievienoties tiem pensiju fondiem, kas ir vispiemērotākie viņu vecuma ziņā. Tas nozīmē, ka pārvaldītājiem būs pienākums censties panākt maksimālu ieguldījumu ienesīgumu gados jauniem dalībniekiem, un strādāt, lai nodrošinātu mūža laikā uzkrāto bagātību, kad viņi sāks tuvoties pensijas vecumam.

Pensiju fondu darbību un pabalstu izmaksu uzrauga Lietuvas Banka.

7. Darbaspēka nodokļu raksturojošie rādītāji:

Darbaspēkā nodokļi Baltijā un Polijā, 2024. gadā

Nodoklis	Latvija	Lietuva	Igaunija	Polija
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis (IIN)				
IIN likmes	20/23/ 31%	20/32% (plānots mainīt)	20% (plānots paaugstināt no 2025.g. uz 22%)	12/32%
ienākumiem līdz 20 004 euro gadā	20%	20% (ienākumiem līdz 101'094 euro gadā)	20%	12% (ienākumiem līdz ~26 147 (PLN 120'000) euro gadā)
ienākumiem no 20 004 līdz 78 100 euro gadā	23%	32% (ienākumiem virs 101'094 euro gadā)		32% (ienākumiem virs ~26 147 (PLN 120'000) euro gadā)
ienākumiem virs 78 100 euro gadā	31%			
Ar nodokli neapliekamais minimums (NM), euro mēnesī	500	747	654 (plānota fiksēta summa no 2025.g. 700 apmērā)	~560 (~67 euro mēnesī) (PLN 2'500 mēnesī PLN 30'000 gadā) (samazina maksājamo nodokli, ne pašu bāzi)
ienākuma apmērs, līdz kuram piemēro maksimālo NM, euro mēnesī	500	924	1 200 (2025.g. nepiemēro)	
ienākuma apmērs, virs kura NM nepiemēro, euro mēnesī	1 800	2 864	2 100 (2025.g. nepiemēro)	
Pensionāra neapliekamais minimums, euro mēnesī	500	Pensijas neapliek ar IIN, strādājošiem pensionāriem piemēro DNM	704	
Atskaitāmie izdevumi	-	-	-	~ no 56 euro mēnesī līdz 67 euro mēnesī
Atvieglojums par apgādībā esošu personu, euro mēnesī	250	-	-	~249 euro gadā 1. un 2. bērnu (par katru) ~448 euro gadā 3. bērnu ~605 euro gadā 4. un nākamajiem (nodokļa kredīts-samazina nodokli iesniedzot gada deklarāciju)
Papildus atvieglojumi personām ar invaliditāti, politiski represētām personām un Nacionālās pretošanās kustības (NPK) dalībniekiem, euro mēnesī				
I un II grupas personām ar invaliditāti	154	1 127	-	-
III grupas personām ar invaliditāti	120	1 057	-	-
politiski represētām personām un NPK dalībniekiem	154	-	-	-
Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (VSAOI)				
Pamatlikme, no tās:	34,09%	24,27%-25,53%	37,40%	41,92%-45,12%
darba devēja likme	23,59%	1,77% - 3,03% (DD likmē ir iekļauta nelaimes gadījumu darbā un arodslimību apdrošināšana, kas mainās atkarībā no uzņēmuma riska profila)	33,80%	19,21% - 22,41% (DD likmē ir iekļauta nelaimes gadījumu apdrošināšana, kas mainās atkarībā no apdrošināto darbinieku skaita un uzņēmējdarbības nozares)
darba ņēmēja likme	10,50%	19,5%	1,6%	22,71%
darba ņēmēja VSAOI likmē iekļauts maksājums II pensiju līmenī		3,0%	2,0%	
VSAOI likmē iekļauta veselības apdrošināšana	1% (DD/DN)	6,98% (DN)	13% (DD)	9% (DN)
Minimālais VSAOI objekts, euro ceturksnī	1 860	2 520	2 175	~71 euro mēnesī pašnodarbinātajiem (PLN 314,10)
Minimālās VSAOI (objekts x VSAOI likme), euro ceturksnī	634,07	528,44	813,45	
VSAOI maksimālais apmērs, euro gadā	78 100	101 094	tikai pašnodarbinātajiem	~45 332 (PLN 208'050)
Solidaritātes nodoklis				
Pamatlikme	25,0%	-	-	4,0%
ienākumiem, kas pārsniedz, euro gadā	78 100			~224 477 (PLN 1 miljons)

VSAOI likmes un pielīdzināmie pakalpojumi Lietuvā un Igaunijā 2023. gadā

KOPĀ:	Latvija		Lietuva		Igaunija	
	34,09%		24,29%		37,4%	
	DD 23,59%	DŅ 10,5%	DD 1,79%	DŅ 22,5% ¹	DD 33,8%	DŅ 3,6% ¹
Pensiju apdrošināšana	23,91% (17,91%+6%)		-	1. līmenis 8,72% 2. līmenis 3% ¹	20% (16%+4%)	2. līmenis 2% ¹
			+1,5% no valsts vidējās algas – valsts ¹			
Bezdarba apdrošināšana	1,60%		Beztermiņa darba līgumiem – 1,31% Terminētiem līgumiem – 2,03%	-	0,8%	1,6%
Negadījumi darbā & arodslimības	0,66%		Atkarīgs no riska kategorijas, vidēji 0,16%² 0,14% - I kategorija 0,54% - II kategorija 0,70% - III kategorija 1,40% - IV kategorija	-	Nav. Iekļauts veselības/slimības/ invaliditātes riska apdrošināšanā	
Apdrošināšana invaliditātes riskam	2,29%		Iekļauts pensiju apdrošināšanas likmē		Finansē valsts pamatbudžets	
Maternitātes, paternitātes un slimības apdrošināšana	3,47%		-	Maternitātei un paternitātei 1,81% Slimības apdrošināšanai 1,99%	Slimības apdrošināšana iekļauta veselības apdrošināšanā Maternitātes, paternitātes apdrošināšanu finansē valsts pamatbudžets	
Veselības apdrošināšana	1%		-	6,98%	13%	-
Vecāku apdrošināšana	1,16%		Finansē valsts pamatbudžets		Finansē valsts pamatbudžets	
Citi sociālie maksājumi	-		Iemaksas Garantijas fondā 0,16% Iemaksas Ilgtermiņa darba pabalstu fondā 0,16%	-	-	

¹ ja persona ir II pensiju līmeņa dalībnieks.² Vispārējā nelaimes gadījumu darbā un arodslimību apdrošināšanas likme - 0,16 %. Praksē tiek piemērotas četras nelaimes gadījumu darbā un arodslimību apdrošināšanas iemaksu likmes kategorijas atkarībā no uzņēmuma riska profila.

Datu avots: Labklājības ministrijas sagatavotā informācija un Lietuvas Finanšu ministrijas kolēģu sniegtā informācija.

Saskaņā ar Labklājības ministrijas sagatavoto informāciju Latvija starp Baltijas valstīm ir vienīgā valsts, kurā visi sociālās apdrošināšanas veidi tiek finansēti no darba ņēmēja un darba devēja valsts sociālās apdrošināšanas iemaksām. Gan Lietuvā, gan Igaunijā atsevišķi sociālās apdrošināšanas veidi tiek finansēti no valsts pamatbudžeta.

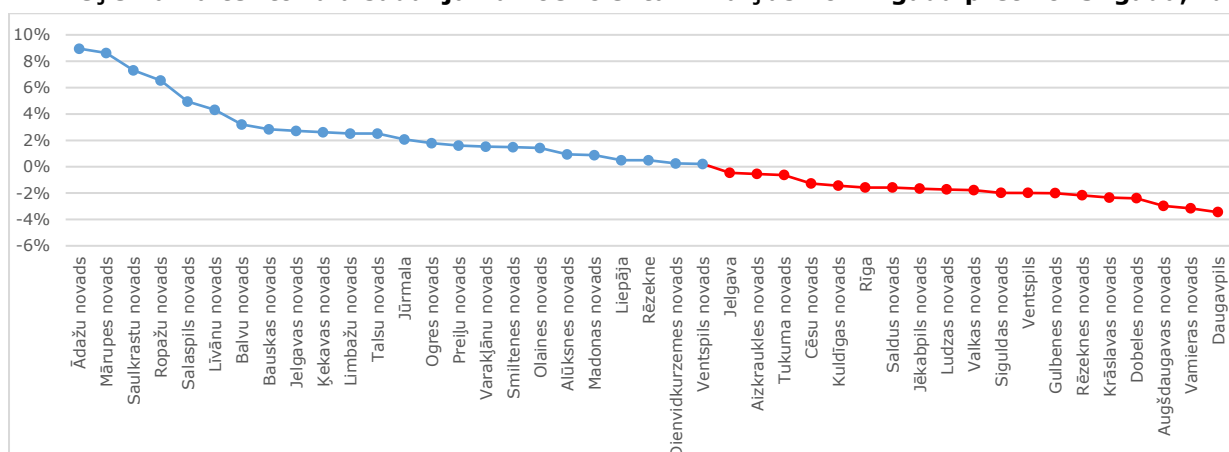
Darba algas struktūras salīdzinājums Baltijā, 2023. gadā

Neto atalgojums 1 000 euro mēnesī						
	Latvija	Lietuva	Lietuva	Lietuva	Igaunija	Igaunija
Bruto alga	1 348	1 638	1 544	1 544	1 127	1 104
Darba devēja VSAOI	318	29	28	28	381	373
	23,59%x1348	1,79%x1638 (1,79% ir ar vispārīgo 0,16% likmi nelaimes gadījumu apdrošināšanai, bet nelaimes gadījumu apdrošināšana dalās pa kategorijām, kur zemākā likme ir 0,14%, kuru piemēro atkarībā no uzņēmuma riskā profila)	1,79%x1544 (1,79% ir ar vispārīgo 0,16% likmi nelaimes gadījumu apdrošināšanai, bet nelaimes gadījumu apdrošināšana dalās pa kategorijām, kur zemākā likme ir 0,14%, kuru piemēro atkarībā no uzņēmuma riskā profila)	1,79%x1544 (1,79% ir ar vispārīgo 0,16% likmi nelaimes gadījumu apdrošināšanai, bet nelaimes gadījumu apdrošināšana dalās pa kategorijām, kur zemākā likme ir 0,14%, kuru piemēro atkarībā no uzņēmuma riskā profila)	33,8%x1127	33,8%x1104
Darba ņēmēja VSAOI	142	369	301	347	41	18
	10,5%x1348	(19,5%+3%)x1638 (19,5% ir VSAOI pamatlikme darba ņēmējām un 3% ir pensiju otrā līmeņa likme)	19,5%x1544 (19,5% ir VSAOI pamatlikme darba ņēmējām)	(19,5%+3%)x1638 (19,5% ir VSAOI pamatlikme darba ņēmējām un 3% ir pensiju otrā līmeņa likme)	(1,6%+2%)x1127 (1,6% ir VSAOI pamatlikme darba ņēmējām un 2% ir pensiju otrā līmeņa likme)	1,6%x1104 (1,6% ir VSAOI pamatlikme darba ņēmējām)
Diferencētais neapliekamais minimums	174	290	329	329	654	654
	500-0,38462x(1348- 500) ienākumiem līdz 1800 euro pēc formulas	625-0,4200x(1638- 840) ienākumiem līdz 1926 euro pēc formulas	625-0,4200x(1544- 840) ienākumiem līdz 1926 euro pēc formulas	625-0,4200x(1544- 840) ienākumiem līdz 1926 euro pēc formulas	654,00 ienākumiem līdz 1200 euro piemēro max	654,00 ienākumiem līdz 1200 euro piemēro max
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	207	270	243	243	87	87
	(1348-142-174)x20% ienākumiem līdz 1667 euro	(1638-290)x20% ienākumiem līdz 8425 euro	(1544-329)x20% ienākumiem līdz 8425 euro	(1544-329)x20% ienākumiem līdz 8425 euro	(1127-41-654)x20%	(1104-18-654)x20%
Neto darba alga	1 000	1 000	1 000	954	1 000	1 000
Darba devēja kopējās izmaksas	1 666	1 668	1 572	1 572	1 508	1 477
Samaksātie nodokļi kopā	666	668	572	618	508	477
DS nodokļu slogs jeb plaša	40,0%	40,0%	36,4%	39,3%	33,7%	32,3%
(samaksātie nodokļi pret darba devēja izmaksā)	(318+142+207)/ (1348+318)	(29+369+270)/ (1638+29)	(28+301+243)/ (1544+28)	(28+301+243)/ (1544+28)	(381+41+87)/ (1127+381)	(373+18+87)/ (1104+373)
Kopējās nodokļu izmaksas pret neto algu	66,6%	66,8%	57,2%	64,8%	50,8%	47,7%
	(318+142+207)/ 1000	(29+369+270)/ 1000	(28+301+243)/ 1000	(28+301+243)/ 1000	(381+41+87)/ 1000	(373+18+87)/ 1000

8. Ietekme uz budžetu:

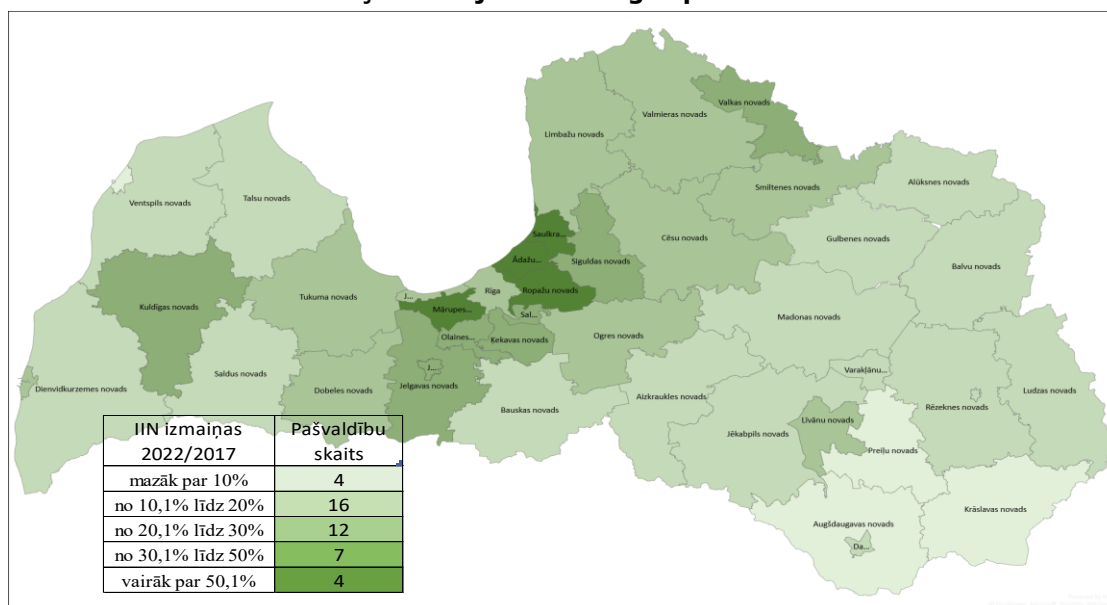
Īstenojot iespējamās izmaiņas iedzīvotāju ienākuma nodoklī, t.sk. sociālo partneru rosinātās izmaiņas, jāņem vērā šo pasākumu ietekme uz budžeta ieņēmumiem, jo valsts budžets saņem 25% no IIN ieņēmumiem, bet pašvaldību budžeti – 75% no IIN ieņēmumiem. Tādējādi nepieciešams izvērtēt līdzekļu avotu, no kura budžetā tiks kompensēti atbalstītie IIN politikas pasākumi, kas rada IIN ieņēmumu samazinājumu, ņemot vērā ka IIN politikas pasākumu atdeve un pozitīvā ietekme uz ekonomikas izaugsmi, visticamāk, izpaudīsies tikai vidējā termiņā.

IIN ieņēmumu teritoriālā sadalījuma koeficientu izmaiņas 2024. gadā pret 2023. gadu, %

Datu avots: FM.

Nodokļu izmaiņu un ekonomiskās aktivitātes rezultātā lielākās IIN ieņēmumu pieauguma izmaiņas vērojamas Pierīgas pašvaldībās

Datu avots: FM.

Savukārt, aplūkojot no UIN deklarācijām aprēķinātos nodokļa ieņēmumus 2022. gadā, 86,8% dod Rīgas plānošanas reģiona uzņēmumi, pārējiem reģioniem minētais īpatsvars ir daudzkārt zemāks.

Datu avots: FM.

9. Saimnieciskās darbības veicēji:

Tādu **uzņēmējdarbību, ko veic fiziska persona, nedibinot uzņēmumu, sauc par saimniecisko darbību**. Personai pirms saimnieciskās darbības uzsākšanas to vispirms jāreģistrē VID. Saimniecisko darbību reģistrē tikai VID, tā nav jāreģistrē Uzņēmumu reģistrā. Saimniecisko darbību var veikt četros dažādos nodokļu režīmos:

1. vispārējā nodokļa maksāšanas kārtībā;
2. mikrouzņēmumu nodoklis;
3. samazinātā patentmaksa;
4. paziņotā saimnieciskā darbība īpašuma izīrētājiem.

Saimnieciskās darbības veicēji vispārējā un mikrouzņēmuma nodokļa režīmā tiek dēvēti par pašnodarbinātajiem. Terminu "*pašnodarbinātais*" izmanto labklājības politikas nozares tiesību aktos.

IIN likmes saimnieciskās darbības veicējiem Baltijas valstīs 2023. gadā

	Latvija	Lietuva	Igaunija
IIN likme ¹			
- ienākumiem līdz 20 004 euro gadā	20%	5%	20%
- ienākumiem No 20 004 līdz 78 100 euro gadā	23%	5-15% ²	
- ienākumiem Virs 78 100 euro gadā	31%	15%	
VSAOI likme:			
- ja obligāto iemaksu objekts ir mazāks par minimālo obligāto iemaksu objektu (2023.g. – 620 euro mēnesī)	10%	19,5%	33%
- ja obligāto iemaksu objekts ir lielāks par minimālo obligāto iemaksu objektu (2023.g. – 620 euro mēnesī)			
• no minimālo obligāto iemaksu objekta (2023.g. – 620 euro mēnesī)	31,07%		
• no starpības starp ienākumiem, kas nav mazāki par minimālo obligāto iemaksu objektu, un faktiskajiem ienākumiem	10%		

¹ Progresīvās IIN likmes saimnieciskās darbības veicējiem tiek piemērotas rezumējošā kārtībā, iesniedzot gada ienākumu deklarāciju. Tāpat, iesniedzot gada ienākumu deklarāciju, saimnieciskās darbības veicējiem ir tiesības piemērot ar IIN neapliekamo minimumu un atvieglojumus.

² **Lietuvā:** 5% likme, ja apliekamais ienākums nepārsniedz 20 000 euro gadā, likme pakāpeniski pieaug līdz 15%, ja apliekamais ienākums ir starp 20 000 euro un 35 000 euro gadā, 15% likme, ja apliekamais ienākums pārsniedz euro 35 000 gadā.

Datu avots: Latvijas, Lietuvas, Igaunijas FM.

Mikrouzņēmumu nodokļa (MUN) režīms.

Par MUN maksātāju var kļūt šādas personas, ja tās nav reģistrētas PVN maksātājas:

- individuālais komersants,
- individuālais uzņēmums,
- zemnieka vai zvejnieka saimniecība,
- fiziskā persona, kas reģistrēta VID kā saimnieciskās darbības veicējs.

No 2021. gada 1. jūlija visi mikrouzņēmuma darbinieki (**izņemot vienīgo īpašnieku**) jāreģistrē kā darba ņēmēji, par kuriem jāmaksā darbaspēka nodokļi vispārējā kārtībā saskaņā ar likumu "*Par iedzīvotāju ienākuma nodokli*" un likumu "*Par valsts sociālo*

apdrošināšanu". No 2024. gada 1. janvāra MUN tiek piemērota viena nodokļa likme – 25%.

Mikrouzņēmumu nodokļa raksturojošie rādītāji Latvijā

	2020		2021 – 2023		2024
	Apgrozījums, <i>euro gadā</i>	Likme	Apgrozījums, <i>euro gadā</i>	Likme	Likme
Mikrouzņēmumu nodoklis:					
apgrozījums līdz, <i>euro gadā</i>	40 000	15%	25 000	25%	25%
apgrozījums virs, <i>euro gadā</i>	40 000	+20% <i>par pārsniegumu</i>	25 000	40% <i>par pārsniegumu</i>	
MUN sadalījums*:					
IIN	20%		20%		20%
VSAOI	80%		80%		80%

* 2020. gadā MUN sadalīja arī uz UIN un URVN. Šis sadalījums IIN 20% un VSAOI 80% bija tikai MUN maksātājiem - fiziskām personām, kas reģistrētas VID kā saimnieciskās darbības veicēji.

Datu avots: FM.

MUN maksātājiem ir iespēja izvēlēties SDI kontu, kas ir nodokļu samaksas veids, nevis nodokļu maksāšanas režīms. SDI konta priekšrocības - MUN maksātājam pašam nav jāaprēķina, jādeklarē un jāiemaksā budžetā MUN. MUN maksātājiem, kas veic tikai bezskaidras naudas norēķinus, izmantojot atsevišķu maksājumu kontu, ir samazinātas administratīvās prasības grāmatvedības kārtošanā – saimnieciskās darbības ieņēmumus un ar to gūšanu saistītos izdevumus var neregistrēt saimnieciskās darbības ieņēmumu un izdevumu uzskaites žurnālā. VID dati liecina, ka atsaucība nav liela - uz 2024. gada sākumu no 9 504 MUN maksātājiem SDI ir **izmantojuši 230 maksātāji**.

Igaunijā no 2018. gada ir ieviests vienkāršots nodokļu režīms mazajiem uzņēmumiem (privātpersonām) ar 20% un 40% nodokļa likmi, kuri bankā izmanto īpašu uzņēmēju kontu. Banka automātiski pārskaita 20% no saņemtajiem ienākumiem Nodokļu un muitas pārvaldei ienākuma nodokļa, sociālā nodokļa un obligāto fondēto pensiju iemaksu segšanai. Nodokļa bāze - bruto ienākumi no preču pārdošanas un pakalpojumu sniegšanas.

Samazinātās patentmaksas režīms.

Samazinātā patentmaksas ir valsts noteikts vienots fiksēts maksājums, kas ietver IIN maksājumus par fiziskās personas saimniecisko darbību. Samazinātā patentmaksa ir **17 euro** gadā vai **9 euro** pusgadā. Fiziskā persona var izvēlēties maksāt samazināto patentmaksu, ja atbilstoši pašas personas prognozei taksācijas gada saimnieciskās darbības ieņēmumi (pārrēķinot uz pilnu taksācijas gadu) nepārsniegs 3 000 euro. Samazināto patentmaksu ir tiesības maksāt, ja:

- fiziskai personai ir piešķirta vecuma pensija (tai skaitā priekšlaicīgi) un ir tiesības piemērot pensionāra neapliekamo minimumu vai fiziskā persona ir atzīta par personu ar 1. vai 2. grupas invaliditāti;
- saimnieciskās darbības ieņēmumi pirmstaksācijas gadā nepārsniedz 3 000 euro;
- fiziskā persona nav algas nodokļa maksātājs;
- fiziskā persona savā saimnieciskajā darbībā nenodarbina citas personas.

Fiziskā persona var izvēlēties maksāt samazināto patentmaksu, ja tā darbojas kādā no šādām saimnieciskās darbības jomām – ādas un tekstilizstrādājumu amatniecība, apģērbu un apavu izgatavošana un labošana, pulksteņu un slēdzeņu labošana, kā arī citi sadzīves pakalpojumi, amatniecības izstrādājumu izgatavošana, floristika, privātie māsaimniecības pakalpojumi un mājas aprūpes pakalpojumi.

Samazinātās patentmaksas maksātāju skaits un aprēķinātie nodokļi

2021		2022	
Skaits	Aprēķinātie nodokļi (IIN+VSAOI)	Skaits	Aprēķinātie nodokļi (IIN+VSAOI)
4 335*	-0,08 milj. euro	1 335	0,02 milj. euro

*Samazinātā patentmaksa no 2021. gada, bet patentmaksas režīmu vēl izmantoja arī tie, kuri patentmaksu par šo gadu bija veikuši līdz 2020. gada beigām; nodokļi ar - zīmi, jo atmaksāja tiem, kas samaksāja gadu iepriekš, bet neturpināja darbību.

Datu avots: VID dati.

Paziņotā saimnieciskā darbība īpašuma izīrētājiem.

Īpašais režīms izīrētājiem, kas dod tiesības neregistrēt saimniecisko darbību un piemērot samazināto IIN likmi 10% (**paziņotā saimnieciskā darbība**). Gūstot ienākumus no saimnieciskās darbības, kas saistīta ar īpašuma izmantošanu, ja saimnieciskās darbības izdevumi nerodas vai tie ir nebūtiski, maksātājam ir tiesības neregistrēt saimniecisko darbību un gūtajiem ieņēmumiem piemērot samazināto 10% likmi. Lai maksātājs varētu piemērot tam noteiktās tiesības, tam likumā noteiktā termiņā, t.i. 5 darbdienu laikā no līguma noslēgšanas par izdarīto izvēli ir jāinformē VID. Ar šo iepriekšējas paziņošanas pienākuma izpildīšanu, pirmkārt, maksātājs informē VID, ka tiek veikta saimnieciskā darbība. Šāda prasība ir ļoti būtiska no ēnu ekonomikas ierobežošanas viedokļa, jo pretējā gadījumā, ja nodokļa maksātājs plāno izvairīties no nodokļa maksāšanas, bet taksācijas gada laikā viņa veikto nepaziņoto saimniecisko darbību konstatē VID, maksātājs vienmēr varēs norādīt, ka šo ienākumu plāno deklarēt rezumējošā kārtībā. Ir konstatēti gadījumi, kad reģistrētā saimnieciskā darbība daudzos gadījumos tiek pārveidota par paziņoto saimniecisko darbību. Tāpat var konstatēt, ka atsevišķos gadījumos paziņotās saimnieciskās darbības ietvaros tiek izmaksātas ļoti lielas nomas/īres summas vienam ienākuma saņēmējam, kā arī viens ienākuma izmaksātājs izmaksā ļoti lielas nomas/īres summas.

Speciālie IIN piemērošanas režīmi, neregistrējot saimniecisko darbību

	IIN likme	VSAOI likme	Izdevumi, kas atskaitāmi no apliekamā ienākuma
Ienākums no īpašuma iznomāšanas, <u>neregistrējot saimniecisko darbību</u>	10%	-	NĪN maksājums par attiecīgo nekustamo īpašumu
Ienākums no augoša meža un/vai kokmateriālu pārdošanas	10%	-	25% apmērā par ar meža atjaunošanu saistītiem izdevumiem; 50% apmērā par kokmateriālu sagatavošanu un pārdošanu saistītiem izdevumiem.
Ienākums no metāllūžņu pārdošanas	10%	-	-

Datu avots: FM.

Dati par periodu no 2016. līdz 2021. taksācijas gadam liecina, ka laikā no 2016. gada līdz 2021. gadam kopējais apliekamais ienākums no paziņotās saimnieciskās darbības ir pieaudzis aptuveni 2,7 reizes – **no 50 milj. euro 2016. gadā līdz 137 milj. euro 2021. gadā**. Vienlaikus vērojama tendence, ka, atbilstoši ienākuma izmaksātāju paziņojumos sniegtajai informācijai, šajā pašā laika periodā **1,8 reizes ir samazinājušies ienākumi, kas izmaksāti reģistrētas saimnieciskās darbības veicējiem**, kuru saimnieciskā darbība ir saistīta ar nekustamā īpašuma izīrēšanu un iznomāšanu. Ja 2016. gadā paziņojumos norādītā šo ienākumu kopsumma bija 24,9 milj. euro, tad 2021. gadā – vairs tikai 14,2 milj. euro. Analizējot datus par 2019., 2020. un 2021. gadu attiecībā uz paziņotās saimnieciskās darbības ienākuma izmaksātājiem un izmaksātajām summām, uzmanību pievērš fakts, ka, piemēram, 2019. gadā lielākā summa, ko viens ienākuma izmaksātājs bija izmaksājis vienam maksātājam kā paziņotās saimnieciskās darbības – nekustamā īpašuma izīrēšanas/iznomāšanas – ienākumu, bija 724,9 tūkst. euro, bet kā kustamā īpašuma iznomāšanas ienākumu – 110,7 tūkst. euro. Turpmākajos gados šīs summas bija nedaudz mazākas – attiecīgi 574,3 tūkst. euro un 91,2 tūkst. euro 2020. gadā un 517,2 tūkst. euro un 62,3 tūkst. euro 2021. gadā. Tāpat kopējais lielākais ienākumu apmērs, ko izmaksā viens ienākuma izmaksātājs (iespējams, daudziem ienākuma saņēmējiem), bija ievērojams: 2019. gadā kā ienākumu no nekustamā īpašuma izīrēšanas/iznomāšanas viens ienākuma izmaksātājs izmaksāja 1 513,7 tūkst. euro, bet kā ienākumu no kustamas mantas iznomāšanas – 865,4 tūkst. euro. 2020. gadā šīs summas attiecīgi bija 1 870,8 tūkst. euro un 851,1 tūkst. euro, bet 2021. gadā – 1 746,5 tūkst. euro un 890,0 tūkst. euro.

Nemot vērā, ka Latvijā joprojām ir liels ēnu ekonomikas īpatsvars, kā arī to, ka šajā vienkāršotajā nodokļu režīmā īpašuma izīrēšana un iznomāšanai nodokļa likme ir tikai 10%, kamēr citos gadījumos – vismaz 20%, kā arī no paziņotās saimnieciskās darbības nav

veicamas VSAOI, negodīgiem nodokļu maksātājiem var rasties vēlme vienkāršoto nodokļu režīmu izmantot nodokļu optimizācijas shēmu veidošanai vai pat kā avotu "aploksņu algu izmaksai", tādējādi būtiski samazinot valstij maksājamo nodokļu apmēru. Par šādas tendences esamību pamatotas aizdomas rada fakts, ka vienkāršotā nodokļa režīma izmantotāji, kam nav tiesību atskaitīt saimnieciskās darbības izdevumus, reģistrējas kā pievienotās vērtības nodokļa maksātāji un tiem notiek darījumi ar saistītām personām likuma "Par nodokļiem un nodevām" izpratnē vai personām, ar kurām nodokļa maksātājs ir darba vai citās attiecībās.

10. Atsevišķa nodokļu režīma izveide saimnieciskās darbības veicējam, kura darbības joma ir būvniecības nozarē (galvenokārt, būvniecības pakalpojumi fiziskām personām):

Šobrīd saimnieciskās darbības veicējiem ir iespējas piemērot savai saimnieciskajai darbībai šādus nodokļu režīmus – maksāt nodokļus no saimnieciskās darbības vispārējā režīmā, maksāt MUN. Priekšlikums paredz izveidot atsevišķu nodokļu režīmu (IIN 15% ar iespēju izmantot saimnieciskās darbības ieņēmumu kontu) saimnieciskās darbības veicējam, kura darbības joma ir būvniecības nozarē (galvenokārt, būvniecības pakalpojumi fiziskām personām).

Mūsaprāt, jauna nodokļu režīma ieviešana, sarežģītu esošo nodokļu sistēmu un nebūtu nepieciešama. Jau šobrīd, saimnieciskās darbības veicējam ir iespēja izvēlēties vienkāršotu nodokļu nomaksas risinājumu – maksāt MUN, vienlaikus izmantojot saimnieciskās darbības ieņēmumu kontu. Šis nodokļu režīms ir piemērots, ja saimnieciskās darbības veicējiem nav lieli izdevumi, jo MUN maksā no apgrozījuma (apgrozījums nepārsniedz pievienotās vērtības nodokļa reģistrācijas sliekšni). **No 2024. gada 1. janvāra MUN tiek piemērota viena nodokļa likme – 25%**, kas atvieglos arī saimnieciskās darbības ieņēmumu konta izmantošanu, jo nodrošinās MUN ieturēšanu pēc atbilstošās likmes. Vienlaikus, ja saimnieciskās darbības veicējs gūst ar IIN apliekamo ienākumu, no 2024. gada 1. janvāra šim ienākumam varēs piemērot diferencēto neapliekamo minimumu un atvieglojumus par apgādībā esošām personām.

Tajā pašā laikā, būvniecības nozarē esošajiem saimnieciskās darbības veicējiem var būt salīdzinoši lieli izdevumi (piemēram, materiālu iegāde), līdz ar to, mūsaprāt, šiem saimnieciskās darbības veicējiem būtu izdevīgāk izvēlēties maksāt nodokļus no saimnieciskās darbības vispārējā režīmā, jo ar IIN apliek saimnieciskās darbības ieņēmumu un ar to gūšanu saistīto izdevumu starpību.

Papildus vēršam uzmanību, ka specifiska nodokļu režīma piemērošana konkrētas jomas saimnieciskās darbības veicējiem (šajā gadījumā, saimnieciskās darbības veicēji, kuru darbības joma ir būvniecības nozarē) tiek nostādīti nevienlīdzīgā situācijā ar pārējiem saimnieciskās darbības veicējiem, kuru darbības joma ir citās nozarēs. Šāda specifiska normatīvā regulējuma (atsevišķa nodokļu režīma) noteikšana ir traktējama kā valsts atbalsts un šāda regulējuma ieviešana var veidot nelikumīga valsts atbalsta risku.

11. Solidaritātes nodoklis:

Solidaritātes nodokļa ieņēmumu sadalījuma izmaiņas no 2018. gada līdz 2023. gadam

Gads	Likme	VSAOI objekta maksimālais apmērs, euro	SN ieņēmumu sadalījums, procentpunktos
2018	robežās no 24,09% līdz 35,09%*	55 000	1% – veselības aprūpes pakalpojumu finansēšanai; 6% – fondēto pensiju shēmai; <u>Pārējo summu VSAA pārskaitīja:</u> 1) 4% – ir bijis fondēto pensiju shēmas dalībnieks; 10% – nav bijis fondēto pensiju shēmas dalībnieks; 2) 10,5% – IIN kontā Valsts kasē; 3) valsts pensiju speciālajā budžetā.
2019/2020	25,5%	62 800	1% – veselības aprūpes pakalpojumu finansēšanai; 14% – valsts pensiju speciālajā budžetā; 10,5% – IIN kontā Valsts kasē.
2021	25%	62 800	1% – veselības aprūpes pakalpojumu finansēšanai; 14% – valsts pensiju speciālajā budžetā; 10% – IIN ieņēmumos.
2022/2023	25%	78 100	

* Saskaņā ar likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 18. pantu Solidaritātes nodokļa maksātājiem varēja piemērot 10 dažādas VSAOI likmes atkarībā no maksātāja statusa.

Datu avots: FM.

12. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojumi:

IIN atvieglojumi ir svarīgs instruments nodokļu politikas mērķu īstenošanai. Atkarībā no IIN atvieglojumu mērķa tos nosacīti var iedalīt vairākās grupās. Pirmkārt, jāmin *sociāla rakstura atvieglojumi*, kas paredzēti, lai samazinātu nodokļu slogu iedzīvotājiem ar zemiem un vidējiem ienākumiem, kā arī sociāli mazāk aizsargātām iedzīvotāju grupām. Savukārt *ekonomiska rakstura atvieglojumi* paredzēti, lai mazinātu iedzīvotāju izdevumus pamatvajadzību segšanai, kā arī veicinātu iedzīvotāju ilgtermiņa uzkrājumus. Uz tiem var attiecināt tādus nodokļa atvieglojumus kā attaisnotos izdevumus par izglītību un ārstniecības pakalpojumiem, kā arī attaisnotos izdevumus par veiktajām iemaksām privātajos pensiju fondos un apdrošināšanas prēmijas maksājumiem.

IIN būtiskākie atvieglojumi un to izmaiņas Latvijā pēdējos 5 gados

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Maksimālais DNM, euro mēnesī	200	230	300	300	350 (no 01.01.) 500 (no 01.07.)	500
ienākuma sliksnis, <u>līdz kuram</u> tiek piemērots maksimālais DNM	440	440	500	500	500	500
ienākuma sliksnis, <u>virš kura netiek</u> piemērots DNM	1 000	1 100	1 200	1 800	1800	1 800
Pensionāra neapliekamais minimums, euro mēnesī	250	270	300	330	350 (no 01.01.) 500 (no 01.07.)	500
Atvieglojums par apgādībā esošu personu), euro mēnesī	200	230	250	250	250	250
Atvieglojums personām ar invaliditāti), euro mēnesī:						
ar I un II grupas invaliditāti	154	154	154	154	154	154
ar III grupas invaliditāti	120	120	120	120	120	120
Atvieglojums politiski represētām personām un nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem, euro mēnesī	154	154	154	154	154	154

Datu avots: FM.

Pēc Finanšu ministrijas aprēķiniem 2022. gadā par 34,2% (2021. gadā 34,5%) apgādībā esošām nepilngadīgām personām nodokļu maksātāji jeb apgādnieki nevarēja pilnā apmērā izmantot atvieglojumu par apgādībā esošu personu, jo viņu darba alga bija mazāka par kopējo IIN atvieglojumu summu. Ja šīm personām būtu jāizmaksā neizmantotā atvieglojuma daļa, kopējā summa sastādītu ap 18,9 milj. euro.

Apgādībā esošo nepilngadīgo personu skaits 2023.g. 1. janvārī sadalījumā pēc nodokļu maksātāja (apgādnieka), izņemot jebkāda veida pensiju saņēmējus, bruto darba ienākumiem 2022. gadā

Apgādnieka darba alga, euro mēnesī	Apgādībā esošas personas ¹					KOPĀ	Apgādājamo skaits, par kuriem nevar izmantot IIN atvieglojumus ²
	1	2	3	4	5 un vairāk		
0,00	1 593	1 382	726	180	91	3 972	3 972
0,01-380	14 457	12 482	5 202	1 416	786	34 343	34 343
380,01-430	2 154	1 730	684	84	75	4 727	4 727
430,01-500	4 841	3 764	1 278	292	122	10 297	10 297
500,01-600	7 283	5 448	1 728	356	140	14 955	14 955
600,01-700	6 275	4 876	1 425	360	98	13 034	13 034
700,01-800	6 211	5 056	1 641	304	163	13 375	7 164
800,01-900	5 725	4 990	1 509	256	95	12 575	6 850
900,01-1 000	6 015	5 344	1 548	248	108	13 263	1 904
1000,01-1100	5 733	5 176	1 635	320	107	12 971	2 062
1100,01-1200	5 503	5 082	1 599	260	98	12 542	358
1200,01-1300	5 448	4 922	1 602	288	87	12 347	375
1300,01-1400	5 128	4 666	1 434	220	79	11 527	79
1400,01-1500	4 784	4 788	1 305	204	81	11 162	81
Virš 1 500,01	42 081	50 164	16 722	2 484	654	112 105	63
KOPĀ	123 231	119 870	40 038	7 272	2 784	293 195	100 264
% no kopējā skaita	42,0%	40,9%	13,7%	2,5%	0,9%	100%	34,2%

¹ Personas, kuras 2023. gada 1. janvārī bija jaunākas par 18 gadiem.

² FM aprēķini, cik ir apgādībā esošas nepilngadīgas personas, par kurām nodokļa maksātājs (apgādnieks) pilnā apmērā nevar izmantot IIN atvieglojumus par apgādībā esošām personām, jo viņa darba alga ir mazāka par IIN atvieglojumu kopsummu.

Datu avots: FM aprēķini pamatojoties uz 2023. gada septembra VID rīcībā esošajiem datiem.

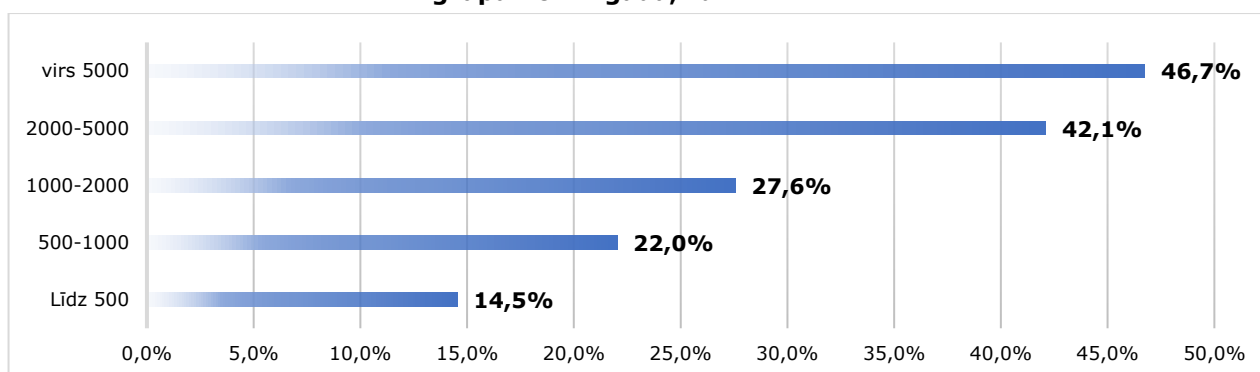
No visiem nodokļu maksātājiem, kuriem ir apgādībā esošas nepilngadīgas personas un kuri nevar pilnā apmērā izmantot atvieglojumu par apgādībā esošu personu, 2022. gadā 19,8% nevarēja izmantot līdz 40% no piešķirtā atvieglojuma apmēra, 18,1%, nevarēja izmantot no 40% līdz 80% no piešķirtā atvieglojuma apmēra. 62,1% apgādnieku nevarēja izmantot no 80% līdz 100% no piešķirtā atvieglojuma apmēra un tajā skaitā 56,5% to nevarēja izmantot pilnā apmērā (2021. gadā tie bija tikai 5,6%). Salīdzinot ar 2021. gadu, to personu īpatsvars, kas gandrīz (80% - 100%) pilnā apmērā nevar izmantot atvieglojumu par apgādībā esošu personu, ir būtiski pieaudzis (2021. gadā 54,6% apgādnieku nevarēja izmantot atvieglojumu gandrīz pilnā apmērā). Šo personu īpatsvara pieaugumu ietekmēja diferencētā neapliekamā minimuma paaugstināšana 2022. gada pusgadā līdz 500 euro mēnesī.

Apgādājamo skaits, par kuriem nevar izmantot IIN atvieglojumus pilnā apmērā

	2018	2019	2020	2021	2022
Apgādājamo skaits, par kuriem nevar izmantot IIN atvieglojumus	100 402	102 515	111 666	99 846	100 264
Īpatsvars no visām nepilngadīgām apgādībā esošām personām	34,1%	34,9%	38,7%	34,5%	34,2%

Datu avots: FM aprēķini pamatojoties uz 2022. gada jūnijā VID rīcībā esošajiem datiem.

Apgādnieku (darba ņēmēju) īpatsvars no visiem nodarbinātajiem attiecīgajā ienākuma grupā 2022. gadā, %

Datu avots: FM aprēķini.

Latvijā strādājošam vecākam tiek piemērots gan atvieglojums par apgādībā esošu personu, gan ģimenes valsts pabalsti. IIN atvieglojumu par bērnu, kamēr viņš turpina vispārējās, profesionālās, augstākās vai speciālās izglītības iegūšanu var izmantot **līdz 24 gadiem**. Latvijā vecāki par bērniem no 1 līdz 16 gadiem (**līdz 20 gadiem, ja mācās**) saņem ģimenes valsts pabalstu.

Atvieglojuma par apgādībā esošu personu, ģimenes valsts pabalsta un piemaksu apmēri Baltijā 2023. gadā, euro mēnesī

	Latvija	Lietuva*	Igaunija*
Atvieglojums par apgādībā esošu personu			
Par 1. bērnu	250	-	-
Par 2. bērnu		-	154 (no 2024.g. atcelts)
Par 3. bērnu un katru nākamo bērnu			254 (no 2024.g. atcelts)
Ģimenes valsts pabalsts			
Par vienu bērnu	25	85,75	80
Par diviem bērniem	50	85,75	80
Par trīs bērniem	75	85,75	100
Par četriem un vairāk bērniem	100	85,75	100

* Lietuvā un Igaunijā piemēro pretēji Latvijas sistēmai.

	Latvija	Lietuva	Igaunija
Papildus piemaksas			
Ģimenei ar 3 līdz 6 bērniem	-	-	400
Ģimenei ar 7 un vairāk bērniem	-	-	600
Bērniem no 0 līdz 18 gadiem	-	50,47	-
Pabalsts mājsaimniecībām , ja ienākumi ģimenes locekļiem nepārsniedz Statistikas biroja noteikto relatīvo nabadzības sliekšni	-	GMI sliekšnis* ir 20% no ienākumu mediānas, kas ir 125 euro 1. vai vienīgajai personai mājsaimniecībā un 87,50 euro katrai nākamajai personai mājsaimniecībā.	Iztikas minimums personai, kas dzīvo viena vai 1. ģimenes loceklim, ir 150 euro, katram nepilngadīgam ģimenes loceklim 180 euro, katram nākamajam pilngadīgam ģimenes loceklim – 120 euro.
Ja mēneša ienākumi uz ģimenes locekli nepārsniedz valsts garantēto ienākumu līdz 2 reizēm (no 2017.gada ģimenēm ar 3 vai vairāk bērniem maksā pabalstu bez ienākumu pārbaudes)	-	314 (mēneša ienākumi uz vienu ģimenes locekli)	-

* No 01.07.2023.

Datu avots: Latvijas, Lietuvas, Igaunijas Finanšu ministrijas, Igaunijas Sociālās apdrošināšanas pārvalde.

IIN papildu atvieglojumi personām ar mazāku darbaspēju, ar mērķi viņas iesaistīt darba tirgū, no Baltijas valstīm ir Latvijā un Lietuvā.

IIN papildu atvieglojumu apmēri Baltijā, euro mēnesī

	Latvija	Lietuva*		Igaunija
		2023	2024	
Atvieglojums personām ar invaliditāti	154/120	1 005/ 935	1 127/ 1 057	-
Atvieglojums politiski represētām personām un nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem	154	-	-	-

* **Lietuvā** atvieglojumi personām ar samazinātu darbaspēju nesummējas kopā ar DNM, tiek piemērs tikai viens neapliekamais minimums – šajā gadījumā atvieglojums personām ar mazāku darbaspēju.

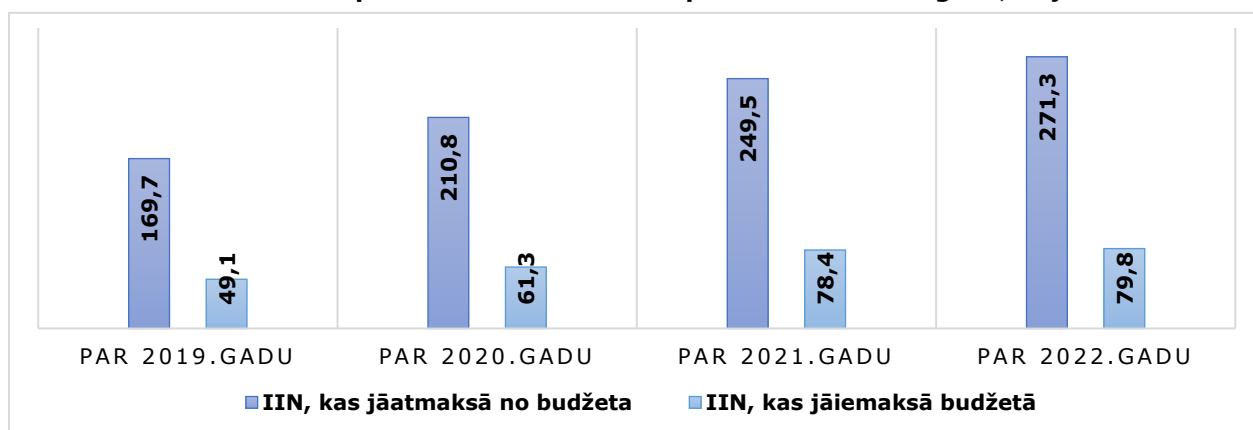
Datu avots: Latvijas, Lietuvas, Igaunijas Finanšu ministrijas.

Personu skaits, kas izmantojušas papildu atvieglojumus 2020. gadā

	2020
Personu ar invaliditāti skaits, kopā	201 549
Pilngadīgu personu ar invaliditāti skaits	193 154
Personu skaits, kuras izmantojušas papildu atvieglojumus, tūkst.	96,9
Politiski represētās personas	10 919
Personu skaits, kuras izmantojušas papildu atvieglojumus, tūkst.	7,0
Nacionālās pretošanās kustības dalībnieki	194
Personu skaits, kuras izmantojušas papildu atvieglojumus	21

Datu avots: Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes, Labklājības ministrijas dati, VID dati par atvieglojumu izmantošanu.

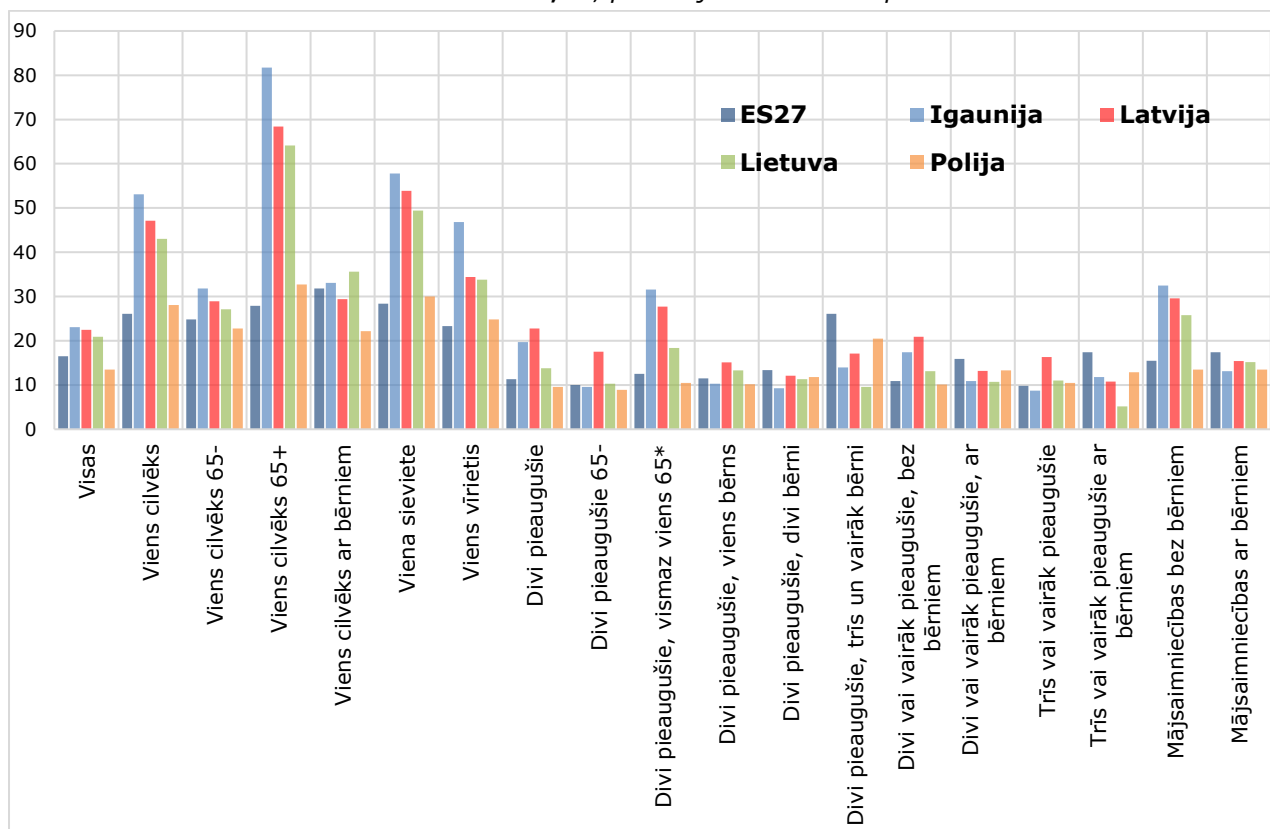
No 2019. gada vērojams gan IIN atmaksu, gan piemaksu pieaugums. Pamatojoties uz iedzīvotāju iesniegtajām GID par **2022. gadu, nodoklis bija atmaksājams 271,3 milj. euro** apmērā. Savukārt **IIN piemaksas 2022. gadā veidoja 79,8 milj. euro**. Nodokļu maksātājiem, iesniedzot GID, **piemaksas vai atmaksas veidojas diferencētā neapliekamā minimuma un IIN progresīvo likmju piemērošanas dēļ, kā arī būtiska atmaksas daļa veidojas no iedzīvotāju iesniegtajiem attaisnotajiem izdevumiem**. Jāatzīmē, ka sākot ar 2021. gadu tiek piemērota norma, kas paredz VID tiesības akceptēt nodokļa maksātāja GID pamatojoties uz VID rīcībā esošajiem datiem, ja pats maksātājs GID nav iesniedzis, bet bija pienākums GID iesniegt. Līdz ar to arī šī norma radīja ietekmi piemaksu pieaugumu 2021. gadā un turpmāk.

GID norādītās IIN piemaksas un atmaksas par 2019. – 2022. gadu, milj. euro

Datu avots: VID dati.

13. Nevienlīdzības un nabadzības rādītāju statistika un izmaiņu ietekme:

2021. gadā Latvijā nabadzības riskam bija pakļauti 418 tūkstoši jeb 22,5% iedzīvotāju.

Nabadzības risks, %, pēc mājsaimniecības tipa

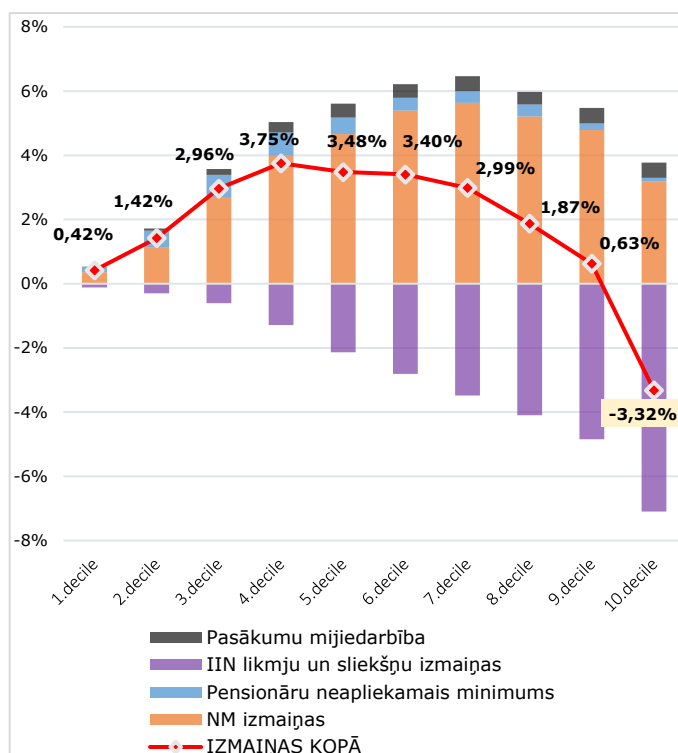
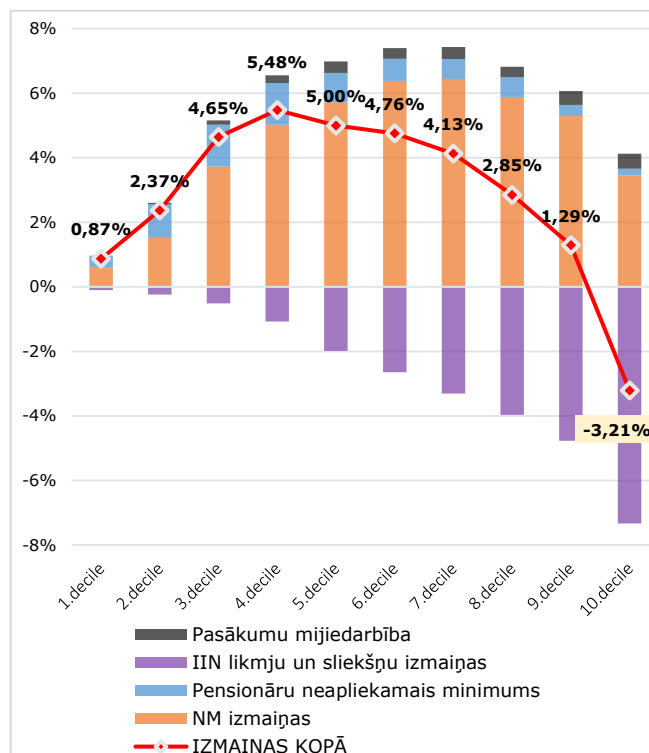
Datu avots: Eurostat.

Dažādu iespējamo izmaiņu scenāriju ietekme uz mājsaimniecību ienākumiem un nevienlīdzības rādītājiem.

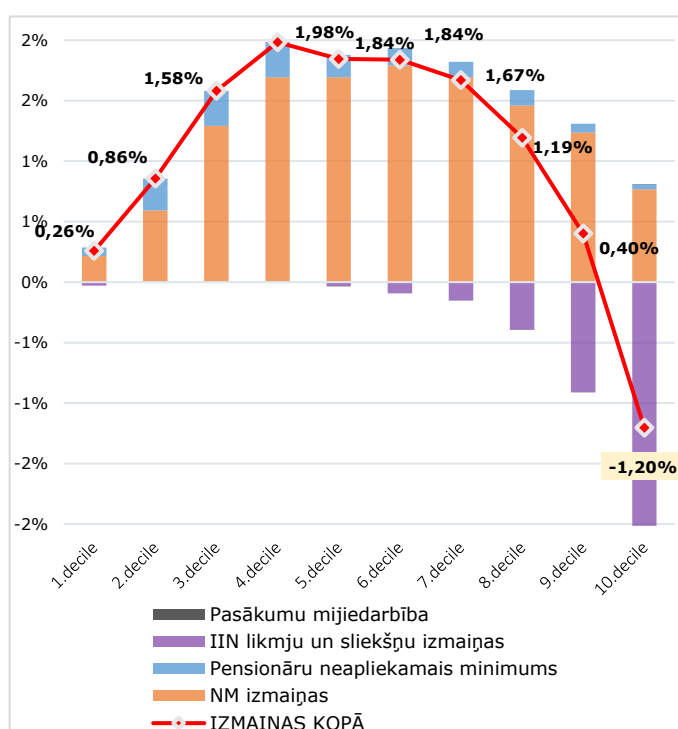
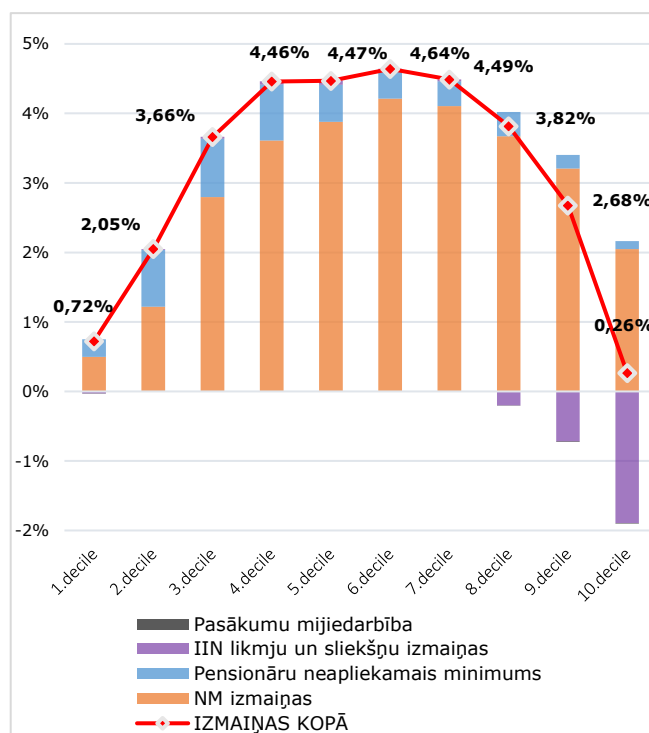
Ietekme no iespējamajām izmaiņām darbaspēka nodokļos uz mājsaimniecību rīcībā esošajiem ienākumiem, izteikta procentuāli mēnesī uz ekvivalento patērētāju (pēc Finanšu ministrijas aprēķiniem uz 24.03.2024, EUROMOD mikrosimulāciju modeļa rezultāti):

Scenārijs Nr.1

Nodokļu politikas izmaiņas palielina rīcībā esošos ienākumus, lielākie ieguvēji ir mājsaimniecības, kas atrodas – N¹ gadā 4.-6. decilē, N² un N³ gadā 3.-7. decilē.

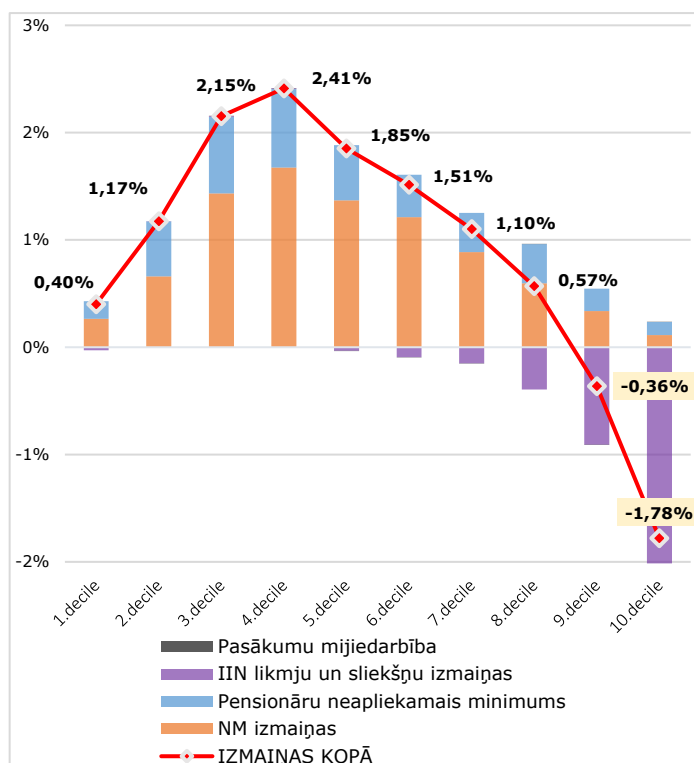
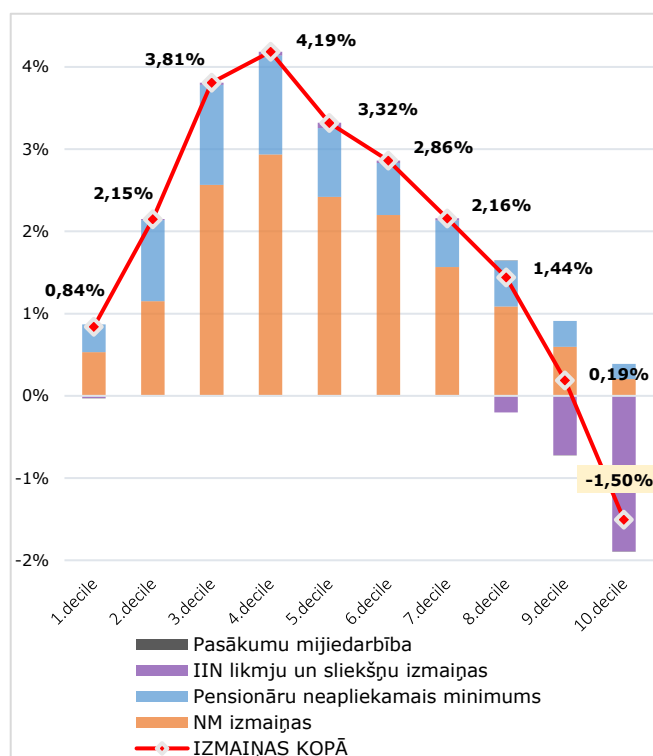
Izmaiņu ietekme N¹ gadā**Izmaiņu ietekme N³ gadā****Scenārijs Nr.2**

Nodokļu politikas izmaiņas palielina rīcībā esošos ienākumus, lielākie ieguvēji ir mājsaimniecības, kas atrodas – N¹ gadā 4.-6. decilē, N² un N³ gadā 4.-7. decilē.

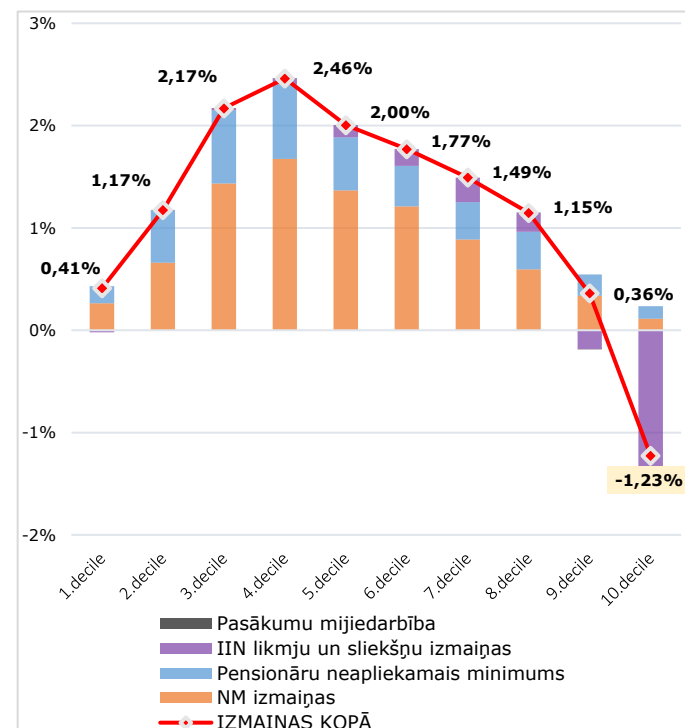
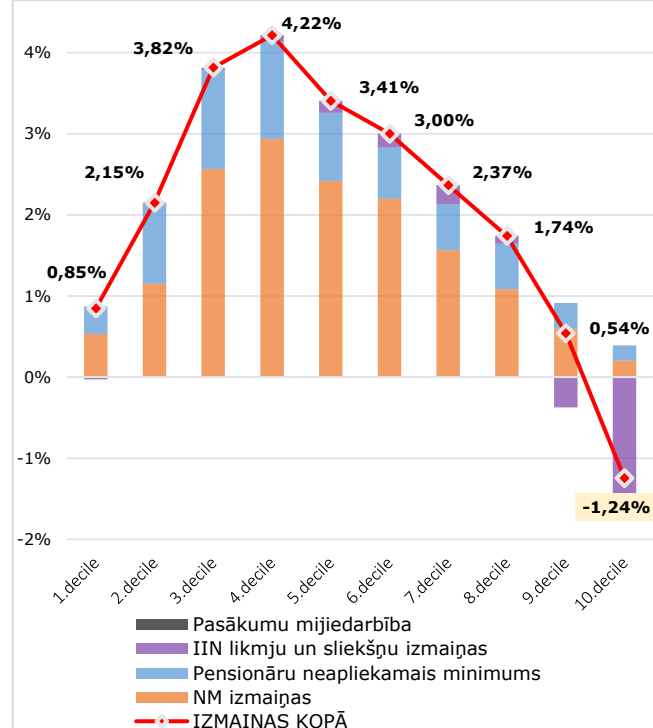
Izmaiņu ietekme N¹ gadā, %**Izmaiņu ietekme N³ gadā, %**

Scenārijs Nr.3

Nodokļu politikas izmaiņas palielina rīcībā esošos ienākumus, lielākie ieguvēji ir mājāsaimniecības, kas atrodas – N¹, N² un N³ gadā 3.-4. decilē.

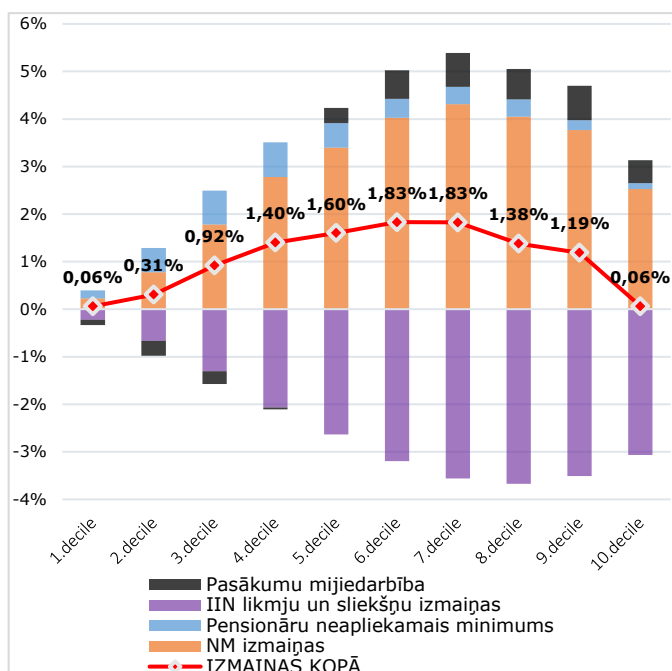
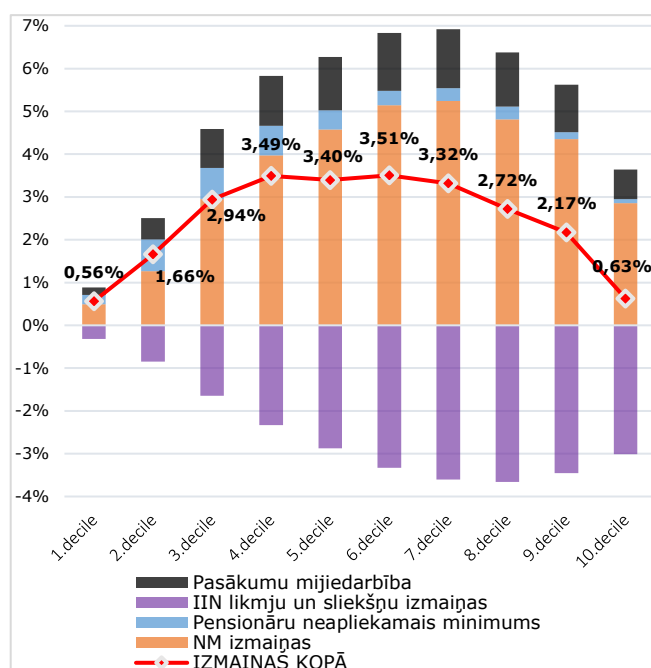
Izmaiņu ietekme N¹ gadā**Izmaiņu ietekme N³ gadā****Scenārijs Nr.3A**

Nodokļu politikas izmaiņas palielina rīcībā esošos ienākumus, lielākie ieguvēji ir mājāsaimniecības, kas atrodas – N¹, N² un N³ gadā 3.-4. decilē.

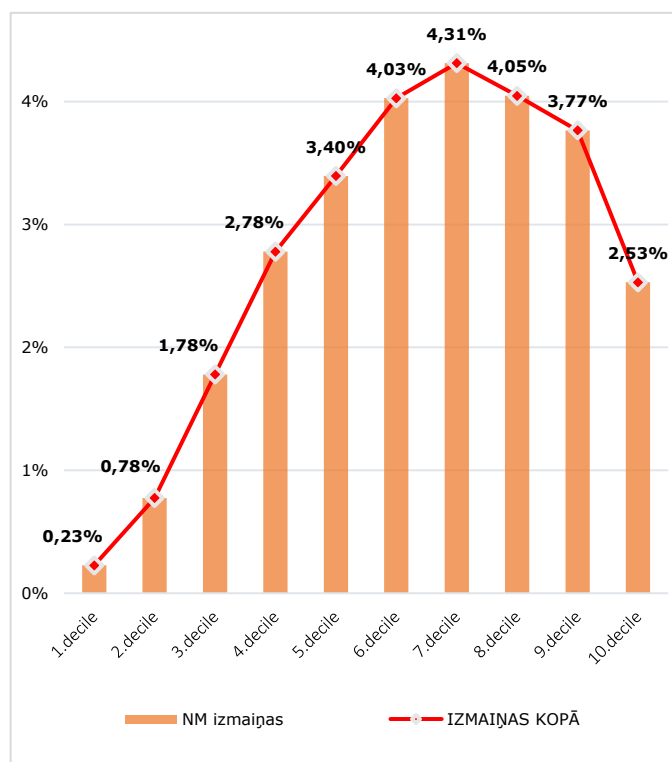
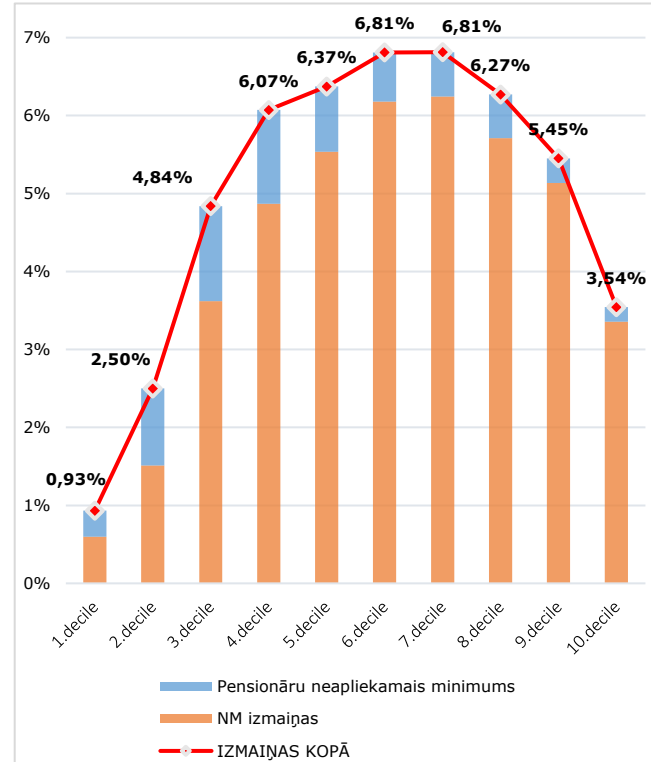
Izmaiņu ietekme N¹ gadā**Izmaiņu ietekme N³ gadā**

Scenārijs Nr.7A

Nodokļu politikas izmaiņas palielina rīcībā esošos ienākumus, lielākie ieguvēji ir māsaimniecības, kas atrodas – N¹ gadā 6.-7. decilē, N² gadā 4.-8. decilē un N³ gadā 4.-7. decilē.

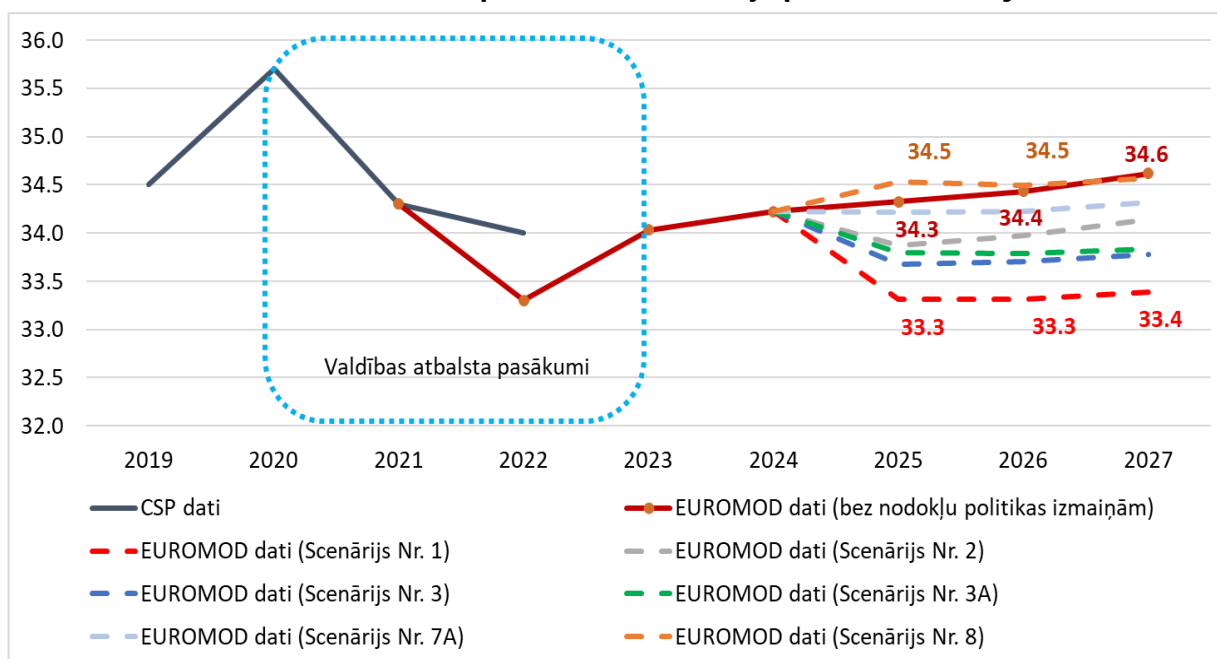
Izmaiņu ietekme N¹ gadā**Izmaiņu ietekme N³ gadā****Scenārijs Nr.8**

Nodokļu politikas izmaiņas palielina rīcībā esošos ienākumus, lielākie ieguvēji ir māsaimniecības, kas atrodas – N¹ un N² gadā 6.-8. decilē, un N³ gadā 4.-8. decilē.

Izmaiņu ietekme N¹ gadā**Izmaiņu ietekme N³ gadā**

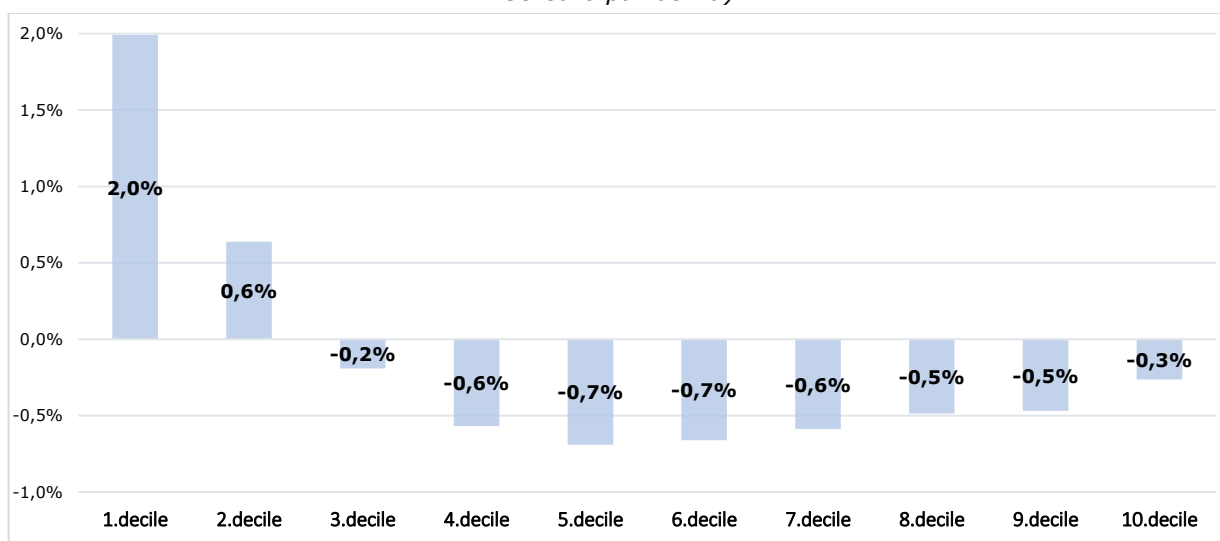
Datu avots: Finanšu ministrijas aprēķini balstoties uz EUROMOD mikrosimulāciju modeli.

Džini indeksa attīstība pie dažādiem nodokļu politikas scenārijiem

Datu avots: Finanšu ministrijas aprēķini balstoties uz EUROMOD mikrosimulāciju modeli.

IIN atvieglojuma par apgādībā esošu personu atcelšana, papildus ģimenes valsts pabalsta paaugstināšana (kopējie izdevumi ģimenes valsts pabalstam ap 150 milj. euro jeb 35 euro par bērnu)

Datu avots: Finanšu ministrijas aprēķini balstoties uz EUROMOD mikrosimulāciju modeli.

14. Tiešo nodokļu atvieglojumu piemērošana brīvostās vai speciālajās ekonomiskajās zonās sekmē nodarbinātību reģionālā griezumā:

Speciālajās ekonomiskajās zonās (*turpmāk – SEZ*) un brīvostas zonas kapitālsabiedrībām ir tiesības saņemt šādus tiešo nodokļu atvieglojumus:

- 1) **NĪN atlaidi 80% apmērā** no aprēķinātās (bez citu atlaistu saņemšanas) nodokļa summas par tās īpašumā, tiesiskajā valdījumā esošo vai lietošanā piešķirto nekustamo īpašumu, kas atrodas zonas vai brīvostas teritorijā;
- 2) **UIN atlaidi 80% apmērā** no aprēķinātās nodokļa summas.

Lai saņemtu likumā noteiktos tiešo nodokļu atvieglojumus, ieguldījumus komercsabiedrībās, kas atrodas SEZ un brīvostas teritorijā var izdarīt tikai pēc līguma noslēgšanas ar SEZ pārvaldi vai brīvostas pārvaldi.

Tiešo nodokļu atvieglojumus SEZ un brīvostu kapitālsabiedrības ir tiesīga piemērot pēc ieguldījumu veikšanas tiem ieguldījumiem, kas **veikti līdz 2035. gada 31. decembrim** (ieskaitot) un tām paredzamajām **algū izmaksām** (**paredzamās algu izmaksas attiecas tikai uz Latgales, Rēzeknes un Liepājas SEZ kapitālsabiedrībām**), nepārsniedzot kapitālsabiedrībai noteikto pieļaujamo valsts atbalsta intensitāti uzkrāto tiešo nodokļu atlaīžu attiecībai pret uzkrāto attiecināmo izmaksu summu.

Saskaņā ar brīvostu un SEZ pārvalžu statistikas datiem, ik gadu vidēji brīvostu un SEZ teritorijās darbojošās kapitālsabiedrības, kas ir gan ražošanas uzņēmumi, gan kravu apstrādes termināli, valsts budžetā nodokļu veidā iemaksā 80 milj. euro (t.sk. UIN, NĪN, IIN, PVN, VSAOI), kas ir vērā ņemams ekonomiskais piensums.

Speciālo ekonomisko zonu rādītāji un samaksātie nodokļi 2022. gadā

Zona	Darba devēju skaits	Algu saņēmušo darba ņēmēju skaits	VSAOI Iemaksas euro	Ieturētais IIN euro	Kopā VSAOI+IIN euro	Kopā VSAOI +IIN %
Liepājas SEZ	42	3 231	15 098 218	7 359 559	22 457 777	32,9%
Rēzeknes SEZ	11	886	2 234 430	804 767	3 039 197	4,5%
Ventspils BO	30	2 284	11 316 361	5 460 499	16 776 860	24,6%
Latgales SEZ	27	2 334	9 911 748	4 340 176	14 251 924	20,9%
Rīgas BO	26	1 842	7 770 952	3 987 930	11 758 882	17,2%
KOPĀ:	136	10 577	46 331 709	21 952 932	68 284 641	100,0%

Datu avots: VID datu noliktavas dati no darba devēju ziņojumiem.

Spēkā esošie atvieglojumi no 2018. gada līdz 2020. gadam laikā ir palīdzējuši realizēt 131 projektu ar faktisko kopējo piesaistīto investīciju apjomu 193 655 980 euro apmērā.

Informācija par Latgales SEZ un kopā SEZ un brīvostās, no 2018. - 2020. gadam

	Ieguldījumu kopējā summa no slēgtajiem līgumiem (euro)	Piemērojamā tiešo nodokļu atlaīžu summa (euro)	UIN atlaide (euro)	NĪN atlaide (euro)	Realizēto projektu skaits	Darba vietu skaits
2018	3 043 709	13 187	-	13 187	6	722
2019	7 194 622	40 153	30 234	9 919	8	893
2020	16 458 729	10 860	4 000	6 860	4	1038
Kopā Latgales SEZ	19 502 438	64 200	34 234	29 966	18	1 615
Kopā visos SEZ/BO	193 655 980	9 821 337	3 085 339	6 735 998	131	20095

Datu avots: SM un VARAM veidotas tabulas pēc brīvostu un SEZ sniegtās informācijas 2022. gada martā., t.sk. saskaņā ar likuma 12. pantu.

Jaunais atbalsta veids darba algām Latgales SEZ un Rēzeknes SEZ tika izveidots 2020. gadā ar mērķi, lai kapitālsabiedrības varētu saņemt nodokļu atvieglojumus arī par ieguldījumiem darba algās, ne tikai pamatlīdzekļos.

Jaunradīto darba vietu skaits brīvostās un SEZ, no 2019. - 2020. gadam

	2019	2020
Jaunradīto darba vietu skaits kopā: tajā skaitā	379	592
Rīgas brīvosta	38	48
Ventspils brīvosta	Nav jaunradīto darbavietu	
Liepājas SEZ	128	114
Rēzeknes SEZ	42	285
Latgales SEZ	171	145

Datu avots: SM veidota tabula pēc brīvostu un SEZ sniegtās informācijas 2022. gada martā.

15. Virsstundas, virsstundu darbs:

Konkrēta vienošanās nav panākta.

LDDK un LTRK	LBAS	LM	EM
Rosina, ka virsstundu likmes apmērs ir jāsamazina līdz 50% apmēram .	Vērš uzmanību, ka virsstundu apmaksa Baltijas valstīs būtu jāvērtē kopskatā ar VSAOI likmes sadalījumu Baltijas valstīs (cik lielu likmes daļu maksā darba devējs un cik lielu likmes daļu maksā darba ņēmējs).	Informē, ka LM jau 2018. gadā rosināja veikt izmaiņas virsstundu apmaksas regulējumā, piedāvājot somu modeli (1-2 virsstundas ar likmi "50%", no trešās virsstundas – likme "100%"), taču piedāvātais risinājums neguva atsaucību Saeimā.	Sniedza viedokli, ka būtu vēlams samazināt virsstundu apmaksas likmi, vismaz pirmajām virsstundām.

Datu avots: FM.

16. Dienas naudas komandējumam Latvijā:

LBAS priekšlikumu par komandējuma (Latvijas teritorijā) dienas naudas apmēra pārskatīšanu – palielināt komandējuma dienas naudas apmēru **no 8 euro līdz 15 euro**.

Komandējuma dienas nauda ir domāta, lai kompensētu papildu izdevumus, kas darbiniekam rodas komandējuma laikā un normatīvajā regulējumā nav nepieciešams noteikt komandējuma dienas naudas definīciju.

17. Mantojuma/ dāvinājuma nodoklis:

Pašlaik Latvijā ar IIN neapliek mantojumu, izņemot atsevišķas pozīcijas (autortiesību mantinieku gūtais ienākums, mantotais valsts fondēto pensiju shēmas kapitāls). Kā arī pašlaik Latvijā ar IIN neapliek dāvanas, kuras saņem no laulātā vai personām ar kurām ir radniecībā līdz trešajai pakāpei Civillikuma izpratnē.

Lietuvas pieredze:

Ar mantojuma nodokli apliek personas, kuras ir mantojušas īpašumu Lietuvā. Nodokļa objekts ir mantota nekustamā un kustamā manta (arī vērtspapīri un nauda)

- Mantojuma nodokļa **bāze ir tikai 70%** no mantotajiem aktīviem.
- Mantojuma nodokļa likme ir:
 - o mantojumam, kura vērtība ir līdz 150 tūkst. *euro* – **5%**;
 - o mantojumam, kura vērtība pārsniedz 150 tūkst. *euro* – **10% pārsnieguma**.

Pašlaik **Lietuvā** dāvinājuma nodokļa nav, ja dāvanu saņem **no radnieka**. Pārējos gadījumos dāvinājumiem virs 2 500 *euro*, pārsnieguma daļai, piemēro 15% likme (*dāvanu apmērs kopā ar citiem ar nodarbinātību nesaistītiem ienākumiem nedrīkst pārsniegt 120 vidējās algas, pārsniegumam piemēro 20% likmi*).

No 2024. gada bija plānots ieviest, sākot ar:

- o 300 tūkst. *euro* gadā - ja dāvanu saņem no laulātā, vecākiem, bērniem, vecvecākiem, mazbērniem;
- o 150 tūkst. *euro* gadā – ja dāvanu saņem no brāļiem un māsām.

Lietuvā ieņēmumi no mantojuma nodokļa: 2020.g. – 1,95 milj. *euro*; 2021.g. – 2,63 milj. *euro*; 2022.g. – 3,11 milj. *euro*.

Mantojuma notāru takses, kā arī mantojuma un dāvinājuma valsts nodevas

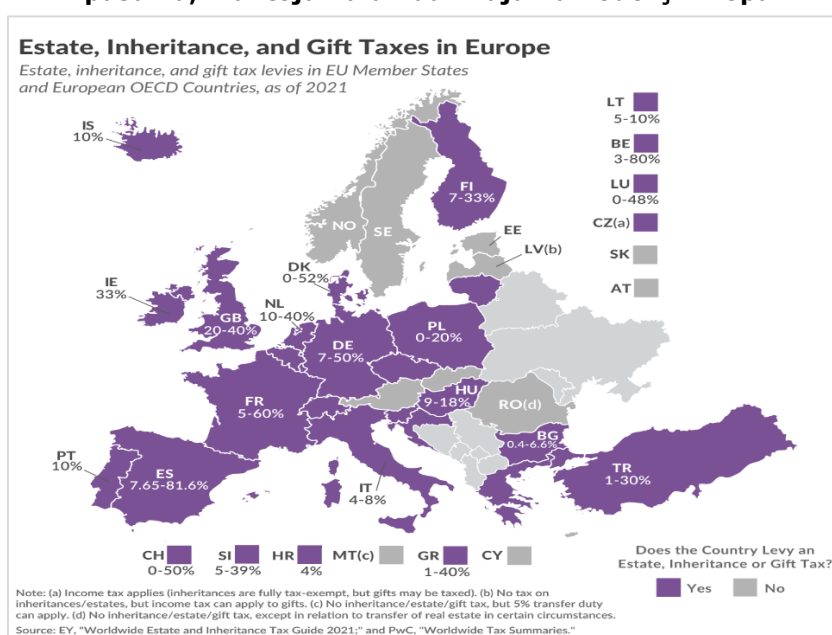
	Notāra takse, euro un %	Valsts nodeva	
		Mantojuma gadījumā, ja nekustamā īpašuma vērtība pārsniedz 10 MA	Īpašuma atsavināšana uz dāvinājuma līguma pamata
Mantojuma apliecības maksa:	23,48 euro		
par laulātā mantas daļu	16,43 euro +0,3% no mantas vērtības, kas pārsniedz 4 980 euro*	0,25% (0,125%**) no mantotā nekustamā īpašuma vērtības	3% no nekustamā īpašuma vērtības (euro), bet ne vairāk kā 50 000 euro
neatkarīgi no mantošanas pamata no laulātā un kopā ar mantojuma atstājēju dzīvojošajiem 1., 2. un 3. šķiras mantiniekiem	31,30 euro +0,25% no mantojamās mantas vērtības, kas pārsniedz 11 383 euro*		
no pārējiem pirmās un otrās šķiras mantiniekiem	46,95 euro +0,5% no mantojamās mantas vērtības, kas pārsniedz 8 537 euro	0,5% (0,125%**) no mantotā nekustamā īpašuma vērtības	
no pārējiem trešās šķiras mantiniekiem	58,69 euro +1,5% no mantojamās mantas vērtības, kas pārsniedz 3 557 euro	1,5% (0,125%**) no mantotā nekustamā īpašuma vērtības	
no ceturtās šķiras mantiniekiem	58,69 euro +5% no mantojamās mantas vērtības, kas pārsniedz 1 067 euro	5% (4%**) no mantotā nekustamā īpašuma vērtības	
no pārējiem mantiniekiem	70,43 euro +7,5% no mantojamās mantas vērtības, kas pārsniedz 854 euro	7,5% no mantotā nekustamā īpašuma vērtības	

* 50% likme no takses piemērojama, ja nepilngadīgie bērni manto no saviem tuvākajiem augšupējiem radiniekiem.

** Lietās par pēdējās gribas rīkojuma akta vai mantojuma līguma stāšanos likumīgā spēkā.

Datu avots: FM.

Īpašuma, mantojuma un dāvinājumu nodokļi Eiropā

Datu avots: [Estate, Inheritance, and Gift Taxes in Europe | Tax Foundation](#)

18. Īstermiņa darbi, uzņēmumu līgumi:

Finanšu ministrija, izstrādājot informatīvā ziņojuma projektu *"Par risinājumu administratīvā sloga mazināšanai (nemazinot nodokļu slogu) attiecībā uz personām, kuras nodarbinātas īstermiņa darbos"* (23-TA-509), sadarbībā ar Labklājības ministriju un Valsts ieņēmumu dienestu veica darbaspēka nodokļu un administratīvā sloga izvērtējumu, salīdzinot darba ņēmēju nodarbināšanu vispārējā kārtībā vai nodarbinot darbiniekus sezonas laukstrādnieku ienākuma nodokļa režīmā, lai padziļināti izvērtētu administratīvo slogu darba devējiem (*salīdzinājums – skat. tabulā zemāk*). Minētajā tabulā ir salīdzināts darba devēju administratīvais slogs, ja darba devējs nodarbina darbinieku uz līguma pamata (darba līgums vai uzņēmuma līgums) un administratīvais slogs, nodarbinot darbinieku sezonas laukstrādnieku ienākuma nodokļa režīmā, ja darbinieks tiek pieņemts darbā uz vienu mēnesi.

Izvērtējot administratīvo slogu darba devējam attiecībā uz personām, kuras nodarbinātas īstermiņa darbos, nav panākts vienots redzējums, kuri no spēkā esošajiem administratīvā sloga elementiem uzņēmējiem rada vislielākās problēmas un ko būtu nepieciešams mainīt. Izvērtējot Latvijas Darba devēju konfederācijas un Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras ieskatā pastāvošo problemātiku un priekšlikumus administratīvā sloga mazināšanai attiecībā uz personām, kuras nodarbinātas īstermiņa darbos, pašlaik nav atrasts integrēts risinājums darba devējiem noteiktā administratīvā sloga mazināšanai attiecībā uz personām, kuras nodarbinātas īstermiņa darbos.

Darba devējiem noteiktā nodokļu un administratīvā sloga salīdzinājums attiecībā pret sezonas laukstrādniekiem un darba ņēmējiem, kas nodarbināti vispārējā kārtībā

Veicamās darbības, ja darbinieks tiek pieņemts darbā uz vienu mēnesi

	Attiecības uz līguma pamata		Sezonas laukstrādnieks
1.	Obligātā veselības pārbaude Ja ir noslēgts uzņēmuma līgums, nav jāveic darbības. Ja ir noslēgts darba līgums uz mēnesi, veselības pārbaude nav jāveic. Izņēmums: Ja personas darba vides apstākļi atbilst Ministru kabineta 2009. gada 10. marta noteikumu Nr. 219 " <i>Kārtība, kādā veicama obligātā veselības pārbaude</i> " 14.3. apakšpunktā norādītajiem kritērijiem vai darbu paredzēts veikt īpašos apstākļos (2. pielikums), tad darba devējs (DD) personu pirms darba tiesisko attiecību vai valsts civildienesta tiesisko attiecību uzsākšanas, nosūta veselības pārbaudes veikšanai.		Obligātā veselības pārbaude Ja ir noslēgts uzņēmuma līgums, nav jāveic darbības. Ja ir noslēgts darba līgums, veselības pārbaude nav jāveic. Izņēmums: Ja sezonas laukstrādnieka darba vides apstākļi atbilst Ministru kabineta 2009. gada 10. marta noteikumu Nr. 219 " <i>Kārtība, kādā veicama obligātā veselības pārbaude</i> " 14.3. apakšpunktā norādītajiem kritērijiem vai darbu paredzēts veikt īpašos apstākļos (2. pielikums), tad DD personu pirms darba tiesisko attiecību vai valsts civildienesta tiesisko attiecību uzsākšanas, nosūta veselības pārbaudes veikšanai.
2.	Noslēdz darba līgumu, ko regulē <i>Darba likums</i> (rakstveidā).	Noslēdz uzņēmuma līgumu (mutiski vai rakstveidā) atbilstoši <i>Civillikuma</i> prasībām.	Noslēdz uzņēmuma līgumu (mutiski vai rakstveidā), vai darba līgumu (atbilstoši konkrētajiem apstākļiem un veicamajam darbam).
3.	Ministru kabineta 2010. gada 10. augusta noteikumi Nr. 749 " <i>Apmācības kārtība darba aizsardzības jautājumos</i> " paredz, ka darba tiesisko attiecību gadījumā, uzsākot darbu darba vietā, DD kā obligātu prasību nodrošina ievadapmācību un instruktāžu darba vietā. Attiecībā uz personām, kas noslēdz uzņēmuma līgumu jāņem vērā <i>Darba aizsardzības likuma</i> 16. ¹ pantā noteiktais, ka pakalpojuma saņēmējs, kas noslēdzis līgumu ar pašnodarbināto, nodrošina viņam tikpat drošu darba vidi kā savā uzņēmumā nodarbinātajiem, ja pašnodarbinātais veic darbu šā uzņēmuma darba vidē. Darba aizsardzības likuma izpratnē "pašnodarbinātais" — fiziskā persona, kura veic darbu patstāvīgi un minētā likuma izpratnē nav uzskatāma par nodarbināto.		
4.	DD katru darba ņēmēju (DŅ) reģistrē VID EDS, iesniedzot ziņas par DŅ ne vēlāk kā vienu stundu, pirms persona uzsāk darbu un ne vēlāk kā triju darbdienu laikā pēc DŅ statusa zaudēšanas (iesniedzot ziņas par DŅ statusa iegūšanu ir iespēja uzreiz nozīņot DŅ statusa zaudēšanas datumu, ja tas ir zināms). Iesniedzot " <i>Ziņas par darba ņēmējiem</i> ", jāaizpilda lauki ar šādu informāciju: – Latvijas (LV) personas kods (ja nerezidentam nav personas koda, norāda reģistrācijas numurs un personas dzimšanas dati, bet pielikumā pievieno papildus informāciju par ārzemju personu apliecinošā dokumenta datiem); – vārds, uzvārds; – sākuma/beigu datums, mēnesis, gads; – ziņu kods; – profesijas kods.	DD katru DŅ reģistrē VID, iesniedzot ziņas par DŅ uzņēmuma līguma noslēgšanas dienā – vispārējā gadījumā ziņu kods 11 un kods 81. Uzņēmuma līguma izbeigšanas dienā – ziņu kods 25 un kods 82 (iesniedzot ziņas par DŅ statusa iegūšanu ir iespēja uzreiz nozīņot DŅ statusa zaudēšanas datumu, ja tas ir zināms). Iesniedzot " <i>Ziņas par darba ņēmējiem</i> ", jāaizpilda lauki ar šādu informāciju: – LV personas kods (ja nav personas koda, reģistrācijas numurs un personas dzimšanas dati, bet pielikumā pievieno papildus informāciju par ārzemju personu apliecinošā dokumenta datiem); – vārds, uzvārds; – sākuma/beigu datums, mēnesis, gads; – ziņu kods; – profesijas kods.	Pirms darbu uzsākšanas DD pārbauda, vai DŅ atbilst sezonas laukstrādnieka nosacījumiem: – ir nodarbināts lauksaimniecības sezonas darbos ne vairāk kā 90 kalendāra dienas (no iespējamām 244 dienām sezonā) pie viena vai vairākiem lauksaimniekiem kopā (DD ir tiesības pirms SL reģistrēšanas Lauku atbalsta dienesta (LAD) informācijas sistēmā (EPS) pārbaudīt, cik dienas SL jau ir bijis nodarbināts, ievadot EPS SL personas kodu, EPS tiek nodrošināta funkcija, ka DD tiek brīdināts, kad tuvojas 90 dienu nodarbināšanas perioda beigas); – saņem ienākumu, kas pie viena vai vairākiem lauksaimniekiem kopā nepārsniedz 3000 eiro (EPS tiek nodrošināta funkcija, ka darba devējs tiek brīdināts, ka tuvojas jau 3000 eiro ienākuma apmēra sasniegšana); – četru mēnešu periodā pirms lauksaimniecības sezonas darbu uzsākšanas lauksaimnieka labā ar šo pašu lauksaimnieku nav bijis darba attiecībās vai noslēdzis uzņēmuma līgumu. Katru nodarbināto reģistrē (1x sezonā) LAD informācijas sistēmā EPS, norādot: - vārdu, uzvārdu; - LV personas kodu (nav iespēja reģistrēt bez VID starpniecības tikai ar dzimšanas datiem); - ienākuma gūšanas dienu; - noslēgtā līguma veidu (darba līgums vai uzņēmuma līgums). Katru nodarbinātības dienu , pirms darbu uzsākšanas DD LAD EPS izvēlas darbinieku no saraksta un atzīmē, ka tiek nodarbināts.

5.	Uz darba attiecību izbeigšanās brīdi veic darba algas aprēķinu, t.sk. aprēķina maksājumus, kas izriet no <i>Darba likuma</i> un nodokļu likumiem.	Uzņēmējam⁴¹ samaksa par darbu tiek veikta pēc darba pabeigšanas , par ko tiek sastādīts pieņemšanas – nodošanas akts. Uz uzņēmuma līguma izbeigšanās brīdi veic samaksas aprēķinu, t.sk. aprēķina maksājumus, kas izriet no nodokļu likumiem.	Katru nodarbinātības dienu līdz pulksten 24.00 sezonas laukstrādnieku ienākuma izmaksātājs EPS reģistrē SL šajā dienā aprēķināto atlīdzību. Sezonas laukstrādnieku ienākuma nodokļa likme ir 15%, bet ne mazāka kā 0,70 <i>euro</i> katrā nodarbināšanas dienā. Tiklīdz lauksaimnieks ir ievadījis EPS sezonas laukstrādniekam aprēķināto atlīdzību, EPS aprēķina maksājamo sezonas laukstrādnieku ienākuma nodokli, piemērojot 15% likmi vai 0,70 <i>euro</i> , ja aprēķinātais nodoklis nodarbināšanas dienā ir mazāks par 0,70 <i>euro</i> .
5.1.	Saskaņā ar <i>Darba likumu</i> : kompensācija par neizmantoto atvaļinājumu proporcionāli nostrādātajam laikam.	Nav jāveic darbības.	Nav jāveic darbības (ja nav noslēgts darba līgums)* *Ja ir noslēgts darba līgums, tad saskaņā ar <i>Darba likumu</i> tiek izmaksāta kompensācija par neizmantoto atvaļinājumu proporcionāli nostrādātajam laikam.
5.2.	Saskaņā ar nodokļu likumiem : IIN: konstatē, vai pie darba devēja nav iesniegta ANG ⁴² un uz šī pamata jāpiemēro PMNM ⁴³ un AAP ⁴⁴ vai PA ⁴⁵ VSAOI: konstatē, kāda likme jāpiemēro darba ņēmējam kā sociāli apdrošināmai personai Uzņēmējdarbības riska valsts nodeva	Saskaņā ar nodokļu likumiem : IIN: konstatē, vai pie darba devēja nav iesniegta ANG ⁴² un uz šī pamata jāpiemēro PMNM ²³ un AAP ²⁴ vai PA ²⁵ VSAOI: konstatē, kāda likme jāpiemēro darba ņēmējam kā sociāli apdrošināmai personai.	Saskaņā ar nodokļu likumiem : IIN: ANG ²² pie darba devēja nav jāiesniedz, PMNM ²³ un AAP ²⁴ vai PA ²⁵ nav jāpiemēro. VSAOI: nav jākonstatē, kāda likme jāpiemēro darba ņēmējam kā sociāli apdrošināmai personai. Nav jāveic darbības.
6.	DD reizi mēnesī līdz 17. datumam iesniedz VID EDS darba devēja ziņojumu (DDZ) aizpildot attiecīgās ailes: - personas kods; - vārds, uzvārds; - darba ienākumi; - VSAOI; - IIN; - uzņēmējdarbības riska valsts nodeva; - nostrādāto stundu skaits mēnesī. Samaksā DDZ norādīto IIN un VSAOI līdz 23. datumam.	DD reizi mēnesī līdz 17. datumam iesniedz VID EDS DDZ aizpildot attiecīgās ailes: - personas kods; - vārds, uzvārds; - darba ienākumi; - VSAOI. Samaksā DDZ norādīto VSAOI līdz 23. datumam.	DD reizi mēnesī piecu darbdienu laikā pēc SL nodarbināšanas mēneša pēdējās dienas iesniedz VID EDS LAD sagatavoto sezonas laukstrādnieku ienākuma nodokļa maksātāja ziņojumu (SLZ) XML formātā, kur norādītas šādas ailes: - personas kods - vārds, uzvārds - darba ienākumi - sezonas laukstrādnieka ienākuma nodoklis, kas sadalīts: o VSAOI o IIN - Nodarbinātības periods. Samaksā SLZ norādīto IIN, kurš sadalīts uz VSAOI un IIN, līdz 23. datumam.
7.	Aprēķinātie nodokļi IIN+VSAOI	Aprēķinātie nodokļi IIN+VSAOI	Aprēķinātie nodokļi 15% IIN (sadalās starp IIN un VSAOI)
8.	Ja darba attiecības tiek saglabātas līdz gada beigām, tad iesniedz <i>"Paziņojumu par fiziskajām personām izmaksātajām summām"</i> reizi gadā līdz 1.februārim, bet citādi līdz 15. datumam.	Par ieturēto IIN – līdz nākamā mēneša 15.datumam pēc ienākumu izmaksas VID iesniedz <i>"Paziņojumu par fiziskajām personām izmaksātajām summām"</i> , par katru mēnesi, par kuru ir veikta izmaksa. Samaksā paziņojumā aprēķināto IIN līdz 23. datumam.	Nav jāveic darbības.

⁴¹ Persona ar kuru tiek noslēgts uzņēmuma līgums.⁴² Algas nodokļa grāmatiņa.⁴³ Prognozētais mēneša neapliekamais minimums.⁴⁴ Atvieglējums par apgādībā esošām personām.⁴⁵ Papildatvieglējums (personām ar invaliditāti vai politiski represētām personām, vai nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem).

19. Apstrādes rūpniecības īpatsvars ekonomikā ES valstīs:

Ekonomikas struktūra un apstrādes rūpniecības loma ekonomikā dažādās ES valstīs ir atšķirīga, ko nosaka resursu izvietojums, vēsturiskā attīstība un pārējo nozaru attīstība. Latvijā apstrādes rūpniecības īpatsvars vēsturiski bijis zemāks nekā Lietuvā un Polijā un pašlaik ir aptuveni tādā pašā līmenī kā Igaunijai.

IKP struktūra no nozaru puses Baltijas valstīs un Polijā 2022. gadā, %

	Latvija	Igaunija	Lietuva	Polija
Lauksaimniecība un mežsaimniecība	5,0	2,5	4,0	2,8
Rūpniecība:	17,2	18,1	19,4	22,3
<i>tajā skaitā apstrādes rūpniecība</i>	<i>13,0</i>	<i>13,2</i>	<i>16,3</i>	<i>17,5</i>
Būvniecība	4,4	5,9	6,3	5,8
Tirdzniecība, transports, izmitināšana un ēdināšana	19,6	17,8	26,1	21,8
Informācijas un komunikācijas pakalpojumi	5,6	6,2	4,0	4,4
Finanšu pakalpojumi	2,6	4,0	3,1	4,7
Operācijas ar nekustamo īpašumu	9,6	9,3	5,8	4,8
Profesionālie un administratīvie pakalpojumi	7,4	8,7	7,0	7,8
Valsts pārvalde, izglītība, veselība	14,4	13,3	13,3	13,1
Māksla, izklaide un atpūta, citi pakalpojumi	2,4	2,4	1,8	1,7
Produktu nodokļi mīnus subsīdijas	11,7	11,7	9,0	10,9

Datu avots: Eurostat.

Latvijā apstrādes rūpniecības galvenās apakšnozares ir koka un koka izstrādājumu ražošana, pārtikas ražošana un metālizstrādājumu ražošana, kamēr Lietuvā lielāka loma ir ķīmisko vielu un produktu ražošanai, bet Polijā ir augstāks īpatsvars ir metālizstrādājumu un gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošanai.

Apstrādes nozares apakšnozaru īpatsvari kopējā pievienotajā vērtībā Baltijas valstīs un Polijā 2021. gadā, %

	Latvija	Igaunija	Lietuva	Polija
Apstrādes rūpniecība	14,2	15,1	17,8	19,9
Pārtikas un dzērienu ražošana	2,1	1,7	3,3	2,8
Tekstila, apģērbu un ādas izstrādājumu ražošana	0,5	0,6	1,0	0,6
Koksnes un koka izstrādājumu ražošana	4,3	3,3	1,4	0,9
Papīra un papīra izstrādājumu ražošana	0,2	0,3	0,5	0,7
Poligrāfija un ierakstu reproducēšana	0,4	0,3	0,3	0,4
Koksa un naftas produktu ražošana	0,0	0,4	:	0,7
Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu ražošana	0,5	0,6	2,5	1,0
Farmaceitisko vielu un preparātu ražošana	0,6	0,1	:	0,3
Gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošana	0,4	0,6	1,0	1,7
Nemetālisko minerālu izstrādājumu ražošana	0,8	0,7	0,6	1,1
Metālu ražošana	0,1	0,1	0,0	0,6
Gatavo metālizstrādājumu ražošana	1,2	1,8	1,2	2,6
Datoru, elektronisko un optisko iekārtu ražošana	0,7	0,9	0,8	0,5
Elektrisko iekārtu ražošana	0,5	0,8	0,3	1,0
Citur neklasificētu iekārtu un mehānismu ražošana	0,4	0,6	0,5	0,9
Automobiļu, piekabju ražošana	0,3	0,4	0,4	1,5
Citu transportlīdzekļu ražošana	0,1	0,1	0,4	0,4
Mēbeļu ražošana, cita veida ražošana	0,8	1,1	2,6	1,2
Iekārtu un ierīču remonts	0,4	0,7	0,7	1,0

Datu avots: Eurostat.

Latvijā apstrādes rūpniecības struktūrā pēdējos gados aug kokrūpniecības, mēbeļu ražošanas, ķīmiskā rūpniecības, datoru/elektronikas ražošanas īpatsvars.

Latvijas rūpniecības nozares struktūra, %

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
(BCD) RŪPNIECĪBA	100	100	100	100	100	100	100	100
(B) Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde	3,0	3,1	2,9	3,2	3,5	3,3	3,5	2,8
(C) Apstrādes rūpniecība	78,8	75,0	73,0	74,2	82,0	81,2	80,7	81,5
(10) pārtikas produktu ražošana	12,9	12,0	10,8	10,3	11,7	11,3	11,7	9,6
(11) dzērienu ražošana	2,5	2,4	2,1	2,2	2,5	2,2	1,9	1,1
(13) tekstilizstrādājumu ražošana	2,1	2,0	2,0	2,0	1,8	1,8	2,0	1,6
(14) apģērbu ražošana	2,6	2,2	2,1	2,1	2,4	2,2	2,1	1,8
(15) ādas un ādas izstrādājumu ražošana	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
(16) koksnes; koka un korķa izstrādājumu ražošana, izņemot mēbeles; salmu un pīto izstrādājumu ražošana	18,3	17,7	17,9	18,8	21,6	20,5	20,3	27,9
(17) papīra un papīra izstrādājumu ražošana	1,3	1,1	1,1	1,0	1,0	1,1	1,1	1,0
(18) poligrāfija un ierakstu reproducēšana	2,5	2,2	2,2	2,3	2,4	2,7	2,9	2,6
(20) ķīmisko vielu un ķīmisko produktu ražošana	1,8	1,6	1,5	1,6	2,2	1,9	2,5	2,7
(22) gumijas un plastmasas izstrādājumu raž.	1,7	1,8	1,9	1,8	2,1	2,2	2,2	2,4
(23) nemetālisko minerālu izstrādājumu ražošana	4,7	4,4	4,6	4,6	5,4	5,9	5,1	4,7
(24) metālu ražošana	.	0,7	0,4	0,2	0,4	0,9	0,8	0,8
(25) gatavo metālizstrādājumu ražošana, izņemot mašīnas un iekārtas	7,0	6,1	6,2	6,4	7,1	7,4	7,0	6,9
(26) datoru, elektronisko un optisko iekārtu raž.	2,8	4,1	4,0	3,7	3,7	.	3,8	4,6
(27) elektrisko iekārtu ražošana	2,4	2,3	2,1	2,3	2,8	3,0	3,1	2,7
(28) citur neklasificētu iekārtu, mehānismu un darba mašīnu ražošana	2,5	2,5	2,2	2,3	2,5	2,7	2,4	2,5
(29) automobiļu, piekabju un puspiekabju ražošana	1,9	1,6	1,8	1,8	2,2	1,9	1,6	1,7
(31) mēbeļu ražošana	2,6	2,6	2,7	2,5	2,9	2,8	2,9	3,4
(32) cita veida ražošana	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9
(33)* iekārtu un ierīču remonts un uzstādīšana	3,4	3,1	2,7	3,8	3,1	2,2	1,9	1,7
(D) Elektroenerģija un gāzes apgāde	18,2	21,9	24,0	22,6	14,5	15,6	15,8	15,7

Datu avots: CSP.

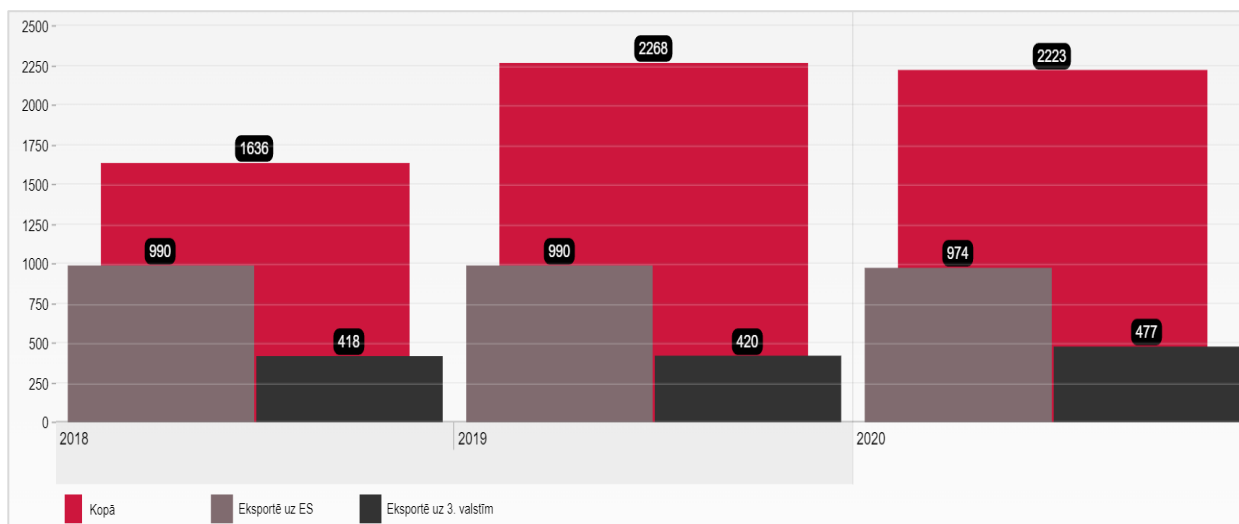
Kopumā apstrādes rūpniecības īpatsvars ES valstīs kopš pagājušā gadsimta 90. gadu sākuma ir pakāpeniski samazinājies, lielāku lomu ekonomikā iegūstot pakalpojumu nozarēm.

Apstrādes rūpniecības īpatsvars IKP ES valstīs, %

	1995	2000	2005	2010	2015	2020	2021	2022
ES-27	18,0	17,5	15,8	14,5	15,3	14,7	14,9	15,1
Eirozona	18,1	17,6	15,7	14,3	15,1	14,6	14,8	14,9
Beļģija	18,3	17,5	15,9	13,3	12,7	12,3	12,0	12,6
Bulgārija	9,9	12,0	13,5	11,6	13,6	12,8	11,5	13,4
Čehija	21,6	23,4	22,6	21,0	23,9	21,4	21,1	21,0
Dānija	14,7	14,1	12,0	10,9	12,4	12,8	12,5	11,7
Vācija	20,5	20,5	20,1	19,7	20,3	18,7	18,9	18,4
Igaunija	17,0	15,5	14,7	13,7	13,9	12,8	13,3	13,2
Īrija	20,7	23,1	19,6	19,5	34,8	34,2	35,0	38,0
Grieķija	11,0	9,5	8,6	7,9	8,3	8,6	8,7	9,1
Spānija	16,3	16,2	13,7	11,4	11,3	11,0	11,3	11,4
Francija	14,9	14,5	12,2	10,3	10,4	9,5	9,0	9,5
Horvātija	18,4	16,7	14,3	12,9	12,7	12,0	11,6	11,7
Itālija	19,0	17,6	15,5	14,2	14,4	14,6	15,5	14,9
Kipra	9,5	8,1	6,8	5,1	4,3	5,7	5,2	5,2
Latvija	17,6	13,6	11,4	11,9	10,5	11,1	12,4	13,0
Lietuva	16,7	16,8	18,3	16,9	17,2	15,6	15,9	16,3
Luksemburga	11,8	9,6	7,8	5,0	5,5	4,9	4,7	3,8
Ungārija	18,2	19,1	19,0	18,1	20,2	17,3	16,7	17,2
Malta	18,7	19,3	13,0	11,2	7,4	7,2	6,7	6,9
Nīderlande	15,3	13,4	12,3	10,5	10,8	10,8	11,1	11,4
Austrija	17,9	18,2	17,4	16,5	16,7	16,2	16,9	15,9
Polija	19,4	16,1	16,0	16,3	17,9	16,5	17,4	17,5
Portugāle	15,9	15,0	12,6	11,6	12,1	12,0	12,4	12,2
Rumānija	23,9	19,8	21,3	23,4	20,2	15,9	15,7	19,2
Slovēnija	21,6	21,7	20,6	17,5	19,9	20,5	20,0	19,9
Slovākija	19,0	20,0	20,6	18,0	19,6	18,2	20,4	20,3
Somija	22,2	24,2	21,2	17,0	14,7	14,3	14,7	15,8
Zviedrija	19,8	20,2	17,2	14,7	13,6	12,4	13,2	13,4

Datu avots: Eurostat.

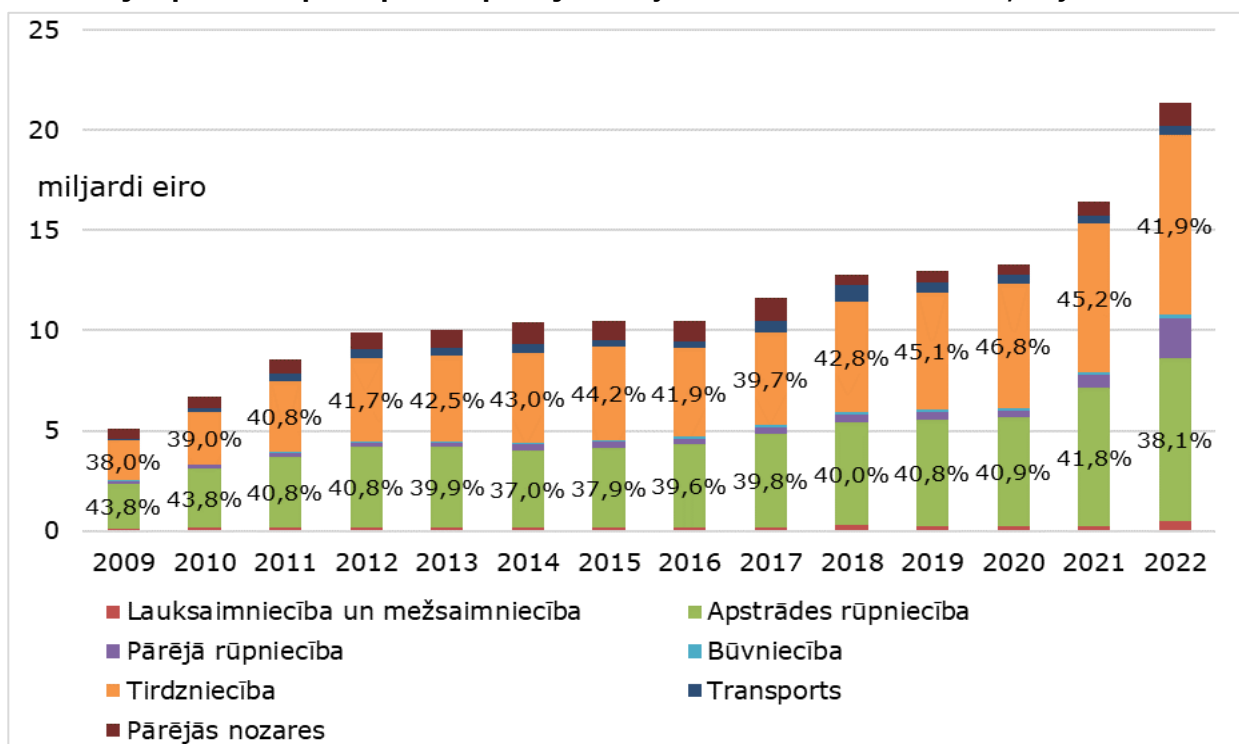
Latvijas eksportējošo uzņēmumu skaits, kuru eksporta apjoms pārsniedz vienu miljonu euro, ir palielinājies no 1 636 2018. gadā līdz 2 223 2020. gadā, liecina Latvijas Eksporta Barometrs dati.

Datu avots: Latvijas Eksporta Barometrs.

Lielākā daļa Latvijas eksportējošo uzņēmumu darbojas apstrādes rūpniecības un tirdzniecības nozarēs, 2022. gadā, augot energoresursu cenām, palielinājies arī enerģētikas nozares eksporta īpatsvars.

Latvijas preču eksports pēc eksportējošo uzņēmumu darbības nozares, miljardi euro

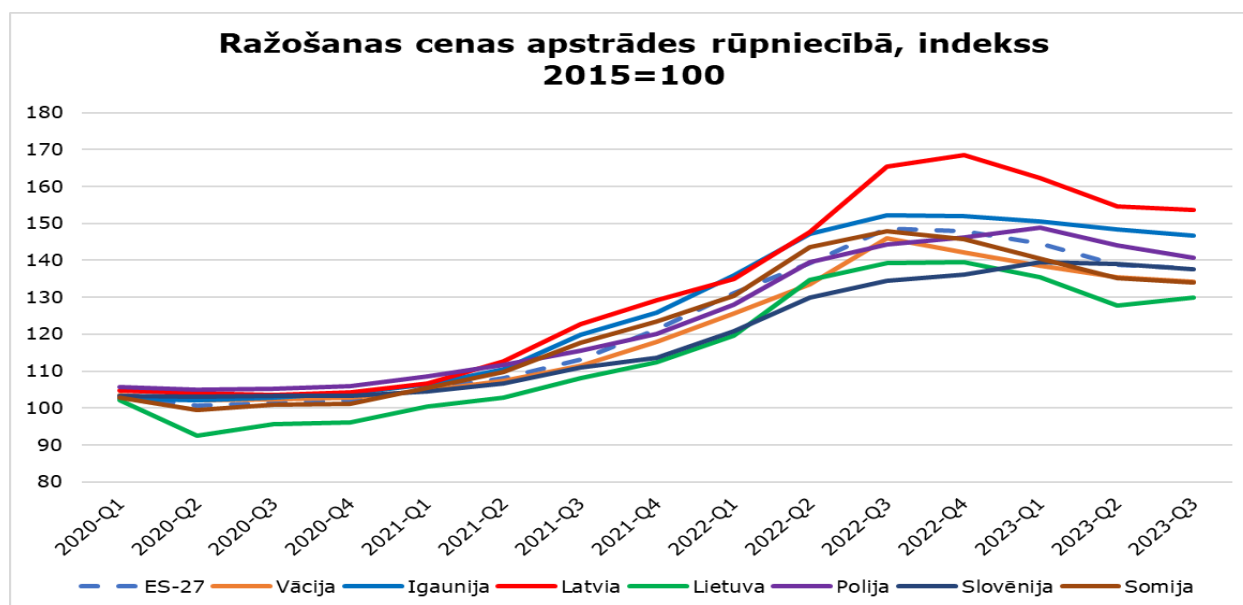
Datu avots: CSP.

Šā gada desmit mēnešos apstrādes rūpniecība samazinājusies par 5,5%, bet visa rūpniecība kopā sarukusi par 5,3%. Pozitīvu ietekmi deva elektroenerģijas un gāzes apgādes pieaugums par 0,1%, tikmēr mazā ieguves rūpniecības nozare veidoja negatīvu efektu, samazinoties par 20,8%.

Apstrādes rūpniecības apjomi samazinās jau vienpadsmito mēnesi pēc kārtas, liecina jaunākie Centrālās statistikas pārvaldes dati. Nemainīgi, kopš 2022. gada ceturtā ceturkšņa, apstrādes

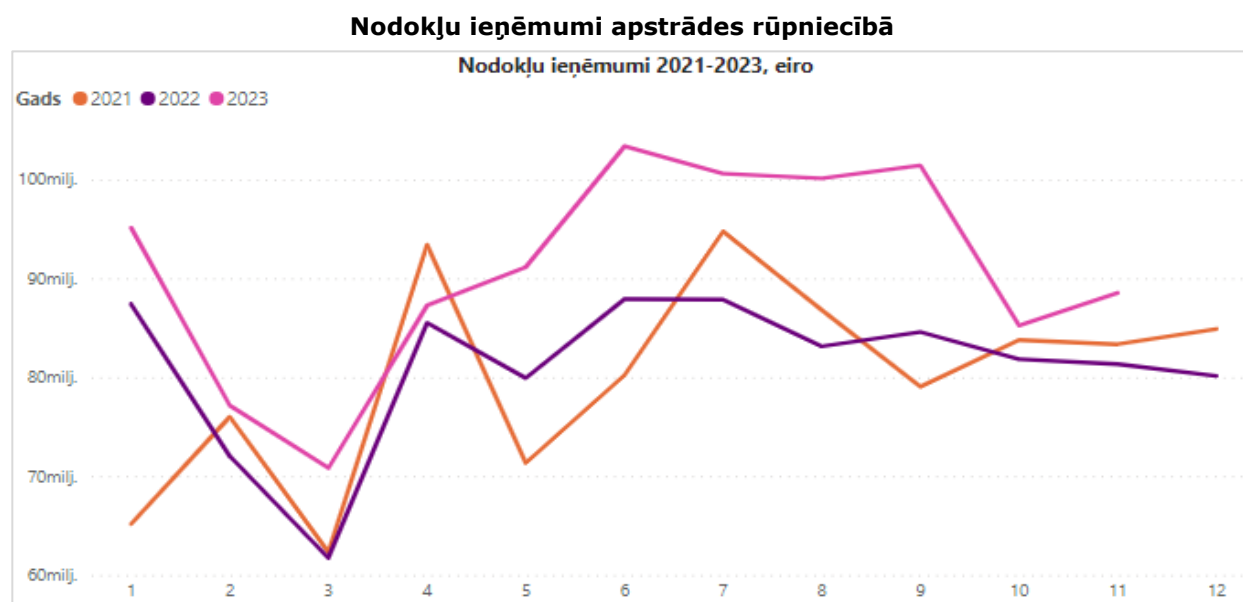

rūpniecību ietekmē zema pieprasījums, kā arī grūtības konkurēt ar citu valstu ražotājiem pie joprojām augstām ražošanas izmaksām. Ražošanas cenas augušas 11 ceturkšņus pēc kārtas, šā gada trešajā ceturksnī tām pirmo reizi samazinoties gada griezumā. Salīdzinot šā gada trešo ceturksni pret 2021. gada trešo ceturksni, ražošanas cenas pieaugušas par 25,4%, kas ir viens no augstākajiem pieaugumiem Eiropas Savienībā. Salīdzinot datus ar citām reģiona valstīm, Latvijā, 2022. gadā, ražošanas cenas turpinājušas augt, kad citās valstīs cenu pieaugums apstājās.

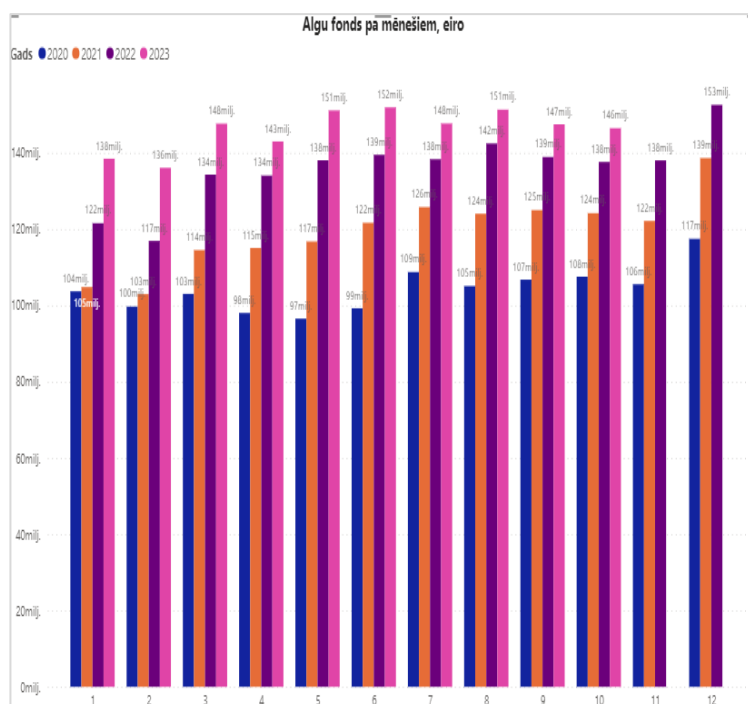
Datu avots: Eurostat.

Neskatoties uz apjomu samazinājumu apstrādes rūpniecībā nodokļu ieņēmumi turpina pieaugt.

Datu avots: VID datu noliktavas dati.

Nodokļu ieņēmumi apstrādes rūpniecībā šā gada 11 mēnešos pieauga par 12% salīdzinājumā ar attiecīgo periodu pērn. Ievērojami pieauga darba samaksas fonds un līdz ar to arī vidējā darba samaksa nozarē.

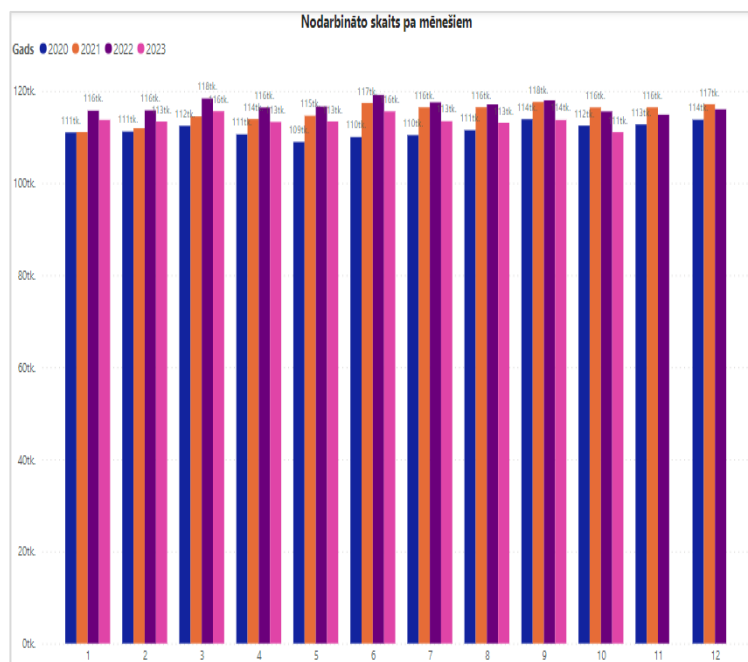
Algu fonds apstrādes rūpniecībā un izmaiņas pret iepriekšējo gadu

Datu avots: VID datu noliktavas dati.

Algu fonda izmaiņas pa mēnešiem, %

Mēnesis	2020	2021	2022	2023
janvāris	11,3%	1,1%	16,0%	13,9%
februāris	9,8%	3,3%	13,5%	16,4%
marts	6,3%	11,1%	17,3%	10,0%
aprīlis	-1,6%	17,4%	16,5%	6,7%
maijs	-3,9%	21,0%	18,2%	9,5%
jūnijs	0,3%	22,6%	14,7%	8,9%
jūlijs	3,2%	15,7%	10,0%	6,8%
augusts	3,2%	18,0%	14,9%	6,2%
septembris	7,4%	17,1%	11,1%	6,2%
oktobris	4,4%	15,5%	10,8%	6,4%
Kopā	3,9%	14,2%	14,2%	8,9%

Samazinoties ražošanas apjomiem apstrādes rūpniecībā, samazinās nodarbināto skaits nozarē. Kopumā šā gada 10 mēnešos nodarbināto skaits samazinājies par 3,4 tūkst. jeb 2,9%.

Nodarbināto skaits apstrādes rūpniecībā un izmaiņas pret iepriekšējo gadu

Datu avots: VID datu noliktavas dati.

Nodarbināto skaita izmaiņas, %

Mēnesis	2020	2021	2022	2023
janvāris	2,0%	0,1%	4,2%	-1,7%
februāris	1,7%	0,7%	3,5%	-2,1%
marts	1,7%	1,6%	3,4%	-2,3%
aprīlis	0,2%	3,0%	2,2%	-2,7%
maijs	-1,6%	5,2%	1,7%	-2,8%
jūnijs	-2,1%	6,7%	1,5%	-3,0%
jūlijs	-2,0%	5,5%	0,9%	-3,5%
augusts	-0,9%	4,5%	0,5%	-3,4%
septembris	0,4%	3,3%	0,3%	-3,6%
oktobris	0,7%	3,5%	-0,8%	-3,9%

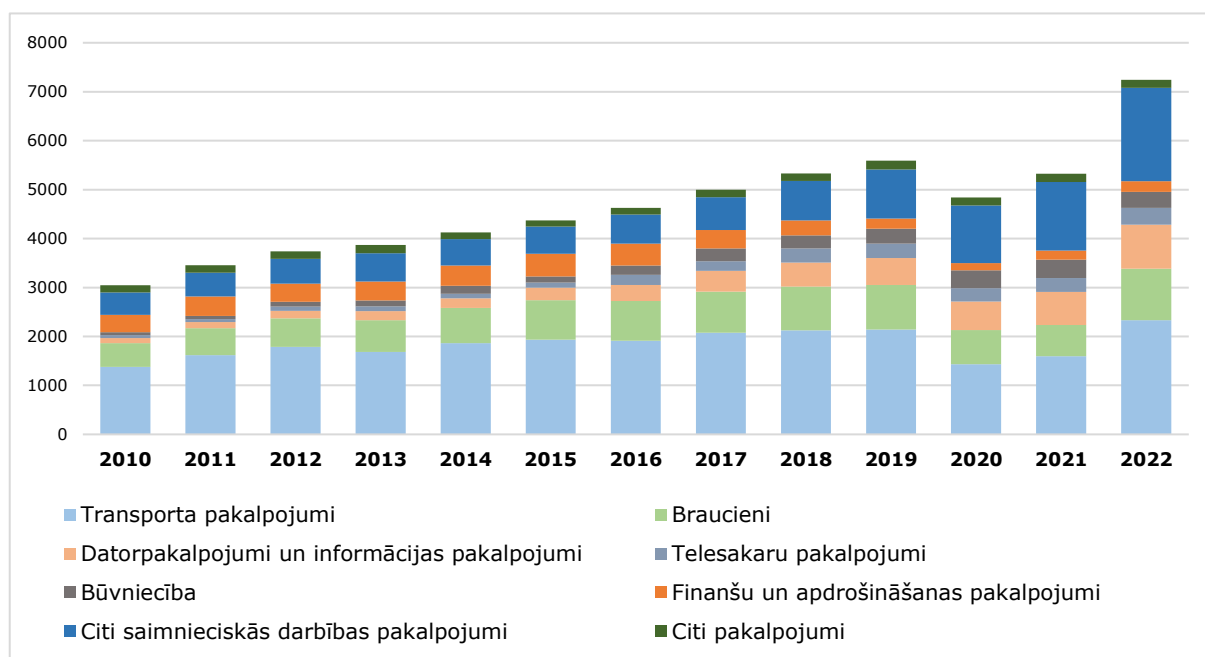
20. Pakalpojumu eksports:

Kopš 2011. gada pakalpojumu eksportam bija vērojams augšupejošs trends līdz pat 2019. gadam. Pakalpojumu eksporta attīstību šajā laikā periodā veicināja labvēlīgā ārēja vide gan ES, gan arī citas Latvijai nozīmīgas noietu tirgus. Pakalpojumu eksportu veicināja arī strauja informācijas un komunikācijas tehnoloģiju nozares attīstība, kas Latvijā ir pārstāvēta gan ar pasaules vadošiem uzņēmumiem šajā jomā, gan arī ar vietējiem uzņēmumiem. Kopumā, laikā periodā no 2011. gadā līdz 2019. gadam jeb no finanšu krīzes pārvarēšanas perioda līdz Covid-19 krīzei, **kopēja pakalpojumu eksporta pieaugums vidēji gadā veidoja 7,0%.**

2020. gadā Latvijas pakalpojumu eksportu būtiski ietekmēja Covid-19. Koronavīrusa izplatība bija strauja un pirmām kārtām ietekmēja pakalpojumu sektorus, it īpaši pasažieru pārvadājumus, izmitināšanas, ēdināšanas un izklaides pakalpojumus. Tādējādi, būtiska Covid-19 ietekmē atspoguļojies jau pirmajos mēnešos, kad Latvijā un citās ES valstīs bija ieviesti koronavīrusa izplatības mazināšanas ierobežojošie pasākumi. Kopumā, 2020. gadā pakalpojumu eksporta vērtība samazinājies par 13,4%, ko noteica praktiski visas pakalpojumu grupas, izņemot datorpakalpojumu un būvniecības pakalpojumu eksportu. Pandēmijas ietekmē bija jūtama arī 2021. gadā, it īpaši uz tūrismu orientētas nozarēs. Lai arī 2022. gadā un 2023. gadā pirmajā pusgadā bija vērojama strauja viesmīlības un atpūtas nozares atkopšana no Covid-19, tomēr ārvalstu tūristu skaits joprojām būtiski atpaliek no pirms pandēmijas līmeņa.

2022. gadā kopēja pakalpojumu eksporta vērtība pieauga par 36,0%, ko lielā mērā noteica ārējā pieprasījuma uzlabojums un straujās cenu kāpums. Eksporta kāpums bija fiksēts visas pakalpojumu grupas izņemot būvniecības pakalpojumiem.

Pakalpojumu eksporta vērtība, milj. euro

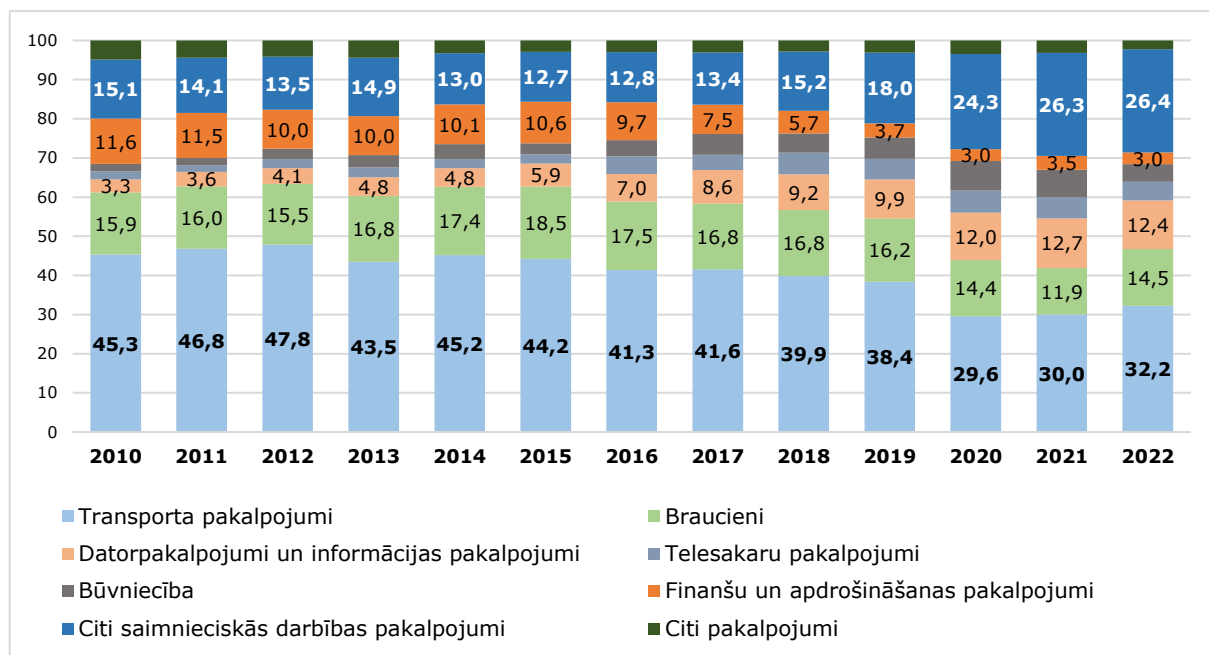

Datu avots: Latvijas Banka.

Pakalpojumu eksporta struktūra paliek arvien diversificētāka, kopējā īpatsvara palielinoties informācijas un datorpakalpojumu eksportam, telesakaru pakalpojumiem, kā arī citiem komerciāliem pakalpojumiem. Šo pakalpojumu īpatsvara pieaugums notiek galvenokārt uz transporta eksporta pakalpojumu rēķina, kuru īpatsvars pēdējā desmitgadē pakāpeniski samazinās. Jāatzīmē, finanšu un apdrošināšanas pakalpojumu eksporta īpatsvaru, kas pēdējos gados nostabilizējas pie 3,0-3,5%. Kamēr līdz 2016. gadam, šī eksporta pakalpojumu grupa bija viena no lielākajām, veidojot ap 10% no kopējā pakalpojumu eksporta vērtības. Finanšu un apdrošināšanas pakalpojumu eksporta kritumu un īpatsvara samazināšanās ir saistīta ar nerezidentu apkalpojošo banku darbības sašaurināšanu kopš 2018. gada.

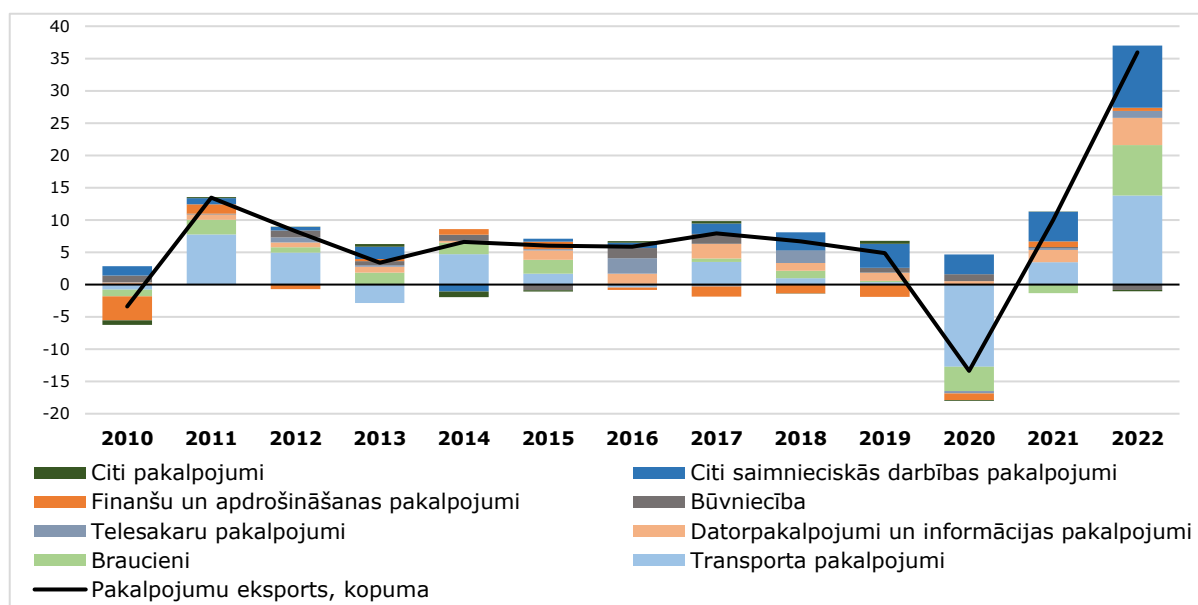
Pakalpojumu eksporta struktūra, %

Datu avots: Latvijas Banka.

Sagaidāms, ka pakalpojumu eksports vidējā termiņā turpinās palielināties, ko lielā mērā nodrošinās gaisa transporta pakalpojumu, IKT pakalpojumu, ārvalstu tūristu izdevumu kāpums, kā arī citu komerciālo pakalpojumu eksporta pieaugums. Vienlaicīgi jāatzīmē, ka ģeopolitiskai konjunktūrai Baltijas reģionā būs nozīmīga loma eksporta attīstībai. Papildus tam jānorāda, ka nerezidentus apkalpojošo banku darbības sašaurināšana būtiski ietekmēja finanšu pakalpojumu eksporta potenciālu. Savukārt, krāvu kritums, galvenokārt no Krievijas negatīvi ietekmēja dzelzceļa pakalpojumu eksporta samazinājumu pēdējos gados un to turpmāko attīstību. Līdz ar to ir nepieciešams turpināt stimulēt pašreizējos pakalpojumu eksporta virzītājspēkus, gan attīstīt jaunus sektorus.

Pakalpojumu eksporta pieaugums (%) un devums pa pakalpojumu veidiem (pp)

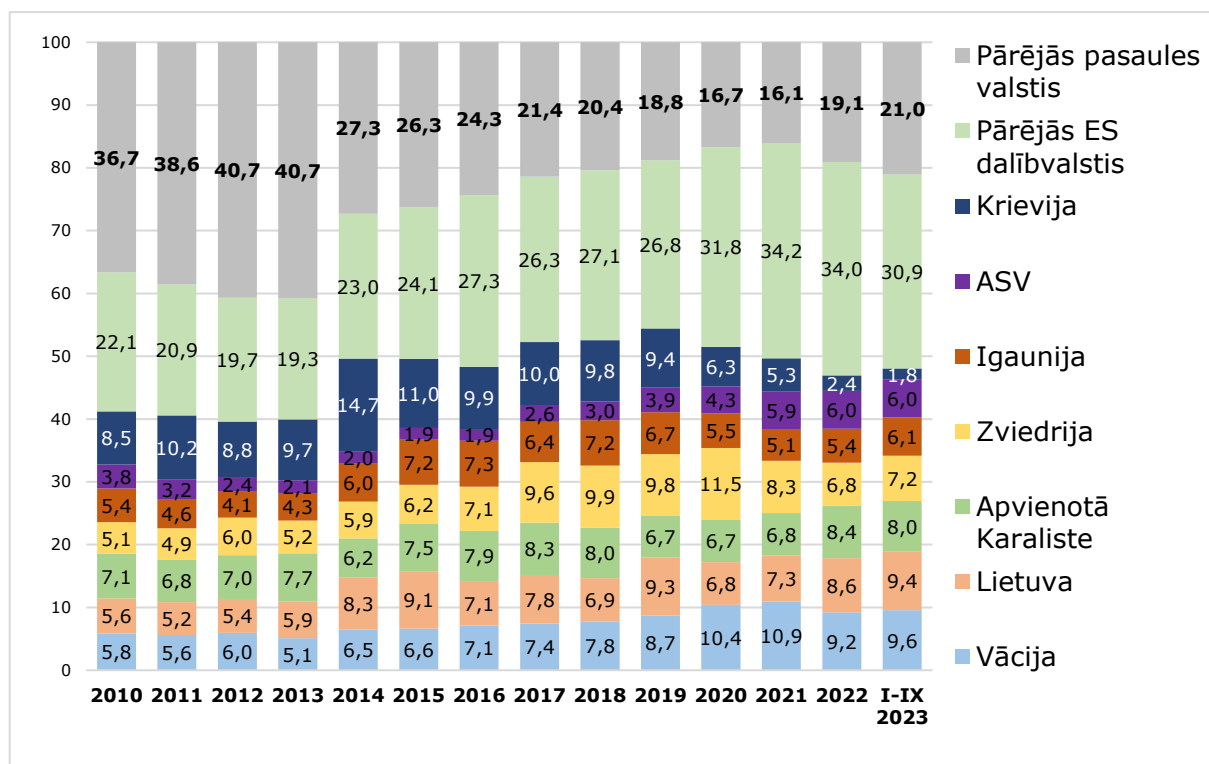
Datu avots: Latvijas Banka.

Latvijas pakalpojumu eksporta ģeogrāfija ir plaša, tomēr nozīmīgākus noieta tirgus veido Baltijas jūras reģiona valstis (Zviedrija, Vācija, Igaunija, Lietuva) un valstīm, ar kurām

izveidojušās ciešas preču tirdzniecības saites, piemēram, Apvienota Karaliste. Eiropas Savienības tirgus veido gandrīz divas trešdaļas no kopējā pakalpojumu eksporta vērtības. Pēdējos gados būtiski mazinājies pakalpojumu eksports uz Krieviju, līdz ar to pakalpojumu eksporta īpatsvars šo valsti samazinājies līdz 2,4% 2022. gadā. Kamēr pirms pieciem gadiem, tas veidoja ap 10%. Jāatzīmē, pakalpojumu eksporta pieaugumu uz ASV. Tā rezultātā ASV īpatsvars kopējā Latvijas pakalpojumu eksporta pēdējos piecos gados dubultojas, sasniedzot 6,0%.

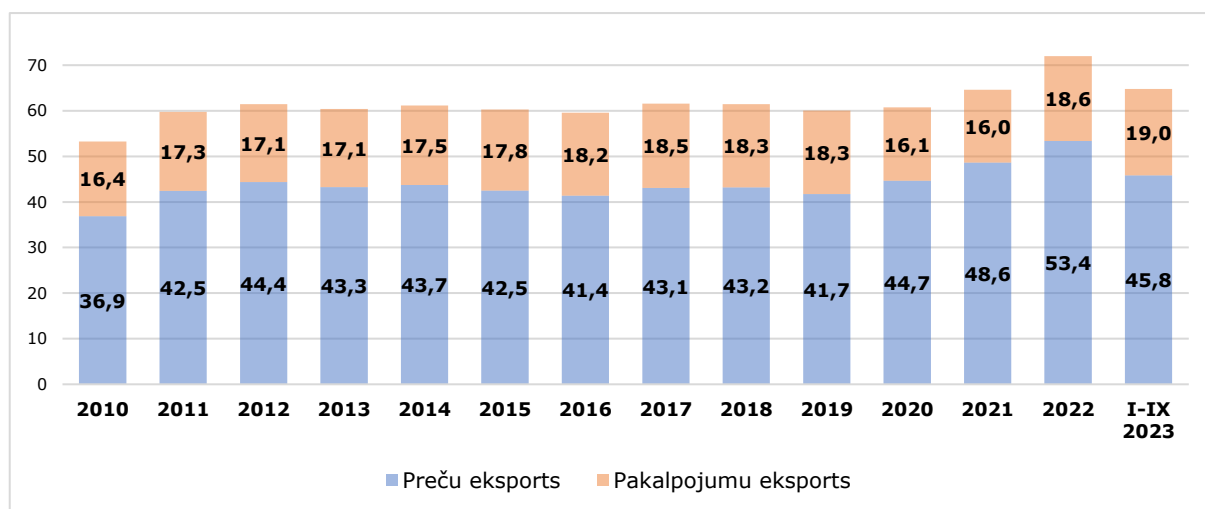
Pakalpojumu eksporta struktūra, %

Datu avots: Latvijas Banka.

Pēdējos gados preču un pakalpojumu eksporta nozīme Latvijas ekonomika palielinājās. Pakalpojumu eksporta īpatsvars IKP 2022. gadā pieauga līdz 18,6%, sasniedzot augstāko līmeni pēdējos 25 gados.

Preču un pakalpojumu eksporta īpatsvars IKP, fakt. cenās

Datu avots: CSP.

Atbilstoši Latvijas Bankas datiem, 2022. gadā pakalpojumu eksportējošo uzņēmumu skaits **veidoja 5 210**. Dinamika ir augoša, jo 2019. gadā pakalpojumu eksportējošo uzņēmumu skaits bija 4 000.

skaits bija 3 780. Īpaši izceļas transporta pakalpojumu, būvniecības, kā arī telesakaru un datorpakalpojumu uzņēmumi. Šajā tabulā nav iekļauti ārvalstu tūristu izdevumi Latvijā. Svarīgi atzīmēt, ka tabulā norādīto uzņēmumu skaits nav pilns, jo atspoguļo tikai lielākos un nozīmīgākus uzņēmumus (tie uzņēmumi, kuri tiek apsekoti maksājumu bilances statistikas datu sagatavošanas vajadzībām).

Pakalpojumu eksportējošo uzņēmumu skaits

Pakalpojumu veids	2019	2020	2021	2022
Kopumā, uzņēmumu skaits	3 780	4 575	4 553	5 210
Ražošanas pakalpojumi, apstrādājot citiem piederošus izejmateriālus	186	181	167	139
Citur neiekļauti apkopes un remonta pakalpojumi	33	60	60	62
Transporta pakalpojumi	1 191	1 154	1 128	1 104
Būvniecība	292	434	439	516
Apdrošināšanas un pensiju pakalpojumi	8	7	12	8
Finanšu pakalpojumi	59	56	61	57
Citur neiekļauta maksa par intelektuālā īpašuma izmantošanu	26	37	41	38
Telesakaru pakalpojumi, datorpakalpojumi un informācijas pakalpojumi	428	621	651	797
Citi saimnieciskās darbības pakalpojumi	1 489	1 940	1 919	2 377
Individuālie, kultūras un atpūtas pakalpojumi	68	85	75	112

Datu avots: Latvijas Banka.